

Uare Bible

Bible Portions in Uare

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Mataio	4
Mareko	36
Luka	56
Apostolo	91
Filipi	124
Kolose.....	128
Tesalonika Ibi'a	132
Tesalonika Vesu.....	136

Mataio

Iesu Keriso Vouĝa Nize (Luka 3:23-38)

1 Iesu Keriso vouĝa nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

2 Aberahamo'e Isako moga, Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoĝa duĝuru moze.

3 Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeĝe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

4 Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

5 Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

6 Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

7 Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

8 Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

9 Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

10 Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

11 Iosia'e Iekonia † zu ani negoĝa duĝuru moze.

E'e madaĝano Babilonia azaĝani'a Isaraela azaĝa teite utitaduni, Isaraela azaĝa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

12 Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ĝarugano, Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

13 Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

14 Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

15 Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

16 Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazeĝa, Iesu fureniro.

17 E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaĝano, zeĝe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaĝa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaĝano

† Ni 'ahoga'e Iehoiakina

zeĝe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaĝano'o onao Keriso madaĝano zeĝe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro (Luka 2:1-7)

18 Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auĝa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaĝoĝaono'o Maria'e ahi'eta reiro. 19 Maria i'a, Iosefa'e haĝai duduĝa vazeĝa, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuĝune modi'uma rae zamariro.

20 Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuĝure viga 'ahogani'a iĝunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaĝa Maria'e Vine Zaĝoĝaono'o ene teha. 21 Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niĝa'e Iesu rae tura'ho'i. Mazaĝa ani'e ane vaze sau'azenono'o ĝabozi'uma. 22 A'e ibite peroveta vazeĝani'a Zuhi'a Boro ĝoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

23 'Ĝiano'! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaĝa 'ahogani'a ahi'eta re'uma,

ebu ubuga 'ahoga fureniuma.

Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma. ††

E'e hugani'e, "Badi'a'e emeĝe teite" ra'ohe."

24 Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuĝure viga'a ĝoere nirote'e idunaĝano haĝaadu inuga Maria zamaharo. 25 Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niĝa'e Iesu rae turahiro.

Edeĝa Azaĝani'a Iesu Vaĝe Onairo

2 Heroda'e Iudea haba'a kiniĝa madaĝano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madaĝano, edeĝa azaĝa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeĝa boro azaĝa. Ebu ze vaze ĝadiziro, raena'a, 2 "Iuda azaĝa kini ra'ete'e vazeĝa'e mouma fureraneha? Mazaĝa eme mada'a ite'ete'e moneĝa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro. † A'e kiniĝani'a fureranate'e tahiĝa radu ani mazao kuranoga veize areha." 3 kini Heroda'a ĝoere e'e igirotene, zamaĝani'a adudaro. Ebu Ierusalem azaĝa nidu'a zuni zamaze'a adudaro.

†† 1:22-23 Isaia 7:14 † 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.'

⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azağa ġihiağa nidu'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a nu'ozadu ġadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?"
⁵ Zeġe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neġano furera'uma. Mazağa peroveta vazeġa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ O Iudea haba'ano Betelehema neġa, ġa'e Iudea neġa boroboro zamaġano mene zuhu'a. Mazağa ġae'ono'o ibitozini'ete'e vazeġa 'ahogani'a onai'uma.

Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azağa, Badi'a vaze ibitozini'uma zu taufi'uma."[†]

⁷ Ebu Heroda'a edeġa azağa sifu huzadu no'e madaġa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeġa azağa Betelehema neġano tuġuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaġo'i. Horono'idene, eġe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ġoere igi hauġirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneġa haba'ano horonirota'a'e ††, e'e buzuvaġani'a bare fureraro. Zeġe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeġe'a ne zamaġa diuġiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeġa azaġani'a ġuġuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'u-maze ġau manomanoġeta fuhi'adu ġahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoġa manoġa ebu murava hohoġa manoġa.

¹² Ebu Badi'a'a iġunao edeġa azağa ihoziro, raena'a, "Heroda vaġe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'a-hoganono'o zeġe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeġa azaġani'a iġunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuġure vigani'a iġunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iġuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eġe'a iġuno'i rae zi'uma. Mazaġa kini Heroda'a ane uti azağa tuġuzadu ene kome'a manoga veize vaġi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaġano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazeġa mazao reirote'e ġoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eġe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauġiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeġa azaġani'a so'onirote'e vesu'u ederirote'e, ani maġune rudaro. Ani'e edeġa azaġani'a ihonirote'e madaġa idunaġano me'odadu ene'e muri 'aheu heuġa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaġa

[†] 2:5Mika 5:2 †† 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

tuġuzadu Betelehema neġa zu uhiġa haba'a nidu'a zamagano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname gu-raġa ġonaga nidu'a zimi hauġiro. ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Eremia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neġano roġae 'ahogani'a zamaġa are rudanadu kua niarote'e igiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro, ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro."[‡]

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuġure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iġunao fureraro, nina'a, ²⁰ "Iġuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaġa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaġa 'ai rudau hauġeha."

²¹ E'ano'o Iosefa'a iġunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iġuri madu Iudea haba'a kiniġa reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iġunao nirote'e idunaġano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Iesu'e Nazareta vazeġa rae re'uma."

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro

(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

3 E'e madaġano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² "Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha." ³ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.'" ^{‡†}

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaġa hina haġairo zu boromakau ogaġa miniġa hina gabaġano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemmono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuġa ġenaġa neġa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaġe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenirote'e Ioridana vuġano bapatisoziro.

⁷ Farisea azaġa zu Sadukea azaġa ġehaġani'a bapatisoz mouga radu Ioane vaġe onairo. Ebu ani'a ze horozirote'e ziro, raena'a, "Za'e Zarama ubugaubuga heuġa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurirote'e haġaiġa fureno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene

[‡] 2:18Eremia 35:15 †† 3:3Isaia 40:3

maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hi-
na Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa. ¹⁰ Izidi
Badi'a'a ḡiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoḡa
mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao
feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a
vu hina bapatizozio'he. Rehano eḡe ḡaruna onait'e
vazeḡa ani gigi'ani'e ufeta ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga.
Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazeḡa rae
rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoḡa ebu ire ro-
ga hina bapatizozio'uma. ¹² Maho hirive'ete'e
madaḡano, vaze'a kari hina rouḡa tenadu maho
hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare de-
hene'ohe. † Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano
ti'ohe, rehano iguḡa'e mene vidau'ete'e ire rogaḡano
hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vavezaze rovozi'u-
ma."

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu
Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa on-
airo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ḡae'a
eḡe bapatizohifo. Noug'a'ahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?"
¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge haḡao'i.
Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine,
'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu bap-
atizoniro. ¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani
vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a
bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniḡa teige
ane vaḡe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a
adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "'Adi'e eḡe ubude. Eḡe'a
zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro

(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

4 E'e ḡarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga
veize, Vine Zaḡoḡani'a Iesu haba boha'a tutune
onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaḡano ohere zu
mada'i nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine
runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaḡe onairo,
nina'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a,
'Beredio ḡihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka
Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ḡoe'a nidu'ao
ḡabode radi'uma.'" ††

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalem'a neḡa boro zaḡoḡa
tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro.
⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene,
rafato'! Mazaḡa Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, rae-
na'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuḡure viga ḡae vaḡe
tuḡuzi'uma.

† Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariḡa idaidaḡa †† 4:4DEU 8:3

Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e
hadio mene tutuha'uma.'" ‡

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige
mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i.'" ††

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu
kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeḡe
ḡau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ḡae'a
eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'u-
ma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eḡe mazaono'o vaḡino'! Bu-
ka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu
ane veize da'o gauo'i.'" ††

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaḡine on-
amiro. Ebu tuḡure vigani'a onaadu dananiro.

Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro

(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)

¹² Iesu'a Ioane Babatizo ḡu'a neḡano ohonirote'e
egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare on-
amiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neḡano radiro.
Ebu neḡa e'e modadu Kaperanauma neḡa boro on-
amirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neḡa boro'e
Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura
genaḡano. ¹⁴ Ibite peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡo-
ere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genaḡano zu Ioridana vuḡa mon-
eafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,

ebu e'e haba'ano Iuda mene azaḡani'a zuni radiu'o-
he.

¹⁶ Uzabo zamaḡano radiu'ete'e azaḡani'a agaḡa boro
horoneha.

Rune zauhaḡa haba'ano radiu'ete'e azaḡa rana
agaḡani'a agazeha.'" †††

¹⁷ E'e madaḡanono'o Iesu'a haramoḡa ḡadaheniro,
raena'a, "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibito-
hau'ete'e madaḡa 'ai haniteha."

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro

(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraḡa genaḡano
oname'enogano, vaze 'aheu horoziro. Ze'e ḡozone
mau'ete'e azaḡa. Vaze tiba'e Simona, niḡa 'ahoga'e
Petero, ebu negoḡa Anderea. Ze du'urao re'eva feune
radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe ḡaruna hego-

‡ 4:6Salamo 91:11-12 †† 4:7DEU 6:16 †† 4:10DE 6:13

††† 4:16Isaia 9:1-2

to'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma."
²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vaze 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. "Eġe hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro

(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi † neġa boro, Iudea haba'a, Ieruselema zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vaze ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

Maġano Haramiro

(Luka 6:20-23)

5 Iesu'a vaze ġuġuvaġa horozirotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ "Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roġeġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa zeġe 'evorao haba ri'ini'uma.

⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haġaihi rae inare'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haġai'uma.

⁷ Vaze vetuġazi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ze vetuġazi'uma.

⁸ Zamaze deheġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a horoni'uma.

⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.

¹⁰ Badi'a ura haġae'ete'e u'ano, vaze'a sausauzi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eġe hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae sausauzine, agirezine ga ġurire'ena'a ġoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe.

† Huga'e 'Neġa boro gaubanana'

¹² Za, matu'e rudano'i, mazaġa Badi'a'a adureo naeġa'e boro багаġa zini'uma. Vouġaze'a peroveta ibi'a azaġa zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaġa

(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ġau manoġa ra'ete'e teige, za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'adao dama heuġa. Rehano dama inigani'a dauġine, iniga bare furenoga mene idaġa. Ġau 'ahoga veize mene manoġa. A'e mae modadu vaze'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaġa heuġa. Maġa hitagano radiu'ete'e neġa boro'e 'u'uranoga mene idaġa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uġano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a agaze'ohe. ¹⁶ Ihure agaġani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae haġai manoġa vaze mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vaze'a zae haġai manoġa horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eġe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeġe ġoere'a hudanoga veize onairo. ¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauġogano Mose goro ġoe'a mirihoġa kome'a fase zuni mene dauġi'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihitihinine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. †† Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ġa hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunoġo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ġahunoġo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manofe'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunoġo hano'i.

²⁵ Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihiradu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manofe'i. Mene

†† 5:21Exo 20:13

'ouGINE, ani'a ġa kota vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, rae-na'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite baz-ihhi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha.

²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalem a niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalem'a'e Kini Boro, Badi'a neġa boro. ³⁶ Ġoitoroite'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Ġoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Sattani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, rae-na'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'a-

hogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mougara rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahanano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, rae-na'a, 'Ġae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazeġa he'e-he'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausauni'ete'e azaġa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haġai duduġa zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa rehano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe.

⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoġa haġaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aġu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

Ġahugo'i

6 Ġiano'i, za'e vaze'a ġianoga veize vaze zamao haġai manoġa ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma. ² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauġeha. ³ Ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zae nabudi uhiġa vazeġa zu ago ihono'i. ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru

(Luka 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a

† 5.31 Deu 24:1 †† 5.33 Num 30:2 ‡ 5.38 Exod 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21

†† 5.43 Lev 19:18 ‡† Girikio, edae evoreġo'a haġae'eta'a'e kauri evoreġo'e aġu'a teige, hano'i.

hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e ġoere ġe-haġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe.
⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umi-dogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeġe Mama adureo,
 eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e za-
 ġoġa re'uma,

¹⁰ Ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
 ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao
 zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuġa rife'eno'i,

¹² Ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa zeġe sau'a
 rae mode'ete'e teige, emeġe sau'a zu rae modof'o'i.

¹³ Emeġe'a haġai sau'a haġaihi rae reine, sau'ano ago
 tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vaġifo'i. †

¹⁴ Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo ra-
 diu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano za-
 e'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae
 sau'a mene rae modi'uma.

Zaġozaġe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaġozaġo'idene, zama guhi azaġa teige, ago
 vetuġarar rado'i. Ze'e, vaze'a horozadu zeġe'a zaġoza-
 ġe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene
 si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeġa nidu'a mae
 hauġiro. ¹⁷ Rehano zae'a zaġozaġo'idene, viradu iguze
 si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vaze'a za'e zaġozaġe'ete'e mene ed-
 eri'uma. U za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, Moze
 da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haġaate'e
 haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Ġauze Adureo Mae Nu'one To'i

(Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ġau manomano ago nu'one
 to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu
 ġonore'a varade diuġadu ġonotu'ohe. ²⁰ Rehano zae
 veize ġauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea'
 zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu
 ġonore'a varade diuġadu mene ġonotu'ohe. ²¹ Mazaġa
 za'a ġauze manomano nouma tine, zamaronenze zu
 de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureġa heuġa. Ubumaze
 manoġa reine, zae ahiri nidu'a'e agaġani'a iriva'i'uma.
²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uz-
 abo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaġano agaġa'e
 uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa.
 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'e-
 he'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gau'i'uma, u 'a-

† Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ġa'a ibitozini'ete'e ebu ġae
 gigi'a zu agaġa'e mada tuġutuġu oname'ohe. Amen.'

hoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'a-
 heu veize gauoga mene idaġa.

Ago Zamare Adudano'i

(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu
 a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi
 dabua vidu'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaġa
 ġabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao
 rafiu'ete'e niniġa ġiano'i. Ze ezzone mene ġorau'ohe,
 mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neġano mene
 nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a,
 ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aġano
 iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiġa nu
 fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Bu-
 tu kakaġa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i. Ze
 mene gau'e'ohe zu dabuaze mene turbine'ohe. ²⁹ Re-
 hano e zi'ohe, butu kakaġa 'ahoga'e ma'ora vazeġa ki-
 ni Solomona'a haġairote'e dabuaġa manomano vitino-
 ga. ³⁰ Butu veġa'e izidi ġaboga, hena ohoġore'e vaze'a
 masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a
 faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine,
 Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e
 Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini
 a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?'
³² Badi'a aġu'a azaġani'a 'ahiguġa nidu'a vaġe'ohe.
 Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ġauġa urate'e-
 ta'a'e edeġa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e
 da'o gezo vaġo'i. 'Ougine e'e ġauga nidu'a zuni zini'u-
 ma. ³⁴ E'ano'o za ohoġore veize ago zamare adudano'i.
 Mazaġa ohoġore gauġa'e ohoġoru'u zamari'uma.
 Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i

(Luka 6:37-38, 41-42)

7 Badi'a'a za'e sau'a azaġa rae mene zi'ete'e ura-
 tine, vaze mazao sau'a azaġa rae ago zo'i. ² Maza-
 ġa zae'a ġau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae
 reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a
 vaze mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge
 haġai'uma.

³ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Re-
 hano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene
 ġiane'ohe? ⁴ Ġae ubumaġo be'a gado ireġa 'e'e re-
 hano, ġa'e negoġo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Ne-
 gohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi. ⁵ Ġa,
 zama guhi vazeġa, ibite geno ġae ubumao gado ireġa
 e'e mae vaġino'i. Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo
 ubuma mazaono'o dinunuġa mae vaġini'uma.

⁶ Ġau zaġoġa ġuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu
 zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago
 feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ġuzuhi'uma. ††

†† Huga'e, 'Badi'a ġoere mene igi'ete'e azaġa mazao ago bare-
 bare ihozo'i.'

Badi'a Mazao Umido'i

(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaḡine hidi'uma ebu iniu'a toketokerine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aḡano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa hube hune ḡau manoḡa zini'uma. ¹² E'ano'o vaze'a zae mazao haḡai manoḡa haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manoḡa haḡao'i. 'Adi'e Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiḡa

(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiḡano diuḡo'i. Mazaḡa runeo diuḡite'e ibiḡa ibihetaḡa'e rafaḡa zu boro, e'ano'o e'e ibiḡano diuḡe'ete'e azaḡa'e ḡehaḡa. ¹⁴ U ḡabone tuḡu-tuḡu diuḡe'ete'e ibiḡa ibihetaḡa'e kokosiḡa zu e'e ibiḡano onamoga'e riḡa, e'ano'o e'e ibiḡano diuḡe'ete'e azaḡa'e tahiḡa.

Ire ebu Ire Maḡa

(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ ḡuriro peroveta azaḡa ḡiano'i. Ze mamoe nami-namiḡa teige onai'uma, rehano zeḡe zama'e butu ḡuniḡa vihovihoḡa heuḡa. ¹⁶ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa eder'i'uma. Vaini maḡa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maḡa'e ḡunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoḡa nidu'a'e maḡa manoḡa ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoḡa'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manoḡa mene ini'ohe. ¹⁹ Maḡa manoḡa mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeḡe haḡai horonadu ze'e vaze nagiḡa eder'i'uma.

²¹ Eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaḡa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eḡe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡani'a da'o ibitoha'uma.

²² Badi'a kota madaḡano, vaze ḡehaḡani'a eḡe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ḡae nio Badi'a ḡoere ihozido, zu ḡae nio vine sau'a hegoze buzido zu ḡae nio gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido'.

²³ 'Ougine, eḡe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i.'

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa

(Luka 6:47-49)

²⁴ Eḡe ḡoere egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e huhuzaḡa. Ani'e vatava rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa.

²⁵ Iruḡu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa'e mene higarō, mazaḡa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eḡe ḡoere egadu mene haḡae'ete'e vazeḡa'e hahizaḡa. Ani'e ni'uri rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa.

²⁷ Iruḡu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a nidu'a hauḡirotene, vaze ḡuḡu-vaḡani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

8 Iesu'a maḡanonono'o ovairotene, vaze ḡuḡu-vaḡani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe onamadu ahi'o ihono'i! † Ebu ḡae'a manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunōḡa mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaḡa ḡihi'ani'a Iesu mazao Firo

(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neḡa boro diuḡirotene, Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniḡanau radiu'ohe." ⁷ Iesu'a nina'a, "Eḡe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaḡa ḡihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoḡa, e'ano'o ḡae'a eḡe ne diuḡoga'e mene manoḡa. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ouguine eḡe tuḡure vazeḡa'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga nina'a, 'Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a iḡirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeḡa'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e mo-

† A'e, dibu'o vazeḡani'a ahiri udahadu manoreha reifine

neono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma.

¹² Rehano Iuda azaġa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaġano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azaġa ġihi'aġa niro, raena'a, "Onamo'i. Ġa'e eġe mazao fie'ete'e teige, ġae tuġure vazeġa'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaġano tuġure vazeġa e'e manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaġa. ¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ġoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Ani emeġe gigi'a meiro ebu emeġe ugi mae vaġiniro." †

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horozitotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Du'ura moneafa fare onamihi." ¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, "Ihore vazeġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma." ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi." ²² Rehano Iesu'a nina'a, "Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma."

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ġasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiri. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe ġabofoi! Eme nariga zubure'ohe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'al!" Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roġeru hauġiro.

† 8:17Isaia 53:4

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe."

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'ahe'u'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġugi'eta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa reiro. ²⁹ Ebu ze ġihau bagaġa ani ġoreniro, raena'a, "Badi'a ubuga! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ġa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?"

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu.

³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i." ³² Ani vine sau'a zina'a, "Onamo'i!" 'Ouge reirotene, ze vaze 'ahe'u mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gaga-ga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerarote'e hariġa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeġe haba'anono'o vaġinoga uminiro.

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro

(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

9 Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aġutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe?" ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i" ⁷ Ebu vaze 'ai iġunadu neġa onamiro. ⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguġa gigi'aġa vaze zinirote'e †† u'ano Badi'a ġuniro.

†† Ga, vaze harote'e

Mataio Zamaharo

(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vase 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i." 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. ¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazeġa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vase vetuġazoga ufeta urate'ohe.' † Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga

(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe. Rehano ġae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaġozaġe'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġe'ohe. Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozaġi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ġuanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuġa fuse †† amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoġa radiu'ohe."

Roġae Tahi'aġa ebu Ugi Roġaeġa

(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ġoe'a zinirote'e zamaġano, nu'onu'o neġa ġihi'aġa 'ahogani'a Iesu vaġe onairo. Ebu ani zamao ġuġuradu niro, raena'a, "Eġe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ġae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ġabodi'uma." ¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iġunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaġano roġae 'ahoga, roġae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ġarunio onairo ebu ani dabua 'ariġa oboniro. ²¹ Mazaġa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaġa tahiġa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roġae e'e ġianiro, raena'a, "Aboe, zamaġo rinedo'! Ġae'a eġe mazao fiate'e u'ano ugiġo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaġano roġae 'ai manoriro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neġa ġihi'aġa neo feurirotene, rune badaġa haġae'ete'e azaġa zu vase ġuġuvaġani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'! Roġae tahi'aġa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eġofoharo. ²⁵ Vaze ġuġuvaġa enoneo tuġuze buzirote'e ġarugano, Iesu'a ne zamaġa diuġadu roġae tahi'aġa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iġuniro! ²⁶ Ebu e'e hariġa'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeġa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaġano, ubuma kuru vazeġa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ġihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuġafo'!" ²⁸ Iesu'a ne diuġirotene, ubuma kuru azaġani'a ane vaġe onairo. Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za eġe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eġe mazao fie'ete'e idunaġano ubumaze'a manori'uma." ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ġauġa vase 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neonono'o buau onamirotene, vase nu'a vase 'ahoga Iesu vaġe tutune onairo. Vine sau'ani'a vase e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeġani'a ġoeriro. Vaze ġuġuvaġani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Israela haba'ano 'ahiguġa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azaġani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa gigi'aġano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaġa'e Tahiġa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeġe nu'onu'o neġano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa manoġa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vase ġuġuvaġa horozirotene, vetuġaziro, mazaġa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vase'a mene taufe'ete'e mamoeġa heuġa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ġauġa'e ġehaġa, rehano gau azaġa'e tahiġa. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a mazao gau azaġa ane mebao tuġuzoga veize umino'i."

† 9:13Hosea 6:6 †† Gouti ogaġa hina haġairote'e fuseġa

Iesu'a Ane Tahia'a 12 Tuḡuze Onamiro

(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

10 Iesu'a ane tahia'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Iesu tahia'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero zu ane negoḡa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoḡa Ioane, ³ Filipino, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeḡa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duḡuruḡa vazeḡa † niḡa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahia'a 12 tuḡuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaḡa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neḡa 'ahogani ago diuḡo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauḡirote'e mamoeḡa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neḡaneḡa diuḡe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaḡa faizo'i, rune azaḡa ḡabozo'i, lefera azaḡa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeḡa mene haḡairo, e'ano'o naeḡa ago mae'ena'a ḡahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaḡano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuḡu ago odoho'i, mazaḡa gau vazeḡa'e nagini urate'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neḡaneḡa diuḡine, de'ea mae ḡihizi'uma vazeḡa vaḡo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neḡa mode iḡuno'i. ¹² Ani ne diuḡo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaḡa'e manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a'a manohuga zeḡe rana radi'uma. U mene manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a'a manohuga'e zae bare vaḡi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neḡa 'ahoga azaḡani'a zae mene mae ḡihizo'idene ga ḡoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i. ††¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a kota madaḡano zae mene mae ḡihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahia'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i ‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i. ¹⁷ Rehano vaze ḡiazo'i, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o neḡano masizi'uma. ¹⁸ Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaḡano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borof'o'i. Mazaḡa e'e

† Duḡuruḡa niḡa'e Zealota †† A'e vaze'a ze mene mae ḡihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ Zarama'a maniḡa veize eda'erau avotite'ohe.

madaḡano za'a re'uma ḡoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ ḡoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigania'a zae mazaono'o ḡoeri'uma.

²¹ Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma. ²² Eḡe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ez'i'uma. Rehano edau gigaru onamo ḡonaga meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausaizo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahia'a'e ane ihore vazeḡa mene vitini'uma ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahia'a'e ane ihore vazeḡa teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Belezebulo †† rae huhine, zae, eḡe tahia'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausaizo'idene, ago ze rihozi'o, mazaḡa u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eḡe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaḡa nidu'a ḡihau rae fureno'i. ††²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaḡa ra'ete'e azaḡa'e ago rihozi'o. Rehano Badi'a'a da'o rihozi'o, mazaḡa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaḡa. ²⁹ Tiburi niniḡa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguḡa nidu'a nugu zuni edeḡa. ³¹ E'ano'o ago rihozi'o, mazaḡa za'e Badi'a'a ubumao Tiburi niniḡa vitine ḡihia'aḡa.

³² Iniu'a vaze ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoḡa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoḡa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoḡa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roḡae'e ani hadoga roḡaeḡa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaḡa'e zae ne tiba azaḡa re'uma. †††

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahia'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboḡa ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahia'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane sa-tauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e mene eḡe tahia'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma.

†† Niḡa 'ahoga'e Satani ††† Girikio, E'a uzabo zamaḡano zi'e-ta'a'e agaḡa zamaḡano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vin-ono'o rae fureno'i ††† 10:36Mika 7:6

Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naeġa Hidi'ete'e Vazeġa
(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e eġe mae ġihihe'ohe, zu iniu'a eġe mae ġihihine ani'e eġe tuġuhirote'e vazeġa mae ġihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazeġa'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazeġa rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazeġa hidi'ete'e naeġa hidi'uma. Iniu'a duduġa vaze'e vaze duduġa rae mae ġihinine, ani'a vaze duduġa naeġa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eġe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaġa ra'eta'a'e bo'aġano 'a-hoga vu nahuga bioġa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeġa ha'uma.

11 Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauġirotene, de'eano'o iġunadu ne uhiġauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso
(Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e za-maġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariġa iġiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'aġa tuġuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazeġa'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramozini'ohe. ⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeġa'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene.

⁸ 'Ougadu za vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeġahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaġa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeġahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazeġa'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.' †

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeġa bo'aġano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazeġa zuni Ioane vitinoga ra'ohe.

¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaġaono'o onao

izidi, Badi'a'a ibitozini'ete'a'a'e riġa haramone'oe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vaze'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, peroveta azaġa zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuġa. ^{††15} Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ¹⁹ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduġa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haġai gigi'aġa ġehaġa haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e sau'anono'o mene ġihuriro. ²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haġai gigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona † azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo. ²² E zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Turo zu Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma. ²³ Kaperanauma azaġa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haġairote'e haġai gigi'aġa Sodoma azaġa mazao haġaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ġihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma.

Eġe Vaġe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaġano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'aġa. E nigu'e'ohe, mazaġa ġae'a huhuzaġa zu edeġa boro azaġa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeġa o'o'a rae zamarete'e azaġa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haġairote'a'e ġae'a urate'ete'e ġauġa."

† 11:10Malaki 3:1

†† 11:14Malaki 4:5 ‡ Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a

²⁷ Ebu ani'a vase ziro, raena'a, "Eġe Mama'a ġau nidu'a eġe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aġu'a, rehano eġe Mama da'o edeġa. Ebu vase 'ahoga'e eġe Mama aġu'a, rehano eġe, Ane Ubuga da'o edeġa. Ebu e eġe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaġa da'o eġe Mama edeġa. ²⁸ Taoġa zu aduga odohe'et'e azaġa, eġe vaġe aro'i, 'ouġine eġe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eġe ihoroga'e mene riġa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eġe ihore mae ġihinadu eġe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaġa e'e namiġa zu roġeġa.

Bana Madaġa Zuhi'aġa

(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

12 E'e madaġano, Iesu'e Bana Madaġano vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maġa riri'e madu aro. ² Farisea azaġani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ġa tahi'atahi'a'e Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a nae-naeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze hauġadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azaġani'a da'o au'ete'e dibu'o berediġa ane ġatinirote'e azaġa teite aro. Zeġe'a Mose goro ġoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ġoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaġano dibu'o azaġani'a kuru neġao gaue'eta'a'e mene ve'oġa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neġa vitine hune'ete'e vaseġa ġihi'aġa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaġoġao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vase vetuġazoga urate'ohe.' [†] Za ġoe'a e'e huga ederifone, duduġa azaġa mazao ve'oġa rae mene zifo. ⁸ Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro

(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeġe nu'onu'o neġa diuġiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaġa'e, Iesu'a vase e'e fainine zeġe kotoa ohonihi radu, ani ġadiniro, raena'a, "Bana Madaġano uġi azaġa faizine idaġahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aġano iniu'a mamoe tibuhugaġeta radu Bana Madaġano mamoeġani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaġini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitzoga zu ġihi'aġa. E'ano'o Bana Madaġano manoġa haġae'ete'e idaġa." ¹³ Ebu ani'a vase e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeġa 'evo'a teige 'evo'aġani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaġani'a buanadu Iesu manoga ibiġa ġoane vaġiro.

Iesu'e Badi'a Tuġure Vazeġa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaġani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaġiniro. Vaze

† 12:7Hosea 6:6

ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a uġi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riġa ġoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vase ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vaseġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eġe tuġure vaseġa. Ani'e eġe zamarone, eġe matu'oni'ete'e vaseġa. Eġe'a Vinehe ane rana ohoni'uma, ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harama fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma, ebu ani'a ne hunio mene hounae ġoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veġa mene mae vaġine'ete'e ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige, ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaġa mene mae vaġizi'uma, onamo ġau ve'oġa nidu'a mae vaġinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa'e ani niġano ġabone hidi'uma rae re'uma." ††

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaġe tutune ariro. Ani'e ubumaġa kuruġa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ġoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ġuġuvaġa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azaġani'a ġoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa Belezebulo † inaraġa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe." ²⁵ Iesu'a ze nounge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaġano zeġe'a rovatadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neġa ga ne tiba zamaġano zeġe'a rovatadu utitifone, neġa ga ne a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeġe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeġe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma. ²⁸ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vaseġa ogoru teadu ani ne diuġi'uma, ebu ani tohe ġonota'uma. †

³⁰ Iniu'e eġe mene teite reine, ani'e eġe agirehi'ete'e vaseġa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eġe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vaseġa. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ġoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaġoġa rae sausaunine, e'e sau'aġa'e mene aġutu modi'uma. ³² Iniu'a eġe, Vaze Ubuga agire ġerehine sau'aġa rae modi'uma. Rehano

†† 12:21Isaia 42:1-4 † Ni 'ahoga'e Satani †† Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu za-zore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoḡa'e maḡa manoḡa ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manoḡa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe.

³⁵ Vaze manoḡa'e zamaḡano manoḡa nu'onadu manoḡa furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma."

Iona Haḡai Nu Badeḡa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Ihore vazeḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe." ³⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazeḡa vaḡe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazeḡa'e, neḡa huga o'o'a, deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoḡa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezirote'e zamaḡano vi'a zu negoḡa duḡuru'a feuradu ani teite ḡoeroga

veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'e ḡa teite ḡoerihhi radu enona edau'ohe." ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eḡe nanu? Iniu'e eḡe nego duḡuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eḡe nanu zu eḡe negohe duḡuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eḡe Mama adureo urate'eta'a'e haḡaine, eḡe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

Ezone Feune Ḡorau'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

13 E'e madaḡano Iesu'a neono'o iḡunadu du'ura genaḡano ehoriro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano nu'oraratene, ani 'ai ḡasio tiradu zamaḡano ehoriro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e du'ura genaḡano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. ⁴ Feune ḡuzuhitotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauḡiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'aḡani'a ḡuhuḡa manadu roraro, mazaḡa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ḡuhure bororanadu ezone ḡuhuḡa simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoḡano rururanadu faine ḡuhure bororaro. Ebu nu'e huga ḡae 100, nu'e huga ḡae 60 ebu nu'e huga ḡae 30 hudaro. ⁹ Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'!"

Hari Idaidaḡa Huga Ihoziro

(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ḡa nouga'ahi hari idaidaḡa hina ḡoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zenadu zeḡe edeḡa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe edeḡa zuni mae vaḡini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, mazaḡa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe. Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riḡa u'ano, teḡaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

† Fare mirihirete'e nu'e v. 47 o'o'a.

Ze mene 'ouginge, ubumaze'e Badi'a'a haḡae'ete'e horoni'uma, teḡaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu mazeo Badi'a ederi'uma,

ebu hena ze Badi'a vaḡe aradu ani'a ḡabozi'uma.[†]

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaḡa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaḡa zu duduḡa azaḡa ḡehaḡani'a, zae'a horone'eta'a'e ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ḡorarota'a'e mae vaḡine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ḡihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuḡa. Ze mene faḡa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamaḡano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano raha ḡauḡa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ḡoere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manoḡano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a ḡoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ḡorarota'a'e vitine'ohe, ḡae 100, ḡae 60 ga ḡae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaḡa

²⁴ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoḡa ḡorarote'e heuḡa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaḡano, ane agire vazeḡani'a aradu vuidi bo'aḡano ve ḡoraro ebu vaḡiniro. ²⁶ Vuidi'a ḡuhuradu maḡa haḡairotene ve zuni ḡuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazeḡa tuḡure azaḡani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ḡa'a ḡae mebao vuidi ezone manoḡa ḡoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazeḡa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuḡure azaḡani'a ḡadinina'a, 'Ḡa'e eme onamadu ve e'e ḡoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ḡurine vuidi zuni ḡuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zeḡe tibano ḡuhuri'uma oname hirive'ete'e madaḡa. Hirive'ete'e madaḡano eḡe'a hirive'ete'e azaḡa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ḡoro'i, ebu tibano utadu hofoi. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eḡe suabao zouno'i.'"

Kuava Maḡa †† zu Isiti Hari Idaidaḡa

(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maḡa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaḡano ḡorarote'e heuḡa. ³² Ani'e maḡa nidu'a bo'aḡano kome'a fase, rehano ḡuhurine meba

ḡauḡa nidu'a bo'aḡano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiū are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuḡa. Roḡae 'ahogani'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaḡa Hina Ḡoeriro

(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidaḡa hina ḡoere 'ahi nidu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro. Ani'e hari idaidaḡa hina da'o vaze mazao ḡoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazeḡani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidaḡa hina zi'uma.

Raha 'adi haḡairote'e madaḡanono'o 'u'uru tiro-ta'a'e eḡe'a furera'uma." ‡

Ve Hari Idaidaḡa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu ne zamaḡa diuḡiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuḡadu niro, raena'a, "Mebao ḡorarote'e ve hari idaidaḡa huga ihofo'i."

³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoḡa ḡorarote'e vazeḡa'e eḡe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoḡa'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa, u ve'e Satani hegote'ete'e azaḡa. ³⁹ Agire vazeḡani'a ve ḡorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madaḡa'e mada ḡonaḡa, ebu hirive'ete'e azaḡa'e tuḡure viga.

⁴⁰ Mada ḡonaḡa'e ve ḡoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eḡe, Vaze Ubuḡani'a, eḡe tuḡure viga tuḡuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa'ono'o, vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaḡa nidu'a zu haḡai sau'a azaḡa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeḡe nidu'a'e ire roga gigi'aḡano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduḡa azaḡa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaḡano mada teige hia'uma. Teḡaḡeta vazeḡa'e egadu faine edero'i!

Ḡau Manomano U'uruga Hari Idaidaḡa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ḡau manomano u'uruga heuḡa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uḡeta ne onamiro. Ebu ane ḡau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaḡe'ete'e vazeḡa heuḡa. Hadi e'e moni boro zu iraḡa manoḡa u'ano, hoitihiradu ragave vaḡiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ḡau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaḡa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuḡa. Davarao einadu ḡozone nunu nidu'a oḡaro. ⁴⁸ Re'eva'e

† 13:15Isaia 6:9-10 †† Girikio, fufu maḡa

‡ 13:35Salamo 78:2

iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoadu ġozone manoġa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguġa re'uma. Tuġure vigani'a onaadu duduġa azaġa maza'ono'o sau'a azaġa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e." ⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azaġa ġihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe. ¹"

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo

(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidaġa e'e hauġirotene e'eano'o vaġiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neġa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoġa zu haġaiġa gigi'a inaraġa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazeġa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeġa nidu'a'e aha'o eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaġano vaze'a peroveta azaġa gubaze'ohe, rehano peroveta azaġa zeġe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehaġa mene haġairo, mazaġa ze'e ani mazao mene fiuro.

Ioane Babatiseo Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

14 E'e madaġano Galilea haba'a kiniġa Heroda'a Iesu hariġa igiro. ² Ebu ane gau azaġa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiseo gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a haġai gigi'a inaraġa hina gau'e'ohe."

³⁴ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipino, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meiro-ta'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ġu'a neġano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ġuġuvaġa rihoziro, mazaġa ze'e Ioane'e peroveta vazeġa rae mae ġihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaġa meirotene, Herodia aboġani'a vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ġoitoriro, raena'a, "Ġa nagini urate'eta'a'e eġe'a ġani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ġoere egadu Heroda niro,

† A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

raena'a, "Ioane Babatiseo vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaġa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao ġoitorirote'e 'ahine, roġae tahi'aġani'a urate'ete'e ġauġa hano'i rae reiro.

¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazeġa tuġunadu ġu'a neġano Ioane Babatiseo 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi'aġa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaġe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu ve-tuġazeadu ugi azaġa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eġe vaġe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehorogaru ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aġa ziniro ebu zeġe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeġe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'aġaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roġaeroġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro

(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aġa zogone ibite tuġuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura mon-eafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ²³ Tuġuze hauġadu ane da'o maġa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaġano ġasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihuġihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaġe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ġaniġanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'il! 'Adi eġe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vaġe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu vaġe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaġa zubure

ovoiro, ebu ġaniġaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġaboho'!' 31 Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ġihiniro, ebu nina'a, "Ġa, mene ggaru fie'ete'e vazeġa, nougadu 'ada'adeha?" 32 Anianine ġasio tirirotene, zavara 'ai dauġiro. 33 Ebu ġasi rana azaġa'e Iesu nigu-niro, raena'a, "Hube hune ġa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azaġa Faiziro

(Mareko 6:53-56)

34 Zeġe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. 35 Haba e'e azaġani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiġauhiġa azaġa nidu'a veize ġoere tuġuriro. Ebu zeġe'a ugi azaġa nidu'a Iesu vaġe tutuze ariro. 36 Ebu ugi azaġani'a ani dabuaġa 'ariġa tahiġano da'o tu'ino-ga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaġa nidu'a'e ugize'a manoriro.

Zama Dehenoi

(Mareko 7:1-23)

15 Ebu Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a Ierusalem'ono'o Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, 2 "Ġa tahi'atahi'a'e ize-ma oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouġa goro ġoe'a vari'e'ohe?"

3 Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ġoe'a'e vari'adu vouġaze goro ġoe'a tihitihine'ohe? 4 Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i' †, ebu 'Ini-u'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.' ††5 Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idaġa, mazaġa danazi'uma ra'ete'e ġauġa 'ahi'e eġe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idaġa rae ra'ohe. 6 Vaze'a vize moze ‡ mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduġa rae ihone'ohe. E'e teige, za-e'a vouġaze goro ġoe'a u'ano, Badi'a goro ġoe'a rae mode'ohe. 7 Za, zama guhi azaġa! Peroveta vazeġa Isa-ia'a zae moneo reirota'a'e duduġa ra'ohe, raena'a,

8 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faġa hune.

9 Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a tiriote'e goro ġoe'a ihoze'ohe." ††

10 Iesu'a vaze ġuġuvaġa huze ane vaġiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. 11 Hebeo diuġe'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ġauġani'a vaze toratorane'ohe."

12 Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa'e Farisea azaġani'a ġae ġoere egadu maġu-nata'a'e edeġahe?" 13 Iesu'a naenaenzina'a, "Adureo eġe Mama'a mene ġorarote'e ġauġa nidu'a taiga'ono'o ġuri modi'uma. 14 Ze mode tauġo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaġa heuġa. Kuruga vazeġani'a kuruġa vazeġa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovo'i'uma."

† 15:4Exod 20:12; Deut 5:16 †† 15:4EXO 21.17; LEV 20.9
‡ Girikio, moga †† 15.9 ISA 29:13

15 Petero'a nina'a, "Au'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaġa huga ihofo'i." 16 Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeġahe? 17 Za'e edeġa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuġe isi zamaġa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. 18 Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. 19 Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ġezo, ġonore, kotao ġurire ġoere'ete'e zu vaze rae sausaize'ete'e ra'ohe. 20 De'eguġani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roġaeġani'a Iesu Mazao Firo

(Mareko 7:24-30)

21 Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. 22 E'e haba'ano Kanana †† roġaeġa 'ahogani'a ani vaġe aradu ġihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eġe vetuġaho'!' Vine sau'ani'a eġe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." 23 Rehano Iesu'a ġoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuġune vaġino'i, mazaġa eme hegote'ena'a, barebare huau ġunuġunufe'ohe." 24 'Ougadu Iesu'a roġae e'e niro, raena'a, "E ġa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaġa, dauġirote'e mamoeġa veize da'o tuġuhiro." 25 Rehano roġaeġani'a aradu ani zamao ġuġuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'!' 26 Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ġuni hanoga'e mene idaġa." †††27 Roġaeġa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ġuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuġa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." 28 Iesu'a naenaenina'a, "Roġae, ġa'e eġe mazao fie'eta'a'e boro! Ġa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaġano ani aboġa 'ai manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

29 Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraġa uni onamiro. Ebu maġa itadu e'ea ehoriro. 30 'Ougadu vaze ġuġuvaġani'a mene edau'ete'e azaġa, ubuma kuru azaġa, oda sau'a azaġa, mumutafa azaġa zu ugi azaġa nunu ġehaġa tutuze ane vaġe ariro. Ebu ze'e ane oda babaġano bazuze teadu ani'a faiziro. 31 Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ra-gave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horozitotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aġa matu'oharo.

Vaze 4000 Ġubuziro

(Mareko 8:1-10)

32 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze

†† A'e mene Iuda haba'a ††† Iuda azaġa'e Iuda mene azaġa mazao ġuni rae huziro.

vinini tare nezeo tuḡuzoga mene urate'ohe, mazaḡa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahiaḡani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu vaze ḡuḡuvaḡa 'ahi ḡubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ḡadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ḡozone kome'a tahiḡa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ḡuḡuvaḡa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ḡozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vahegadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡani'a ḡahugiro. ³⁷ Zeḡe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ḡaha'aḡaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzirote'e ḡarugano, ḡasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

Haḡai Nu Badeḡa Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

16 Farisea zu Sadukea azaḡani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaḡe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haḡai nu badeḡa ihofo'i." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Ze'e, 'Ḡorava mada'a kanaru zuburine, ohoḡore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe. ³ Ebu 'Oherebau adure'a ḡutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Ze'e adure iraḡa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaḡano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaḡa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o." Ebu ani'a zeḡe mazaono'o vaḡinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaḡa Isiti

(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aḡutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeḡe'a bare ḡo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odohaha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ḡo'anirote'e ederirote, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ḡo'ane'ohe?" ⁹ Za ize mene edeḡahe? Eḡe'a beredi fu'o hina vaze 5000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiḡa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaḡani'a ḡuriro ihoreḡa ḡianoga veize reiro.

Petero'a Iesu'e Keriso Reiro

(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Vaze'a eḡe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane baptizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeḡa 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ḡadizena'a, "Ze'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ḡa'e Keriso, ḡabone Badi'aḡa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaḡa vaze'a ḡa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eḡe Mama'a ḡa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ḡa'ohe. Ḡa'e Petero, huga'e vatava. Eḡe'a vatava e'e rana ekalesia, eḡe mazao fie'ete'e azaḡa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ḡuizii'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaḡa vava'oga veize kiḡa eḡe'a ḡani'uma. E'ano'o ḡa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ḡa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a ḡoere riḡa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'i!"

Iesu Runeḡa Moneo Ihoziro

(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madaḡanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ḡadahe ihoziro, raena'a, "Eḡe'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazeḡa ḡi-hi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa mazaono'o aduga ḡehaḡa hidi'uma. Ze'a uḡuhi'uma, rehano e'a mada uḡiduḡa zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu ane genaḡano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ḡae mazao 'ouge mene furenii'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eḡe mazaono'o vaḡino'i! Ḡa'a eḡe'a uitoga veize ḡoere'ohe, mazaḡa ḡa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eḡe hegoti'i!" ²⁵ Iniu'a ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ḡabone eḡe 'uano modine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ḡaboneḡa mae vaḡinine, nagii'uma hidi'uma? Ḡau 'ahoga hina zu ḡabone tuḡutuḡu mouḡa mene idaḡa. ²⁷ Eḡe, Vaze Ubuga'e eḡe Mama agaḡa zamaḡano tuḡure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini haḡairote'e idunaḡano aneane naeḡa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aḡano vaze nunu'a izema rudanogano, eḡe, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

17 Mada fu'o tiba fare ġaruġano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoġa Ioane zamazadu zeġe da'o maġa boro itiro. ² E'ea ani iraġani'a ze ubumao nufiro. Iraġani'a mada teige agararo ebu dabuaġani'a agaġa teige uraro. ³ E'e madaġano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite ġoeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoġa! Ġa'a uratine e taruha uġidu ogora'uma, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani ġoere radiu'enogano ġoze vazavaza-hogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ġoze zamaġanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ġoere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, ri-hau rudanadu rahao higau ġuġuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iġuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vase nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maġanono'o ovairote'e madaġano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vase mazao ago rae fureno'i, onamo eġe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ġau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma." ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vase'a mene ederadu ani mazao zeġe'a uratirote'e haġaiġa haġairo. E'e teige, eġe, Vaze Ubuga zuni zeġe mazaono'o aduga hidi'uma."

¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ġoerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro

(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maġa'ono'o vase ġuġuvaġa vaġe ovairotene vase 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ane zamao tue ġuġuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eġe ubude vetuġano'! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ġehaġa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ġae tahi'atahi'a vaġe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha."

¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oġa haġae'ete'e azaġa! E za teite no'e faġa radi'uma? E no'e faġa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eġe vaġe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaġano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeġe da'o Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaġa zae fie'eta'a'e tahiġa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa

radu za maġa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaġinadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge haġai'uma. Za'e eġe mazao fiine, ġau nidu'a haġaoga'e idaġa." †

Runeġa zu Bare Iġuni'uma Hariġa Reiro

(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma." ²³ Ze'a uġuhi'uma, ebu mada uġiduġano e'a bare iġuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neġa Takesiġa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ġa miriho vaseġa'e kuru neġa takesi †† mene haġae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eġe ihore vaseġa'e takesi haġae'ohe."

Petero'a ne diuġirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero ‡, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kiniġa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haġae'ohe." ²⁷ Rehano eme mene maġunozifine takesi haġai'uma. Ġa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba †† horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

18 E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe on-aadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma." ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro багаġa 'unuġano autadu davara guniġano mae feunine'e ufeta manoga.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vase ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vase haġai sau'ano tutuze'ete'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'i-dene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota

† Fare mirihirete'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaġoza-ġine da'o vine sau'a 'ahiguġa'e hegone bune'ohe. †† Girikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa. ‡ Girikio, Simona †† Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauġirote'e Hari Idaidaġa

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahia kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe. [†]

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vaġe ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaġe meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zu dauġoga'e mene urate'ohe.

Nabuġo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiġa

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuġo'a ġae mazao sau'a haġao'idene ane vaġe onamadu ġanine da'o bo'aġano sau'aġa ihono'i. Ani'a egoġanadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiġota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoġano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaġa ġanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uġidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozinine, ekalesia zamaġano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aġu'a vazeġa ga takesi vazeġa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, eġe Mama adureo zae veize haġaozini'uma. ²⁰ Mazaġa eġe niġano 'aheu ga uġidu'a nu'o-raune, e'e zeġe bo'aġano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuġure Vazeġa Hari Idaidaġa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eġe nabudi'a eġe mazao sau'a haġaine, ġae nuġu e ani sau'a rae modi'uma? Ġae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeni, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae mod-o'i! ^{††}

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaġa 'ahi heuġa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuġure azaġa huzadu ani moni bare meihi rae reiro.

²⁴ Ani'a 'ouge haġairotene, moni borofe [‡] meirote'e

[†] Fare mirihrote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo." ^{††} Girikio, Ġae 490
[‡] Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeġa heuġa

vazeġa 'ahoga ani vaġe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaġa 'ahine, kini'a riġa ġoreniro, raena'a, 'Ġae inuġo, ubuġo zu ġae mazao ġau nidu'a seronadu eġe moni barono'i! ²⁶ 'Ougadu tuġure vazeġani'a ani zamao obena hina tuġiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'aġani'a vetuġaniro ebu moniġa ahiġa radu ani tuġuniro.

²⁸ E'e ġarugano tuġure vazeġani'a ani mazaono'o moni nu ^{††} meirote'e tuġure vazeġa 'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vaġe onamiro. Ani'a ani matanadu oġorabiġa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eġe moni barono'i! ²⁹ 'Ougadu ane vaze tuġure vazeġa'e obena hina tuġaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ġae moni baroni'uma! ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeġa 'ai ġu'a neġano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuġure azaġa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze maġune rudanadu zeġe zuhi'a vaġe onamiro. Ebu hariġa nidu'a ani mazao ihoniro.

³² 'Ougadu zuhi'aġani'a tuġure vazeġa ibi'a ibite huanadu niro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a! Ġa'a umihadu ġa eġe mazaono'o meirote'e moniġa nidu'a ahiġa reiro. ³³ Eġe'a ġae vetuġaġadate'e teige, ġae'a zuni ġae vaze tuġure vazeġa vetu'aġanifo! ³⁴ Zama ġugi'ano zuhi'aġani'a ani aduga hanoga veize ġu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauġi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeġe sau'a mene rae modine, eġe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haġai'uma."

Roġae Mode'ete'e Moneo

(Mareko 10:1-12)

19 Iesu'a e'e ġoe'a hauġirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuġa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a uġi azaġa faiziro.

³ Ebu Farisea azaġa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Goro zamaġano, ohoze 'ahogani'a haġai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaġa-hehe?" ⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zaġoġa mene me'odirohehe? Ġadaheġano Badi'a'a ġau nidu'a haġairotene ohoze zu roġae haġairo. ^{†††} Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roġae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ^{††††} E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirotata'a'e vaze'a mene rovonu'uma."

⁷ Ze'a ġadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro ġoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roġaeġa hano'i ebu modo'i,' ^{†††} rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "Za teġaze riġa 'ahine, Mose'a roġae modine'e idaġa reiro. Rehano ġadaheġano'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haġaeġa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ġezo haġaiġa mene haġae'ete'e rehano,

^{††} Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeġa heuġa
^{†††} 19:4Gen 1:27 ^{††††} 19:5Gen 2:24 ^{†††††} 19:7Deut 24:1

i'ani'a ani modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ḡezo haḡaiḡa haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguḡani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoḡa gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a ḡoere 'ahi mae ḡihinoga'e mene idaḡa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaḡa da'o idaḡa. ¹² Vaze nu'e frurerote'e madaḡanono'o ahiri uḡiḡeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ḡoe'a mae ḡihinoga idaḡa reine, ani'a mae ḡihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu

(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaḡe onairo, mazaḡa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eḡe vaḡe onaeta'a'e ago gararo'i. Mazaḡa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaḡa ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ḡaruḡano, e'ea iḡune onamiro.

Ma'ora Vazeḡa

(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Thore vazeḡa, e nagini manoḡa haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Ḡa'e nougadu eḡe mazao nagini'e manoḡa rae ḡadimu'ohe? Manoḡa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ḡa'a ḡabone tuḡutuḡu hidihi ro'idene, Badi'a goro ḡoe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a ḡadinena'a, "No'e goro ḡoe'a hegoto'i-uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ḡezano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i † ebu ḡa'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabuḡo zamaro'i. †††" ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ḡoe'a 'ahi nidu'a haḡae onae'ohe. Hena nagini haḡai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ḡa'e Badi'a ubumao manoḡa hune re'uma rae uratine, onamadu ḡauḡo nidu'a serono'i ebu e'e moniḡa zahara azaḡa zeno'i. 'Ougine ḡa adureo ḡau manomano me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeḡa 'ahine, Iesu ḡoe'a igirotene, zamaḡani'a adudu borore'ena'a, iḡuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa."

²⁵ Ane tahi'aḡani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "'Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?"

²⁶ Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Vazevaze zeḡe'a bare ḡabone

hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozu'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegotoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eḡe hogote'ete'e azaḡa zuni kini ehoro haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaḡa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a eḡe 'uano neḡa, neḡoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a modirota'a'e naeḡa ḡae 100 me'uma zu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ḡonagano re'uma, u ḡonaga azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma."

Vaini Meba Gau Azaḡa Hari Idaidaḡa

20 Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuḡa. Haba vazeḡa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaḡa vaḡihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vaze nu horozitene ziro, raena'a, 'Eḡe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauḡa moniḡa ‡ zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaḡano tuḡuziro. ³ Oherebau mada fu'o ḡazaḡa fare meitotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eḡe vaini mebaḡa onamo'i, ebu gauḡa moniḡa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uḡidu ḡoravaḡano bare onamadu 'ouge haḡairo. ⁶ Mada fu'o ḡoravaḡano ani onamirotene vaze nu'e edau raga'ete'e horozadu ḡadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauḡe'ohe?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaḡa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refaha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eḡe vaini mebaḡa onamadu gau'o'i.'

⁸ Mada'a ovorotene vaini mebaḡa vazeḡani'a meba taufe'ete'e vazeḡa niro, raena'a, 'Gau azaḡa huzadu ḡonaga vazeḡanono'o ibite vazeḡa gau moniḡa zeno'i.' ⁹ Mada fu'o ḡoravaḡano huzate'e azaḡa'e onairotene aneane mada tiba gau moniḡa meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauite'e azaḡani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniḡa idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniḡa madu haba vazeḡa mazao maḡuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu onaate'e azaḡa'e mada tahiḡa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamaḡano mada niduga gau boro haḡaeha. Rehano ḡa'e zeḡe moni'e emeḡe teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazeḡani'a zeḡe bo'aḡano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Eḡe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ḡa'e gauadu mada tiba gau moniḡa me'uma rae ḡaha. ¹⁴ E'ano'o moniḡo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeḡa gau moni'e ḡae moni teite idane ḡanihi ra'ohe. ¹⁵ Eḡe'a eḡe moni hina nagini urate'ete'e haḡaine, ve'oḡahe? Eḡe'a vaze mazao ufe-

† 19:19Exodus 20.12-16; Deut 5.16-20 †† 19:19Lev 19.18

‡ Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

ta manoġa radu ġa'e ahiahihe'ehehe?"¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ġonaġa azaġa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azaġa'e ġonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro

(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ierusalemata itirote'e zamaġano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "Ġiano'i, eme'e Ierusalemata ite'ohe. Ebu eġe, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a obohe teadu uġuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa 'evoreo ri'ihadu zeġe'a ġiri-hohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uġiduġano eġe'a bare iġuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro

(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeġe zamazadu Iesu vaġe ariro, ebu obena hina tuġadu uminiro. ²¹ Iesu'e ġadiniro, raena'a, "Ġa'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ġa'a ibitozini'ete'e madaġa mo'idene, eġe ubude 'aheu ohozadu ġihi'aġa iġu'a zeno'i." ²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e aġu'a. Eġe'a gagi'uma bioġa'e aduga hidi'ete'e bioġa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zeġe'a naenaenina'a, "O'e." ²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano ġihi'aġa iġu'a me'uma azaġa'e eġe'a meme ohozi'uma. U eġe Mama'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ani'a ruhibirote'e iġu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeġa, Badi'a aġu'a azaġa haba'ano, zuhi'aġazuhi'aġani'a e'e haba'a azaġa ibitozini'ohe, ebu zeġe ġihi'aġa iġuri azaġani'a inaraze hina haba'a azaġa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i. Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae u'uġano gau'ete'e vazeġa rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aġano ibitone vazeġa reihi reine, ani'e zae tuġure vazeġa rae re'uma. ²⁸ Za'e eġe teige haġao'i, mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a vaze'e eġe tuġure azaġa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuġure vazeġa re'uma radu ariro. Ebu vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaġa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neġa borono'o iġu-nirotene, vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheu'e ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'ii!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida

mariġa, eme vetuġafo'ii!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani heġotiro.

Ierusalemata Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

21 Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalemata hani-tadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horozi'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vaze'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirota'a'e huardo, raena'a,

⁵ "Ierusalemata azaġa † mazao 'ahige zoi, 'Ġiano'ii! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe.

Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe." ††

⁶ Ebu tahi'aġa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo. ⁷ Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro. ⁸ Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vaze nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azaġa zu ġaruna hegotirote'e azaġani'a huario, raena'a,

"Davida mariġa niguno'ii! †

Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi! Badi'a hitanao niguno'ii!" ††

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemata diuġirotene, ne azaġa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazeġa. Galilea haba'a Nazareta neġa vazeġa."

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e †† azaġa fatta zu Tubugo niniġa serone'ete'e azaġa ehoro haba'a mae ġihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano za'a kuru neġa'e ġonore azaġa haba'a teige haġae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaġa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o

† Girikio, Zioni aboġa †† 21:5Zec 9:9 ‡ Girikio, Hosana †† 21:9Salamo 118:26 †† Kuru neġa takesi veize

vazeġa ġihi'agihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ani haġai gigi'a haġairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neġa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariġa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maġune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'il!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaġoġa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġuraġaġuraġani'a ani nigunoga ihoziro.' † ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neġa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireġa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalem bare onamirote'e zamaġano ani vininero. ¹⁹ Ebu figi ireġa ibi ġenaġano horonadu huga vaġe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouġa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ġa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aġani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireġani'a ġarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haġa'ate'e zae'a zuni haġai'uma. Ebu maġa nina'a, 'Ġihitadu davara zamaġano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauġa'e hidi'uma."

Iesu Gigi'aġa Moneo Ġadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neġa diuġadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ġa no'e gigi'aġa hina 'ahiguġa haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aġa hina 'ahi ġauġa haġae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatiso haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeġe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuġuvaġani'a eme mazao maġuni'uma ri-hone'ohe, mazaġa zeġe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeġa rae mae ġihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguġa haġaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaġa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro mazao hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidaġa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaġe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ġa izidi vaini

mebaġano gau'i onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaġa ġihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veġa vaġe onamadu ene ibi'a nirote'e ġoe'a niro. Ene veġani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aġano iniu'a moga ura haġairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a." Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaġa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaġa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeġe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduġa ihozoga radu zae vaġe onairo, rehano za mene mae ġihinero. U takesi azaġa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaġa'e ani ġoere mae ġihinero. Za ze'a haġairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ġihuradu ani mene mae ġihinero."

Hihi Azaġa Sau'a Hari Idaidaġa

(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidaġa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaġa ġoraro, ebu hadi ġabiriġa meraro. Ani'a vaini vuġa gige'ete'e ġauġa haġairo zu ehamu'ete'e taruhaġa hitanao hadi hina haġairo. Ebu hihi azaġa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaġano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faġa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaġa hanitirotene, vaini maġa nu mouga radu ani tuġureġa azaġa'e hihi azaġa e'e vaġe tuġuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuġure azaġa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuġureġa azaġa ibi'a vitine ufeta ġehaġa ze vaġe bare tuġuziro. Ebu ze'a tuġure azaġa e'e mazao haġai tiba e'e bare haġairo.

³⁷ Ġonaġano, ani'a ubuga ze vaġe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaogi.' ³⁸ Rehano hihi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vazeġa. Aro matihi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaġanono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebaġa vazeġa'e hihi azaġa e'e vaġe onaine, ze mazao nagini haġai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azaġa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebaġa'e hihi azaġa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaġano zeġe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġa'e, gauġa boro hadiġa raha. 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeġe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.' ††

† 21:16 *Salamo 8:2*

†† 21:42 *Salamo 118:22-23*

⁴³ E'ano'o eġe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azaġa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haġae'ete'e haba'a 'ahoga azaġa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azaġa ġihia'ġihia'aġa zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidaġa igirotene, Iesu'a zeġe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro, mazaġa ze ani'e peroveta vazeġa rae mae ġihiniro.

Mui Boro Hari idaidaġa

(Luka 14:15-24)

22 Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuġa. Ani'a ubuga veize hahu muiġa haġairo. ³ Ebu huzirote'e azaġa mui augoga veize tuġure azaġa zeġe vaġe tuġuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuġure azaġa nu 'ahoga bare tuġuziro, raena'a, 'Eġe'a huzate'e azaġa 'ahige zo'i. "Zae veize eġe'a mui ruhieba. Boromakau zu mani igaġa mane-ha ebu ġau nidu'a 'ai ruhieba. Hahu muiġa u'a aro'il!" ⁵ Rehano ze teġa riraro. 'Ahoga'e mebaġa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaġi onamiro. ⁶ Nu'e tuġure azaġa oboze teadu rae sausauro ebu zimi ruziro. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani maġune rudaro. Ebu uti azaġa tuġuzadu gorogoru azaġa e'e zimi hauġiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuġure azaġa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiġa 'ai ruhieba idaneha, rehano e'a huzirote'e azaġa'e onaoga mene idaġa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaġa nidu'a mui aroga veize huzo'il!" ¹⁰ Ebu ane tuġure azaġani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaġa nidu'a, manoġa zu sau'a azaġa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neġa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaġa diuġe ġiazirotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuaġa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ġadiniro, raena'a, 'Eġe vaze, ġa'e hahu dabuaġa mene vidaneha. Nougenuge 'adi diuġi areha?' Rehano ani ġoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniġani'a ane gau azaġa zina'a, "Evo'a zu odaġa batuno'i, ebu enone uzaboġano duine feuno'il! Ane e'ea nia'uma zu ġononeġa atiti'uma." ¹⁴ Ġonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ġehaġa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaġa veize ohotirota'a'e tahiġa da'o."

Takesi Moniġa Roma Kiniġa Hau'ete'e

(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Ebu Farisea azaġani'a onamadu Iesu'a ġoere ve'oġa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihhi radu tiburru neneġaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeġe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaġa'e Iesu mazao tuġuziro. Ze ani vaġe onamadu niro, raena'a, "Thore vazeġa, eme edeġa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiġa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze

boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamaġo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ġa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniġa takesi moniġa haune, idaġa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeġe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaġa! Nougadu e so'ohihi rae tuhue'ohe? ¹⁹ Takesi moniġa nugo ihoho'i." Ze Roma moniġa † tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ġadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niġa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniġa viga zu niġa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ġoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ġouriro.

Runeono'o Iġune'ete'e Ġadimuġa

(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ E'e madaġano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe onairo. Sadukea duġuru'e vaze'a runeono'o mene bare iġuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena'a, ²⁴ "Thore vazeġa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu negoġa rudarote'e niġa mouga veize ene furenoha'uma ††.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoġa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zu onamo fu'o 'aheu fareġa mazao haġai idaġani'a fureraro. ²⁷ Ġonaġano ġozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oġa, mazaġa Buka Zaġoġa ga Badi'a gigi'a'e aġu'a. ³⁰ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuġure viga adureo heuġa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.' ‡ Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a." ³³ Vaze ġuġuvaġa ani'a ihozirote'e ġoe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro Ġoe'a Ġihia'aġa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azaġa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariġa igirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu

ġadiniro, raena'a, ³⁶ "Ihore vazeġa, Mose goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'aġa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ġoe'a ġihi'aġa hune'e 'ahi'e'e. 'Ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i." ^{†38} A'e goro ibi'zu zu ġihi'aġa hune ra'o-he. ³⁹ Ebu goro ġihi'aġan hune 'ahoga'e 'ahiguġa. 'Ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, ġae nabugo zamaro'i." ^{†40} Mose goro ġoe'a nidu'a ebu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haġairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaġani'a nu'orarote'e zamaġano, Iesu'a ġadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'o-he? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a ġadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaġoġani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Eġe eda'e moneo ehoroi, onamo eġe'a agireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma.'" [‡]

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ġoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare haġairo.

Vaze Ibitozite'e Azaġa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

23 Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iġu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haġao'i. Rehano zeġe haġai'e ago hegoto'i, mazaġa ze'e zae ihoze'ete'e idunaġano mene haġae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaġa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ġau nidu'a haġae'ohe. Badi'a ġoere fefaġa ufe'ete'e umaġa ufeta rafane haġaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faġafe'ohe. ⁶ Mui zamaġano ehoru haba'a manoġano zu nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihni ra'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeġa,' ^{‡†} rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeġa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaġa eġe da'o zae ihore vazeġa zu zae nidu'a'e idaġa da'o nego zu eze tiba

heuġa. ⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaġa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeġa' rae huzo'idene garazo'i, mazaġa eġe, Keriso da'o ibitoze vazeġa. ¹¹ Zae bo'aġano vaze ġihi'a reine, zae tuġure azaġa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niġa mae itine, Badi'a'a niġa mae ovoiu'uma, u iniu'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae ġihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma, mazaġa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaġa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaġa zuni garare'ohe. [‡]

¹⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaġa ġihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haġai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuġutuġu diuġadu aduga'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaġa heuġa, rehano ubuma kuru azaġa ibitozini'ohe. Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore a'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a kuru neġa zamaġano golo hina ġoitore'eta'a'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitore'eta'a'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehoru haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro ġoe'ano ġau ufeta boro'e igi mode'o-

^{‡‡} *Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa za'e ġozoba ġau ġonatanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ġehaġa zamao faġa kurau'ena'a, za'e dubu vazeġa manoġa rae ġurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma."* (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

† 22:37Deu 6:5 †† 22:39Levi 19:18 ‡ 22:44 Salamo 110:1

‡† Girikio, Rabi

he. A'e haġai duduġa haġae'ete'e, vase vetuġazi'ete'e zu mene ġurine'ena'a, zama nidu'a hina haġae'ete'e ra'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'akome'a zuni haġao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruġa azaġa heuġa ebu ubuma kuruġa azaġa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaġano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauġe'ohe. †

²⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa, mazaġa zamaze'e toraġa zu ununu'a iri'ave'ohe. ²⁶ Ubuma kuruġa Farisea azaġa! Bio zu siuva zamaġa geno vuzu'e deheno'i, 'ouGINE enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduġa uruġa hina feninoga heuġa. Rune iduġa enoga ġianine manoġa tauġi, rehano zamaġa'e rune azaġa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vase'a zae ġiaze'etene, duduġa azaġa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haġai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e vouġaze'a ibite zimirote'e peroveta azaġa ebu haġai duduġa azaġa, zeġe rune iduġa neġa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouġafe madaġano radifone, peroveta azaġa goruzihi radu zeġe teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaġa goruzirote'e azaġa mariġa rae ra'ohe. ³² Vouġaze'a peroveta azaġa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haġao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaġa.

³⁴ E'ano'o eġe'a peroveta azaġa, huhuzaġa azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zae vaġe tuġuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neġano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouġaze'a duduġa azaġa nidu'a goruzi'o. A'e ibite Adamu ubuga, duduġa vaseġa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'aġano mau runiro. 'Ougadu e'e naeġa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduga Hidi'uma

(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaġa, Ierusalem azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaġa hadi hina zimi ruzi'o. Kokoroku roġaeġani'a isaġa zamaġano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ġehaġa zae nu'ozihirei, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o

† Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ġauġa. Zeġe'a manoġa hidoga veize Badi'a goro ġoe'a mene hegote'ohe.

ġiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vaseġa mae ġihino'!' ††

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

24 Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa iraġa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa

(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vasevaze tutuze ve'ozu'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e igi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vase'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eġe u'ano haba azaġa nidu'ani'a he'ehe'ez-i'uma. ¹⁰ E'e madaġano vase ġehaġani'a eġe mazao fie'ete'e'a dauġi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ġuriro peroveta azaġa ġehaġa zuni iġunadu vase ġehaġa so'ozu'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vase ġehaġani'a zeġe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaġa obone gi-gane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuġutuġu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoġa'e raha 'adi nidu'a zamaġano bororanadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma

(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vaseġa, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vaseġa sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. ‡ Vaze e'e'a haba zaġoġa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaġani'a ari'uma. (Buka Zaġoġa me'ode'ete'e vaseġa, ġoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e

†† 23:39Salamo 118:26 ‡ 24:15Daniela 9:27, 11:31, 12:11

madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e maġa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeġa'e ġauġa mouga veize neġa zamaġa ago diuġo'i. ¹⁸ Meba zamaġano hihe'ete'e vazeġa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaġano † ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairrote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguġa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁴ Mazaġa ġuriro kerisoġa zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro багаġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaġa zuni tutuze so'ozoga idaġa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'! E'e madaġani'a izema furarogano, eġe'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ġianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaġano,' ro'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma

(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaġani'a hauġine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraġa adureo hagahagani'uma.' ††

³⁰ Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaġa nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano gigi'a zu agaġa manoġa madu ovai'uma ebu vaze-vaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaġa

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe.

³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni ‡ aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gaguinu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouriro. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeġani'a ġonore vazeġa'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neġa faine taufi'uma ebu ġonore vazeġa'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazeġa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazeġa'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeġano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazeġa'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaġa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaġa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahitahi'uma ebu zama guhi aza-

† Girikio, Nahune madaġa, Isaraela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa

†† 24:29Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10

‡ Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

ġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'u-ma zu ġonone atiti'uma."

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaġa

25 Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaġano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeġe bo'aġano fu'o'e hahizaġa ebu fu'o'e huhuzaġa. ³ Hahizaġa azaġa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuġa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaġa azaġa'e ihurezeta ihure vuġa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoġa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'il' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro.

⁸ Ebu hahizaġa azaġani'a huhuzaġa azaġa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuġa nuġo eme rifo'i, mazaġa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeġe nidu'a veize mene idaġa. Ihure vuġa serone'ete'e vazeġa vaġe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuġa hoitoġa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuġa ruhibirote'e azaġani'a ani teite mui haba'a diuġiro ebu ibihetaġa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaġa nogobaġani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aġu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaġa eġe'a bare onai'uma madaġa'e za'e aġu'a.

Tuġure Azaġa Uġidu Hari Idaidaġa

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faġa ragave'ete'e vazeġa 'ahoga hariġa heuġa. Ani'a iġunirotene, tuġureġa azaġa huzadu ani ġau taufoga veize ġauġa ziniro. ¹⁵ Zeġe tibatiba inaraze idunaġano, 'ahoga'e moni silivaġa fuse † fu'o, 'ahoga'e fuse 'ahe u'ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faġa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazeġa'e zogone onamadu e'e moniġa hina gauadu moni silivaġa fuseġa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivaġa fuseġa 'ahe u' meirote'e vazeġa zuni 'ouge haġaadu moni silivaġa fuseġa 'ahe u' ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivaġa fuseġa tiba meirote'e vazeġa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aġa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada faġa ġarugano tuġure azaġa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazeġani'a moni fuseġa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raġate hideha.' ²¹ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazeġa manoġa ebu za-

† *Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaġa 34kg heuġa.*

maġo nidu'a hina faine gauheha. Ġa'a ġau tahiġa veize zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġe-haġa taufe'ete'e vazeġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihii!

²² Ebu moni silivaġa fuseġa 'ahe u' meirote'e vazeġani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa 'ahe u' iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'ahe u' raġate hideha.' ²³ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazeġa manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gauheha. Ġa'a moni tahiġa hina zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazeġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihii!

²⁴ Ebu moni siliva fuseġa tiba meirote'e vazeġani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vaze riġa. E ederiro vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauġi'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aġani'a naenaeni, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a ebu tubuġa! Vaze'a ġorarote'e ġauġa zu vaze'a taufirote'e ġauġa eġe'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ġa nougadu moni ti'ete'e neġano eġe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aġani'a niro, raena'a, 'Moni silivaġa fuseġa tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazeġa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuġure vazeġa sau'a 'ahi enona uzabo zamaġano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoġa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a agaġa inaraġaġeta tuġure viga nidu'a teite onai'uma madaġano, e'a kini ehoru haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaġa nidu'a eġe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeġani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma.

³³ Ebu iniu vaze mamoe heuġa'e eġe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuġa'e eġe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eġe, kinize'a eda'e mone azaġa zi'uma raena'a, 'Zae, eġe Mama'a manohuga zini'ete'e azaġa, aro'i, ebu eġe'a ibitohau'ete'e zamaġano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haġairote'e madaġanonono'o ruhiniro.

³⁵ Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeġa reinutene, zae neo huhe zouhido. ³⁶ Dabuhae o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene eġe taufido ebu ġu'a neġano radiunutene, ġiahiro.'

³⁷ Ebu duduġa azaġani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido? ³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazeġa reirote'e

horonadu neo huḡade zou'ido? Nani'a eme dabuaḡo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ḡanido? ³⁹ Nani'a eme ḡa uḡi'irote'e ga ḡu'a neḡano radirote'e horonadu ḡa ḡia'i amido? ⁴⁰ Ebu eḡe, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eḡe negohe ga ezehe 'ahi bo'aḡano ḡonaḡa vazeḡa 'ahoga veize 'ouge haḡaidota'a'e, eḡe veize haḡaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eḡe, kinize'a vaetadu kauri mone azaḡa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maḡunozini'ete'e azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i, ebu Satani zu ane tuḡure viga veize ruhinirote'e radiu tuḡutuḡu ire rogaḡa zamaḡa diuḡo'i. ⁴² Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazeḡa reinutene, neo mene huhe zouhido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu uḡihinutene zu ḡu'a neḡano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ḡa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeḡa reirote'e ga dabuaḡo 'o'o'a reirote'e ga uḡi'irote'e ga ḡu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido? ⁴⁵ Eḡe'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azaḡa bo'aḡano ḡonaḡa vazeḡa 'ahoga veize mene haḡairota'a'e, eḡe veize mene haḡairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azaḡa'e vaḡine ḡouradu aduga tuḡutuḡu hidi'uma, u duduḡa azaḡa'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma."

Iesu Ma'uma Ibiḡa Vaḡiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

26 Iesu'a ḡoere e'e nidu'a rae hauḡirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeḡa, mada 'a-heu enogano Iḡine Mode'ete'e Muiḡa'e me'uma ebu eḡe, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madaḡano dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiḡa ḡo'ane vaḡiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e mene idaḡa. 'Ougine vaze ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma."

Roḡae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neḡano, ibite lefera'a meirote'e vazeḡa, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fataḡa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamaḡano, roḡae 'ahogani'a dehoru hohoga manoḡa naeḡa boro'e bioḡa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maḡuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauḡe tauḡe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaḡa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aḡa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roḡae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e eḡe veize manoḡa hune haḡaeha. ¹¹ Zahara azaḡa'e mada nidu'a zae bo'aḡano radi'uma, u e'e mada

nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoga manoḡa eḡe ahiri rana beu'ata'a'e, eḡe rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoḡa haramine, ani'a haḡata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aḡa 12 zamaḡano tahi'a 'ahoga, niḡa Iuda Isakariota'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro, ¹⁵ ebu ḡadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaḡa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaḡanono'o ani Iesu zeḡe evorao ri'inoga veize ibiḡa vaḡiro.

Iḡine Mode'ete'e Muiḡa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa † madaḡa ibi'a'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa ura'e eme Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogomuḡa'e nouma ruhibe ti'uma?"

¹⁸ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Ierusalemadi diuḡe onamadu vaze 'ahoga vaḡo'i ebu no'i, 'Ihore vazeḡani'a 'ahige ra'ohe: Eḡe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ḡa neo Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogomuḡa au tibura'uma." ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haḡaiḡa haḡaadu Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibiro.

²⁰ Ḡorava uḡano reirotene, Iesu ani tahi'aḡa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a eḡe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ḡaruga ḡarugano Iesu ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡehehe?" ²³ Ane'a naenaenzi'a, "Izidi eḡe teite idaḡa siuvao tare au'ete'e vazeḡani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaḡoḡano mirihirote'e ḡoe'a idunaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeḡani'e, fase vetu'aḡa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoḡa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeḡa, Iuda'a nina'a, "Ihore vazeḡa, eḡehehe?" Iesu'a naenaeni'a, "O'e, vazeḡa'e ḡae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahagadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eḡe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuḡa bioḡa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaḡa bio 'adi zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a vaze ḡehaḡa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ḡoitirote'e ḡoe'a'e eḡe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuḡa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eḡe Mama'a ibitohau'ete'e madaḡano zae teite vaini vuḡa iziga gagi'uma." ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauḡadu Olive maḡa onamiro.

† Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa'e mada fu'o 'aheu fare zamaḡano haḡae'ohe.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.' †

³² Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!"

³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma." ³⁵ Rehano Petero'a ġoere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro

(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma."

³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaġa ariro zu adudaro.

³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onamirotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i." ⁴³ Ani bare onamirotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iġunadu onamihi. Ġiano'! E revoni'ete'e vazeġa 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro.

† 26:31Zec 13:7

Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohae'ete'e vazeġani'a, ane'a haġai'uma gauġa ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazeġani'e Iesu. Ani obone to'i." ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazeġa! Manoġahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ġa'a ahaa nagini haġai'uma ġauġa haġao'i."

Ebu Iuda teite onairrote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ġati vazeġa 'ahogani'a benisiġa ahasa bunadu dibu'o azaġa ġihi'aġa tuġure vazeġa udiro, ebu teġaġa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiġo bare iġu'ano to'! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa bagaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaġani'a dibu'o azaġa ġihi'aġa, niġa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaġano, Petero'e faġanonono'o Iesu hegotadu dibu'o azaġa ġihi'aġa ne haba'ano feuriro. Ne diuġadu kuru neġa taufe'ete'e azaġa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ġiane radiro.

⁵⁹ Dibuo azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu nuo'nu'o boro auġe'ete'e azaġa'e Iesu manoga veize ġuriro ġoe'aġoe'a vaze mazao vaġiro. ⁶⁰ Vaze ġehaġani'a ġuriro ġoe'a ani mazao reiro, rehano ġau ve'oġa 'ahoga mene horoniro. Ġonagano vaze 'aheu'a iġune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neġa ruinadu mada uġidu zamaġano bare ogoraune idaġa." ⁶² 'Ouge reirote'e dibu'o azaġa ġihi'aġani'a iġune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ġa ze ġoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ġa'e ve'oġa rae ġoere'ohe. Ġa ze mazao ġoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aġa niġano ġadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ġa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "O'e, ġa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eġe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aġa eda'e moneo

ehoradu ibitozenoga zu adure ġozeġa zamaġano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaġa ġihi'aġani'a dabuaġa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohel! Eme ani'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene bare vaġi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haġai'uma rae zamare'ohel?" Ze'a naenaeniro, raena'a, "Ani'e ve'oġa. Runeo tuġuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraġa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaġa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaġa ġihi'aġa ne haba'ano ehore radirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ġae zu Galilea vazeġa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeġe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ġa nagini ra'eta'a'e e aġu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ġabiriġa ibihetaġa u'a onamirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeġa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riġa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aġu'a!" ⁷³ Mene mada faġa enogano, e'ea edarote'e azaġani'a Petero vaġe onaadu niro, raena'a, "Hube ġa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaġa ġae ago iraġa'e Galililea haba'a ago iraġa." ⁷⁴ Ebu ani'a ġihau te'ote'au ġoeriro, raena'a, "E ġuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aġu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ġoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ġa'a eġe ġae uġidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ġabiriġa mode buanadu niau rudaro.

Iesu'e Pilato Vaġe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

27 Oherebau uzeuze dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ġoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeġa gavana, Pilato vaġe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro

(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazeġa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ġoe'a igirotene, ani haġairote'e u'ano zamaġani'a adudaro. E'ano'o siliva moniġa 30 madu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeġa revohaneha 'ahine, sau'a haġaeha." Rehano zeġe'a raena'a, "A'e ġa'a bare haġaeha, mene emeġe. Ġae edeġano haġao'i." ⁵ 'Ougirotenne, Iuda'a kuru neġa zamaġano moniġa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibuo azaġa ġihi'aġaġihi'aġani'a moniġa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniġa 'ahine, kuru neġa moniġa teite tibune touga'e mene idaġa." ⁷ Ze ġo'anirrote'e enogano, e'e moniġa hina ġoġore haġae'ete'e vazeġa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha avo'a azaġa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohel. ⁹ A'e peroveta vazeġa, Ieremia'a ibite reirote'e ġoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeġe'a siliva moniġa 30 meiro.

A'e Isaraela azaġani'a vaze e'e naeġa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniġa e'e hina ġoġore haġae'ete'e vazeġa haba hoitiro." †

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeġa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e Iuda azaġa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ġa hube ra'ohel." ¹² Rehano dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oġa rae riġa ġoerirotenne ani mene naenaenziro. ¹³ Pilato'a hena ġadiniro, raena'a, "Ze'a ġa'e ve'oġa ra'ete'e ġoe'a ġehaġa hina ġa agiroġane'ete'e mene igi'ehehe?" ¹⁴ Rehano Iesu'a zeġe ġoere riġa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaru.

¹⁵ Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano'e Roma azaġa gavana'a Iuda azaġani'a umide'ete'e idunaġano ġu'a neġa vazeġa 'ahoga tuġune bunido. ¹⁶ E'e madaġano ġu'a neġano vaze 'ahoga, niġa Barabasi'a radiunu. Ani'e niġa boro. ¹⁷ Vaze ġuġuvaġani'a nu'orarotene, Pilato'a ġadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuġune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazeġa, Iesu?" ¹⁸ Mazaġa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirrote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirrote'e edeġa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaġano, inugani'a ani veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ġau 'ahoga ago haġao'i. Ani'e sau'aġa o'o'a. E'e ohoġore ohere ani iġunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuġune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a vaze ġuġuvaġa tuġutuġuziro. ²¹ Pilato'a bare ġadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaġano, za ura'e e'a iniu tuġune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!"

²² Ebu Pilato'a ġadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeġa, Iesu'e nougi'uma?" Zeġe nidu'a raena'a, "Sataurono'ii!" ²³ Pilato'a ġadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagi-ni sau'a haġaeha?" Rehano zeġe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'ii!"

²⁴ Pilato'e zeġe'a ani ġoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ufeta maġune haraete'e horonirrotene, vaze ġuġuvaġa ubumao vu tahiġa madu 'evo'a vuzuliro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha,

† 27:10Zec 11:12-13, Ere 32:6-9

e'ano'o vase aha'a rudaune eġe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeġa mo'i." ²⁵ 'Ougadu vase nidu'a nae-naenina'a, "Ani rudaune, e'e naeġa'e emeġe zu mar-iġafe'a me'uma!" ²⁶ Ebu ani zeġe veize Barabasi ġu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaġa tuġuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeġe 'evora ri'iniro.

Uti Azaġani'a Iesu Ġirihoharo

(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

²⁷ Gavana uti azaġa nu'a Iesu'e gavana ne zamaġa tutune onamiro ebu uti azaġa nidu'a huze nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuaġa fuhiohanadu dabua kanaġa duhuġa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriġa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġuġure'ena'a ġirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azaġa kini!" ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Ġirihohau hauġirotene, vidanoharote'e dabuaġa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vaseġa 'ahoga, niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuġa ġau 'ahoga ġiġi'a bagaġa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahoġa arahadu zeġe bo'aġano dabuaġa ġahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haġai sau'a haġairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaġa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ġonore azaġa 'aheu zuni ani teite idaġa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ġa'e kuru neġa fahadu mada uġidu zamaġano bare ohoni'uma reiro. Ġa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ġae bare ġabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vase boroboro'a zuni ġirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vase ġabozinu, rehano ane'a ane bare mene ġabone'ohe! Ani'e Iuda azaġa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma!" ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ġabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁶ Ġorava madaġa uġidu meirotene, Iesu'a ġihau huario, raena, "Eli, Eli †, lama sabatani?" Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha ††?'" ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vaseġa Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ġauġa meiro. Ebu vaini vuġa ġiġi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriġa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vase nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohato ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalem onamadu de'ea vase ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vase adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ġorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vaseġa niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vaseġa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e zamaġano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaġa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneġano ehoradu murire radiro.

Uti Azaġa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaġa. Dibuo azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Farisea azaġani'a Filato vaġe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ġuriro vaseġa a'a'e ani ize ġaboga zamaġano reirote'e ġoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uġiduġano runeono'o bare ġabode iġuni'uma.'

† 'Ahoga'e, Eloi †† 27:46 Salamo 22:1

⁶⁴ E'ano'o mada uġidu zamaġano uti azaġani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ougine, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ġonota'uma, ebu vaze-vaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iġuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaġa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaġa teite onamadu idu ibiheta hadiġa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'a-hoga tiro. Ebu uti azaġani'a idu taufe radiro.

Runeono'o Bare Iġuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

28 Bana Madaġa ġarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ġianoga radu onamiro. ² E'e madaġano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuġure vigan'i'a adure'ono'o ovaadu idu hadiġa kiune vaġiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraġa'e vazavazahete'e teige ebu dabuaġa'e ġoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaġa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaġa teigiro. ⁵ Ebu tuġure vigan'i'a roġae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eġe edeġa za'e satauronirote'e vazeġa, Iesu vaġe'ohe. ⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaġa ani reirote'e teige, runeono'o iġuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ġiano'i. ⁷ Ebu za ġarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iġuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eġe'a zeate'e faine ego'i." ⁸ E'ano'o roġaeroġae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ġarihe iġunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeġe vaġe dure onamiro. ⁹ E'e madaġano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manoġahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiġa ariro ebu odaġa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Ona-

madu eġe nego duġuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeġe'a eġe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaġa Hariġa

¹¹ Roġaeroġae'a onamirote'e zamaġano, idu tau-firote'e azaġani'a ne onamiro ebu nagini'a fur-erarote'e hariġa dibuo azaġa ġihi'aġaġihi'aġa ihoziro. ¹² Dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ġoaniro ebu idu tau-firote'e uti azaġa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiġe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ġonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariġani'a Roma gavana vazeġa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ġoer-i'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma." ¹⁵ E'ano'o idu tau-firote'e uti azaġani'a moni madu zeġe'a zirote'e idunaġano ġoeriro. Ebu e'e hariġa'e Iuda azaġa zamaġano bororaro zu izidi madaġano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'aġa Ġoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maġano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tu-gahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaġe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aġa adureo ebu rahao nidua'e eġe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a eġe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaġoġa niġano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eġe'a ġoerezirote'e ġoe'a nidu'a zeġe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iġaiġa zae teite radiu'ohe onamo mada ġon-aga re'uma."

Mareko

Ioane bapatozo'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

1 Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoġa*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazeġa* niġa Isaia*a, buka zaġoġa* zamaġano tina'a, 'ahige reiro. 'Ġiano'! Badi'a'a ġae zamao hari odohe dure'ete'e vazeġa 'ahoga ibite tuġuni'uma, ġae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine haġae to'! Ane ibi mae duduno'!" ⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazeġa, niġa Ioane Babatizo'a haba boha'a onairo. Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ġihuradu bapatozo mo'! Zae sau'a Badi'a'a mae vaġinifine.' ⁵ Iudea* haba'a azaġa nidu'a zuni Ieruselema ne azaġa nidu'a, Ioane vaġe onairo, hariġa egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vuġano bapatozo meiro. ⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguġa, kibaiġa'e boromakau ogaġa, ogomuġa'e fihore ebu 'avore godaġa. ⁷ Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, eġe ġarunio onai'uma vazeġa, ani gigi'a'e ġihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaġa. E ani oda babaġano ġuġuraduni, ani oda ġauġa miniġa fuhi'ohanoga zuni mene idaġa. ⁸ E'e vu hina bapatozozeha. U ani'e Vine Zaġoġa* hina bapatozozu'uma.'

Ioane'a Iesu bapatozoniro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e madaġano, Galilea haba'ano ne niġa Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vuġano, Ioane'a Iesu bapatozoniro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaġoġa tubugo niniġa teige horoniro. Ani Iesu vaġe ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ġa'e eġe ubude, eġe zamarone. E ġa mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Zaġoġani'a Iesu, haba boha'a tuġune onairo. ¹³ Mada ġae ġazaġa gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*a so'onido. Agire ġauġa zuni de'ea radiro. Rehano tuġure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau mazaġa fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane ġu'ano ohonirote'e ġarugano, † Iesu ani Galilea onairo. Ebu Badi'a hari manoġa haramena'agaviro. ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e madaġa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* madaġa 'ai haniteha. Haġai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoġa mae ġihino'!'

Iesu'a vaze ġazaġa huziro, ane ġaruna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'uraġa boro* genaġano, Iesu'a oname'enogano, vaze ahe'u'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoġa Aniderea teite. Zeġe gau'e ġozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegotu'! Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegotu onairo. ¹⁹ Tahiġa faġa onairo. E'e zamaġano, vaze ahe'u negoġeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeġe ġasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirote'e, huziro. Ebu zeġe moze Zebedeo'e ġasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaġa teite muhize onairo. Ebu Iesu ġarunio hegotu onairo.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa fainiro

(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ġarunio hegotirote'e azaġa, ne niġa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaġa* madaġano ani Iuda kuru neġa diuġiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirote'e, zamaze zaguzagaru. Mazaġa Mose goro ġoe'a* ihoze'ete'e azaġa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ġoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaġano, vine sau'a*a ragano reirote'e vazeġa 'ahogani'a, Iuda kuru neġa diuġiro, ebu 'ahige houna'e ġoeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazeġa! Eme vaġe nagini u'ano onaeha? Ġa emeġe uġufoga radu, onaa ga? E edeġa ġa iniu. Ġa'e Badi'a gigi'a vazeġa! ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ġoero'! Vaze 'adi mazaono'o buano'!' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ġihau ġaniġanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

† A'e zuhi'a Heroda'a moġaġa bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ġa haġai sau'a haġaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a maġunadu, ġu'ano ohoniro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeḡe'a bare ḡadititiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariḡa, Galilea haba'ano ḡarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauḡiro.

Iesu'a Petero emoḡa roḡaeḡa fainiro

(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neḡanono'o buau on-amiro. Simona ebu Aniderea duḡuru ne diuḡiro. Iakobo ebu Ioane zu zeḡe teite diuḡiro. ³⁰ Simona emoḡa roḡaeḡa'e uginiro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaḡe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauḡiro. Ebu ani'a iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

Iesu'a vaze ḡehaḡa faiziro

³² Ḡorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, ugi azaḡa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaḡa, ane vaḡe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaḡa nidu'a'e'e ane ibi-hetao muririro. ³⁴ Ugi nunu azaḡa ḡehaḡa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ḡoeroga 'uiro, mazaḡa zeḡe edeḡa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro

(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iḡunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vaḡe vaḡe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ḡa vaḡe'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiḡa uhiḡa on-amihini, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano on-airo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'ii!" ⁴¹ Iesu'a vetuḡaniro, e'ano'o 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ḡae manoro'ii!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro. † ebu niro. 'E urate'ohe. Ḡa ai manoro'ii!" ⁴² Ebu ani lefera'a tabara dauḡiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tuḡune'enaḡa, ḡoere riḡa hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vaze 'a-hoga ago no'ii! Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe onamadu ahiriḡo ihono'ii †† Ebu leferaono'o manoreha rouga

† Zeḡe goro'e, lefera vazeḡa'e toraḡa radu, mene oboneete.

†† A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'ii! 'Ougine vaze'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vaze e'e'a onamadu, hari e'e, vaze vaze mazao rae ḡehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuḡo-ga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vaze vaze'a, haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vaḡe on-aido.

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa fainiro

(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

2 Mada nu ḡarugano, Iesu ani Kaperanauma neḡa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neḡano di-uḡirote'e hariḡa, ne azaḡani'a igiro. ² E'ano'o vaze ḡehaḡani'a Iesu'a radirote'e neḡa onairo. E'ano'o ehorohaba'a nidu'a vaze'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoḡa haramo ziniro.

³ Vaze ḡazaḡani'a, Iesu vaḡe, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa odohe onairo. ⁴ Rehano vaze ḡehaḡa 'ahine, Iesu uhiḡa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡani'a baze'ete'e farataḡa, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ḡa sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa nu'e, e'e zamaḡano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vaze 'ahi 'ouge ḡoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e ḡoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaḡini'uma? Badi'a'a da'o haḡai'uma.'

⁸ Zeḡe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeḡe'a zeḡe zeḡe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa nouge nouge rae nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'ii' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e nina'a, ¹¹ "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'ii ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'ii!"

¹² Ani iḡuniro. Ebu Farataḡa mae ḡihinadu, vaze nidu'a ubumao e'e neḡanono'o buaro. Ebu zeḡe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niḡa mae ḡihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguḡa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'uraḡa boro genaḡa bare on-amiro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a, ani vaḡe onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaḡano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rḡa* ufe'ete'e neḡano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eḡe ḡaruna aro'ii! Ebu ani'a iḡunadu, Iesu ḡaruna hetotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaḡa vaze ḡehaḡa bagaḡani'a, Iesu ḡaruna iḡaiḡa hegotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e Farisea azaḡani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ḡadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, rae-na'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano ugi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. E'e teige, e'e haḡai duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo."

Ogomu zaḡozaḡe'ete'e ḡadimaro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaḡa*ni'a, Mose goro ḡoe'a idunaḡano zaḡozaḡiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aḡa'e zaḡozaḡe'ohe. Rehano nougadu ḡae tahi'a'e mene zaḡozaḡe'ohe?' ¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'! Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeḡa teite ogau'ete'e zamaḡano, ze zaḡozaḡi'uma ga mene? Zeḡe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaḡano mene zaḡozaḡi'uma. ²⁰ Rehamo e'e madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vaḡini'uma. E'e madaḡano zeḡe'a zaḡozaḡe'ena'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma, mazaḡa dabua si'iga iziga'a amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaḡa mahiḡa zamaḡano |ivaini|r vuḡa* iziga mene iḡi'uma. (A'e |ifainafu|r vuḡa heuḡa) Iḡine, vehu'u mani ogaḡa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuḡani'a sori'uma. |ivaini|r vuḡa zu mani ogaḡani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuḡa iziga'e mani ogaḡa iziga zamaḡano da'o iḡi'uma.'

Bana Madaḡa zaḡoe'ete'e ḡadimaro

(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aḡa teite |iuiti|r* (wheat) mebaḡa genaḡano onamiro. Ebu tahi'aḡa'e |iuiti|r maḡa riri'e madu, au onamiro.

²⁴ Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro. 'Ḡiano'! Ze'e nougadu Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?' ²⁵ Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zaḡoḡa zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaḡa teite ogomuze'a hauḡadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a reirote'e madaḡano, Davida'a Badi'a ne diuḡiro. Badi'a ubumao tirote'e

|iberedi|rḡa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡani'a da'o au'ete'e |iberedi|rḡa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaḡa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaḡa'e, vaze'a manoḡa hidifine haḡairo. Badi'a'a vaze mene haḡairo, Bana Madaḡa veize. ²⁸ E'ano'o, eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa ibitohau'ete'e zuhi'aḡa.'

Iesu'a evo'a beoḡa vazeḡa fainiro

(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

3 Iesu ani Iuda kuru neḡano bare diuḡiro. Evo'a beoḡa vazeḡa 'ahoga zuni e'ema. ² Farisea azaḡa zuni e'ea Iesu murirohau. Iesu'a Bana Madaḡa madaḡano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoḡa vazeḡa nina'a, 'ahige reiro. 'Iḡunadu aro'! ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaḡa ḡadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e, Bana Madaḡa madaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? Ḡabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaenziro. ⁵ E'ano'o Iesu ani maḡune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeḡe zama tuhiḡa u'ano, vetuḡazi ruziro. Ebuni evo'a beoḡa vazeḡa niro. 'Evo'o eino'! reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azaḡa ai Iuda kuru neḡanono'o buau ḡouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azaḡa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiḡa vaḡido.

Ḡuḡuva du'ura boro genaḡano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraḡa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ḡuḡuvaḡa ani teite ḡiriu onamiro. Ebu ḡuḡuva boro'a, Iudea haba'anono'o, ⁸ Ierusalem neḡanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuḡa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaḡa ze'e Iesu'a nagini haḡairote'e hariḡa nidu'a igiro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eḡe veize ḡasi 'ahoga mae to'i, vaze ḡuḡuvaḡani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazaḡani'e, ibite ani'a ugi azaḡa ḡuḡuva ai faizirote'e u'ano, ugi azaḡa nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae.

¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa'a Iesu horonidotene, ane zamao ḡuḡuradu, houna'e ḡoerido. 'Ḡa'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a ḡoere riḡa hina zina'a, 'Ago rae fureno'!' rae reido.

Iesu tuḡure azaḡa gaubanana aheu fare (12) meiro

(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ḡarugano, Iesu ani maḡa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaḡa huziro, ebuni ze ani vaḡe onamiro.

¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeḡe'a ane ḡatinoga, zuni haramo tuḡuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a gigi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niḡa 'ahoga Petero rae turahiro.

¹⁷ Iakobo ani negoḡeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga.

† Ze'e vaze 'uguḡa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġu-dau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ Ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeġa, ¹⁹ Ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeġa.

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neġa onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aġa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariġa igiro, Ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaġa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalemne neġanono'o, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niġa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraġa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaġa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nounge nounge hegoze buzi'uma?' ²⁴ |iGavamani|r neġa tiba zamaġano, zeġe'a rovatadu, utitifone, e'e |igavamani|r neġani'e mene edau gigarafo. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamaġano, zeġe'a rovatadu, utitifone, e'e iduhuġani'e mene edau gigarafo. ²⁶ Ebu satani zamaġano, zeġe'a bare utitadu, rovatifone, ze mene edau gigarafo, rehamo hauġifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazeġa ogoru tadu ane neo diuġi'uma zu ani tohe ġonota'uma.

²⁸ Hubehune eġe'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a Ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ġoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zaġoġa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aġutu modi' uma, rehano iġaiġa ane mazao radiu tuġutuġu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidaġa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aġeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a Ebu negoġa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a Ebu negoġani'a Iesu vaġe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuġuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ġehaġani'a ġurune ehoriro, Ebu zeġe'a nina'a, 'Ġiano'! Vi'u Ebu negoġo'e enoneo edau'ohe. Ġa vaġe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe Ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehoridote'e azaġa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe Ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura haġae'ete'e azaġa, ze'e negohe, ezehe Ebu nanuhe.'

Hari idaidaġa, ezone feune ġorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

4 Iesu'a du'ura boro genaġano bare ihoziro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene,

† Zelote vazeġa'e Isaraela neġa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazeġa

ani ai ġasio tiradu, zamaġano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e rahao du'ura boro genaġano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Ebu feune ġuzuhrotene, nuġone ibio buaro, Ebu nini'a onaadu, au hauġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ġuhuġa manadu imiraro, mazaġa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure boro-radu ezone ġuhuġa simariniro, Ebu mene iniro. ⁸ Rehano ezone nu'e haba manoġano buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, Ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ġae uġidu gaubanana (30) haġairo. Nu'e huga ġae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haġairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) haġairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'il!"

Nouġadu Iesu'a hari idaidaġa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaġani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vaġe onamaduni, hari idaidaġa reirote'e ġadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidaġa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguġani'a furerafine.

Zeġe ehamatite'eba, mene horonoga, zeġe abiti'udemo, mene ederoga, Zeġe zama Badi'a mazao mene ġihuroga veize, Ebu Badi'a'a zeġe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariġa huga faine rae fureniro

(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ġadiziro. 'Za hari idaidaġa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaġa 'ahoga 'ahoga huga'e nounge nounge ederi'uma? ¹⁴ Ezone ġorau'ete'e vazeġani'a Badi'a hari ġorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguġa. Ze ġoere igi'ete'e zamaġano, satani'a ġarihe onaadu, zeġe zamao ġorarote'e hariġa mae vaġine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faġa radi'uma. Badi'a ġoere u'ano, aduga ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamaġano rururu' eta'e, ze Badi'a ġoere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha ġauġa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe, Ebu ġau nu ġehaġa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ġoere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manoġano rururorota'a'e, Badi'a ġoere igi'ohe zu mae ġihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ġae 30, nu'e huga ġae 60, nu'e huga ġae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidağa

(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uğano ga bazuni na'ağa 'u'uğano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheğa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheğa zuni ġiani'uma. ²³ Teğaġeta vazeğa'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ġoe'a zamare rado'! Badi'a ġoere'e 'ahiguğa. Ġa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ġiani'uma, ebu ġoere 'ahoga 'ahoga zuni ġiani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazeġani'e, zamağa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazeġani'e, zamağa tahiğa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaġini'uma.'

Hari idaidağa, ezone, ane'a bare ġuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiġani'e 'ahiguğa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune ġorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ġuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ġoranoga vazeġani'e aġu'a nouge nouge ġuhuradu, farau'ohe. ²⁸ Raha ane'a bare ġuhunadu, huga haġae'ohe: Ibite ġuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ġonagano di'iru'ete'e zizugano huga haġae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazağa hirive'ete'e madaġani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro

(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idağa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niğa fufu, † e'e ezoga heuğa. Rahao ġorau'ete'e zamaġano, maġa'e komeğa fase, haba nidu'a zamaġano. ³² Rehamo ġorane, ġuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouğa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaġano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidağa, 'ahiguğa ġehağa hina vaze mazao haramiro. Zeġe edeğa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidağa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uiro

(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ġuġuvağa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariğa ġuzuo evane kobeğa hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu

† Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehamo Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

evaniro, ebu niro. 'Ihore vazeğa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riğa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'! Ago hagaro'! Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehamo ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa fainiro

(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

5 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'urağa mone afao feuriro. Haba niğa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeğa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idağa. ⁴ Ġae ġehağa ani odağa zu evo'a batunido, rehamo mene idarado. Iġaiğa batu ri'ido, ebu odağa batunirote'e auriğa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idarado. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niğa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'! ⁸ Mazağa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'! ⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni ††", mazağa eme'e ġehağa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobeğa 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduğa tauġiono'o dure dure ovoadu, du'ura boro rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobeğa kobeğa azağa mazao hariğa haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairotene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazeġani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idağa horonirotene, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

†† E'e hugani'e uti azağa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuğa

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeġa ani uminiro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' ¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'! Ebu zuhi'a'a ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'!' ²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġairote'e har-ġa rae fureniro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirote, e'ea bone du'ura genaġano, vaze ġehaġani'a ane mazao nu'oraro. ²² Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa* 'ahoga, niġa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirote, odaġa babaġano ġuġuradu, ²³ zamaġa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.' ²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ġehaġa babaġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, nae-naeono'o bibine onamiro.

²⁵ Bato ugiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea. ²⁶ Gohe vazeġa ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode hauġiro, rehano ufeta hune sautaro. ²⁷ Ani Iesu hariġa igirote, vaze ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro. ²⁸ Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.' ²⁹ Ebu ġarihe hune ruarote'e ai hauġiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane ugi ai hauġirote'e ederiro.

³⁰ Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vaze ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vaze vaze ġadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' ³¹ Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ġae e'e horone'ohe, vaze ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ġa nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?"' ³² Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro. ³³ Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġiġarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuġuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. ³⁴ Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fi-ate' e u' ano ugiġo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahi'o ugiġa o'o'a rado'i!'

³⁵ Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa neono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ġa nougaduni ihore vazeġa mazao ize umide'ohe?' ³⁶ Iesu'a ze hari 'omo igirote, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa nina'a, 'Zamaġo ago adufo'il' Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'!' ³⁷ Ebu ani vaze ġuġuvaġa ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa neo feurirote, vaze ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze ni-au ġaniġanau radiro. ³⁹ Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' ⁴⁰ Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. ⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'!' ⁴² Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirote, zaguzagaro. ⁴³ Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roġae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'!' Ebu zina'a, 'Roġae kobe'a 'adi ogomu nu hano'!'

Iesu Nazareta neġa onamiro
(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

6 Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. ² Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano ihoziro. Ebu vaze ġehaġani'a ani haramo igirote, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? Gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe?' ³ Ani ne ogoru'ete'e vazeġa. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoġa. Ani ezeġa nu zu emeġe habao 'ada radiu'ohe.' ⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazeġani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubu-mao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' ⁵ E'ea gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa haġaoga mene idararo. Rehano ugi azaġa tiba tiba da'o 'evoreġa ranao teadu, faiziro. ⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duġuru haġai'e 'ahiguġahehe?' Mazaġa ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuġuziro
(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neġa neġano Badi'a ġoere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuġuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'aġa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaġano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuġuze da'o mo'i. ⁹ Tamakaze'e haġao'i. Dabua tiba da'o haġao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuġo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iġuno'i. ¹¹ Haba 'ahogano ne azaġa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruġa fode buno zeno'i, ze'a nagini haġaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zeḡe sau'anono'o ḡihuroga.
¹³ Zeḡe'a vine sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ebu ugi azaḡa ḡehaḡa mazao dehero aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro
 (Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda* a Iesu hariḡa igiro, mazaḡa Iesu niḡa vaze ḡehaḡani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ḡabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraḡa hina 'ahige haḡae'ohe.' ¹⁵ Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazeḡa 'ahoga. Peroveta ibi'a heuḡa.' ¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eḡe'a radu, 'unuḡa vari'e ri'irote'e vazeḡa, niḡa Ioane, ane'a bare ḡabodiro.'
¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuḡu-nadu Ioane obone tiro, ebu ḡu'ano ohoniro. ¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maḡunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. ²⁰ Mazaḡa Heroda'e Ioane rihonadu, tuḡaniro. Heroda ani edeḡa, Ioane ani haḡai manoḡa haḡae'ete'e vazeḡa, zu gigi'a vazeḡa. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaḡa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaḡa zamarirote'ea, ogomu boro haḡairo. Ebu ne zuhi'aḡa zuhi'aḡa, zuni uti ḡihi'aḡa ḡihi'aḡa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize. ²² E'e zamaḡano Herodia aboḡani'a diuḡi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaḡa matu'iro. Ebu Heroda'a roḡae tahi'aḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ḡa nagini urate'ete'e toheḡa umido'! Eḡe'a ḡani'uma.' ²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ḡa nagini urate'ete'e toheḡa umidine, eḡe'a ḡani'uma. Eḡe'a ḡiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ḡani'uma.'

²⁴ Ebu roḡae tahi'aḡa buanadu, vi'a ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roḡae tahi'aḡani'a Heroda vaḡe ḡarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoḡa.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaḡa adudaro, zuni zamaḡa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaḡa u'ano, ane ḡoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazeḡa 'ahoga tuḡuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ḡu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduḡano teadu hararo.

Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa daha fu'o (5000) ḡubuziro
 (Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

³⁰ Apostolo azaḡa* Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e zu vaze vaze ihozirote'e hariḡa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eḡe teite aro'! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'! rae reiro. Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a zeḡe vaḡe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaḡa zu o'o'a.

³² Hena zeḡe da'o ḡasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ḡehaḡani'a zeḡe'a onamirote'e horozadu, ze zeḡe zeḡe'a zamariro. Ebu zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aḡa teite onamirote'e haba'ano.

³⁴ Zeḡe'a hebetadu, Iesu'a ḡasiono'o buarotene, vaze ḡuḡuvaḡa boro horoziro, ebu vetuḡaziro. Mazaḡa ze'e mamoe heuḡa. Ḡiaze'ete'e azaḡa o'o'a. E'ano'o hari ḡehaḡa ihoziro.

³⁵ Ḡoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzo'i, ne uhiḡa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'! Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeḡe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu,

zini'umahehe?' ³⁸ Iesu'a ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu ḡiano'! Ze'a horonirotene, niro. ' |iBeredi|r fu'o zu ḡozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vaze nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaḡe vaze vaze'a sinahu tiba tiba (100), ebu ḡae fu'o gaubanana, ḡae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ḡozone aheu madu, adure ite ḡianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vaze vaze zenoga veize. Ebu ḡozone aheu zuni vahegadu ḡahugiro. ⁴² Zeḡe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ḡaha'a ḡaha'a zu ḡozone ḡaha'a ḡaha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaḡano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro

(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa ziro, raena'a, "Ḡasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuziro. ⁴⁶ Tuḡuze modirote'e enogano, ani haba maḡa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererarote'e zamaḡano, ḡasi'e du'ura boro nemaḡano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro.

⁴⁸ Zavara boro'a zeḡe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ḡiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeḡe vaḡe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huario. ⁵⁰ Zeḡe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ḡarihe ḡoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Za-

maze rinedo'! 'Ahi eġe. Ago rihano'!' ⁵¹ Ani'a zeġe teite ġasio ehoriro, ebu zavara'a dauġiro. Zavara'a dauġirotene, ze'e zaguzagau ġouriro. ⁵² Mazaġa ze'e gigi'a inaraġa hina vaze ġuġuvaġa ġubuzirote'e haġaiġa huga, mene fairu zamariro. Zeġe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaġa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeġe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ġasi e'a ute tiro. ⁵⁴ Ġasiono'o buarotene, vaze'a Iesu iraġa horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaġano dure onamiro. Ebu ne azaġa Iesu hariġa igirotene, ugi azaġa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeġa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaġa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariġa tahiġa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaġa'e manoriro.

Ibi'a azaġa ihozidote'e ġoe'a

(Mataio 15:1-9)

7 Farisea azaġa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu zuni, Ierusalemno'o onaadu, zeġe teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeġe goro ibiġano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaġa zuni Iuda azaġa* nidu'a zeġe haġai'e, ibi'a azaġa'a ihozirote'e idunaġano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. ⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeġe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaġa goro ġehaġa zuni haġaido, bio zuni ġoġore vuzu'e'ete'e goroġa. ⁵ E'ano'o Farisea azaġa zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ġadiniro, raena'a, 'Nougaduni ġae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaġa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeġa Isaia'e za, zamaze aheu azaġa rae zamare'ena'a, buka zaġoġa zamaġano 'ahige tirota'a'e, hube-hune tiro.

'Adi azaġani'e hebe hina da'o rae ġihihe'ohe. U zamaze'e nuo. ⁷ Eġe mazao kurau tauġe'ohe. Zeġe 'i-radugu ġoe'ani'e vaze goro ġoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ġoe'a enonani'ohe. U vaze goro ġoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro ġoe'a zamare doġo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaġa'a ihozi-dote'e ġoe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazaġa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ġa dana'oga mene idaġa, mazaġa eġe tohe'e ġa ġanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeġani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a

azaġa'a ihozidote'e ġoe'a u'ano, Badi'a ġoere rae mode'ohe. Za haġai 'uguġa ġehaġa haġae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ġauġa

(Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ġuġuvaġa bare huziro. Ebu rae-na'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'!' ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuġe'ete'e ogomuġani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ġauġani'a vaze sausaune'ohe. ¹⁶ Teġaġeta vazeġani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ġuġuvaġa muhizadu, ne diuġe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ġoere e'e huga ihozoga veize ani ġadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe?

Enone'ono'o hebeo diuġe'ete'e ogomuġani'e vaze mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaġani'e zamao mene diuġe'ohe. Rehano isio da'o diuġe'ohe. Ebuni mod-e'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ġoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaġa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ġauġani'a, vaze sausaune'ohe. ²¹ Mazaġani'e vaze zamaono'o zamaronone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ġiriu baze'ete'e, ²² ġonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haġai sau'a, ġuriro, ubuma ġe-zoġa, ahiahi, ġuriro ġoe'a aduga, niġa bare ġihine, ebuni haġai tauġi tauġe. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise* roġaeġa Iesu mazao firo

(Mataio 15:21-28)

²⁴ Iesu e'ano'o iġunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuġiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehano vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiġa o'o'a.

²⁵ U roġae 'ahoga aboġani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roġaeġani'a Iesu hariġa igirotene, onairo. Ebu Iesu odaġa babaġano ġuġuriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roġaeġa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboġa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aġa isize ge au usuranoga. Mazaġa tahi'a ogomu madu, ġuni veize feuno zenoga'e mene manoġa.' ²⁸ Roġae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ġuni'e fata 'u'uġano tahi'a ogomu mumuġa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roġae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ġa ġoere'e idaġa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboġo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roġae ai ane ne onamiro. Aboġani'e ane bazuni fataġano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teġa 'uhu zu ġoe'a o'o'a vazeġa fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraġano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teġa 'uhu zu ġoe'a o'o'a vazeġa, Iesu vaġe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ġuġuva zamaġanono'o zamahu vaġiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teġaġa ho'o-ga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaġa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ġiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efa-ta' (Ġoere e'e hugani'e 'Teġaġo bohatano'i') ³⁵ Ebu teġaġani'a bohataro, mazaġa zu manoradu, fairu ġo-eriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. ³⁷ Zeġe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haġae'ohe. Teġaze 'uhuġa azaġa faizadu, ġoere igi'ohe. Ebu ġoe'a o'o'a azaġa faizadu, ġoere'ohe.'

Iesu'a vaze daha ġazaġa (4000) ġubuziro

(Mataio 15:32-39)

8 E'e madaġano, vaze ġuġuvaġani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aġa huziro, ebu ziro. ² 'E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze mada uġidu eġe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuġuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faġanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aġani'a ane ġadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu, 'ahi duġuru ġubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ġadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ġuġuvaġa zina'a, 'Rahao ehoroi!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahe-gadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize ane tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġa'a ġahugiro. ⁷ Ze'e ġozone komeġa nu zu-ni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aġa zina'a, 'Ġahuge ragavo'!' reiro. ⁸⁻⁹ Zeġe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ġaha'aġaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro.

¹⁰ Ebu zeġe nidu'a tuġuziro. Iesu ani zogone iġunadu, tahi'aġa teite ġasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaġani'a haġai nu badeġa uratiro

(Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaġani'a onairo, ebu Iesu teite ġoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haġai nu badeġa* haġaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamaġani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaġa'e haġai nu badeġa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duġuru veize haġai nu badeġa'e mene haġai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ġasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azaġa zu Heroda |iisiti|r (yeast)*

(Mataio 16:5-12)

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aġutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ġasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ġiano'!' Heroda zu Farisea azaġa |iisiti|r ġiano'!' ¹⁶ Ze'a ġo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ġo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o ġo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboġahehe?" ¹⁸ Ubamazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teġazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ eġe'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro.

²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ġazaġa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vaġe abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu, evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohe.'

²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro. Ġau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neġa ize ago diuġo'!'

Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro

(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' ²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeġa 'ahoga rae ra'ohe.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'a-hoga ago zo'!'

Iesu'a aduga hidi'uma hariġa ebu rune hariġa reiro

(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'e-he'ehi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doġo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaġano mae niro, ebu 'Ġa'e ago 'ouge ro'!' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eġe mazono'o vaġino'i! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaiġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegoto'!' ³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeġani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manoġa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazeġa'e, ġabone manoġa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manoġa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma? ³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haġai sau'a haġae'ohe. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama agaġa manoġa* zamaġano, tuġure viga zaġoġa zaġoġa teite eġe'a ovai'uma.

9 Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inaraġa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

Iesu iraġani'a nufiro

(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeġe da'o maġa boro itiro. Ebuni zeġe ubumao Iesu iraġani'a nufiro. ³ Zuni dabuaġani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaġano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeġe mazao fureranadu, Iesu ġoreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Ihore vazeġa! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoġa tauġi. Nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba ġae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani aġu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu ġoze'a feuradu, zeġe 'uiro. Ebu ġoze zamaġano'o ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Adi'e eġe Ubude, eġe zamarone. Ġoe'a egohano'!' ⁸ Zeġe'a ehamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maġano'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ġauġani'e, vaze mazao ago rae furenio'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare

ġabode iġunogano." ¹⁰ Zeġe'a ani ġoere egoharo. Rehano zeġe da'o bone ġo'ane vaġiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zeġe'a Iesu ġadinena'a, 'Nougadu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ġau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaġoġa zamaġano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ġehaġa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano eġe'a zi'ohe. Elia ai onae'ha, ebu vaze nu'a ane mazao zeġe ura haġaiġa haġae'ha, ibite buka zaġoġa zamaġano trote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe ġazaġa'a ane tahi'a fu'o tu ġazaġa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ġuġuvaġani'a, zeġe fu'o tu ġazaġa fare edau ġeġezoga horoziro. Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vaze ġuġuvaġani'a Iesu horoniro, zaguzaganadu, ane vaġe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ġadizena'a, 'Zeġe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a ġuġuva zamaġano'o naenaeni'ena'a, 'Ihore vazeġa, e ubudehe ġae vaġe tutune onaeha, mazaġa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ġoeroga mene idaġa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Ġonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ġae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ġadimana rehano, ze hegone bunihira, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amaġe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaġa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eġe vaġe.' reiro. ²⁰ Zeġe'a ane vaġe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horoniro, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga ġadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaġano ani ugi 'ahi meiro?' Moganani'a nina'a, 'Ani kome'a madaġano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iġaiġa ire roga zamaġano zu vu zamaġano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ġaboneġa sausaunihi raduni. Ġa fainoga edeġa ro'idene, vetuġafo'i ebu danafo'!' ²³ Iesu'a niro. "Ġa edeġa ro'idene" rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazeġani'e, naghi gauġa haġaoga'e edeġa. ²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a ġarihe ġihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eġe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'!' "

²⁵ Iesu'a vaze ġehaġani'a dure onairote'e horoziro, vine sau'a ta'iroharo. 'Ġa, vaze mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineġa sau'al! Eġe'a ġa'ohe. Ane mazono'o buano'!' Ane ragano bare ago ro'!' ²⁶ Vine sau'ani'a ġihau ġaniġanau'ena'a, tahi'a

kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ġehaġani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ġihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iġune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuġirotene, tahi'aġani'a sifu sifu ġadiniro. 'Nouga'ahi emeġe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguġa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguġani'e hegoze buzoga'e mene idaġa.'

Iesu'a rune hariġa bare reiro

(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iġunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaġa ani'e tahi'aġa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eġe, Vaze Ubugani'e, vaze'a me'uma, ebu uġuhi'uma. Ebu mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ġoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ġadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Ze'a Kaperanauma neġano feuriro. Zeġe'a ne diuġirotene, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Za ibio onate'e zamaġano, nagini ġo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ġoreniro, ibio onate'e zamaġano iniu niġa boro raena'a, zeġe'a zeġe bare ġo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niġa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uġano re'uma, ebu tuġure vazeġa re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeġe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eġe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. Ebu iniu'a eġe mae ġihihine, ani'e eġe da'o mene mae ġihihe'ohe, rehano Badi'a, eġe Mama zuni mae ġihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe

(Luka 9:49-50)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vazeġa, vaze 'ahogani'a ġae niġano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeġe'a horoniro, ebu emeġe'a ani garariro, ani'e emeġe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'! Mazaġa eġe nio gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa* haġae'ete'e vazeġa, e'e haġaiġa enogano, eġe ni mene sausaune ġoeri'uma. ⁴⁰ Mazaġa eme mene rofe'ete'e vazeġani'e, emeġe danafe'ete'e vazeġa. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. Ġae'a Keriso niġa mae ġihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuġa ġanine, ani'e hubehune e'e naeġa me'uma.'

Haġai sau'ano tutune ve'one'ete'e

(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'ete'e zamaġano, iniu'a haġai sau'ano tutune ve'onihhi reine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu, davarao mae feunine, manoġa. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'! Evo'o naeġa o'o'a re'udemo, 'ouge ġabone hidoga'e manoġa. Hena evo'o aheu radu, radiu tuġutuġu ireġa* diuġoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'! Odaġo naeġa o'o'a re'udemo, 'ouge ġabone hidoga'e manoġa. Hena odaġo aheu radu, radiu tuġutuġu ireġa diuġoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, ġude modo'! Ubumaġo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga'e manoġa. Hena ubumaġo aheu radu, radiu tuġutuġu ireġa diuġoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuġutuġu idiġa ġehaġani'a, vaze ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireġani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manoġa, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'!'

Iesu'a roġae hegone'ete'e ġoe'a ihoziro

(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

10 Iesu'a e'e haba'a mode iġunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuġano fariro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ane vaġe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iġaiġa haġaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaġa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaġahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e nouge ra'ohe?' ⁴ Zeġe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teġaze riġa 'ahine, Mose'a goro ġoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ġadaheġano, Badi'a'a haba nidu'a haġairote'e zamaġano, "Badi'a'a ohoze zu roġae haġairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibur'uma, ⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeġe'a neo diuġi' onamirotene, Iesu, tahi'aġani'a ġadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ġadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roġae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ġahine ahete'ete'e haġaiġa teite idaġa. ¹² Ebu roġae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ġahine ahete'ete'e haġaiġa haġae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro

(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibito-hau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vazeḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa

(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'a-hogani'a dure onairo, ebu Iesu babaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Ihore vazeḡa manoḡa, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a ni-na'a, 'ahige reiro. 'Ḡa nougaduni "E manoḡa" ra'ohe? Vaze manoḡa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoḡa. ¹⁹ Ḡa'e Mose goro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Ihore vazeḡa, e'e kobeḡanono'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ḡa'e gau 'ahoga ize mene haḡaeha. Onamo'i! Ḡae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rḡa'e toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manoḡa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'i!' ²² Ani'a e'e ḡoe'a igirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'o-ra* vazeḡa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aḡa ḡjaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazeḡa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa.' ²⁴ Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a igirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa." ²⁶ Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, ini-u'a da'o ḡabone hidi'uma?' ²⁷ Iesu'a ḡiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa.' ²⁸ Petero'a Iesu ḡoreniro. 'Ḡiano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ḡae ḡaruna hegote'ohe' ²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a, eḡe u'ano zu Badi'a hari manoḡa u'ano modine, ³⁰ ani izidi madaḡano ḡae sinahu e'e bare me'uma. Neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, eneḡa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ḡonagani'a

onaine, ḡabone tuḡutuḡu* me'uma. ³¹ Rehano ib-ite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ḡae uḡiduḡano ane rune hariḡa reiro

(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem ibiḡano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ḡianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaḡa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "Ḡiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe, ebu eḡe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡihi'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe ti'uma. Ebu zeḡe'a raena'a, 'Ḡa'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aḡu'a azaḡa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zeḡe'a ḡiri-honi'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebuni mada uḡidu zamaḡano, bare ḡa-bode iḡuni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro

(Mataio 20:20-28)

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaḡe on-aadu, 'ahige rae niro. 'Ihore vazeḡa, eme gau 'ahoga ḡae'a haḡaofoga ra'ohe.' ³⁶ Iesu'a ḡadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haḡao zinihi ra'ohe?' ³⁷ Ze'a raena'a, 'Ḡae'a zuhi'a me'uma madaḡa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofo'i, eme nife boro reifine.' ³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e. Eḡe'a gage'ete'e bioḡa'e aduga hidi'ete'e bioḡa, zae zuni e'e hina gagi'umahe-he? Zuni eḡe bapatizohi'uma bapatizoḡa hina zae zuni bapatizohi'umahehe?' ³⁹ Zeḡe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eḡe bapatizohi'uma bapatizoḡa hina, zae zuni bapatizohi'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehor'i'uma azaḡa'e, eḡe 'ane mene re'uma. Rehamo e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaḡani'a da'o ehor'i'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maḡuniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeḡa, avo'a haba'a zamaḡano, zuhi'a rae zi'ete'e aza-ḡani'a, e'e ne azaḡa ibitozini'ohe ebu zeḡe ḡihi'a aza-ḡani'a ze urate'ete'e idunaḡano ne azaḡa raḡano haḡae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haḡao'i! Zae bo'aḡano iniu'e ḡihi'a reih'i'uma, ani'e zae tuḡure vazeḡa heuḡa rae re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niḡa boro reih'i'uma, ani'e, zae nidu'a veize tuḡure igi'ete'e vazeḡa re'uma. ⁴⁵ Mazaḡa eḡe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a eḡe tuḡure egoga veize, rehamo eḡe'a vaze tuḡure haḡaoga veize, ebuni vaze ḡehaḡa sau'a u'ano, eḡe ḡabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro

(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazeġa, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazeġa hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'!' ⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ġihau bagaġa huaro. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazeġa huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'! Iġuno'! Ani'a huġade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuaġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazeġani'a niro. 'Ihore vazeġa, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

Iesu Keriso'a Ierusalem neġa diuġiro

(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

11 Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalem neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhiġano bone, Iesu'a tahi'aġa aheu tuġuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vaze'a ize mene ehorrote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."'

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genaġano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaġani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua |idoniki|r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouġeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azaġani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niġa mae ġihino'! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihii!' ¹⁰ Emeġe ma-ma Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatihii! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'!'

¹¹ Ani'e Ierusalem neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Ġau nidu'a ġiane ragave hauġirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aġa teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireġa* roniro

(Mataio 21:18-19)

¹² Irarirrotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireġa rouġeta haba faġanono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireġa u'a onamiro, huga ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairote'mo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoniro. Mazaġa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġutuġu, mazaġa ġa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e igiro.

Iesu'a hoihoi azaġa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġano'o uhiziro

(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diuġiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaġa, uhize ġururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaġa fataġa, zuni tubugo niniġa hoite'ete'e azaġa ehoro ġauġa mae ġihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Rehano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa igirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagarro 'ahine, Iesu rihoniro.

¹⁹ Ġorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġanono'o bare Betania neġa onamiro.

|iFigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro

(Mataio 21:20-22)

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireġa horoniro. Ane huga mo'aġanono'o rorau ovoiro taiga.

²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireġa nirote'e ġoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazeġa, ġiano'! Ġae'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireġa roraneha.'

²² Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Badi'a mazao fio'!' ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maġa 'adi nina'a, "Ġihitadu, davara zamaġano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaġa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haġaiġa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haġaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haġai sau'a haġaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haġai sau'a zuni rae modi'uma.'

Ierusalemu zuhi'ağa azağani'a Iesu gigi'ağa ġadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Ze Ierusalemu neğano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano oname'enogano, Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa, ebu vaze boro boro'a, ani vağe onairo. ²⁸ Ebu zeğe'a ġadiniro. 'No'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a e'e gigi'ağa ġaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eğe'a ġadimu tiba ġadizi'uma. Zae'a naenaehine, eğe'a zi'uma, no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapati-zoğ'a'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeğe'a zeğe da'o neneğaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani ġoere mene mae ġihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." 'Vaze ġehağani'a mağuni'uma rihoniro. Mazağa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazeğa.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme ağu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eğe zuni no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'etadi mene ihozi'uma.'

|iVaini|r* mebağa ġiane'ete'e azağa hariğa idaidağa
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

12 Iesu'a hari idaidağa hina ġoreziro. 'Vaze 'a-hogani'a |ivaini|r mebağa ġoraro, ebu hadi ġabiriğa meraro. |iVaini|r mağa edene gige'ete'e iduğa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hağairo. Ebu e'e mebağa, meba ġiane'ete'e azağa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r mağa hirive'ete'e madağa feurirotene, tuğure vazeğa meba ġiane'ete'e azağa vağe tuğune onamiro, |ivaini|r mağa nu mouga veize. ³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoğa tuğune baroniro. ⁴ Tuğure vazeğa 'ahoga hena bare tuğuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuğuniro, rehano mau runiro. Vaze ġehağa zuni tuğuziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ġonagano, ani tuğune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eğe ubude 'ahine, ġoe'a egoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ġiane'ete'e azağani'a neneğane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazeğa iğu'a me'uma vazeğa. Aro matih! Mebağa'e emeğe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebağa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebağa vazeğa'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ġiane'ete'e azağa zimi hauği'uma. Ebuni |ivaini|r mebağa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zağoğa zamağano, 'ahige tiirote'e ġoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azağani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiğani'e, gauğa boro hadiğa re'uma.

¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a hağairote'e hağaiğa. Emeğe'a ġiane'etene, manoğa tauği.'

¹² Iesu teite ġoerirote'e azağani'a, hari idaidağa 'ahi'e zeğe veize reirote'e ederirote'e, ze ura Iesu obone tih reiro. Rehano vaze ġuğuvağa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuhi'ağa ani |itakisi moni|rğa
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azağa zu Heroda teite rau'ete'e azağa Iesu mazao tuğuziro, ane ġoere ġonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vağe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Ihore vazeğa, eme edeğa, ġa'e huga da'o ra'ete'e vazeğa, zuni vaze mazao mene rihau'ete'e vazeğa. Mazağa ġa vaze tohe mene ġiane'ete'e vazeğa. Rehano ġoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ġadimu'ohe. Roma zuhi'ağa |itakisi moni|rğa haune, idağa ga mene? Eme |itakisi|r naeğa ha'uma ga mene?'

¹⁵ Rehano Iesu ani edeğa, ze zamaze nufe zamariro. Zeğe ġoere teite mene idağa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiğa odohe aro'i, eğe ġianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ġadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeğe'a naenaenziro. 'Roma zuhi'ağa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'ağa* |imoni|r'e Roma zuhi'ağa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeğe huga ani ġoereono'o zaguzagaro.

Runeono'o bare iğuni'uma ġoe'a
(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadukea azağa* Iesu vağe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azağani'e mada ġonagano mene iğuni'uma. Zeğe'a Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. ¹⁹ 'Ihore vazeğa, Mose'a emeğe veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoğa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoğani'a bare me'uma, ebu negoğa veize ubuga fureni'uma" ²⁰ Negoğa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radi-udo. Negoğa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoğa aheuğani'a ġozobağa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoğa uğiduğa zuni hahuriro, rehano hağai idağani'a fureraro. ²² Ebu negoğa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauğadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iğuni'uma madağano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zağoğa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a ağu'a. ²⁵ Runeono'o bare iğuni'uma madağano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruğa heuğa. ²⁶ Za'e runeono'o iğuni'uma ga mene, ġadimu'ehehe? Mose buka zamağano butu hariğa'e'e. Za e'e hariğa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu

Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e mene rune azağa Badi'a, rehamo ġabone azağa Badi'a. Ze ahi-rize'e rudaro, rehano vineze ize ġaboga. Za'e ve'oğa boro bagağa.'

Goro ġoe'a ġihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeğa 'ahogani'a on-airo, ebu zeġe'a ġo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu nae-naezirote'e igirotene, Iesu ġadiniro. 'Goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'a?' ²⁹ Iesu'a nae-naeni-ro, raena'a, 'Goro ġoe'a ġihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Is-araela* azağa, ego'! Zuhi'a Boro, emeġe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamaġo nidu'a hina, ġaboneġo nidu'a hina, zamaroġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ġae Badi'a zamaro'!' ³¹ Goro ġoe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'!" Goro ġoe'a ahe u'adi'e ġoere boro. Goro ġoe'a 'ahoga 'ahogani'a ġoere ahe u'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġani'a nae-naeni-ro, raena'a, 'Manoġa tauġi! Ihore vazeġa, ġa'e hube hugano ġoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamaġa nidu'a hina, edeġa nidu'a hina, inaraġa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haġaiġa'e boro bagağa. Ġau nunu Badi'a hau'ete'e haġaiġa zaġoġa'e, e'e haġaiġani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doġo'ani naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ġa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani ġadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazaġa Davida ani, Vine Zaġoġani'a edeġa hanadu, 'ahige reiro.

"Badi'a'a eġe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eġe eda'e moneo ehoro'i, onamo ġae teite utite'ete'e azaġa odaġo 'u'uġano edeze ġahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazeġa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaze ġuġuvaġa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa haġai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamaġano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ġjaz'o'! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezihi ra'ohe. ³⁹ Iuda kuru neġa zamaġano, vaze boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe, ebu

tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehoro haba'a manoġano da'o ehorih ra'ohe. ⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toheġa nidu'a meine'ohe, zuni kuru faġa ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a, e'e naeġa'e boro bagaġa me'uma.'

Ġozoba'a Badi'a ġahunanirote'e |imoni|rġa

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e |imoni|r mauġaġa uhiġano ehoriro. Vaze ġehaġani'a mauġa zamaġano |imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azaġa ġehaġani'a |imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheġa o'o'a ġozobaġani'a onaadu, |imoni|r komeġa ahe ufiro. A'e toea ahe uheuġa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'aġa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheġa o'o'a ġozobaġani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro bagaġa ofeha. ⁴⁴ Mazaġa ma'ora azaġani'a ofata'a'e, zeġe |imoni|r ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeha. Rehano ġozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniġa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuġa hoite a'uma moniġa nidu'a ufi hauġeha.'

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

13 Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neġanono'o buarotene, ane mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeġa, ġiano'i! Hadi iraġa zuni ne iraġa 'adi nugo ġiano'i! Manohuga tauġi!' ² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ġonagano ibiti'uma haġaiġa

(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

³ Iesu ani Olive maġano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa naenaġano ehoriotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeġe'a sifu ġadiniro. ⁴ 'Efo'! A'e no'e madaġano? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ġiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozi'uma. ⁶ Vaze ġehaġani'a eġe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vaze ġehaġa tutuze so'ozi'uma. ⁷ Uti hariġa, haba hani'a, ga haba faġanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauġa, rehano mada ġonaga'e ize, izema. ⁸ Mazaġa avo'a neġani'a, avo'a neġa teite utiti'uma. |igavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheġano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazaġani'e kanisoro azaġa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neġa zamaġano bouzi'uma. Eġe u'ano, |igavamani|r vazeġa zu zuhi'a, zeġe zamao eda'uma. Ebu zeġe ubumao eġe hari

manoĝa rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ĝonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoĝa'e, haba nidu'a zamaĝano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaĝano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ĝoe'a re'uma rae, ago zamare borofo'i! Madaĝani'a feuro'idene, zae'a ĝoeri'uma ĝoe'a zini'uma. Zae'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaĝa zae'a ĝoeri'uma ĝoe'a'e, zae'a mene ĝoere'ohe. Rehamo Vine Zaĝoĝani'a ĝoere'ohe. ¹² Negoĝani'a negoĝa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maĝuno zini'uma, ebu runeo tuĝuzi'uma. ¹³ Vaze vaze nidu'a eĝe ni u'ano, za he'ehe'ez'i'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vazeĝa'e ĝabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ĝauĝa eda'uma madaĝa

(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ĝauĝa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeĝa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaĝa haba maĝa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touĝariĝano ahi'a ohone'ete'e vazeĝani'e bare ovoadu, ne mene diuĝi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gaue'ete'e vazeĝani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaĝano, ahi'eta roĝaeĝa zuni, nune hina ene guraĝa ĝubuze'ete'e roĝaeĝa, ze'e vetuĝaĝa. Fera-noga mene idaĝa. ¹⁸ Irugu madaĝano, e'e madaĝani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazaĝa e'e madaĝano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ĝadaheĝano ĝau nidu'a haĝairote'eano'o onao izidi, 'ahiguĝa haĝaiĝa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguĝa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaĝa mene futufine, vaze tiba zuni mene ĝabode radi'uma. Rehamo ane'a mae trote'e azaĝa* u'ano, e'e madaĝa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ĝiano'i, Keriso'e 'ahi e'e! ga 'Omo 'e'e! rae zo'idene, e'e ĝoe'a ago mae ĝihino'i. ²² Mazaĝa ĝuriro Kerisoĝa zuni ĝuriro peroveta azaĝa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae trote'e azaĝa tutuze so'ozih'i radu haĝai nu badeĝa boro багаĝa zu zaguzaga'uma haĝaiĝa haĝai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haĝai nidu'a, ane'a ize, izema furera-nogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madaĝa hauĝine, e'e madaĝano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ĝiane'ete'e gigi'aĝani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e madaĝano eĝe, Vaze Ubugani'a ĝoze zamaĝano ovai'uma. Gigi'a inaraĝa boro zuni agaĝa manoĝa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. ²⁷ Ebu hena eĝe'a tuĝure viga tuĝuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae trote'e azaĝa nu'ozu'uma.

ma. Haba ĝonaganono'o haba ĝonaga azaĝa nu'ozu'uma.

Madaĝa hanite'ete'e edero'i!

(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi ireĝa mazao nagini'a fureru'ete'e ĝianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouĝani'a udufa'oga horonetene irugu madaĝa haniteha rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguĝani'a fureru'ete'e horonine'e, eĝe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaĝa mene hauĝi'uma, onamo 'ahiguĝaguĝa nidu'a furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e hauĝi'uma. U eĝe ĝoere'e radiu tuĝutuĝu.

Guhiu rado'i!

(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguĝani'a furera'uma, emeĝe nidu'a aĝu'a. Adureo radiu'ete'e aneruĝa zuni aĝu'a. Badi'a Ubuga zuni aĝu'a. U eĝe Mama da'o edeĝa. ³³ Zae'a dugute to'i! Ĝiane rado'i! Mazaĝa za aĝu'a, e'e madaĝa nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuĝa. Ani'a iĝune'ete'e madaĝano, ane tuĝure azaĝa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ĝiane'ete'e vazeĝa nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o fairu ĝiano'i! Mazaĝa za aĝu'a ne zuhi'aĝa nani'a bare onai'uma. Ĝorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aĝu'a. ³⁶ Ani'e, za aĝu'a madaĝano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eĝe'a zae zi'ete'e ĝoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: Ĝiane rado'i!

Iesu ma'uma ibiĝa vaĝiro

(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

14 'Ahi madaĝa'e, Pasika muiĝa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rĝa au'ete'e muiĝa madaĝa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa boro boro, zuni Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiĝa vaĝiro. ² Mazaĝa ze raena'a, 'Pasika muiĝa madaĝano mene haĝai'uma. Hena vaze ĝuĝuvaĝani'a utitofi'uma.'

Roĝae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro

(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

³ Iesu ani'e Betania neĝano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazeĝa ne zamaĝano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roĝae 'ahogani'a botoroĝeta diuĝiro. Botoro hadi niĝa Alabasita*, zamaĝano'e dehoru, niĝa Narudo, naeĝa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro. ⁴ Rehano vaze nu de'ea bone maĝunadu, ĝaditina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoĝa mode tauĝe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uĝidu

(300) vitinifo. E'e |imoni|r̄ga'e tohegā o'o'a azaḡa zini-fo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoḡa eḡe mazao haḡaeha. ⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iḡaiḡa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iḡaiḡa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiḡa haḡaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eḡe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eḡe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoḡa haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiḡa hariḡa re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo

(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazeḡa 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r̄ ḡani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoḡa vaḡiro.

Pasika muiḡa haḡae tiro

(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)

¹² '|iSiti|r̄ o'o'a |iberedi|r̄ga au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ḡadiniro. 'No'e onamadu, ḡae veize Pasika ogomuḡa haḡae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuḡuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ierusalemene neḡa ito'! Ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa ḡudu'oga horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegoto'!
¹⁴ Ane'a diuḡi'uma neḡano, e'e neḡa vazeḡa ḡoreno'i. 'Thore vazeḡa 'ahige ra'ohe. Eḡe'a, eḡe tahi'a tahi'a teite, Pasika muiḡa a'uma neḡa zamaḡa'e, nou'e'e?'
¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaḡa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eḡe Pasika muiḡa veize, ne zamaḡa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haḡae to'i.' ¹⁶ Ani anine iḡu-nadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muiḡa ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma hariḡa ibite ziro

(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)

¹⁷ ḡoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaḡano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eḡe teite idaḡa ogau'ete'e vazeḡa.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaezi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaḡano, |iberedi|r̄ eḡe teite idaḡa siuvao 'u'une au'ete'e vazeḡa. ²¹ Eḡe, Vaze Ubugani'e, buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e idaḡano onami'uma. Re-

hano, eḡe, Vaze Ubuga revoni'uma vazeḡa'e, fase vetuḡaḡa! Ani'e mene furerafone, manoḡa.'

Zuhi'a ane mui ḡonaga au tiburaro

(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)

²² Ze ogarote'e zamaḡano, Iesu'a |iberedi|r̄ madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r̄ vahegaduni, ḡahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eḡe ahiri.'

²³ Hena |ivaini|r̄ vuḡa bioḡa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe gagiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Adi eḡe ru. Vaze ḡehaḡa u'ano be'ute'ohe. Eḡe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E |ivaini|r̄ vuḡa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maḡa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ḡa'a eḡe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaḡa buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tiro.

'Badi'a'a mamoe ḡiane'ete'e vazeḡa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ḡouri'uma.'

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ḡabode iḡu-ni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' ³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ḡa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ḡae aheu ize, izema uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.'

³¹ Rehano Petero ani ḡoere ḡiharo. 'Nagini'a eḡe mazao fureraune, e ḡae teite ruda'uma madaḡano zuni, e'e ḡa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aḡa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe uḡidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaḡa ufeta riharo, zuni zamaḡa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'!'

³⁵ Hena tahiḡa mo bade onamiro. Ebu rahao ḡuḡuradu, kuraro, raena'a, 'Idaḡa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaḡino'!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eḡe Mama, ḡa gau nidu'a haḡaoga edeḡa. Eḡe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaḡino'! Rehano mene eḡe ura. A'e ḡae ura da'o haḡao'!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uḡidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ḡa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o

ḡoe'a mene egaduni, haḡai sau'a mene haḡaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohhe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeḡe uḡidu baze'enogano horoziro. Mazaḡa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aḡu'a nounge nounge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ḡae uḡiduḡano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaḡa 'ai onaeha. ḡiano'! Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iḡuno'! Eme haoze onamih! ḡiano'! Revoni'ete'e vazeḡa 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeḡa 'ahogani'a onairo. Vaze ḡehaḡa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro zuni, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ebu, vaze boro boro'a, tuḡuziro. ⁴⁴ Reva vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gauḡa ibite ihoziro, rae-na'a, 'Eḡe'a hidadu, fura'inite'e vazeḡani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaḡe onamiro. Ebu 'Ihore vazeḡa boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazeḡa 'ahogani'a, kariḡa ahase bunadu, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a tuḡure vazeḡa agatinirotene, teḡaḡa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eḡe obohe touga veize onaahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano ihozido. E'e zamaḡano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e furera'uma haḡaiḡa.'

⁵⁰ Ebu tahi'aḡa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'aḡa 'ahogani'e, Iesu ḡarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoḡa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaḡani'a, ane zuni obone tihireirotene, ⁵² dabuaḡa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'aḡa nidu'a nu'orarote'e nemaḡano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'oraro. ⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a ḡabiri zamaḡano diuḡiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaḡa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaḡa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nounge nounge kotai'uma ḡoe'a vaḡiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a Iesu ḡuriro har-iḡa rae fureniro 'ahine, ḡoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iḡunadu, Iesu ḡuriro hariḡa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e iḡiro. "E'e Kuru Neḡa Zaḡoḡa* 'adi, vaze'a haḡairote'e ḡauḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haḡai'uma ḡauḡa, ohoni'uma." ⁵⁹ Rehano e'e hariḡa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a'a, zeḡe zamao iḡunadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ḗa mene naenaezi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ḡoere aduga ḡae rana ti'eta'a'e, ḡa nounge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a'a bare ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ḗa Keriso, emeḡe'a mae ḡihine'ete'e vazeḡa ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eḡe, Vaze Ubugani'a, Badi'a gigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ḡoze zamaḡano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a'a dabuaḡa obonadu, zigiro. † Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaḡa mene vaḡi'uma. ⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ḡoe'a za egeha. Za nounge zamare'ohhe?' Zeḡe nidu'a ani maune, manoḡa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaḡa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ḗa'e peroveta vazeḡa! Ro'! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuḡure vazeḡa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uḡano radirotene, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a veize gaue'ete'e roḡae tahi'aḡa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirote, ane ḡiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ḗae zuni Iesu, Nazareta ne vazeḡa teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ḡoe'a o'oniro, raena'a, 'Ḗae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aḡu'a. E mene zamare'ohhe.' Ebu buau'ete'e ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roḡae tahi'aḡa ani horonadu, ani uhiḡano edarote'e azaḡa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazeḡa 'ahoga.' ⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiḡano edarote'e azaḡa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ḡa'e ane vaze 'ahoga. Mazaḡa ḡae zuni Galilea vazeḡa.' ⁷¹ Rehano Petero ani, ḡoere huga ḡoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ḗa'a ra'ete'e ohozeḡa a'a'e, e aḡu'a.'

† 'Adi'e Badi'a niḡa sausaune'ete'e ḡoe'a u'ano, Iuda azaḡa haḡae furenidote'e haḡaiḡa.

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e' gōe'a zamariro. 'Kokoroku'a gāe aheu izema uganogano, gā'e gāe uḡidu eḡe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

Pirato'a Iesu ḡadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

15 Oheredao uzeuze, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, vaze boro boro, ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, kanisoro azaḡa nidu'a teite ḡo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ḡiane'ete'e vazeḡa, niḡa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ḡadiniro. 'Ḡa'e Iuda azaḡa zuhi'aḡahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Ḡae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ḡoere aduga aduga ḡehaḡa ani rana ḡoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ḡadiniro. 'Ḡa mene naenaezi'ehehe? Ḡiano'i, ḡoere aduga aduga ḡehaḡa ḡae rana ḡoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ḡoeriro. E'e-bone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuḡuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiḡa madaḡano iḡaiḡa, Iudea azaḡani'a umidirote'e idunaḡano, ḡutaudote'e vazeḡa 'ahoga tuḡune bunido. ⁷ E'e madaḡano ḡu'a neḡano ḡu-tarote'e azaḡa teite vaze 'ahoga niḡa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaḡano vaze 'ahoga marote'e vazeḡa. ⁸ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Pirato vaḡe onairote'ea, uminiro, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e haḡaiḡa haḡaoga. ⁹ Pirato'a ḡadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaḡa zuhi'aḡa 'omo tuḡune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaḡa Pirato ani edeḡa, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeḡe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a Barabasi tuḡune bunoga rae, vaze ḡuḡuvaḡa ḡunuḡano inare ḡoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ḡadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaḡa zuhi'aḡa rae hune'eta'a'e nougi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'ii!' ¹⁴ Pirato'a hena ḡadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haḡai sau'a haḡairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'ii!' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vaze ḡuḡuvaḡa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuḡune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ḡoere idunaḡano masinadu, satauronoga veize tuḡuniro.

Uti azaḡa Iesu ḡirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaḡani'a Iesu gavana ne zamaḡa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaḡa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ḡuadu, owoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore ḡihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azaḡa zuhi'aḡa o! Mada manoḡa!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuḡadu, so'one ku-

raro. Zeḡe nidu'a tibutibe 'ouge haḡairo. ²⁰ Ebu ḡirihohau hauḡirotene, dabua kanaḡa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazeḡa, niḡa Simona'a guni'a neḡanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaḡani'a tuḡutuḡuniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniḡa Gologota. E'e ḡoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niḡa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuḡa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ḡahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ḡazaḡa (9am) zamaḡano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ḡoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAḠA ZUHI'AḠA' ²⁷ Ḡonore azaḡa aheu ane teite idaḡa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e ḡoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haḡae tauḡi tauḡe'ete'e azaḡa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ḡa Kuru Neḡa Zaḡoḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano ohoni'uma reirote'e vazeḡa! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'ii!' ³¹ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite Iesu ḡirihohau'ena'a, ḡoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ḡabozido. Rehano ani'a ane bare mene ḡabone'ohe. ³² Keriso, Isaraela azaḡa zuhi'aḡa, satauroono'o buano'i, emeḡe'a ḡia'adu, ḡae mazao fioga veize.' Ane teite idaḡa sataurozirote'e azaḡa zuni ḡoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madaḡa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ḡorava madaḡa uḡidu (3pm) meiro. ³⁴ Ḡorava madaḡa uḡidu (3pm) meirotene, Iesu'a ḡihau huaru. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ḡoere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhiḡano edarote'e azaḡa nu, e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Ḡiano'ii! Ani Elia hune'ohe.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maḡa fu'ure'ete'e heuḡa 'uruḡa, |ivaini|r vuḡa ḡiḡi'a zamaḡano taradu, gubu somoḡano autiro. Ebu Iesu ḡohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ḡianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ḡihau huaru. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaḡano, Kuru Neḡa Zaḡoḡa 'ue'ete'e dabuaḡa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. ³⁹ Uti vazeḡa boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ḡiane radiro.

Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vase 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roḡae nu zuni mono'o edanadu, ḡianiro. Zeḡe bo'aḡano'e, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roḡae 'a-hoga, niḡa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaḡano, ane teite onamiro, ebu tuḡureḡa egoharote'e roḡaeḡa. Ebu Iesu teite Ieruselema neḡa erirote'e roḡaeḡa ḡehaḡa zuni e'ea.

Iesu hadi iduḡa zamaḡano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Ḡoravararo. A'e Bana Madaḡa izema mougano, ogomu haḡae ti'ete'e madaḡano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vaseḡa, Iudea kanisoro vase boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaḡa guhinirote'e vaseḡa. Ani Pirato vaḡe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vaseḡa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ḡadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuḡuniro, Iesu ahiri mougaveize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruḡa manoḡa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduḡa zamaḡano tiro. E'e iduḡa'e vatava hu'irote'e iduḡa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaḡa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roḡaeḡa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ḡiane radiro.

Iesu'a bare ḡabode iḡuniro

16 Bana Madaḡa madaḡa hauḡirotene, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roḡae 'ahoga, niḡa Salome, zeḡe uḡiduni murava hohoḡa manoḡa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaḡano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeḡe da'o neneḡaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiḡa 'omo kiune vaḡinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iḡunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiḡa'e boro bagaḡa. ⁵ Zeḡe huga idu haba'a zamaḡa diuḡirotene, ene maraḡaḡa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuḡani'e 'uruḡa bagaḡa zuni faḡa bagaḡa. Roḡae uḡidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'! Za'e Iesu, Nazareta neḡa vaseḡa, satauronirote'e vaseḡa vaḡe'ohe. Ani ai ḡabode iḡuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iḡu'a ḡiano'! ⁷ Ai onamo'! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunaḡano, ane teite hidi'uma." ⁸ Ebuni zeḡe huga idu

haba'anono'o ferau buaro, mazaḡa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ḡoere 'ahogani zuni vase 'ahoga mene ziro, mazaḡa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roḡaeḡa mazao fureraro

⁹ Fura madaḡano, oherebau uzeuze, Iesu ani ḡabode iḡuniro, ebuni Maria, Magadala ne roḡaeḡa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roḡaeḡa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaḡa, zeḡe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai ru-neono'o bare gabode iḡunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariḡa igiro. Rehano ani ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeḡa ma'ete'e vaseḡa aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ieruselema ne guni'aḡa on-amirotene, Iesu'a zeḡe zamao fureraro, rehano iraḡa'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeḡe ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuḡuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a ḡaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamaḡano, Iesu'a zeḡe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ḡoreziro, vase ḡoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeḡe'a fefene'ete'e u'ano. Mazaḡa ani'a ḡabode iḡunirote'ea horonirote'e azaḡa ḡoere'e mene mae ḡihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'! Hari manoḡa, vase nidu'a mazao haramo'! ¹⁶ Haramo mae ḡihini'uma zuni bapatizoni'uma vaseḡani'e, Badi'a'a ḡaboni'uma. U mene mae ḡihini'uma vaseḡani'e, Badi'a kota boro madaḡano, ibiḡani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae ḡihini'uma azaḡani'e haḡai nu badeḡa 'adi haḡai'uma: vine sau'a eḡe niḡano hegoze buzi'uma, ago izigano ḡoeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae ḡihini'uma, rune muravaḡa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azaḡa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a ḡoreze hauḡirotene, Badi'a'a ani adure ḡoha, mae ḡihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaḡano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zeḡe teite gaue tiburaudo, ebuni gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa hina zeḡe ḡoere idaneete.

Luka

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

1 ¹⁻² Vaze boro Teofirasi, eġe Luka, ġae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauġa ġadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare iġunirote'e zamaġano, emeġe bo'aġano Iesu'a haġainute'e horonirote'e azaġa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tuġure azaġa, ebu ze emeġe zuni ihofiro. Vesu vaze ġehaġani'a zu tuġure azaġa me'odirote'e idunaġano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Eġe'a zuni e'e hariġa nidu'a'e ġadaheġanonono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu eġe'a ġae veize hari 'adi faine doġo'ani ti miriho ġane'eta'a'e manoġa rae zamariro, ⁴ mazaġa ibite vaze'a ġae iho'irote'e hariġa'e hari huga rae ġae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariġa

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniġa reirote'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahoga niġa Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeġa 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa urabo 'ahoġa. Ani ebu inuga niġa Elisabeta'e Arona † mariga azaġa. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro ġoe'a haġaiġa nidu'a faifaine haġaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduġa rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaġa Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaġani'a gau'ete'e madaġa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru neġano ane urabo azaġa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauġa haġainu. ⁹ 'Ougirotene ze'e zeġe haġai idunaġano, kuru neġano diuġadu uvahu hohoġa hufite'e vazeġa vaġiro. Ebu e'e veize kaġusi arahoġa haġairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoġa hufi'ete'e haba'a zamaġa diuġiro zu vaze ġuġuvaġa'e kuru neġa enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaġano Zuhi'a Boro tuġure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoġa hufi'ete'e fataġa eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tuġure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'! Badi'a'a ġae kuru iġiro, e'ano'o ġa inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga furen'uma. Ebu niġa'e Ioane rae turaho'! ¹⁴ Ġa'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze ġehaġa zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Mazaġa ani'e

Zuhi'a Boro zamao niġa boro re'uma. Ebu vaini vuġa zu vu sau'a mene gag'i'uma. Zu vi'a isi zamaġanonono'o Vine Zaġoġani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azaġa ġehaġa sau'azeono'o mae ġihuzadu Zuhi'a Boro zeġe Badi'a vaġe tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aġa'e peroveta vazeġa Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuġa zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaġa'e duduġa azaġa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tuġure viga niro, raena'a, "E voureha ebu eġe roġae zuni voureha. Ġae ġoere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tuġure viga'a nae-naenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'e-na'a, tuġure igi'ete'e aneruġa. Badi'a'a ġae hari manoġa 'adi ġouga radu eġe tuġuheha. ²⁰ Ġiano'! Madaġani'a onaine, eġe'a rate'e ġoe'a hugani'a furera'uma. Mazaġa ġa'e eġe ġoere mene mae ġihinate'e u'ano, ġa'e ġoeroga mene idara'uma, onamo ġae ubugo'a furera'uma."

²¹ U vaze ġuġuvaġa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neġa zamaġano faġahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neġanonono'o buarotene, ani ze ġorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ġorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neġa zamaġano iġunu teiġe horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru neġano Badi'a mazao gau'e'ete'e madaġa hauġirotene, Ierusalemaha'aba' modadu neġa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazaġaroġa izidi Zuhi'a Boro'a mae vaġineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariġa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuġure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neġano Maria vaġe ovoe tuġuniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaġa. Ani'e Davida mariga vazeġa 'ahoga niġa Iosefa teite ira'auniro.

²⁸ Gabiriera'a Maria vaġe onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoġa ġanate'e roġaeġa! Matu'o'! Zuhi'a Boro'e ġae teite radiu'ohe." ²⁹ Maria ani e'e iġirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Ġoere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. ³⁰ Ebu tuġure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'! Mazaġa Badi'a'e ġae mazao

† Arona'e Mose negoġa ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeġa

matu'e'ohē. ³¹ Ĝiano'! Ĝa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureniuma ebu niĝa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niĝa boro re'uma ebu vaze'a ani'e Badi'a ĝihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouĝa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azaĝa † kiniĝa tugutuguĝa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauĝi'uma." ³⁴ Ebu Maria'a tuĝure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize aĝu'a. Nougenouge uguĝani'a furera'uma?" ³⁵ Ebu tuĝure viga'a naenaenina'a, "Vine Zaĝoĝani'a ĝae vaĝe ovai'uma, zu Badi'a ĝihi'a gigi'a'e ĝae zauha ĝadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aĝa'e zaĝoĝa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Ĝiano'! Ĝa nabugo Elisabeta zuni vouĝa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeĝa teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haĝaoga idaĝa!" ³⁸ Ebu Maria'a tuĝure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuĝure roĝaeĝa. Ĝa'e rata'a'e eĝe mazao furaune manoĝa." Ebu tuĝure viga'a ani mazaono'o vaĝiniro.

Maria'a Elisabeta Vaĝe Onamiro

³⁹ E'e ĝarugano Maria ani ĝarihe iĝunadu Iudea guni'a neĝa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuĝiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manoĝahehe?" ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaĝano hagariro, ebu Vine Zaĝoĝani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria ĝihau nina'a, "Badi'a'a manohuga ĝaneha. Ĝa'e roĝae nidu'a vitezoga. Ĝa'a furenite'e tahi'aĝa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Eĝe Zuhi'a Boro vi'a'e eĝe vaĝe onaeha! Badi'a'a eĝe veize manoĝa boro haĝaeha! ⁴⁴ E'e ĝa ago egatene, eĝe isi zamaĝano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ĝa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roĝaeĝa, mazaĝa Zuhi'a Boro'a ĝanirote'e ĝoe'a mae ĝihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eĝe Zuhi'a Boro nigune'ohel

⁴⁷ Ebu zamahe'e eĝe sau'anono'o ĝabohe'ete'e Badi'aĝa mazao matu'e rudau'ohē,

⁴⁸ mazaĝa e'e tuĝure roĝaeĝa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aĝutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vaze nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ĝane'ohel

⁴⁹ mazaĝa inaraĝo gigi'a Badi'aĝani'a gau boro eĝe veize haĝaeha. Ebuni ani'e zaĝoĝa!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azaĝa zu ze mariga nidu'a vetuĝazi'ohē.

⁵¹ Ani'e evo'a inaraĝa hina gau gigi'aĝa haĝairo, ebu zeĝe bare mae ĝihize'ete'e azaĝa hegoze ĝuruziro.

⁵² Ani'e kini zeĝe ehoru haba'anono'o hegoze vaĝiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azaĝa mae ĝihiziro.

† *Giriki, Iakobo neĝa*

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azaĝa ĝau manoĝa zenadu ze idararo. U ma'ora azaĝa'e 'evore isoĝa tuĝuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emeĝe vouĝa Aberahamo zu ane mariga veize ĝoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuĝutuĝu vetuĝazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ĝoitorirote'e ĝoe'a zamaradu eĝe zu ane Isaraela tuĝure azaĝa danafiro."

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uĝidu radadu bare neĝa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madaĝa meirotene, ani ubuga fureniro. ⁵⁸ Ebu neĝa azaĝa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. ⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogaĝa rana iĝuri haĝae'ete'e haĝaiĝa †† ĝianifine onairo. Zeĝe tahi'a 'adi niĝa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. ⁶⁰ Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niĝa'e Ioane rae turahi'uma." ⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ĝa nabugo bo'aĝano ni 'adi'e o'o'a!" ⁶² Ebu ze 'evore hina moga ĝoreniro. "Ĝa'a zamare'etene, niĝa iniu rae re'uma?" ⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafaĝa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niĝa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeĝe nidu'a zaguzagaro. ⁶⁴ E'e madaĝano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ĝoerirotene agoĝani'a buaro, ebu Badi'a niguniro! ⁶⁵ Ne azaĝa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neĝa azaĝa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. ⁶⁶ E'e igirote'e azaĝa nidu'a'e 'ahige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagiĝa re'uma?' Mazaĝa Zuhi'a Boro 'evore gigi'aĝani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

⁶⁷ E'e enoĝano Vine Zaĝoĝani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ĝoere reiro, raena'a,

⁶⁸ "Zuhi'a Boro Isaraela azaĝa Badi'a mazao matu'o hano'! Mazaĝa ani'e Isaraela azaĝa vaĝe onadu danaziro, ebu agire azaĝa evora'ono'o mae vaĝiziro.

⁶⁹⁻⁷⁰ A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaĝoĝa azaĝa hebeono'o reirote'e ĝoe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeĝe sau'aono'o ĝabofifine, ane tuĝure vazeĝa Davida mariga'ono'o Keriso tuĝuniro.

⁷¹ Keriso'e emeĝe agire azaĝa mazaono'o ĝabofi'uma, ebu emeĝe he'ehe'efe'ete'e azaĝa evora'ono'o mae vaĝifi'uma.

⁷² Badi'a'e vouĝafe vetuĝaziro, ebu zeĝe teite ĝoitorirote'e ĝoe'a zamariro,

⁷³ a'e vouĝafe Aberahamo mazao ĝoitorirote'e ĝoe'a.

†† *A'e Isaraela azaĝa haĝai, Badi'a ĝoitorirote'e vazeĝa rae ihozifine.*

⁷⁴ Badi'a'e emeḡe agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡi-fi'uma, e'ano'o emeḡe mene rihau'ena'a, ane gau haḡai'uma.

⁷⁵ Ebu emeḡe ḡabone zamaḡano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haḡai duduḡa da'o haḡae'ena'a, gauḡa haḡai'uma."

⁷⁶ Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

"Ioane ubude, ḡa'e Hitagahune Badi'aḡa veize gau'ete'e peroveta vazeḡa rae huḡadi'uma, mazaḡa ḡa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.

⁷⁷ Ebu vaze haḡai sau'a'ono'o ḡabone zini'ete'e ibiḡa Isaraela azaḡa ihozi'uma.

⁷⁸ Badi'a'a emeḡe vetuḡafi rufe'ete'e u'ano, emeḡe ḡabofoga veize Keriso tuḡuni'uma. Mada'a iḡunadu hitana'ono'o emeḡe rana agaḡani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.

⁷⁹ Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaḡano radiu'ete'e agaḡa zini'uma, ebu uniho manoḡa ibiḡano ibitofi'uma."

⁸⁰ E'e enoḡano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaḡa mazao feure haraminu.

Iesu'a Fureraro

(Mataio 1:18-25)

2 E'e madaḡano Roma haba'a kiniḡa niḡa Augusto, ani'a ane gau haḡae'ete'e azaḡa veize ḡoere 'ahige tuḡuriro. "Za Roma haba'a nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a nize mo'i !" ² Kurenio'e Siria haba'a gavana vazeḡa ra'ete'e zamaḡano ni ma'ete'e ibi'aḡa meiro. ³ E'ano'o vaze nidu'a'e nize zouzifine, zeḡe zeḡe haba onamiro.

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neḡano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neḡa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neḡa onamiro. ⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. ⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neḡano feurirotene, i'udo neḡa zamaḡano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neḡano radiro. E'ea radinute'e zamaḡano, ene furen'i'uma madaḡa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azaḡa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaḡa'e Beterehema neḡa uhiḡano haba tauḡiḡano mamoe taufe radiudo. ⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara zeḡe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaḡani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuḡure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'! E hariḡa manoḡa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. ¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ḡabozi'uma vazeḡa, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. ¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano bazunoga horonine, za tahi'aḡa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuḡure viga ḡuḡuvaḡani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaḡa bo'aḡano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ḡoere hauḡirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaḡa'e zeḡe'a bare neneḡaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ḡauḡani'a hudanate'e ḡianoga veize Beterehema neḡa onamihii!"

¹⁶ 'Ougadu ze ḡarihe Beterehema neḡa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaḡadu tahi'a kome'a boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano baze'enoga horoniro.

¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuḡure viga'a ḡo-erirote'e ḡoe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaḡani'a reirote'e ḡoe'a igirotene zaguza-gau ḡouriro. ¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haḡaiḡa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauḡinu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaḡa'e tuḡure viga'a zirote'e ḡoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaḡano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaḡa rana iḡuri haḡairo, ebu vi'a mogani'a niḡa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuḡure viga'a reirote'e niḡa.

Iesu Ierusalem Habu'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoḡano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ḡoe'a idunaḡano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaḡa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalem haba'a zamahu itiro. ²³ Mazaḡa Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeḡa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaḡozaḡoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniḡa 'aheu ga nini komeḡa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalem haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ḡoeriro

²⁵ E'e madaḡano Ierusalem haba'ano ohoze 'ahoga niḡa Simeona'a radiunu. Ani'e haḡaiḡa duduḡa zu Badi'a ḡoere hegote'ete'e vazeḡa. Ani'e Isaraela azaḡa ḡabozi'uma vazeḡa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaḡoḡa'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zaḡoḡani'a Simeona

ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ĝa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaĝoĝani'a ibito hanadu kuru neĝa diuĝiro. E'e madaĝano Mose goro ĝoe'a idunaĝano haĝaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuĝiro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ĝa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ĝa izema rudanoĝano vaze sau'a'ono'o ĝabozite'e vazeĝa, Keriso horoni'uma."

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eĝe, ĝae tuĝure vazeĝa'e zama roĝeĝaheta rune moneo tuĝuhe onamo'!

³¹ Zuhi'a Boro, ĝa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Agaĝa teiĝe, ani'e Iuda mene azaĝa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ĝae tahi'a Isaraela azaĝa nize rae ĝihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e ĝoe'a igirotene zaguzagararo. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaĝa nu'e ani mene mae ĝihinine, ze'e ĝabone ibiĝanonono'o bua'uma. U vaze nu'e ani mae ĝihinine, ze'e ĝabone ibiĝano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vaze zamaronenze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ĝounete'e teige, zamaĝo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Ĝoeriro

³⁶ Peroveta roĝaeĝa 'ahoga niĝa Ana, ani zuni Ieruselema haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboĝa ebu Asera mariga roĝaeĝa. Ani'e roĝae vouĝaĝa. Ani hahuradu muri 7 enoĝano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu ĝozoba radiu onamo izidi muriĝa 84 'ai meiro. Ani'e iĝaiĝa kuru neĝa onaminu ebu madai zu ohere zaĝozaĝe'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite ĝoerirote'e zamaĝano, Ana'a zeĝe vaĝe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vaze ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ieruselema agire azaĝa 'evoreono'o mae buzite'e vazeĝa faĝa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeĝe'a guhine'ete'e vazeĝa!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaĝano Ieruselema haba'ano gau nidu'a hauĝirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neĝa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vaze huhuzaĝa reiro, zu Badi'a manoĝa'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neĝano Ĝoeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iĝine Mode'ete'e Muiĝa madaĝano Iesu vi'a moga'e Ieruselema haba'a itido. ⁴² Iesu ani

muri 12 meirotene, iĝaiĝa haĝaidote'e teiĝe, e'e Muiĝa augifine zeĝe'a Ieruselema haba'a itiro.

⁴³ Ebu Mui hauĝadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ieruselema haba'ano muhinirota'e aĝu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamararo, 'Iesu'e vaze ĝunuĝano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeĝe teite onamirote'e azaĝa bo'aĝano Iesu vaĝiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaĝe'ena'a Ieruselema haba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada uĝiduĝa zamaĝano, kuru neĝano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa teite ehore radiunu, ebu zeĝe ĝoere iginu, zu ĝadimunu haĝainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edeĝa zu ane'a nae-naezirote'e ĝoe'a igirotene zaguzagararo.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagararo. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a ĝae vaĝeha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Za nougadu e vaĝeha? 'Ahi'e eĝe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirota'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoĝano Iesu ani zeĝe teite Nazareta neĝa ovoiro, ebu zeĝe tuĝure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerote'e ĝauĝa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaronenĝani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

3 Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniĝa radu muri 15 zamaĝano ibitohauunu. E'e madaĝano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaĝa. Heroda'e Galilea haba'a kiniĝa, negoĝa Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniĝa ebu Rusanian'e Abirene haba'a kiniĝa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaĝa ĝihiaĝa reiro. E'e zamaĝano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ĝoere'a ane mazao buaro. ³ Ani'e Ioridana vuĝa uhiĝano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Sauga'ono'o ĝihuradu bapatizo mo'! 'Ougine, Badi'a sau'aze rae mod-i'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeĝa Isaia'a bukao † Ioane mon-eo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiĝa ruhibo'! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oĝa nidu'a tuni'uma, maĝa boro zu maĝa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oĝa be'oĝa duduni'uma, haba bekuĝa bekuĝa nidu'a sebani'uma †.

† Isaia 40:3-5 † Hari idaidaĝa. Huga'e sau'a nidu'a mae mod-e'ete'e

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o ġaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vaze ġuġuvaġa bapatzio mouga radu Ioane vaġe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheġa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i! Rehano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurirote'e haġaiġa fureno'! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaġa. ⁹ Ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vaze ġuġuvaġani'a ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?"

¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaġa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaġa o'o'a vazeġa hano'i, ebu iniu ogomuġeta ro'idene vininate'e vazeġa teite ġahugotito'!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaġa zuni bapatzio mouga radu ariro ebu Ioane ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme nouge haġaifone manoġa?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Take-si ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaġano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'!"

¹⁴ Ebu uti azaġani'a zu ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauġo'i, ebu ġuriro moneo vaze ago debaze tauġo'! Zae moni gauġano da'o matu'o'!"

¹⁵ Mazaġa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. ¹⁶ Ebu Ioane'a zeġe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatziozoha. Rehano onai'uma vazeġa'e gigi'aġa ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga zu eġe'a ani tamaka miniġa fuhi'e'ete'e tuġureġa vazeġa rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa zu ire roga hina abati-sozi'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e madaġano, vaze'a kari hina rouġa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaġano ti'ohe, rehano iguġa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma. ¹⁸

Ebu Ioane'a ġoere ġehaġa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoġa hina haramoziniro.

¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniġa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaġa ani'e negoġa inuga niġa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haġai sau'a sau'a ġehaġa haġaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ġu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema ġutanogano, vaze nidu'a bapatzio meirotene, Iesu zuni bapatzio meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaġano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaġoġani'a Tubugo niniġa teige ane rana ehorio ovairo.

† Giriki, vuidi hirive'ete'e hariġa idaidaġa

Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "Ġa'e eġe ubude. Eġe'a ġae zamare borofe'ohe ebu ġa mazao matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Duġuru

(Mareko 1:1-17)

²³ Iesu'e muriġa 30 reirotene, ani gauġa ġadaheni-ro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

²⁷ Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

²⁸ Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,

²⁹ Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,

³⁰ Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,

³¹ Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,

³² Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,

³³ Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hesron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,

³⁴ Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,

³⁵ Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,

³⁶ Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,

³⁷ Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,

³⁸ Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro

(Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

4 Iesu'e Ioridana vuğa mode iğunirotene, Vine Zağoğani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamağano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madağano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ğonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ğa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ğihune beredio no'!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağoğano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ğabode radi'uma. Rehano vine ogomuğano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eğe'a ğa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'ağa zu manohuga nidu'a ğani'uma. A'e ege enoga ğauğa 'ahine, ege'a urate'ete'e vaze hau tauğoga zuni idağa da'o. ⁷ E'ano'o ğa e mazao kuraune, de'e nidu'a ğae ğani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağoğano raena'a,

'Zuhi'a Boro ğae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o hağao'!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalem'a haba'a onamiro. Ebu kuru neğa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ğa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'!"

¹⁰ Mazağa Buka Zağoğano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruğa tuğuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ğihini'uma 'ahine, ğae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zağoğano raena'a, 'Zuhi'a Boro ğae Badi'a ago tuhuno'!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauğirotenene, mada manoğa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iğuniro.

Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro

(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)

¹⁴ Iesu'e Vine Zağoğa gigi'ağani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamağano bororaro. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o neğano ihozido ebu zege nidu'a'e ani niguniro.

Nazareta Azağani'a Iesu Hezahoharo

(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neğa onamiro. E'e Neğa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madağano ane'a iğaiğa hağainute teige, nu'onu'o neğano diuği onamiro. Ebu Buka Zağoğa me'odoga radu iğune edaro.

¹⁷ Iğune edarotene kuru neğa ğiane'ete'e vazeğani'a Isaia peroveta'a mirihirete'e bukağa mae haro. Ebu

ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro. †

¹⁸ "Zuhi'a Boro Viga'e ege rana reiro. Zahara azağa mazao hari manoğa haramoga veize ani'a ege ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azağa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azağani'a ehama'uma zu aduğani'a ğahizirote'e azağa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a ege tuğuhiro.

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze ğaboze'ete'e madağa momeo furenoga radu tuğuhiro."

²⁰ Iesu'a buka me'ode hauğirotenene buka 'uadu mae harote'e vazeğa bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neğa zamağano vaze nidu'a ani ğiağianiro. ²¹ Ebu Iesu'a ğadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zağoğano ğoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha." ²² Zege nidu'a ani mae ğihine ğoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ğoe'a manoğa egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ğoere mene igi'uma."

²³ Ebu Iesu'a ziro. "E edeğa za'e ege mazao ğoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazeğa, ibite ğae'a ugiğō faino'i, ebu vaze 'ahoga ugi faino'!' Ebu raena'a, 'Iesu, ğa Kaperanauma neğano hağai gigi'a hağairote'e teige, ğae haba 'adao zuni hağao'!' 'Ougine, emege'a ğae ğoere'e mae ğihini'uma.' ²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a ege ğoere mene mae ğihine'ete'e teige, peroveta azağa zuni zege habao vaze'a mene mae ğihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'! Peroveta vazeğa niğa Elia madağano, muri uğidu zu ğaha'a zamağano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamağano zahara boro'a buaro. E'e madağano ğozoba ğehağa'e Isaraela haba'ano radiunu. ²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ğozoba azağa mazao mene tuğuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiğano ne 'ahoga niğa Zarepatio radiunute'e ğozobağa 'ahoga mazao tuğuniro. Zarepati neğa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazeğa niğa Elisa madağano Isaraela haba'ano lefera azağa ğehağani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeğa niğa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Ege zuni adama hağai gigi'a mene hağai'uma, rehano ne 'ahoga vağe onami'uma, mazağa za'e mene mae ğihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotenene, nu'onu'o neğa zamağano vaze nidu'a mağune rudaro. ²⁹ Zege nidu'a iğunadu, e'e haba'anono'o ani tuğune vağiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro. ³⁰ Rehano Iesu'a vaze ğunuğano onamadu ane edeğano dauğiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro

(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neğa ovoadu Bana Madağano nu'onu'o neğano vaze

ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaro, mazağa ani ģoere'e gigi'a, Badi'a ģoere heuğa.

³³ Bana Madağa 'ahogano vine sau'aġeta vazeğa 'ahoga'e nu'onu'o neġano radiro. Ani'a houna'iro, rae-na'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazeğa! Eme ago ġunuġunu'o'ii! Ġa eme ruifoga radu arahehe? Ġa iniu'e e edeğa. Ġa'e Badi'a vaze zaġoğa!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, rae-na'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeġe nidu'a bo'aġano vaze e'e mae rahao hig-onadu buau dauġiro. Rehano vaze a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeġe zeġe'a bare rae-na'a, "Ani ģoere'e nagiğa? Ani'a inarağa zu gigi'ağa hi-na vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariğa'e uhiğa uhiğa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehağa Faiziro

(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neġa modadu Simona ne onamiro.

De'ea Simona emoğa roġaeğa'e ahi'ani'a gigineruniro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro.

³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiġano edanadu ahi'a gigi'a e'e ģoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vaġiniro. Ebu Simona emoġani'a zogone iġunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaġano, vazevaze'a ugi iraga nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a eva'e zeġe tiba tiba rana teadu manore hauġiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huaru, rae-na'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ģoereze gararoziro.

Iesu'a Harama Ragaviro

(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vaze o'o'a haba'a onamiro. U vaze ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro.

⁴³ Rehano Iesu'a ziro, rae-na'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariğa manoğa harami'uma, mazağa de'e u'ano, eġe tuġuhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harama ragaviro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Zamaziro

(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

5 Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ģoere haraminu. Ebu vaze ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azağa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, rae-na'a, "Tahiğa duine bunoi!" Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vaze ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harama hauġirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'ii!" ⁵ Simona'a naenaeni, rae-na'a, "Eme ohere fağa gau boro haġae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ģoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma."

⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oġanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahoġano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azağa nidu'a ġozone ġehağa e'e horonirote, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niğa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uguğa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu rae-na'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeğa, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'ii!" Iesu'a naenaeni. "Ago rihano'ii! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vaze re'evazi'uma."

¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeğa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vaze 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, rae-na'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'ii!" ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu rae-na'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'ii!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ģoere riğa hina niro, rae-na'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'ii! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeğa vaġe onamadu ahiriġo ihono'ii! † Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oğa Badi'a hano'ii! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma." ¹⁵ Rehano Iesu hari'e ġarihe bororu onamiro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a Iesu ģoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaġe onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazeğa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeğa Fainiro

(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a harama'ete'e zamaġano, Farisea azağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu uhiġano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ieruselema haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inarağa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madaġano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vaze ġuġuvaġa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze

† A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vase ġuġu-vaġa bo'aġano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ġa sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeġa? Nougadu Badi'a sausaune ġore'ohē? Badi'a'a da'o vase sau'a rae mode'ohē!"

²² Iesu ani zeġe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu eġe ġoere 'adi zamare'ohē? ²³ Ani mazao nougenouge nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa e'e nina'a, "Eġe'a ġa'ohē. Iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i!"

²⁵ Ebu vase e'e'a zogone zeġe zamabe'ano'o iġune edanadu farataġa meiro ebu Badi'a ni mae ġihine'ena'a neġa onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ġihiniro, raena'a, "Eme izidi haġai nu badeġa horoneha!"

Levi Zamaharo

(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iġunirotene takesi vazeġa 'ahoga, niġa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i!" ²⁸ Ebu Levi ani ġauġa nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haġairo. E'ea takesi azaġa ġehaġa zu vase nunu zeġe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea azaġa zu zeġe monēo Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu tahi'atahi'a mazao maġune ġoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaġa zu sau'a azaġa teite ogau tiburu'ohē?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohē, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohē. ³² E'e teige, e'e duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzadu zeġe sau'anono'o ġihuroga veize onairo."

Ihore Iziga

(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

³³ Ebu hena vase nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatzio tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohē zu kurau'ohē. Farisea azaġa tahi'atahi'a zuni 'ouge haġae'ohē. Rehano nougadu ġa tahi'atahi'a'e iġaiġa ogau'ohē?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġi'uma. ³⁵ Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma

madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zeġe'a zaġozaġi'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi bo-rofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiġa teite horone tibunoga zuni mene manoġa re'uma.

³⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuġa baige † amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuġani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuġa'e sore rururanadu baige amahiġa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuġa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma. ³⁹ Rehano vaini vuġa amahiġa gagidote'e azaġa'e vaini vuġa iziga mene urate'ohē, mazaġa ze'e raena'a, "Amahiġa'e ufeta manoġa ††!"

Bana Madaġa Zuhi'aġa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

6 Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maġa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaġinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaġa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, vuidi hirive'ohē?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze hauġadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne di-uġadu dibu'o azaġani'a da'o au'ete'e dibu'o berediġa aro. Ani'e goro ġoe'a varadiro ebu ane ġatinirote'e azaġa zuni ziniro." ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaġa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neġa diuġadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeġa zuni radiunu. ⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Iesu'a Bana Madaġano vase e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaġa ani'a vase e'e fainine, zeġe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeġa niro, raena'a, "Iġunadu vase ġuġuvaġa zama 'ada eda aro'i!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ġadize'ohē. Mose goro ġoe'a'e Bana Madaġa zamaġano nagini haġaine idaġa ra'ohē? Manoġa haġai'uma ga sau'a haġai'uma? Ġabozu'uma ga zimi'uma?" ¹⁰ Iesu'a zeġe nidu'a ġiaze ġemadu vase e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maġune rudanadu zeġe zeġe'a Iesu mazao nagini haġai'uma rae ġoaniro.

† Giriki, 'baige', Gouti ogaġa hina haġairote'e baige †† Hari idaġa e'e zamaġano, ġau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ġau amahiġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a idaniro

Iesu'a Apostolo Azaġa 12 Zamaziro

(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madaġano Iesu ani maġa onamadu ohere faġa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaġa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niġa 'ahoġa'e Petero, Petero negoġa niġa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filippo, Bartolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuġa niġa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duġuruġa † vazeġa niġa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuġa niġa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazeġa, Isakariota vazeġa niġa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaġano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maġanono'o ovaradu haba sebaġano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaġa ġuġuvaġa ebu haba nunu azaġa ġehaġani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ieruselema neġa boro zu davara genaġa neġa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoġa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuġadu sausauzirote'e azaġa zuni faiziro. ¹⁹ Zeġe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazaġa ugi faine'ete'e inaraġa'e ani mazaono'o buanadu zeġe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga

(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ġiaze'ena'a ziro, rae'na'a,

“Za, zahara azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa vesu'u matu'e eġofi'uma.

²² Eġe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'e-he'ezine, hezahine, ġoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouġa'a peroveta azaġa mazao zuni 'ouge haġaido. 'Uguġani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazaġa peroveta azaġa teige, Badi'a'a adureo zae naeġa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaġa za'e ibite ġau manoġa nidu'a mae hauġiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eġofe'ete'e azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaġa vesu'u niau'ena'a vetuġara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa vouġaze'a zuni ġuriro perovetaġa azaġa 'ouge niguzido.

Agire Azaġa Zamaro'i

(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

²⁷ Eġe ġoere egoni'ete'e azaġa'e zi'ohe. Agireze azaġa zamaro'i zu he'ehe'ete'e azaġa mazao manoġa haġao'i! ²⁸ Za rae sausauze'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao haġai sau'a haġae'ete'e azaġa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ġani-go fa'ono'idene, naeġa zu notonohano'i! Vaze'a dabuaġo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meih ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauġo'i, ebu iniu'a ġauġo mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao haġai manoġa haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoġa haġao'i!

³² Za'a zae vetuġazi'ete'e azaġa da'o vetuġazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaġa zuni zeġe vetuġazi'ete'e azaġa vetuġazi'ohe. ³³ Ebu za'e zae mazao manoġa haġae'ete'e azaġa mazao da'o manoġa haġaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe. ³⁴ Ebu za'e ġauze bare zini'uma ra'ete'e azaġa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaġa zuni ġauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azaġa ġauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azaġa vetuġazo'i, zu zeġe mazao manoġa haġao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeġa boro zini'uma, ebu za'e Ġihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaġa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azaġa ebu sau'a haġae'ete'e azaġa zuni Badi'a'a vetuġazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuġazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuġazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azaġa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaġa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haġao'idene, riġa ago ġorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riġa mene ġorezi'uma. Zeġe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Ġauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aġa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruġa vazeġani'a kuruġa vazeġa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovoi'uma. ⁴⁰ Tahi'a'e ani ihore vazeġa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeġa teigi'uma.

⁴¹ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe? ⁴² Ġae'a ubumaġo be'a gado ireġa izema

† *Giriki, duġuruġa niġa'e Zealota*

ġianogano, negoġo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi!' Ġa, zama guhi vazeġa! Ibite geno ġae mazao gado ireġa e'e mae vaġino'! Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo mazao ubuma dinunuġa mae vaġini'uma.

Ire ebu Ani Maġa

⁴³ E'e teige, ire manoġa'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoġa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maġa horonadu nagi ireġa edere'ohe. Figi maġa'e ire renoga zamaġano mene ini'ohe zu vaini maġa'e ġunu renoga zamaġano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vaze manoġa'e zamaġano manoġa zamaradu manoġa furene'ohe, ebu sau'a vazeġa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaġa nagini zamaġano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haġae'ete'e Azaġa

(Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ġoere'ete'e haġaiġa'e mene haġae'ohe? ⁴⁷ Eġe vaġe onaadu ġoerehe egadu haġae'ete'e vazeġa'e iniu heuġa rae eġe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riġa rana neġa ohone'ete'e vazeġa heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaġa haba riġano ogoraro. ⁴⁹ Rehano eġe ġoere egadu haġaiġa mene haġae'ete'e vazeġa'e, haba zoreġano neġa ogoru'ete'e heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ġuzuhi'uma.

Uti Azaġa Ġihi'a'a Iesu mazao Firo

(Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

7 Iesu ani vazevaze veize e'e ġoe'a nidu'a rae hauġirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neġa onamiro. ² E'ea Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuġani'ete'e tuġureġa vazeġa'e uquine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaġa ġihi'a'e Iesu hariġa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuġure vazeġa faine ġabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuġuziro.

⁴⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminoro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a ani manoġa tauġi! Mazaġa ani eme vetuġafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neġa ogoraro. Ġa ani dananine manoġa!"

⁶ E'ano'o Iesu'e zeġe teite uti azaġa ġihi'a ne onamiro. Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaġa ġihi'a'a ane vaze nu Iesu vaġe tuġuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ġa e neo diuġoga rae ago zamaro'i, mazaġa e'e mene vaze manoġa. ⁷ E'ano'o ġa vaġe mene ameha. Ġoere da'o ro'! 'Ougine eġe tuġure vazeġani'a manori'uma. ⁸ Mazaġa e'e vaze 'ahoga 'u'uġano gaue'ohe, zu uti azaġa eġe 'u'uġano gaue'ohe. Eġe'a

vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'!' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a tuġure vazeġa 'ahoga nina'a, "Adi haġao'!' reine, ani'e haġae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e ġoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaġa ziro, raena, "Eġe'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeġa'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha!" ¹⁰ Ebu ze bare uti azaġa ġihi'a ne onamirotene tuġure vazeġa'e manoroga haninoro.

Iesu'a Ġozoba Ubuġa Rune'ono'o Ġaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niġa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ġehaġani'a ani ġatinoro. ¹² Ebu ze onamadu ne ġutu'aġano feurirotene, ne azaġa'e rune vazeġa herate buni ariro. A'e ġozoba 'ahoġa ubuġa. Ani tibuhuga e'e da'o furenoro. Ne azaġa ġehaġa zuni ġozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ġozoba e'e horoniro, ani vetuġaniro, ebu nina'a, "Ago niano!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauġa heratirote'e azaġa vaġe onamadu mauġa oboniro, ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazeġani'a iġune ehoradu ġoe'a ġadahenoro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeġe nidu'a rihau rudaro zu Badi'a matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aġano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeġe danafeha!" ¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haġairote'e hariġani'a Iuda haba'a ebu uhiġa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ġu'a neġano radiute'e zamaġano tahi'aġani'a ane vaġe onamadu Iesu'a haġairote'e hariġa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vaġe onamadu 'ahige ġadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazeġa Keriso'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ġadinoga veize eme tuġufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazeġa Keriso'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaġano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazeġa ġehaġa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaġa ġehaġa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vaze 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'! Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e edau'ohe, lefera azaġa'e manore deheru'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramo zini'ohe. ²³ Eġe mazao fi mene mode'ete'e vazeġa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuġuzirote'e azaġani'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze

nagiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Naeġa boro dabuaġa vidau'ete'e vazeġahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ġau manomanoġeta radiu'ete'e vazeġa'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeġahe? O'e! Eġe'a zi'ohe. Peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazeġa'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ġiano'! Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeġa bo'aġano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazeġa zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ġoere igirote'e azaġa nidu'a zu takesi azaġa raena'a, "Hube, Badi'a haġae'ete'e ibi'a'e duduġa!", mazaġa ze'e Ioane'a bapatzozadu ġihuriro. ³⁰ U Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e Ioane bapatzozado hezaho hanadu mene ġihuriro. 'Ougadu zeġe veize Badi'a'a urate'ete'e haġaiġa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaġa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuġa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhina'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatzozado onaadu ogomu mene audo zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ³⁴ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tibur'u'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduġa rae re'uma."

Haġai Sau'a Roġaeġani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazeġa 'ahoga niġa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazeġa ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haġai sau'a haġainute'e roġaeġa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazeġa neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoġa naeġa boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roġae'a ne diuġadu Iesu ġaruġa onamadu ni-

au'ena'a, odaġa babaġano ġuġuriro. Ebu niġa vuġani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguġa hina odaġa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaġa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazeġa Simona'a roġae e'e'a 'ouge haġairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazeġa reine, ani roġae nagiġani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roġae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ġe'uma." Simona'a nina'a, "Thore vazeġa, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'ahe'u'a vaze 'ahoġa mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauġa moniġa. U 'ahoġani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauġa moniġa. ⁴² Ebu vaze 'ahe'u'e moni vazeġa mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazeġani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e hauġirotene, Simona ġadiniro, raena'a, "'Ougine, anianine bo'aġano'e iniu'a moni vazeġa mazao ufeta zamare borofi'uma?" ⁴³ Simona'a naenaeni. "E zamarone, vaze moni 500 madu moni vazeġani'a ġararo harote'e vazeġa." Ebu Iesu'a nina'a, "Ġa naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roġae tehe ġianadu Simona niro, raena'a, "Ġa roġae 'ada'a eġe mazao haġate'e horonahe? E ġa ne diuġatene, ġa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roġae 'ahi'e eġe oda ani ni vuġa hina abunadu iguġa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ġa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roġae 'ahi'e eġe'a diuġi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ġa'e vadinieho dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoro hohoga manoġa beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eġe'a ġa'ohe. Moni 500 madu moni vazeġa'a ġararo harote'e vazeġa teige, roġae 'ahi'e ane sau'a ġehaġa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eġe zamare borofadu 'ouge haġaeha. Rehano moni 50 madu moni vazeġa'a ġararo harote'e vazeġa teige, sau'a ufiġa haġae'ete'e vazeġa'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roġae nina'a, "Ġa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaġa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roġae niro. "Ġa'e eġe mae ġihiheha, e'ano'o ġae sau'anono'o ġabodeha. Zamaġo roġe-nadu onamo'!"

Roġae Roġae'a Iesu Dananiro

8 E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariġa manoġa haraminu ebu tahi'aġa 12 zuni ane ġatininu. ² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roġaeġa roġaeġa'e ugize manoradu Iesu duġuru danaziro. Ze bo'aġano Magadala neġa roġae niġa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o

hegone bunirote'e roḡaeḡa. ³ Ebu Kuza inuḡa niḡa Ioana. Kuza ani'e kiniḡa Heroda gau zu neḡa taufe'ete'e vazeḡa. Roḡae 'ahoga niḡa Susana zu roḡae 'ahoga 'ahogani'a zeḡe zeḡe ḡau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune ḡorote'e Hari Idaidaḡa

(Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaḡe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. Ani mebaḡano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiḡano rururaro. E'e ezoneḡa'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au hauḡiro. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneḡa'e ḡuhuriro, rehano roraro, mazaḡa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ḡuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ḡuhuḡa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoḡano rururadu faine ḡuhure bororaro, ebu vesu huga'e ḡae 100 hudaro." Iesu ani ḡoere hauḡirotene, ani ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ḡadiniro.

¹⁰ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaḡani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

'Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eḡe'a ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a ḡoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a ḡoere mene mae ḡihinadu ḡabone mene hidifine, Satani'a zeḡe zamaono'o Badi'a ḡoere mae vaḡine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuḡa, e'ano'o mada tahiḡa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaḡano rururu'eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaḡano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheḡa ufeta zamare'ohe zu haba ḡauḡa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manoḡano rururu'eta'e, mene ḡurire'ena'a zama manoḡano Badi'a ḡoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haḡaiḡa haḡae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaḡa

(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uḡano mene ti'uma. Rehano ne diuḡe'ete'e vaze'a agaḡa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ḡau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ḡahine'ete'e ḡauḡa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eḡe'a zi'ete'e ḡoe'a faine zamare ego'! Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a ze'e tahiḡa edeḡa rae zamare'ete'e zuni mae vaḡini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoḡa

(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoḡa duḡuru'a ani vaḡe onamiro, rehano vaze ḡuḡuvaḡa 'ahine ani uhiḡa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'a ḡia'ihhi radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Badi'a ḡoere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e eḡe nanu zu eḡe nego."

Zavara 'Uiro

(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ḡasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamaḡano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ḡasi kafere diuḡadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuḡiro! ²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riḡa ḡoreziro, raena'a, "Sifu radadu roḡerano'!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauḡiro zu du'ura'a roḡeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eḡe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeḡe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ḡadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riḡa ḡorezitere, ḡoe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'aḡeta Vazeḡa Fainiro

(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraḡa moneafa ruhau faradu Gerasa † azaḡa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ḡasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aḡeta vazeḡa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faḡa firina zu neḡano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ḡehaḡa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaḡani'a auri miniḡa riḡa hina evo'a zu odaḡa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i

† Gerasa'e Iuda haba'a enogano

guzuhadu vine sau'ani'a tuḡune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riḡa ḡoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiḡau bauradu ḡaniḡanaro, raena'a, "Iesu, ḡihi'ahune Badi'aḡa Ubuga! ḡa'e eḡe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aḡo eno'i!"³⁰ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "ḡa niḡo iniu?" Ebu ani'a naenaeni. "E ni'e Legioni! †", mazaḡa vine sau'a ḡehaḡa vaze e'e ranao radiunu.³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ḡonaga o'o'ano †† ago tuḡufo'i!"³² E'e madaḡano aba ḡehaḡa'e haba maḡano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuḡoga tuḡufo'i!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaḡa, bu'anadu onamo'i!"³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ḡehaḡa mazao diuḡe ḡouri. Aba ḡehaḡa 'ai maḡa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaḡani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiḡa neḡa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariḡa vazevaze mazao me'odiro.

³⁵ Vaze ḡehaḡa'a nagini'a furerarote'e ḡianoga veize Iesu vaḡe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aḡeta vazeḡa e'e dabua vidanadu zamaronne manoḡano Iesu oda babaḡano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ḡouri. ³⁶ Ebu furerarote'e haḡaiḡa nidu'a horonirote'e azaḡani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaḡa mazao Iesu'a vine sau'aḡeta vaze e'e nougenouge ḡabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaḡa nidu'a'e riho'a mae ḡouri. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaḡinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ḡasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazeḡa'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuḡune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. ḡa bare neḡo onamadu Badi'a'a ḡae mazao haḡai manoḡa haḡate'e nabuḡo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haḡairote'e haḡaiḡa me'odo ziniro.

Iairo Aboḡa ebu Ugi Roḡaeḡa

(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ḡehaḡani'a hidadu mae ḡihiniro, mazaḡa ze'e mada faḡa guhiniro.

⁴¹ Ebu vaze 'ahoga niḡa Iairo'a onamadu Iesu oda babaḡano ḡuḡuri. Ani'e nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e vazeḡa ḡihi'aḡa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'i!"⁴² Ani aboḡa'e tibuhuga e'e da'o zu muriḡa'e 12. Ani'e uḡine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaḡano vaze ḡuḡuvaḡani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vaze ḡehaḡa bo'aḡano, roḡae 'ahoga'e roḡae uḡi'a madu muri 12 zamaḡano adudu radiro. Rehano gohe vazeḡa

† E'e hugani'e uti azaḡa 6000 heuḡa †† vine sau'ani'a ḡu-tau'ete'e haba'a

'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e uḡiḡani'a manoroga veize Iesu ḡaruna hegote aradu dabuaḡa ariḡa tu'iniro. 'Ougirotene, uḡiḡani'a ḡarihe hune hauḡiro!⁴⁵ Ebu Iesu'a ḡadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'ihaha?" Vaze nidu'a'a naenaena'a, "Eme mene tu'ihaha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vaze ḡuḡuvaḡani'a bibi'e'ete'e u'ano, vaze ḡehaḡani'a ḡa tu'ihaha."⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vaze 'ahoḡani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vaze e'e faineha."⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roḡae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaḡa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vaḡe onadu ani oda babaḡano tuḡe ḡuḡuri. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ḡarihe manorate'e hariḡa vaze nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae e'e nina'a, "Aboe, ḡa'e eḡe mazao fiate'e u'ano, uḡiḡo'a manoreha. E'ano'o matu'uḡota onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roḡae e'e ḡorene'enoḡano vaze 'ahogani'a Iairo neonno'o onaadu Iairo niro, raena'a, "ḡa aboḡo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazeḡa'a ḡa ne onamoga veize ago umine bano'i!"⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamaḡo ago adufo'i! Eḡe mazao fio'i! 'Ougine, ḡa aboḡo'e bare ḡabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roḡae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuḡiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diuḡirotene, vaze nidu'a'a ne zamaḡano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago ni-ano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe."⁵³ Ze'a ani eḡofoharo, mazaḡa ze'e roḡae tahi'a'a rudanata'a'e edeḡa. ⁵⁴ Ebu Iesu'a roḡae kome'a abine ḡihinadu hune niro, raena'a, "Eḡe tahi'a, iḡuno'i!"⁵⁵ E'e zamaḡano ani vigani'a bare onaadu ḡarihe hune ḡabode iḡuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!"⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ḡoere riḡa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'i!"

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuḡuzi

(Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

9 Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi azaḡa faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu ugi azaḡa faizoga veize tuḡuzi. ³ Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i!"⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'i-dene, ne e'e mode iḡuno'i!⁵ Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma."⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoḡa haramiro zuni ugi azaḡa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro

(Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniġa'e Iesu hariġa igirotene, ani'e zamaġa 'ada'adiro, mazaġa vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ġabodeha." ⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazeġa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'aġa vazeġa 'ahoga, ebu bare ġabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahiġe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazaġa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ġoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ġianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azaġani'a Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeġe teite vaġinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze ġuġuvaġa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeġe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ġihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu uġi azaġa faiziro.

¹² Ġorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vaġe aradu niro, "'Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaġoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiġa uhiġano tuġuzoi!" ¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'!" Ebu ze ani naenaeni. "Mene idaġa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ġozone 'aheu da'o. Vaze ġe-haġa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġe-haġa hoitine manoġa!" ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'aġano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehor'o!" ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunaġano vaze nidu'a ehoriro. ¹⁶ E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoġa tauġi reiro. Ebu beredi zu ġozone tahi tahe vaheġe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuġe ġemiro. ¹⁷ Zeġe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro

(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" ¹⁹ Zeġe'a naenaena'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeġa 'ahogani'a ġabode iġuniro.'" ²⁰ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ġa'e Badi'a'a tuġu'irote'e vazeġa, Keriso!" ²¹ Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "'Adi ġoe'a vaze 'ahoga ago zo'!"

²² Ebu ani raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a aduga ġe-haġa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e

ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e aza-ġani'a he'ehe'ehi'uma zu uġuhi'uma. Rehano mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeġe nidu'a zina'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoti'!"

²⁴ Mazaġa iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagini manoġa hidi'uma? ²⁶ Vaze'a eġe zu eġe ġoere o'onine, eġe'a eġe aġaġano, mamahe aġaġano ebu tuġure viga zaġoġa aġaġano bare ovaine, eġe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. ²⁷ E hube hune zi'ohe, faifaine ego'! Izidi zae bo'aġano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uġidu fare ġarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maġa rana kuranoġa radu itiro. ²⁹ Ani kurau'ete'e zamaġano, iraġani'a nufiro zu dabuaġani'a uranadu vazavazahiro. ³⁰⁻³¹ E'e madaġano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ġoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu aġaġa zu ani uhiġano vaze 'aheu edanoga horoziro. ³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaġa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoġa tauġi! Emeġe uġidu'a nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aġu'a. ³⁴ Ani 'ouge reirotene ġoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. ³⁵ Ebu ġoze zamaġanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "'Ahi'e eġe Ubude, eġe'a ohotirote'e vazeġa. Ani ġoere ego-hanoi!" ³⁶ Ago'a hauġirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeġe uġidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro

(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e ġarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maġanono'o ovairo, ebu vaze ġuġuvaġa hidiro. ³⁸ Vaze ġuġuva zamaġanono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Ihore vazeġa, e ġa umi'e'ohe. Eġe ubude tibuhuga 'adi ġabono'!" ³⁹ Vine sau'ani'a ani agato-hau'etene, tabara huau ġaniġana'ena'a, bero'ude ġeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. ⁴⁰ Eġe'a ġae tahi'atahi'a mazao vine

sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vaze ġuġuvaġa e'e naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaġa! E mada faġa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'!" ⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e za-maġano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ġemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro. ⁴³ Ebu vaze nidu'a Badi'a gigi'aġa boro horonadu zaguzagaru.

Runeġa Hariġa Bare Reiro

(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haġairote'e haġaiġa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ "Ġoere 'adi faifaine zamaro'! Eġe, Vaze Ubuġa, agirehe 'evorao ri'ih'uma." ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaġa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruġa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ġadimanoga'e ri-haro.

Iniu'e Niġa Ġihi'aġa Ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boaġano iniu'e niġa ġihi'aġa radu zeġe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeġa zamahu ane babaġano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eġe u'ano tahi'a komeġa 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihih'e'ohe. Ebu iniu'a eġe mae ġihihine, ani'e eġe da'o mene mae ġihih'e'ohe, rehano eġe tuġuhirote'e Badi'a zuni mae ġihine'ohe. Zae boaġano iniu'a ane bare niġa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niġa ġihi'aġa rae ra'ohe."

Eme Mone Vazeġa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ġae niġano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeġe'a horoniro, ebu emeġe'a ani garariro, mazaġa ani'e emeġe teite mene tiburu'ohe." ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'! Za mene agire'ete'e vazeġani'e, zae mone vazeġa."

Samaria Azaġani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaġani'a hanitirotene ani Ierusalem'a haba'a onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuġuziro. Ze'e Iesu veize ruhifine Samaria neġa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaġani'a Iesu mene mae ġihiniro, mazaġa ani'e Ierusalem'a haba'a onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ġadiniro. "Zuhi'a Boro, ġa ura-

tine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuġuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!" ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. "Ago 'ouge ro'!" ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ġa'a no'e onamine, e ġa hegoti'uma." ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, "Eġe hegoto'!" Rehano vaze e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe." ⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azaġa'a rune azaġa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo haramo ragavo'!"

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi." ⁶² Iesu'a naenaenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaġa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eġe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaġa."

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuġuziro

(Mataio 11:20-24)

10 E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro. ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano gauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederih'i ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize gauġa azaġa'e o'o'a. E'ano'o gauġa azaġa nu tuġuzadu ani ġoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a umino'! ³ Onamo'! Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ġa tamaka 'ahoga ago mae odoho'! Ebu ibio vaze 'ahoga hido'idene mada hauġena'a ago ġoreno'!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuġo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roġeġa zini'uma!' ⁶ Ne e'e zamaġano vaze 'ahoga'e zama roġeġa vazeġa reine, za'a rate'e zama roġeġa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roġeġa e'e zae bare vaġi'uma. ⁷ Diuġe'ete'e neġano da'o rado'! Ebu zeġe'a zini'ete'e ogomuġa ano'i zu gago'i, mazaġa gauġa azaġani'a naeġa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'!

⁸ Neġa 'ahoga onamadu mae ġihizo'idene, nagi ogomuġa zini'ete'e ano'! ⁹ Ebu e'ea ugi azaġa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha.' ¹⁰ U neġa 'ahoga onamadu mene mae ġihizo'idene, ibi boro onamo'! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoġa

odafeo kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha!"¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ġiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaġa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoġa rovoni'uma madaġa meine, zae mene mae ġihize'ete'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haġai gigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona azaġa mazao haġaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ġuzuhe'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo. ¹⁴ Kota madaġano, za'e Turo zu Sidono azaġa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaġa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ġoere egozine, a'e eġe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eġe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eġe hezahonine, eġe tuġuhirete'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauġa haġairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ġa niġano vine sau hegozatene, ze eme ġoere egadu feraneha!"

¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ġarihe fase vaġinate'e horoneha. ¹⁹ Ġiano'! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeġe agire Satani gigi'a vitinifine, eġe'a inara gigi'aġa ziniro. Ġau 'ahogani'a mene sausaui'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ġoere egate'e veize ago matuo'! U matuo'i, mazaġa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro (Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaġano Iesu'e Vine Zaġoġani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'aġa! E nigu'e'ohe, mazaġa ġae'a eda'eġa zu edeġa boro azaġa mazao hube hune haġaiġa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeġa o'o'a rae zamarete'e azaġa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haġirota'e ġae'a urate'ete'e ġauġa."

²² Ebu vaze zina'a, "Eġe Mama'a ġau nidu'a eġe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aġu'a, rehano eġe Mama da'o edeġa. Ebu vaze 'ahoga'e eġe Mama aġu'a, rehano eġe, Ane Ubuga da'o edeġa. Ebu e eġe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaġa da'o eġe Mama edeġa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ġiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaġa nagini'a fureru'ete'e haġaiġa horone'ohe. ²⁴ Eġe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaġani'a, zae'a horone'ete'e haġaiġa 'adi ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e harġa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeġa Manoġa Hari Idaidaġa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a iġunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, e nougenougene, ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ġa'a nouge me'ode horone'ohe?" ²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ġae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina zu zamaronēġo nidu'a hina zamaro'! Ebu ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ġa'e duduġa, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniro. "Iniu'e eġe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazeġa 'ahoga'e Ierusalem habaono'o Ieriko neġa boro ovinu. Ebu ibi nemao ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuh'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeġa e'e horonirotene, ġenaġano teiġe vitaro. ³² Vesu kuru neġano gau'e'ete'e Levi idu'u vazeġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoidu vazeġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teiġe vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu † madu i'udo neġa vazeġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e hauġirotene, Mose goro ġoe'a ihozote'e vaze e'e ġadiniro, raena'a, "Vaze uġidu 'adi bo'aġano, ġae zamaronē'e iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vazeġa nabuga?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuġanirote'e ebu dananirote'e vazeġa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuġiro

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Mareta'a neġano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazeġa veize rhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu

† *Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa*

mene danahe'ohe. Eġe da'o gaue'ohe! Ġa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'ii!"

⁴¹ Zuh'i'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Mareta, eġe vaze, ġa'e gau ġehaġa u'ano zamaġo'e adudu'ohe zu ġunuġunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eġe ġoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eġe babaġano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vaze 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

Iesu'a Tahi'aġa Kuru Ihoziro

(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

11 Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru hauġirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuh'i'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiġa ihozirote'e teige, emeġe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'ii!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'ii!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e za-ġoġa re'uma,

ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuġa rife'eno'ii!

⁴ Ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa nidu'a zeġe sau'a rae mode'ete'e teige,

emeġe sau'a zu rae modofoi'ii!

Ebu Emeġe' a haġai sau' a haġaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i'"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano vaze tiba'e vazeġeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vaze vaġe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uġidu nu eno'ii, ⁶ mazaġa e vazehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuġa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Ane vaze'a ne zamaġanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huġane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iġunadu ġau ni 'ahoga mene ġani'uma! Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vaze u'ano da'o, iġunadu berediġa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iġunadu umide'ete'e ġauġa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'ii, 'ouguine zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'ii, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'ii, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vazeġa'e ha'uma, vaġe'ete'e vazeġa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vazeġa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aġano moze nagiġa'e, ane ubugani'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maġa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haġai sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae

Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa, Vine Zaġoġa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ġoere'ete'e vaze 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ġoeritotene, vaze ġuġuvaġa'e zaguzagaro. ¹⁵ Rehano vaze nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aġa Satani, niġa 'ahoga Belezebulo, ane inaraġa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haġai nu badeġa haġao'ii!"

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ouguine, Satani'e zeġe bare rovozadu utiti'uma ebu zeġe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma.

²⁰ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a inaraġa hina hegoze buzine, za edero'ii, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoġa idaidani'uma. Inara vazeġa'e uti ġauġa ġauġa hina neġa taufine, ani ġauġa nidu'a manoġa radi'uma. ²² Rehano inaraġa ufeta boro vazeġa 'ahogani'a aradu vaze 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ġauġa nidu'a meine hauġi'uma. Ebu ane ne ġauġa zu nidu'a meinadu ġahuge ġuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraġa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani eġe agirehi'ete'e vazeġa. Ebu iniu Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eġe teite mene gau'e tiburute'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeġa."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vazeġa vaġe bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vaze e'e horonetene, ani'e neġa deheġa hune zu idaidane touga heuġa. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuġe radiu'ohe. Ebu vaze e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaġano roġae 'ahoġani'a vaze ġuġuvaġa bo'aġanono'o ġoere iġuniro, raena'a, "Ġae fure'irote'e zu ġubue borofirote'e vi'uġa'e Badi'a'a manohuga haro!" ²⁸ Rehano Iesu'a naenaeni'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Haġai nu Badeġa
(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vaġe onairote'e azaġa'e ufeta ġehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Haġai nu badeġa ihofo'il' rae ra'ohe. Rehano e haġai nu badeġa'e mene furenzini'uma, u peroveta vazeġa Iona mazao furerarote'e haġai nu badeġa re'uma.

³⁰ Iona mazao nagini'a furenrote'e haġaiġa'e Nineva azaġa mazao haġai nu badeġa reiro. E'e teige, eġe mazao nagini'a furera'uma haġaiġa'e izidi ega mazao haġai nu badeġa re'uma.

³¹ Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanonon'o kini Solomona ġoere abitoga veize on-amiro. Izidi Solomona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!' ³² Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'"

Ahiri Agaġa
(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuġine agaġa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ġa ubuma'e ahiri'o ihureġa heuġa. Ġa ubumaġo manoġa reine, ġa ahiri'e agaġani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ġa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ġae zamao agaġa'e uzabo ga mene ġiano'il' ³⁶ Ġa ahiri'e agaġani'a iriva'adu uzaboġa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaġa багаġa ihureġa ġae rana agaru'ete'e heuġa."

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ro'aze Ġoeriro

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a ġoere hauġirotene, Farisea vazeġa 'a-hogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataġa zamaine ehoriro.

³⁸ Farisea vazeġa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaġa zeġe vouġa haġaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuh'i'a Boro'a Farisea azaġa ziro, raena'a, "Farisea azaġa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa heuġa, mazaġa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraġa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaġa! Badi'a'a enone da'o mene haġairo, rehano zama zuni haġairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zu ni dehenoi'! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaġano ġauze †

zahara azaġa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e de-heġa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e tirara nebaġano eġa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haġai duduġa haġae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'a kome'a zuni haġao'i! ⁴³ Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e nu'onu'o neġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih'i ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe.

⁴⁴ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e rune iduġa u'uruġa heuġa. Rune ah'i'a'e idu zamaġano ruhuġa rehano, vaze'a e'e rana oname on-ae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraġa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeġa! Ġa 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuġa." ⁴⁶ Iesu'a naenaeni-na'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, zae zuni fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaġa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁴⁷ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa peroveta azaġa'e vouġaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduġa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouġaze'a peroveta azaġa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouġaze'a haġai duduga haġairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaġa, ani reiro, raena'a, 'Eġe'a peroveta azaġa zu apostolo azaġa nu zeġe mazao tuġuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaui'uma,' reiro.

⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haġairote'e madaġanonon'o peroveta azaġa zimiro. E'ano'o e'e adugaġa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'aġano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa vaze'a Badi'a edeġa me'uma neġa ibihetaġa vava'e'ete'e kiġa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuġi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuġih'i ra'ete'e azaġa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e ġoere hauġadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ane mazao maġunu monede riġa ġadiġadiniro. ⁵⁴ Mazaġa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonih'i rae inariro.

† Zae'a meirote'e ġauze

Ĝoe'a Riĝa zu Inaraĝa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

12 E'e madaĝano, vaze ĝuĝuvaĝani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azaĝa haĝaize ĝiano'i! Mazaĝa ze'e zama guhi azaĝa ebu Isiti heuĝa. ² Rehano izidi 'u'uruĝa ĝau'a nidu'a Badi'a'a furene hauĝi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ĝoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neĝa za-maĝano nagini gumude ra'ete'e ĝoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuĝa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaĝa ago rihozo'i, mazaĝa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazeĝa'e Badi'a da'o! Mazaĝa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aĝa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniĝa fu'o moni kome'a † hina hoite'ohe. Ze'e mene ĝau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaraĉu vadini iguĝa nidu'a nugu'e edeĝa. E'ano ago rihano'i, mazaĝa za'e Badi'a ubumao tiburi niniĝa vitinoga.

⁸ Ĝiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eĝe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuĝure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eĝe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eĝe zu Badi'a tuĝure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eĝe, Vaze Ubuga rae sausahine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaĝoĝa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neĝa, zuhi'aĝa zu ĝihi'aĝa azaĝa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ĝoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaĝa za edanadu nouge rae ĝoerite'e moneo Vine Zaĝoĝ'ani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeĝa mazao Ĝoere rae Idaniro

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ĝuĝuvaĝa bo'aĝanonono'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeĝa, mamafe'a mode rudarote'e toheĝa nu rovonadu naeĝa eĝe enoga veize negohe no'i!" ¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze ĝahuge'ete'e haĝaiĝa veize e mene ohohiro." ¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu haĝaiĝa mene haĝaifine, zamaze gigano'i! Mazaĝa vaze'a tohe ĝehaĝaono'o ĝabone mene hide'ohe."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeĝa 'ahoga'e mebaĝano ogomu manomano'a hudaro.

¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogo-muhe godoĝoga neĝa'e o'o'a. E nagini haĝai'uma?'

¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoĝa! Ogomu ti'ete'e neĝa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe

zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' ¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faĝa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'e-na'a matu'e onami'uma!' ²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ĝa'e mene huhuzaĝa! Eĝe'a izidi ohere ĝae ĝabone mae vaginine, ĝa'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

²¹ Iesu'a ĝoere ĝonagano reiro, raena'a, "De'eguĝa vazeĝa'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeĝa ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i

(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ĝabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! ²³ Mazaĝa ĝabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene ĝorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ĝubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! ²⁵ Zae bo'aĝano iniu'e zamare adudaune, ĝabone'a tahiĝa zuni fara'umahe? Mene! ²⁶ Ĝau kome'a e'e haĝaoga zu mene idaĝa reine, za nougaĉu ĝau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?"

²⁷ Butu kakaĝa'e nougenouge ĝuhure'ete'e ĝiano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turbine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakaĝa 'ahoga'e ma'ora vazeĝa ki-ni Solomona'a haĝairote'e dabuaĝa manomano vitinoga. ²⁸ Ebu butu veĝa'e izidi ĝaboga, hena ohoĝore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe! ²⁹ Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i! ³⁰ Mazaĝa Badi'a aĝu'a azaĝa'a 'ahiguĝa nidu'a vaĝe'ohe, rehano Moze'e za'a e'e ĝauĝa urate'eta'e edeĝa. ³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vaĝo'i, ebu e'e ĝauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuĝa, ago rihano'i, mazaĝa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinfine, Moze ani matu'e rudau'ohe. ³³ Ebu toheze seronadu moniĝa'e zahara azaĝa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuĝano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauĝi'uma ebu de'ea'e ĝonore zu zuhi'a mene sausauni'uma. ³⁴ Mazaĝa za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i

(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuĝure azaĝa teige, gau dabuaĝa haĝae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiĝanonono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ĝarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuĝure azaĝa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o

† *Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a*

zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaġa vidanadu ogau'ete'e fataġano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuġure azaġani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'! Vaze 'ahogani'a ġonore vazeġa'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ġonore vazeġa'e diuġoga mene idarafine, ani'e neġa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġae'a hari 'adi'e emeġe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?" ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaġa zu zama tibano gau'ete'e azaġa zi'ohe. Tuġure vazeġa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a tafo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i! 'Ougadu ani'e onami'uma.

⁴³ Tuġure vazeġa'e 'ouge gauine zu zuhi'aġani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma.

⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeġano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuġure vazeġa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuġureġa azaġa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraane, ⁴⁶ zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e madaġano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirete'e azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuġure vazeġa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haġaiġa edeġa rehano, mene ruhibine zu haġaiġa mene haġaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuġure vazeġa'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oġa haġaine, ani'e fa'one tauġi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro haġaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoġa Rehano Rovoti'uma

(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eġe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatozoġa 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ġonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eġe'a raha 'adi uniho manoġa mae ovairo ga? Mene! Eġe'a rovoze ġuzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama mo-neo ne azaġa'e rovoti'uma, mazaġa nu'e eġe mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azaġa'e fu'o reine, zeġe bo'aġano rovotadu uġidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uġidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboġa teite agiretiti'uma ga aboġani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madaġa'e Nougenuge Ederi'uma

(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Ġoze'a ġutanoga horone'etene †, za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ġoze'a bororanadu nahudu'etene ††, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azaġa! Adure zu raha iraġa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeġa. U izidi madaġano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haġai duduġa rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihiradu ani teite onami'uma. E'e zamaġano ġanine ge ibio uniho manof'o'i! Mene 'oungine, ani'a ġa kota ibitohau'ete'e vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

Sau'a'ono'o Ġihuradu Badi'a Vaġe Aro'i

13 E'e madaġano vaze nu'e Iesu vaġe aradu niro, raena'a, "Galilea azaġa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaġano Pilato, Roma gavana vazeġa, ani'a uti azaġa nu tuġuzadu ze zemeha." ² Iesu'a nae-naeziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azaġa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni zeġe teige 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeġa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vaze 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ieruselema azaġa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Figi Ireġa Huga O'o'a Hariġa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebaġano figi ireġa ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazeġa niro, raena'a, 'E muri uġidu zamaġano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazaġa haba iriva'one tauge'ohe! ⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazeġani'a naenaenina'a, "Eġe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eġe'a mazaġano busi mumuġa teadu ġiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaġano hudaune manoġa, u mene hudano'idene, udi higono'i!"

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Roġaeġa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae

† Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ġoze'a ite'etene †† Girikio, 'Za ġuzu'ono'o zavara horone'etene'

beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vaḡe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roḡae, ḡa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'a'e maḡu-niro, mazaḡa Iesu'a Bana Madaḡano ugi roḡaeḡa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 za-maḡano gau'uma. E'ano'o ugi azaḡa'e e'e madaḡano aradu faizi'uma, mene Bana Madaḡano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaḡa! Za'e Bana Madaḡa madaḡano boromakau zu donikize vu gagoga veize maḡuono'o fui'e buze'ohe.

¹⁶ E'e teige, Satani'a roḡae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eḡe'a Bana Madaḡano 'ouge fui'e modiro. E'e haḡai duduḡa haḡaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maḡunoharote'e azaḡa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e, ane'a haḡai manomano nidu'a haḡairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo ḡoeriro

(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuḡa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava † maḡa kome'a tiba vaze'a madu nebaḡano ḡorau'ete'e heuḡa. Ebu ḡuhure ire boro radu nini'a rafiu are ezagano kamadu neḡa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuḡa. Roḡae'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiḡa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemaha'aba'ona'e'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "ḡabone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'! Eḡe'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gauo'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazeḡani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'! Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburaunu zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa! ²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'!"

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozi'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma.

Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma.

²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma.

³⁰ ḡiano'! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemaha'aba'ano Niaro

(Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, "Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga on-amo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!"

³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu ugi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma.

³³ Nagini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi on-ame madaḡano Ierusalemaha'aba'ona'e'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemaha'aba'ona'e' enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaha'aba'ona'e' azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu! ³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'!"

Iesu'a Bana Madaḡano Ugi Vazeḡa Fainiro

14 Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡianiro. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uginadu menoga radi-unu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaḡano ugi vazeḡa fainoga idaḡa ga mene?" ⁴ Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a ugi vazeḡa obone'ena'a, fainadu tuḡune vaḡiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aḡano Bana Madaḡano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaḡa ovoine, ḡarihe mae ḡihini'uma ga mene?" ⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Haḡai Ovoroḡa Haḡao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaḡa hitana ehorogano ehoroga horozirotene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiḡa auḡoga veize ḡa huḡadine, hitana ehorogano ago ehoroi'! ⁹ Mazaḡa ufeta hitaga vazeḡa zuni hunine, ḡanine huzate'e vazeḡani'a onadu ḡani'uma, raena'a, 'ḡa ehoroha'aba'ona'e' vaze 'adi hano'! 'Ougine ḡa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaroadu raha ehorogaha'aba'ona'e' vaḡe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeḡani'a huḡado'idene, raha ehorogano ehoroi'! 'Ougine, mui haḡae'ete'e vazeḡani'a horoadu ḡa vaḡe ari'uma. Ebu ḡa'ena'a, 'Vazehe, iḡunadu hitana ehorogano ehoroi'! 'Ougadu

† *Girikio, Fufu*

ġae teite huzate'e azaġani'a ġa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vase ane'a bare niġa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vase ane'a bare niġa mae ovoine, ani'e mae ġihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vaseġa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vaseġo, negoġo, nabugo ga ġae uhiġano radiu'ete'e ma'ora azaġa ago huzo'i! 'Ougine ze'a ġa bare naenae'e huġadi'uma. ¹³ Rehano ġa muio'idene, zahara azaġa, oda sau'a azaġa, edanoga mene idaġa azaġa ebu ubumaze kuruġa azaġa huzo'i! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaġa ze'e baronoga'e mene idaġa 'ahine, duduġa azaġani'a bare ġabode iġune'ete'e madaġano, ġa'e Badi'a'a naeġa ġani'uma."

Mui Boro Hariġa Idaniro

(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vaseġa 'ahogani'a Iesu ġoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibito-hau'ete'e haba'ano ogau tibur'u'ete'e azaġa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vase 'ahogani'a mui boro ruhibadu vase ġehaġa huzi'ro. ¹⁷ Mui madaġa reirotene, ani tuġure vaseġa'e huzirote'e azaġa mazao tuġunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ġau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i!" ¹⁸ Ebu tuġure vaseġa'e 'ouge ġoeriro, rehano ze tiba tiba'e ġoere nufenufiro. Ibite nirote'e vaseġani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ġiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'i!" ¹⁹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E boro-makau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'i!" ²⁰ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma."

²¹ Tuġure vaseġa ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ġoe'a zuhi'aġa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vaseġa'e maġune rudaro ebu tuġure vaseġa niro, raena'a, 'Ne ibiġano zu ibi kokosiġano ġarihe onamadu zahara azaġa, oda sau'a azaġa, ubumaze kuruġa azaġa zu edanoga mene idaġa azaġa huzo'i!" ²² Tuġure vaseġa onamadu 'ouge haġairo. Ebu bare onaadu zuhi'aġa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a ehate'e ġauġa haġaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aġani'a tuġure vaseġa niro, raena'a, 'Ibi boro zu maġa neġa ibiġano buau onamadu vase vaġo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eġe ne iriva'o'no'i!" ²⁴ Ġiano'i! Eġe'a ibite mui veize huzirote'e azaġa nidu'a'e, eġe mui tahiġa zu mene auġi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vase ġuġuvaġa hune'a Iesu ġaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ "Iniu'a eġe ġaruna hegotoga urato'idene, eġe zamare borofu'i! Moġa zu vi'a, inuġa zu ubuga, negoġa

zu ezeġa, ebu ġaboneġa zuni ago zamare borofu'i! 'Ouge haġaine, ani'e eġe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e eġe mene tahi'a rae re'uma.

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano, vase 'ahogani'a ne hitaġa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauġi'uma rae ġiani'uma. Zu ani moniġa'e ne e'e ogoranoga veize idaġa ga mene rae ġiani'uma. ²⁹ Iġite ohonadu mene ogoru hauġine, vase ġehaġani'a e'e horonadu ġiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauġoga'e mene idaraneha!"

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eġe uti azaġa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaġa'e 20,000. E'e kiniġa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ġiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaġa reine, kiniġa e'e ize faġano, ani teite uniho manoġa mouga veize hari odohe dure'ete'e vaseġa tuġuni'uma. ³³ E'e teige, zae bo'aġano iniu vase ane ġau nidu'a hune modoga mono ibite mene zamarine, ani'e eġe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuġa. Dama'e manoġa, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damaġa bare haġai'uma? ³⁵ Damaġa mene bare haġaine, raha ga ogomu ġuhune'ete'e busiġa'e mene manoġa, e'ano'o mae modi'uma. Za teġazeta ro'idene, eġe ġoere faifaine abito'i!"

Mamoe'a Dauġirote'e Hariġa Idaidaġa

(Mataio 18:12-14)

¹⁵ Mada 'ahogano takesi azaġa ebu haġai sau'a azaġani'a nu'oranadu Iesu ġoere abitinu. ² Rehano Farisea azaġa ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ze mene matuiro ebu ufeta ġoereri, raena'a, "Iesu'e haġai sau'a haġae'ete'e azaġa mae zouze'ohe ebu zeġe teite ogau tibur'u'ohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. ⁴ "Zae bo'aġano vase 'ahoga'e mamoe'ġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani'e mamoe' 99 haba boha'a nobe'a modadu dauġoga mamoe'ġa vaġe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vase, negoġa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eġe mamoe' dauġoga ġauġa horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!" ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, haġai sau'a vaseġa tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufe-ta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma haġaiġa o'o'a ra'ete'e duduġa azaġa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roġae 'ahoga'e moniġa nidu'a † 10, rehano tibani'a dauġine, ani nagini haġai'uma? Ani ihureġa tinadu ne fode'ena'a, haba

† *Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeġa*

nidu'a faine ġiane vaġi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vaze, negoġa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eġe'a dau-nirote'e moni tiba vaġe horoneha, e'ano'o eġe teite matu'ihii! ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teiġe, Exhaġai sau'a vazeġa tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuġure viga'e matu'ihii'uma."

Ubugani'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'a-hogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veġani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ġae to-heġo zamaġano eini'uma ġau nidu'a 'ai eno'ii! Ebu mogani'a ane ġau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ġarugano, ubuga veġani'a ġauġa nidu'a nu'onadu haba faġa vaġine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniġa au tauġe'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniġa nidu'a mode hauġirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeġa 'ahoga vaġe onamiro, ebu vazeġani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauġa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihii reinu, rehano vaze 'a-hogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Ġonagano zamaġani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eġe mama veize gaue'ete'e azaġa'e ogomuze ġehaġa bagaġa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vaġe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ġa zu Badi'a mazao haġai sau'a haġaeha. ¹⁹ E'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'ii, rehano ġae veize gaue'ete'e azaġa teige huho'ii!" ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iġunadu moga vaġe bare onamiro.

Ani ize faġano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuġaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ġa mazao haġai sau'a haġaeha, e'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'ii! ²² Rehano mogani'a tuġure azaġa zina'a, 'Dabua manoġa ġarihe odohe aradu vidanohano'ii! 'Evore adiriġa redohano'ii, zu tamaka redohano'ii! ²³ Ebu boromakau modohuġa iġa reite'e odohe aradu mano'ii! Eme au matu'ihii! ²⁴ Mazaġa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ġabodeha, ani dauġiro ebu bare horone maha! E'ano'o tuġure azaġani'a ani'a reirote'e ġauġa nidu'a haġairo. Ebu mui boro haġadu zeġe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaġano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiġano feurirotene, muiie haraġa iġiro. ²⁶ Ebu ani tuġure vazeġa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ġadiniro. ²⁷ Tuġure vazeġani'a naenaenina'a, 'Negoġo ani manoġa bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuġa iġa manadu mui boro haġaeha.' ²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani maġune rudaro ebu ne zamaġa diuġoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne di-uġadu eġe teite mui matu'ihii! ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamara'ii! E muri ġehaġa tuġure vazeġa teige ġae veize gau'e onae'ohe zu ġae ġoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eġe vazehe duġuru teite matu'u veize ġae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ġezo haġaiġano ġae moni mode hauġadu ne u'a bare onatene, ġa boromakau modohuġa iġa mano haneha! ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eġe ubude! Ġa mada nidu'a eġe teite radiu'ohe, e'ano'o e ġau nidu'a'e ġae veize. ³² U negoġo ani'e rudaro ebu bare ġabodeha, zu dauġiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeġe'a mui haġadu matu'ihii'uma!"

Ma'ora Vazeġa Ġau Taufe'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa

16 Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeġa ġau nidu'a taufe'ete'e vazeġani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ġau taufe'ete'e vazeġani'a ani moni au hauġinute'e iġiro. ² 'Ougadu ma'ora vazeġa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ġae moneo hari egata'e hubehehe? Ġa'a eġe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'ii, mazaġa ġa'e eġe ġau mene bare taufi'uma!"

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eġe zuhi'a'a gauono'o mae vaġiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauġa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagaroh'ohe. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haġaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeġe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ġau meirote'e azaġa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeġe bo'aġano vaze tiba ġa-diniro, raena'a, 'Ġa'a eġe zuhi'a ġau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroga 800 galeni meiro.' Ġau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ġae'a meirote'e umine meirote'e so'aġa mo'ii, ebu ehoradu 400 galeniġa rae bare mirihe to'ii! ⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ġadiniro. 'Ġa eġe zuhi'a ġau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'ii!"

⁸ Ma'ora vazeġani'a ani ġau taufe'ete'e vazeġani'a nagini haġairote'e iġirotene, ani ġuriro vazeġa rehano, niguniro, mazaġa haġaiġa'e huhuzaġa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aġu'a azaġa'e zeġe veize gauoga ufeta huhuzaġa. Azaġa azaġa vitize'ohe. ⁹ Eġe'a zi'ohe, za'e raha ada ġau madu vaze danazo'ii zu ze teite vazetito'ii! Ġauġo nidu'a hauġadu zae zu rudaune, za'e tuġutuġu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeġa veize ane zama hina faine haġaine, gau boro zuni 'ouge haġai'uma. U iniu'a gau kome'ano ġuririne, gau boro zuni ġuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ġau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraġa huga mene me'uma. ¹² Za vaze nu ġau mene faine odohe gauine, zae ġauġa mene me'uma.

¹³ Tuḡure vazeḡa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaḡa."

¹⁴ Farisea azaḡa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ḡoere igirotene, ze Iesu eḡofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduḡa ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeḡa. Vaze'a ḡau boro ra'ete'e ḡauḡa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'a vaze ibitoziniro. E'e ḡarugano Badi'a hari manoḡa'e eḡe'a haram'e'ohe, ebu vaze ḡehaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga veize inare'ohe. ¹⁷ Adure zu raha'e dauḡi'uma, rehano Mose goro ḡoe'a kome'a hune zuni mene dauḡi'uma.

¹⁸ Mose goro ḡoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeḡa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriḡa manoḡa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoḡa aunu ebu ne manoḡa huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ḡabiriḡa ibi-hetaḡano zahara vazeḡa niḡa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ḡunuḡa. ²¹ Ani ma'ora vazeḡani'a fatao oganadu mumuḡani'a rururaudote'e ufe atih'i reinu. Rehano ḡuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Gonagano Lazaro'a rudarotene tuḡure viga'a ovadu Aberahamo vaḡe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeḡa zuni rudanadu guriro. ²³ Ma'ora vazeḡa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ḡaniḡanau'ena'a ite ehamaro, ebu faḡano Aberahamo babaḡano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eḡe vetuḡaho'! Lazaro tuḡunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'! E ire roga duhuḡa zamaḡano gigi'a boro hide'ohe! ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ḡa 'ahi zamaro'! ḡa'a rahao ḡabode radiudote'e madaḡano ḡau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ḡa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ ḡau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeḡe bo'aḡano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ḡa mone fare amoga mene idaḡa, ebu eme none fare aroga mene idaḡa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeḡani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ḡa umi'e'ohe. Lazaro eḡe ne tuḡune onamo'! ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eḡe'a ahao gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haḡai'u-

ma, mazaḡa Mose zu peroveta azaḡa miriho'e e'e radi-u'ohe. Ze uratine mirihoḡa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeḡe vaḡe tuḡunine, ze'e haḡai sau'anono'o ḡihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaḡa mene egozine, runeono'o ḡabode iḡune'ete'e vazeḡa zuni mene hune egoha'uma.'"

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fie'ete'e Ihoziro

(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

17 Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ḡauḡa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haḡai sau'ano tutuze'ete'e vazeḡa'e, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aḡano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeḡa'e hadi horeḡa unuḡano aute varahadu davarao feunine'e manoḡa. ³ E'ano'o tohutoho'! Ekalesia nabugo'a sau'a haḡao'idene, riḡa ḡoreno'i, raena'a, 'Ḗa ve'oreha haḡai sau'a ago haḡao'! Ebu ani haḡai sau'anono'o ḡihuro'idene, sau'aḡa rae modo'! ⁴ Ani'a mada tiba zamaḡano ḡae 7 sau'a ḡae mazao haḡaine zu ḡae 7 bare onaadu 'E ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aḡutu modo'!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaḡani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ḡa mazao fie'ete'e ufeta borof'o!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa rehano, za'a Irimo ireḡa nina'a, 'Irimo ire, ḡae'a bare taigota iḡunadu davarao ḡuhuro'i,' rae reine, ani za ḡoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a tuḡure vazeḡa 'ahogaḡeta reine, tuḡure vazeḡa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eḡe veize ḡorava ogomuḡa ḡoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaḡano danaho'! E'e ḡaruganobu'u ḡa'a ogano'! ⁹ Ebu tuḡure vazeḡa'e gau haḡate'e veize ani zuhi'a'a manoḡa tauḡi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauḡa haḡae hauḡo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuḡure azaḡa roḡeḡa. Eme'e gau'e tauḡeha.'"

Lefera Azaḡa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaha haba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaḡano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuḡirotene, lefera azaḡa 10 faḡano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ḡihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuḡafadu dehefe faifo'!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'! Ze'a za manora ga mene rae ḡiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaġani'a manoroga horonirotene, Iesu vaġe bare onadu ġihau huau'ena'a, Badi'a niġa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazeġa. Ani Iesu oda babaġano rahao ovoe ġuġuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'a deheheha! Manoġa tauġi!" ¹⁷ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e?" ¹⁸ Iuda mene vazeġa ġa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iġune edanadu onamo'i! Ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a ġabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro

(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ġianoga mene idaġa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aġano † radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eġe, Vaze Ubuga ġiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'Ġiano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'i-dene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa. ²⁵ Rehano e'e ġauġa izema fureranogano, e'e aduga ġehaġa hidi'uma zu izidi azaġani'a eġe hezahohi'uma.

²⁶ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e vazevaze'a Noa madaġano haġainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeġe nidu'a ruize hauġiro. ²⁸ Ebu eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e vazevaze'a Lota madaġano haġainute'e teigi'uma. Zeġe'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iġunirotene, ire roga zu ire roga hadiġani'a adureono'o iruġu teige ruru-ru ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauġiro. ³⁰ Eġe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaġa teigi'uma.

³¹ E'e madaġano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeġa'e ġauġa mouga veize neġa mene diuġi'uma! Meba zamaġano hihe'ete'e vazeġa zuni neġa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro! ³³ Iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohe, e'e bare onai'te'e ohe'ano vaze 'a-heu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaġano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ³⁵ Roġae 'a-

† zae zamaġano

heu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma ††." ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

Ġozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaġa

18 Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iġaiġa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazeġa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu. ³ E'e haba'ano ġozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazeġa vaġe onamadu niro, raena'a, 'Eġe agire vazeġa'a eġe mazao haġairote'e haġaiġa'e mene duduġa. E'ano'o ġa ani mazao nagini'e haġai duduġa ihono'i!' ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazeġa ani faġa hune ġozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vaze mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano ġozoba ada'a, e ufeta ġunuġuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduġa rae ni'uma. 'Ouge mene haġaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuġofuġohe ruhi'uma!'"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazeġa ani zuni mene duduġa vazeġa. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaġani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduġa ra'ete'e ġauġa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduġa ra'ete'e ġauġa ġarihe zini'uma. Rehano eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano, Badi'a mazao fie'ete'e vaze nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazeġa zu Takesi Ufe'ete'e Vazeġa

⁹ Iesu'a zeġe'a zeġe bare duduġa rae ra'ete'e zu vaze edeze ġahize'ete'e azaġa mazao hari 'ahoga idaniro.

¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vaze 'aheu, Farisea vazeġa zu takesi vazeġani'a kuranoġa radu kuru neġa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazeġani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoġa tauġi! Mazaġa e'e vaze sau'azeta nu, a'e ġonore azaġa, haġai sau'a azaġa ebu ubuma ġezo azaġa mene heuġa. Takesi ufe'ete'e vazeġa omo zu mene heuġa! ¹² Fura tiba zamaġano, e ġae 'aheu zaġozaġe'ohe zu e'e hide'ete'e ġauġa nidu'a zamaġano gaubanana tiba ġa ġane'ohe.' ¹³ U takesi vazeġa ani faġano edaro. Ani adure ġoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazeġa, vetuġaho'i!'"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazeġa'e mene duduġa reiro. Rehano takesi vazeġa ani duduġa radu ani neġa onamiro. Iniu vaze ane'a

†† *Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġui'uma.'*

bare niġa mae itine, Badi'a'a niġa mae ovoiu'uma, rehano iniu vaze ane'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae iti'uma."

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a

(Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vaze nu'a zeġe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaġe ariro, mazaġa Iesu'a 'evo'a zeġe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaġa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vaze e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a eġe vaġe tuġuzo'i, zu ago gararo'! Mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a' ġoere igi'ete'e vazeġa. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ġihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazeġa

(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azaġa ibitozini'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa manoġa, e nagini haġaine ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ġa nougadu e manoġa rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoġa, u vaze 'ahogani zu mene hune manoġa. ²⁰ Rehano ġa ġadimu moneo naena'e'ih. Mose goro ġoe'a ġa edeġa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ġezano'i, vaze ago mano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i ebu vi'u mogo gubazo'! Ġa goro ġoe'a haġaiġa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ġauġa nidu'a haġae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ġa ġau tiba iġine'ohe. Ġauġo nidu'a seronadu zahara azaġa zeno'! 'Ougine ġa radone tuġutuġu haba'ano naeġa me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'!"

²³ Ani'a Iesu ġoere igirotene, zamaġani'a adudu bororaro, mazaġa ani'e ufeta ma'ora vazeġa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa bagaġa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa."

²⁶ E'e igirote'e azaġani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ġabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haġaoga mene idaġa ġauġa'e, Badi'a'a haġaoga idaġa." ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġau nidu'a modadu ġa ġaruna hegote'ohe." ²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neġa, inuga, negoġa, vi'a moga ga tahi'aġa mode iġunine, ³⁰ izidi madaġano ani naeġa ġae ġeħaġa hidi'uma, zu zama moneo ġabone tuġutuġu me'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Ġo'aniro

(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeġa eme Ierusalemaba'aba' ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaġani'a eġe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ġauġani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaġa evora ri'ih'uma. Ebu ze'a ġirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eġe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uġuhi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma." ³⁴ Rehano ani ġoere huga'e 'u'uruġa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaġa Kuruġa Vazeġa Fainiro

(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruġa vazeġa 'ahoga'e ibi genaġano ehoradu vaze mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vaze ġuġuvaġani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ġadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazeġani'a vitau'ohe." ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iġuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazeġa, eġe vetuġaho'!" ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaġani'a riġa ġoreniro. "Ġa sifu rado'!" Rehano ani ġihau baġaga huauna'a, "Davida mariga vazeġa, eġe vetuġaho'!" ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'!" ⁴¹ Ubuma kuru vazeġani'a aradu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa eġe'a ġa veize nagini haġaoga urate'ohe?" Ani'a naenaena'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihu!" ⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'! Mazaġa ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mano'eha." ⁴³ Ebu vaze e'e ubumaġa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ġaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeġe zuni Badi'a niguniro.

Zagaio zu Iesu

19 Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vaze 'ahoga niġa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaġa ġihiaġa zu ma'ora vazeġa. ³ Ani Iesu ġianihi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ġuġuvaġa bo'aġanono'o Iesu honoġa'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu honoġa radu dure ibitadu ibi genaġano Nuguri ireġa 'ahoga sibiriro, mazaġa Iesu ani e'e ibiġano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ġarihe bua ovao'! E izidi ġae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae ġihiniro. ⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude ġoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazeġa neo diuġe radi'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iġune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'! E izidi eġe ġau ġaha'a zahara azaġa zini'uma. Zu eġe'a vaze

mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazaġa bare barono zini'uma." ⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeni, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azaġa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazaġa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohe. ¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azaġa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

Tuġure Azaġa 10 Hari Idaidaġa

(Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalemaha'aba' hanitrotene vazevaze'a 'ahige zamaro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaha'aba' diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niġa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureġa azaġa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba † ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofu'i onamo eġe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azaġa tuġuzadu haba zuhi'aġa mazao umi, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azaġa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederih rae reiro. ¹⁶ Ebu tuġure vazeġa ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa tauġi! Ġa'e tuġure vazeġa manoġa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuġure vazeġa 'aheuġani'a onaadu zuhi'aġa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeni, raena'a, 'Manoġa tauġi! Ġa zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuġure vazeġa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ġa'e vaze riġa. Vaze'a trote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeni, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a! Ġa'a ra'ete'e ġoe'a u'ano, e ġa aduga ġani'uma! E'e vaze riġa radu vaze'a ti'ete'e zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone, ²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazeġa hano'il!'

²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zih. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani

hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'il!"

Iesu'a Ierusalemaha'aba' Diuġiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalemaha'aba' u'a itiro. ²⁹ Olive maġano Betefage zu Betania neġano feurirotene, ane tahi'a 'ahe tuġuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neġa onamo'i. Diuġine, doniki modohuġa, vaze 'ahogani'a mene ehoroga ġauġa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i! ³¹ Vaze 'ahogani'a ġadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'il!"

³² Iesu'a zirote'e idunaġano ze onamiro ebu doniki modohuġa horoni. ³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuġa e'e azaġani'a ġadiziro, raena'a, "Za nougadu e'e fuhi'e'ohe?" ³⁴ Ze'a naenaena'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reitrotene doniki modohuġa azaġani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuġa mae Iesu vaġe onamadu dabuaze doniki modohuġa ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaġano, vaze ġuġuvaġani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive maġanono'o ovoe'ete'e ibiġa hanitiro. E'ea Iesu ġaruna hegote'ete'e vaze ġuġuvaġa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazaġa ze Iesu'a haġainute'e haġai gigi'aġa nidu'a horoni. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niġano onae'ete'e kiniġa niguno'il! Adureo uniho manoġa, ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vaze ġuġuvaġa bo'aġano Farisea azaġa nu'a raena'a, "Ihore vazeġa, ġa ġaruna hegote'ete'e azaġani'a 'ouge ra'ete'e gararo'il!" ⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguġine, hadi zeġe'a huanadu eġe niguġi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalemaha'aba' hanitadu haba'a e'e horonitrotene niaro. ⁴² Ebu raena'a, "Ierusalemaha'aba' azaġa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoġa ma'ete'e ibiġa edeġa reifone, ġabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaġa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madaġano zae agire azaġani'a raha gabi'a merau ganaġeġezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeġe'a zae haba zu haba azaġa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiġa'e nidu'a fahe ġuzuhi'uma, mazaġa Badi'a'a zae vaġe onairote'e madaġa mene ederiro 'ahine."

† Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

Iesu'a Kuru Neġa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ieruselema haba'a diuġadu kuru neġa on-amiro. Ani de'e haba'ano ġau nunu serone'ete'e azaġa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano zae'a kuru neġa'e ġonore haba'a teige haġae'ohe!"

⁴⁷ E'e ġarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neġano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġi-hi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiġa mene hidiro, mazaġa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ġoe'a faifaine abitinu.

Iesu Gigi'aġa Moneo Ġadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

20 Mada 'ahogano Iesu'a kuru neġano Badi'a hari manoġa haraminu zu vaze ihozinu. E'e madaġano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onamiro. ² Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Eme efo'i, ġa no'e gigi'aġa hina haġai e'e haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?" ³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'i!"

⁵ Zeġe'a zeġe da'o neneġaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uġue rui'uma, mazaġa zeġe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeġa rae mae ġihiniro."

⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e gigi'a hina haġai 'ahi haġaete'e mene ihozi'uma."

Hihhi Azaġa Sau'a Hari Idaidaġa

(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaġa ġoranadu hihhi azaġa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ġauġa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faġa ragavinu. ¹⁰ Vaini maġa ri'i'ete'e madaġa reirotene, vaini maġa nu mouga radu ani tuġureġa vazeġa 'ahoga hihhi azaġa e'e vaġe tuġune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoġa tuġune baroniro. ¹¹ Ani hena tuġure vazeġa 'ahoga bare tuġuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoġa tuġuniro. ¹² Ebu ani tuġure vazeġa uġiduġa bare tuġuniro, rehano e'e vazeġa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Ġonagano vaini mebaġa vazeġani'a 'ahige reiro. 'E nagini haġai'uma? Eġe ubude zamaroni tahi'aġa tuġuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuġuniro.

¹⁴ Rehano hihhi azaġani'a horonirotene, zeġe'a neneġaniro. 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vazeġa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma! ¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaġanonono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaġa vazeġe' ze mazao nagini haġai'uma? ¹⁶ Ani onadu hihhi azaġa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaġa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguġa mene fureraune manoġa!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ġiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaġa, rehano Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihirote'e ġoe'a huga'e zamaro'!"

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġani'e, gauġa boro hadiġa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiġa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiġa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa'e Iesu hari idaidaġa zeġe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihhi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniġa Takesi Moniġa

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġani'a Iesu faine ġianiro. Ze'e u'uru gau'e'ena'a duduġa rae ġurire'ete'e azaġa madu Iesu mazao tuġuziro, mazaġa Iesu ani ġau nu rae ve'onine Roma gavana vazeġa mazao utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme edeġa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiġa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ġadimatihi. Roma kiniġa takesi moniġa haune, idaġa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ "Roma moniġa † ihoho'! Iniu viga zu iniu niġa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniġa †† viga zu niġa." ²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa ane hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a ane hano'i!" ²⁶ E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ġoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ġadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifuradiro.

Runeono'o Iġune'ete'e moneo Ġoe'a

(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

²⁷ E'e ġarugano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe ariro. Sadukea azaġa'e vaze'a runeono'o mene bare ġabode iġuni'uma rae reiro. ²⁸ Ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuġa'e eneġa 'o'o'a reine,

† Girikio, 'Denari' †† Girikio, 'Kaisara'

ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu ani rune negoġa niġa mouga veize ene fureno ha'uma. ²⁹ Negoġa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. ³⁰ Negoġa 'aheugani'a ġozobaġa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zuni ani teite hahuriro, rehano haġai idaġani'a fureraro. ³¹ Ebu negoġa nidu'a 7 ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauġadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azaġa 'a-di veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iġunadu Badi'a habao radoga idaġa ra'ete'e azaġa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaġa ze'e tuġure viga heuġa. Ze'e runeono'o iġunirote'e azaġa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iġuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaġoġa zamaġano mirihiro. Ani butu zamaġano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaġa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ġabode'ena'a Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a. Zeġe nidu'a ani ubumao'e ġaboġa."

³⁹ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a naenaenziro. "Ihore vazeġa, ġa faifaine raha!" ⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ġadine'ete'e mene bare haġairo.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vaze'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaġano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,
"Eġe eda'e moneo ehoroi,

⁴³ onamo eġe'a agireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazoi! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihhi ra'ohe, zu muio zuni ehoroi haba'a manoġano da'o ehorihhi ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe

ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro багаġa hidi'uma.

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa

(Mareko 12:41-44)

21 Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeħa. ⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġeħaġaono'o tahiġa da'o ofeħa. U ġozoba 'adi'e zahara roġaeġa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeħa."

Mada Ġonagano'e Haġai nu Badeġa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoġa hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoġa biri ragano tiirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġauġa e'e nidu'a'e agire azaġani'a ruine hune hauġi'uma. Madaġani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?" ⁸ Ani'a naenaenziro. "Ġiano'i, vaze'a tutuze ve'ozu'uma! Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaġa 'ai haniteħa!' Rehano ġoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma." ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ġauġa zu haġai nu badeġa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano ohoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeġe mazao eġe hari rouga madaġa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofoi! ¹⁵ Mazaġa za'a nagini re'uma ġoe'a'e eġe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuġuzi'uma. ¹⁷ Za'e eġe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'eħe'ezu'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau gigaraune za'e ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Ierusalemaba Haba'a Ruini'uma

(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalemaba haba'a'e uti azaġani'a ganaġeġanoga horono'idene, a'e Ierusalemaba haba'a ruini'uma madaġa 'ai haniteha rae ederi'uma. ²¹ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e haba maġa ferau ito'! Ierusalemaba haba'a zamaġano radiu'ete'e azaġa'e ferau vaġino'! Ierusalemaba haba'a enogano radiu'ete'e azaġa'e Ierusalemaba haba'a ago diuġo'! ²² Mazaġa e'e madaġano Badi'a'a Ierusalemaba azaġa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaġoġano peroveta azaġani'a miri-hirote'e ġauġa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaġa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maġuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azaġa teige, 'avo'a haba'a nuno tutuze onami'uma. Iuda mene azaġani'a Ierusalemaba haba'a sausaune radi'uma onamo zeġe mada'a hauġi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaġa

(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano haġai nu badeġa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaġano, davara zu sa'u boroboro guguġa u'ano vaze nidu'a ri-hau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. ²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaġa adure ġianete'e gigi'aġani'a'e hagahagari'uma. ²⁷ Ebu e'e madaġano eġe, Vaze Ubugani'a ġoze zamaġano gigi'a inaraġa boro zuni agaġa manoġa madu ovai'uma. Ebu vaze-vaze'a e'e horoni'uma. ²⁸ 'Ahi ġauġani'a ġadahe fur-erano'idene, iġunadu dude ehamano'i, mazaġa Badi'a'a zae ġabozi'uma madaġa 'ai haniteha."

Figi Ireġa Hari Idaidaġa

(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireġa zu ire nidu'a ġiano'! ³⁰ Rouġani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³¹ E'e teige, 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'! ³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaġa'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġaguġani'a furera'uma. ³³ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'! Za mene 'ouġine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ġaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eġe'a bare onae'ete'e madaġano'e zaguzaga'uma, mazaġa e'e 'ahiri

miniġani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma.

³⁵ Raha 'adi azaġa nidu'a e'e madaġa hidi'uma.

³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eġe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neġano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaġinadu Olive maġa onamadu e'ea radiunu.

³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ġoere abitoga veize kuru neġa onaminu.

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

22 Isitiġa O'o'a Beredi Muiġa, niġa 'ahoga'e Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġa hanitiro. ² Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu manoga ibiġa vaġiro, mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazeġa niġa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaġano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuġiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu kuru neġa taufe'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa vaġe onamiro. Ebu zeġe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiġa vaġe ġoeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ġoere tiro, nina'a, "Moni ġani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoġa!" Ebu ani vaze ġuġuvaġa o'o'a zamaġano Iesu ri'inoga veize mada manoġa vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa ebu dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuġuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeġe oganoga veize Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe to'!" ⁹ Ebu zeġe'a ġadiniro. "Ġa ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'! Ierusalemaba haba'ano diuġine, ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'!"

¹¹ Diuġadu e'e ne vazeġa 'ahige ġoreno'i, 'Ihore vazeġani'a ane tahi'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa † a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadimu'ohe.' ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neġa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'!" ¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e

† Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa

Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "Ahi madu zae zuni tahitahe gago'! ¹⁸ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e eġe ahiri. Zae zini'ohe. Eġe zamaroga radu haġaiġa 'adi haġao'!"

²⁰ Ġorava ogomuġa enogano ani vaini vuġa bioġa madu ziro, raena'a, "Bioġa 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ġoitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ġiano'! Eġe revoni'uma vazeġa'e emeġe teite ogau tibur'u'ohe. ²² Eġe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eġe revoni'uma vazeġa'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, "Emeġe bo'aġano iniu'a 'ouge haġai'uma?"

Iniu'e Niġa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aġano iniu'e niġa boro raena'a zeġe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kiniġakiniġani'a zeġe haba azaġa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaġani'e haba azaġani'a 'Du'u vazeġa' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'! Zae bo'aġano iniu'a niġa boro reihine, ani'e vaze niġa kome'a heuġa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihine, tuġure vazeġa heuġa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niġa boro? Ehore ogau'ete'e vazeġa ga tuġure vazeġa? A'e ehore ogau'ete'e vazeġa. Rehano e'e zae bo'aġano tuġure vazeġa heuġa.

²⁸ Eġe'a aduga hide onainute'e zamaġano za'e eġe teite radiu onaeha. ²⁹ E'ano'o eġe Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aġa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aġa zini'ohe. ³⁰ Ebu eġe'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eġe teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e † teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mene dauġifine ġae rana kuraneha. E'ano'o ġae'a ġihuradu eġe vaġe bari'uma madaġano negoġo duġuru inarazono'!"

³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ġae teite ġuta'uma, ebu ġae teite ruda'uma zuni idaġa!"

³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eġe'a ġa'ohe, ohoġore uzeuze ġae'a ġae uġidu 'o'ohena'a, e aġu'a rae re'uma. E'e ġaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

† Vuiiti hirive'ete'e zamaġano, vuiiti zuizuine, huga'e zamaġano radi'ohe ebu ogaġa'e buau rururu'ohe

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe gau haġaoga veize tuġuzirote'e madaġano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaġano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i ††! ³⁷ Ibite eġe moneo peroveta vazeġa Isaia'a Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ġonore azaġa zamaġano 'ahoga rae reiro.' Eġe'a zi'ohe, e'e ġoe'a'e hube hune furera'uma. Eġe hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeġe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "Ai ahiġa!"

Iesu'a Olive Maġano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iġaiġa haġainute'e teige Olive maġa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine eġe mazao fie'ete'e'a mene dauġifine, kurano'!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuġadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ġa urato'idene, eġe mazaono'o bioġa aduga 'adi mae vaġino'! Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'!" ⁴³ Ebu tuġure viga'a adureono'o ane vaġe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaġa ufeta adudu'ena'a, zamaġa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairaniro ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauġadu ane tahi'atahi'a vaġe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaġa ze'e vetuġa rarote'ano'o ahirize'a taoraro. ⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nougadu baze radiu'ohe? Iġuno'! Satani'a so'oso'ozadu eġe mazao fie'ete'e mene dauġifine, kurano'!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ġoere'enogano, vaze ġuġuvaġani'a ani vaġe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aġano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiġa onairo. ⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ġa'e eġe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihiohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirote, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozine idaġahehe?" ⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa tuġure vazeġa vari'iro. 'Ougadu eda'e teġaġa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'!" Ebu Iesu'a vaze e'e teġa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaġa, Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, kuru neġa ġiane'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eġe obohe touga veize onaahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neġano

†† E'e ġoere idaidaġa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhobo'!

radiunu. E'e zamaġano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eġe obohe'ete'e madaġa zu uzabo gigi'a madaġa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġi-hi'aġa ne tutune onamiro. Petero zu faġanono'o zeġe ġaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ġabi'a zamaġano ire roga hofadu ehore ġeġemaġiro. Petero zuni zeġe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuġure roġaeġa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuġano ehore'enogano horoniro. Ani ġiane rune'e-na'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!" ⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roġae, e vaze a'e aġua!"

⁵⁸ Mene faġa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ġa zuni Iesu gatine'ete'e vazeġa 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!" ⁵⁹ Mada tahiġa ġarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaġa ani zuni Galilea vazeġa!" ⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ġa'a nagini ra'eta'a'e aġu'a!"

Petero ani ize ġoere'ete'e zamaġano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ġianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohoġore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ġa'a ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġi-hi'aġa neono'o buanadu ni-au rudaro.

Uti Azaġani'a Iesu Ġareġareniro

⁶³ Iesu ġiane'ete'e azaġani'a ani ġareġareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaġa 'uadu bare ġadiġadiniro, raena'a, "Ġa peroveta vazeġa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeġa ihofo'!" ⁶⁵ Ebu ġoere sau'a sau'a hina ġareġareniro.

Vaze Ġi-hi'aġa Ġi-hi'aġani'a Iesu Ġadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġi-hi'aġaġi-hi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa. Zeġe kota zamaġano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zeġe'a niro, raena'a, "Efo'! Ġa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eġe'a 'O'e' rae zine, za'e eġe ġoere mene mae ġihini'uma. ⁶⁸ Ebu eġe'a 'E Keriso ga?' rae ġadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eġe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aġa eda'e naeo ehoru'uma."

⁷⁰ Zeġe nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe." ⁷¹ Ebu zeġe'a zeġe bare neneġaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene vaġi'uma, mazaġa emeġe'a ane hebeono'o ġoere ve'oġa rate'e hube hune egeha!"

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

23 Kota e'e azaġa nidu'a iġuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zeġe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeġe ne azaġa so'ozadu ibi ve'oġano tutuze'ohe. 'Roma kiniġa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e hube Iuda azaġa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube." ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġi-hi'aġaġi-hi'aġa zu vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oġa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haġai ve'oġa ibiġano tutuze'ohe!" ⁶ Pilato ani ġoere 'adi igirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeġahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazeġa rae ederiradu ani Heroda vaġe tuġuniro. E'e madaġano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazaġa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariġa igiro 'ahine, Iesu'a haġai gigi'a haġaoga horonihni reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġeħaġa Iesu mazao haġairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġi-hi'aġaġi-hi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a iġunadu ġoere riġa ġeħaġa Iesu rana ġoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azaġa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoġa haġaohanadu Pilato vaġe bare tuġune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madaġano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġi-hi'aġaġi-hi'aġa, vaze boroboro ebu haba azaġa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oġano ibitoziniro radu tutune areha. Eġe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oġa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oġa 'ahogani mene horonadu ani emeġe vaġe bare tuġune onaeha. Ġiano'! Iesu mazao'e runeo tuġuni'uma ve'oġani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eġe'a uti azaġa tuġuzadu Iesu masini'uma ebu tuġune buni'uma †."

¹⁸ Rehano vaze ġuġuvaġa nidu'a huau iġuniro, raena'a, "Vaze 'adi'e mano'i, u Barabasi'e tuġune bunoi'!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalem'a haba'ano gavamani uti toziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ġuġuvaġa teite ta'irotitiro, mazaġa ani Iesu tuġune bunihni reiro. ²¹ Rehano ze'a huaru, raena'a, "Sataurono'! Sataurono'!" ²² Pilato'a ġae uġiduġano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa haġaeha? E ani rune moneo tuġuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene

† *Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iġine Mod'ete'e Muiġano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'*

horoneha. E'ano'o e ani masine tauġi'uma ebu tuġune buni'uma!"

²³ Rehano vase ġuġuvaġani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huario. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiġano haġaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vase goruzirote'e vaseġa, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vase ġuġuvaġani'a uratirote'e idunaġano, Iesu'e satauronoga veize uti azaġa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vaseġa 'ahoga niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaġani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro. ²⁷ Vaze ġuġuvaġani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeġe bo'aġano roġaeroġae'a Iesu vetuġanadu niau kuario. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Terusalema roġaeroġae, eġe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i!" ²⁹ Mazaġa aduga boro hidi'uma madaġa 'ai onai'uma. E'e madaġano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roġaeġa zu ene ize 'izema mougā roġaeġani'e manoġa tauġi!" ³⁰ E'e madaġano ze maġamaġa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeġe ġahifo'ii!" ³¹ E'e ire ġaboġa heuġa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roġa azaġa heuġa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Ġonore boro vaseġa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niġa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vaseġa 'aheu satauroziro, vase 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeġe haġai sau'a aġutu modo'i, mazaġa ze'e nagini haġae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahoġa arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vase ibitozini'ete'e azaġa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vase 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vaseġa reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azaġani'a zuni arahoharo ebu vaini vuġa ġiġi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azaġa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'ii!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaġa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vaseġa 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ġa'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'ii ebu emeġe zuni ġabof'o'ii!" ⁴⁰ Rehano ġonore boro vaseġa 'ahogani'a ġonore boro vaseġa omo ġoere riġa hina naenaenina'a, "Ġa Badi'a mene rihone'ehehe? Ġae zuni ane teite idaġa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeġe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vase 'adi'e haġai sau'a 'ahogani mene haġairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eġe zuni zamaro'ii!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eġe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neġa dabuaġani'a nemao zigau 'a'adaro.

⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huario, raena'a, "Mama, eġe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriġa ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaġa ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vase 'adi'e duduġa!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e muririrote'e azaġa ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuġa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vase nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roġaeroġaeġa nidu'a faġanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vase 'ahoga niġa Iosefa radiunu. Ani'e vase manoġa zu duduġa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vase ibitozini'ete'e azaġa boro zamaġano boro 'ahoga, rehano vase boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaġe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'ii!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduġa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaġa veize ruhibe'ete'e madaġa ġoravaġa, ebu Bana Madaġa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoġa zu dehoru hohoġa manoġa ruhibiro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

24 Fura oherebau uzeuze roġaeroġae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro. ² Ze feurirote'e, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao furerante'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vase 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahoġa vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġae'a rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vase 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vaseġa rune haba'ano vaġe'ohe?" ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'ii! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe,

Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azağa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uğiduğano bare ğa-bode iğuni'uma." 8 'Ouge reirotene, roğaeroğae'a Iesu'a reirote'e ğoe'a zamariro.

9 Roğaeroğae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeğe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. 10 Idu haba'a onamirote'e roğaeroğae'e Magadala roğaeğa niğa Maria, 'ahoga'e niğa Ioana, Iakobo vi'a niğa Maria ebu roğae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azağa mazao rae fureniro. 11 Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ğoere'e ğirihi hariğa radu mene mae ğihiniro. 12 U Petero ani iğunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ğuğuradu idu zamağa ğianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuağa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neğa Ibiğano Fureraro

(Mareko 16:12-13)

13 E'e madağano roğaeroğae ğoere igirote'e azağa bo'ağano tahi'a 'aheu'a Emausa neğa ibiğa onaminu. E'e neğa'e Ierusalemaba haba'anono'o ani fağa'e 11 kilomita. 14 Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ğauğa nidu'a ğo'ane onaminu. 15 Zeğe'a ğo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeğe uhiğa aradu idağa onamiro. 16 Zeğe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazağa ze ani mene ederoga veize biriro.

17 Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ğo'ane'ohe?" Ebu ze vetuğarau'ena'a tue edaro. 18 Ze bo'ağano vaze 'ahoga niğa Kuleopa'a naenaeni, raena'a, "Izidi Ierusalemaba haba'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeğa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ğa'a da'o ağu'ahehe?" 19 Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeğe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vazeğa hariğa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazeğa raha. Ani'e hağaiğa gigi'a hağainu zu ğoere gigi'a haraminu. 20 Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihiağağihiağa zu vaze ibitozini'ete'e azağani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu sataroniro. 21 Eme'e ani Isaraela azağa ağıreono'o mae vağizi'uma vazeğa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madağanonono'o onao mada uğidu maha.

22 U eme bo'ağano roğaeroğae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, 23 rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeğe mazao fureranadu Iesu'e bare ğabodeha rae raha.' 24 Emeğe bo'ağano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roğaeroğae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

25 Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzağa! Peroveta azağani'a reirote'e ğoe'a mene ğarihe mae ğihine'ohe. 26 Peroveta azağani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ğabodadu ane haba ağağano diuğiuma.'" 27 Iesu'a Buka Zağoğa zamağano Mose'ono'o onamo peroveta azağani'a ani moneo mirihirote'e ğoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

28 Ebu ze Emausa neğa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. 29 Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ġorava raneha zu mada'e hauğeha. E'ano'o emeğe teite bazihii!" 'Ougadu ani zeğe ne diuği' onamiro.

30 Ani ogomu veize zeğe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. 31 E'e zamağano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeğe ubumao ani dauğiro. 32 Ebu anianine ğoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ğoeratene zu Buka Zağoğa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

33 Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neğa'ono'o zogone iğunadu Ierusalemaba haba'a bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeğe teite radiunute'e vaze nu haniziro. 34 Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ğabodeha ebu Simona † mazao fureraneha!" 35 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeğe mazao Emausa ibiğano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariğa me'odoziniro.

Iesu'a Tahi'ağa mazao Fureraro

(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)

36 Ze harize me'ode'ete'e zamağano Iesu'a tabara zeğe bo'ağano edaro, ebu raena'a, "Zama roğeğa zae teite rado'ii!" 37 Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagarogaro zu rihau rudaro. 38 Iesu'a ğadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?" rae zamare doude'ohe? 39 'Ahi eğe! Ege 'evore zu oda ğiano'ii! Ebu obohe nuro'ii! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horone'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." 40 Ani 'ouge radu 'evoreğa zu odağa ihoziro. 41 Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ğoere mene mae ğihiniro. Ebu Iesu'a ğadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" 42 Zeğe'a ğozone kiroğa harotene, 43 ani'a madu zeğe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Ġoere Ġonaga Ziro

(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

44 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a zae teite radiunute'e madağano 'ahige ğoreziro. 'Mose goro, peroveta azağa buka zu Salamo zamağano ege moneo mirihirote'e ğoe'a nidu'a hube hune hudafo.'" 45 'Ougadu Iesu'a, zeğe Buka Zağoğa ğoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. 46 Ani ziro, reana'a, "Buka Zağoğa zamağano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uğidu zamağano runeono'o bare ğabodi'uma. 47 Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaba haba'aono'o onamo haba nidu'ao, ane niğano hari manoğa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'ii! 'Ougine, Badi'a'a hağaize sau'a ağutu modi'uma!" 48 Za'e e'e ğoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni ege hari haramozini'uma. 49 Ġi'ano'ii! Ma-

† Niğa 'ahoga'e Petero

ma'a ġoere tirote'e Vine Zaġoġa eġe'a zae mazao tuġuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaġoġani'a ovadu gigi'aġa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro

(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'aono'o ze tutuzadu Betania neġa uhiġa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeġe

veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalemaha'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iġaiġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

Apostolo

Ĝoere Ĝadaheĝa

Buka 'adi'e "Apostolo azaĝa haĝai" Uare (Kware) ĝoereo tiro. Uare ĝoere'e Garihe (Garia) ĝoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ĝoere'ete'e azaĝa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Ĝoere huga" e buka 'adi ĝonagano tiro, ĝoere aduga ga iĝaiĝa mene igi'ete'e ĝoe'a buka zaĝoĝano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazaĝa

1 Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eĝe'a ibite tiro-ta'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zaĝoĝani'a ibitohau'ena'a apostolo azaĝa ĝoere ziniro, ebu adure ĝoha mae itiro. Apostolo azaĝa'e Iesu'a inah'e meirote'e azaĝa. ³ Iesu'ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ĝae ĝazaĝa gaubanana (40) apostolo azaĝa mazao fureraro. E'e zamaĝano ani 'ize ĝaboga ra'ete'e ihozoga veize haĝai ĝehaĝa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ĝoe'a rae furenido. ⁴ Zeĝe'a nu'orarote'e madaĝa 'ahogano Iesu'a ĝoere ziniro, raena'a, "Jerusalema neĝano genorado'i, onamo Mama'a rae tirote'e ĝoe'ani'a hudanoga veize guhiano'! E'e ĝoe'a'e za eĝe mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatizo'e vu hina bapatozido rehano, za'e, mada ĝehaĝa 'izema mougano, Vine Zaĝoĝa hina bapatoziti'uma."

Iesu adure ĝoha mae ĝihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamaĝano, Iesu ĝadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madaĝano'e emeĝe'a Isaraela haba'a bare madu emeĝe'a emeĝe bare ĝiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madaĝa'e Mama'a ane niĝano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ĝauĝa. ⁸ Rehano Vine Zaĝoĝani'a zae vaĝe ovami'uma madaĝano za'e gigi'aĝa me'uma. Ebu za'e eĝe hari rae fureni'uma, Jerusalema neĝano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ĝonaga."

⁹ Iesu'ani, 'ouge reirote'e enogano, zeĝe ubumao adure ĝoha mae ĝihine itiro, ebu ĝoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ĝoha ite'enogano, ze adure ĝohani gagau ĝiane rune radiunu. Ebu ĝiano'! Aneru ahe'u'a zeĝe genaĝano edaro. Ze dabua 'uruĝa haĝairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azaĝa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ĝohani ĝiane'ohe? Iesu'ani zae mazaono'o adure ĝoha mae ĝihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neĝano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive maĝanono'o bare Jerusalema neĝa itiro. E'e ibiĝa'e kilomita tiba heuĝa. ¹³ Ze Jerusalema neĝa feurirotene, hitaga neĝa itadu zeĝe'a radiu'ete'e haba'a diuĝiro. E'e zamaĝano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niĝa Iakobo, Zelote vazeĝa, niĝa Simona, ebu Iakobo ubuga, niĝa Iuda. ¹⁴ Zeĝe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iĝaiĝa kuraunu. Roĝae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoĝa duĝuru zuni zeĝe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iĝuri meiro

¹⁵ E'e madaĝa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azaĝa nu'onu'o bo'aĝano Petero'a iĝune edaro. Zeĝe nidu'a'e maĝa tiba zu ĝae ahe'u gaubanana (120) heuĝa. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zaĝoĝani'a Davida neadu, buka zaĝoĝano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azaĝa ibito zinirote'e hariĝa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inah'e meirote'e tahi'aĝa 'ahoga. Ane zuni emeĝe teite gau tiba haĝaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniĝa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiĝani'a ĝudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Jerusalema azaĝa nidu'a igiro. E'ano'o zeĝe'a haba a'a'e zeĝe ĝoereo Akeledama rae huniro. Ĝoere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazaĝa Salamo zamaĝano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ĝahuturano'! Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25) Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iĝu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iĝuri moug'a. Zuhi'a Boro Iesu'a emeĝe teite radiudote'e madaĝa nidu'a, emeĝe teite raudote'e vazeĝa 'ahoga me'uma. ²² E'e madaĝa'e, Ioane'a Iesu bapatozinirote'eano'o onamo Iesu emeĝe mazaono'o adure

goha mae ġihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ġabode iġunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeġe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niġa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, rae-na'a, "Zuhi'a Boro, ġa'e vaze zama nidu'a edeġa. E'ano'o ihofo'i, vaze aheu 'adi bo'aġano ġae'a mate'e vazeġa'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauġa iġu'a mouga veize. Iuda'e ane haġai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuġiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kaġusi arahoġa haġairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azaġa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

Pentekosi madaġano Vine Zaġoġani'a ovairo

2 Iesu'a bare ġabode iġunirote'e ġarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi † madaġa meiro. E'e madaġano Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamaġano zavara boro'a onae'ete'e teige guguġa boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e guguġani'a zeġe'a nu'orarote'e neġa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heuġani'a mazane teige rovtadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zaġoġani'a e'ea radiunute'e azaġa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zaġoġani'a ibito zenadu, ġoere 'ahoga 'ahogano ġoeriro.

⁵ E'e madaġano'e, Iuda azaġa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muiġa 'auġoga rae Ierusalem neġa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azaġa. ⁶ E'e haraġa igirotene, vaze ġuġuvaġani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazaġa Zuhi'a Boro mone azaġani'a ane ane ġoereo ġoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azaġani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ġoe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "'Adi duġuru'e nidu'a Galilea azaġa rehano, ⁸ nouga'ahi emeġe tiba tiba ġoereo ġoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azaġa, Media azaġa, Elama azaġa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaġa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufullia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaġa, zu Libia haba'a zamaġano Kurene neġa uhiġano radiu'ete'e azaġa. Ebu Roma neġano radiu'ete'e azaġa. ¹¹ E'e zamaġano'e Iuda azaġa zu, Iuda mene azaġa rehano zamaze ġihuradu Iuda azaġa teite kurau tiburu'ete'e azaġa. Ebu Kerete 'umuġa azaġa zu Arabia haba'a azaġa. Eme zeġe'a Badi'a gigi'a haġaiġa emeġe tiba tiba ġoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaru ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "'Adi nagini?" rae ġadititiro. ¹³ Rehano vaze nu'e ġiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuġa borofe gageha."

Petero'a vaze ġuġuvaġa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaġa gaubanana tiba fare (11) teite iġune edanadu, vaze ġuġuvaġa mazao agoġa borofe'ena'a haramiro. "Iuda azaġa, zu Ierusalem neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a, e'e, haġai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eġe ġoere fairu abito'! ¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuġa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazaġa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazeġa Ioela'a amahi rae furenirote'e haġaiġani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madaġa madaġano, vaze nidu'a mazao eġe Vine Zaġoġa ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma, Ebu ubudeze zu aboeze'a eġe hari rae furen'i'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e Badi'a'a ihoze'ete'e haġaiġa zamaze hina horoni'uma, zu vaze boroboro'e Badi'a'a ihoze'ete'e haġaiġa iġuna'uma.

¹⁸ E'e madaġa madaġano tuġure azaġa ġu'a teige gau'e'ete'e (slaves), ohoze zu roġae mazao zuni eġe Vine Zaġoġa ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma, ebu zeġe zuni eġe ġoere rae furen'i'uma.

¹⁹ Ebu eġe'a zaguzaga'uma haġaiġa adureo furen'i'uma, zu eġe tahi gigi'a haġaiġa rahao furen'i'uma.

A'e ru, ire roga ebu ġisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu bato'e ru teige kanara'uma.

E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro zu manoġa hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao umide'ete'e azaġa nidu'a'e ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azaġa, ġoere 'adi ego'! Za edeġa. Iesu, Nazareta neġa vazeġa ani, Badi'a'a tuġunadu, gigi'a haġaiġa, zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi haġaiġa ġehaġa zae bo'aġano haġaido. Badi'a ani e'e haġaiġa Iesu mazaono'o haġaadu, Iesu'e ane'a tuġunirote'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toganirote'e zu furera'uma rae ederirote'e haġaiġa. Ebu za'e Badi'a goro ġoe'a aġu'a azaġa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazeġa'e Badi'a'a rune zamadaġano ġaniġanau'ete'eano'o mae vaġinadu, bare

† Pentekosi ġoere e'e huga'e ġae fu'o gaubanana (50). Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġanono'o me'ode onamo mada ġae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muiġa madaġa me'uma.

ġaboniro, mazaġa rune gigi'aġa'e Iesu obone touga mene idaġa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro. 'E'e mada nidu'a eġe uhiġano Zuhi'a Boro horoninu.

Mazaġa ani eġe eda'e moneo radiu'ohe. E'ano'o ġau 'ahogani'a zuni mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe, zu hebehe hina

Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe. E'a zamare'etene, ahirihe zuni runeono'o bare ġaboni'uma rae re'uma.

²⁷ Mazaġa ġa'e eġe'a rudaune, vinehe rune haba'ano mene modi'uma, ebu ġae tuġure haġae hune'ete'e vazeġa'e ahi'ani'a ruhuranoġa veize mene modi'uma.

²⁸ Ġa'e ġabone ibiġa ihoheha. E'e ġae zamao matu'u hina iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouġafe Davida'e rudanadu ġuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe.

³⁰ Ani'e peroveta vazeġa 'ahine, ani edeġa Badi'a'a ane mazao ġoe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iġuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haġaiġa horone'ena'a, Keriso'a bare ġabode iġuni'uma hariġa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ġaboniro. Emeġe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zaġoġa madu emeġe mazao ovoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zaġoġa'e Badi'a'a tuġuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haġaiġa izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ġoha mene mae ġihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Boro niro.

Eġe eda'e moneo ehoro'i!

³⁵ Onamoo eġe'a agireġo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaġa nidu'a fairu edero'i! Zae'a sa-
tauronirote'e vazeġa, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuġano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaġa ġadiziro. "Negofe duġuru, eme nagini haġaine manoġa?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ġihuno'i, ebu Iesu Keriso niġano bapatzio mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaġoġa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ġoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeġe Badi'a'a zamazi'uma azaġa nidu'a

veize. A'e zae, ubudeze zu haba faġa faġa azaġa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ġoere ġehaġa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haġai ve'oġa azaġa 'adi mazaono'o vaġinadu, ġabone mo'i!" ⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ġihinirota'a'e bapatziozoro. Ebu e'e madaġano vaze maġa boro uġidu (3000) heuġa bapatzio madu zeġe moneo ragate mae zouzoro.

Badi'a mone azaġa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaġani'a ihozi-dote'e abito zinido ebu danatitido, tibururo oġaudo, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azaġani'a zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaġa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ġauze nidu'a ġahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferez-inute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neġano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite oġau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azaġa nidu'a zeġe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ġabone hide'ete'e azaġa ragate ragate mae zouzido.

Odaġa sau'a vazeġa fainiro

3 Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaġano Dibu'o Neġa itiro. A'e ġorava mone mada uġidu (3 koroko) zamaġano. ² U ibiheta 'ahoga, niġa Iraġa Manoġa ra'ete'e genaġano, odaġa sau'a vazeġani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neġa diuġe'ete'e azaġa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neġa diuġihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ġiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ġiafo'i!" ⁵ Odaġa sau'a vazeġani'e ġau 'ahoga ini'uma rae zamare ġiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eġe mazao radiu'ete'e ġauġa ġani'uma. Eġe'a ġa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano iġunadu onamo'i!" ⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreġa madu mae ġihinirotene, odaġa zu kekeġani'a tabara inariro.

⁸ E'ano'o ani rafate iġunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeġe teite Dibu'o Neġa diuġiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirote'e, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neġa ibihetaġa, niġa Iraġa Manoġano iġaiġa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazeġa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neġano haramiro

¹¹ Odaġa manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane hegote ragavinate'e zamaġano, vaze nidu'a zaguzaga-

ganadu, zeḡe vaḡe isau dure onairo. A'e Solomona touraḡi ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ḡehaḡani'a onaoga horozitene, ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ḡiaḡiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeḡe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeḡe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a ane tuḡure vazeḡa Iesu mae ite nigune ḡihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuḡune bunihira zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eni. ¹⁴ Za'e Vaze Zaḡoḡa zu Duduḡa he'ehe'eni, ebu vaze runedirote'e vazeḡa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ḡabone zini'ete'e Zuhi'aḡa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edeḡa vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe edeḡa, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao nagini haḡairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni aḡu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirorta'a'e Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuḡunitite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ḡihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzue modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vazeḡa tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenirote'e haḡaiḡa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanono'o peroveta vazeḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuḡa nidu'a'e marigoono'o manoḡahe me'uma.'

²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoḡa zinifine."

Petero zu Ioane oboze tiro

4 Petero zu Ioane 'ize vaze ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a on-

airo. ² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ḡabodirote'e teige, vaze'e runeono'o bare ḡabod-i'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehaḡani'a zeḡe ḡoere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irarirote'e, kanisoro azaḡa, vaze boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalemeneḡano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihiaḡa, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihiaḡa nabuga duḡuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vazeḡa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro, ⁹ odaḡa sau'a vazeḡa mazao haḡai manoḡa haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazeḡa niḡano vaze 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazeḡa. ¹¹ Ani'e 'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a, he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano, izidi du'e'ete'e hadiḡa boro re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuḡuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozitene, zaguzagaro, mazaḡa zeḡe'a ḡiazitene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa. ¹⁴ Zuni odaḡa sau'ani'a manirote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ḡoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeḡe da'o ḡo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoḡa?" rae ḡadititiro. "Ierusalemene azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a gigi'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe haḡai o'onoga mene idaḡa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare ḡoero'!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare ḡoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ḡadizo'! Badi'a ubumao, Badi'a ḡoere mene egadu, zae ḡoere egoga'e manoḡa ga? ²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vase nidu'a Badi'a niḡa nigune radiro 'ahine. ²² Gigi'a haḡaiḡano manorirote'e vaseḡa muriḡa'e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buzirotene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vase boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro.

²⁴ Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ²⁵ Ḗae'a Vine Zaḡoḡa tuḡunadu, ḡae tuḡure vaseḡa vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a, 'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e maḡune rudaro, zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e huga mene hidi'uma haḡaiḡa haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶ Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a utitoga radu onairo, ebu vase ḡihi'a ḡihi'ani'a zeḡe teite tibano nu'oraro, Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haḡaiḡa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaḡa zu Isaraela azaḡa teite Ierusalemene neḡano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneḡaniro. Iesu'e ḡae Tuḡure Vazeḡa zaḡoḡa, ḡae'a Keriso rae ohonirote'e vaseḡa. ²⁸ Rehano ze'e, ḡae'a irina ḡae gigi'ao zu urao fureru'uma rae reirote'e haḡaiḡa Iesu mazao haḡairo. ²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeḡe'a riho ḡoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ḡae tuḡure azaḡa inara rifo'i, emeḡe'a inare hunadu ḡae ḡoere rae furenoga veize! ³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaḡani'a manoroga, zu ḡae tahi gigi'a furen'o'i ebu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao'i, Iesu, ḡae Tuḡure Vazeḡa zaḡoḡa niḡano!"

³¹ Ze kurau hauḡirotene, zeḡe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeḡe nidu'a Vine Zaḡoḡani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ḡoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡauze ḡahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaḡa'e zama zu zamaronenze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "'adi'e eḡe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ḡahugo titiro. ³³ Ebu apostolo azaḡani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ḡabodirote'e hariḡa rae furene onaminu, ebu Badi'a ḡahunone manoḡa boro'a zeḡe nidu'a mazao radiunu. ³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaḡa habazeta azaḡa zu nezeta azaḡani'a

e'e seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa vaḡe odohe onaadu, ³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaḡa ḡahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niḡa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuḡa vaseḡa. Ani'e apostolo azaḡani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vaseḡa. ³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa zamao tiro.

Anania zu Safira

5 Vaze 'ahoga niḡa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aḡa tahiḡa seroniro. ² Ebu Anania ani inugeta ḡoere idanadu, e'e moniḡa nu'e obone tiro. Ebu ḡaha'a da'o apostolo azaḡa vaḡe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaḡo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaḡoḡa mazao ḡurireha? Ḗa'e seronirote'e moniḡa ruga ḡae veize obone teha. ⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaḡano'e ḡae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniḡa'e ḡae moni. E'e hina ḡae ura ḡauḡa haḡaoga idaḡa. Rehano ḡa nougadu 'uguḡa haḡaiḡa haḡai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ḗa'e vase mazao mene ḡurira rehano, Badi'a mazao ḡurireha."

⁵ Anania'e ḡoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariḡa igirote'e azaḡa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ḡuriro.

⁷ Mada uḡidu (3 hours) enogano, inugani'a diuḡi' onairo. Ani aḡu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ḡadiniro, raena'a, "Eho'! I'u'a odohe onaate'e moniḡa'e zae haba seronirote'e moniḡa hehe?" Ani'a naenaenina'a, "O'e, naeḡa'e dei'e'e." ⁹ Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ḡanine ḡoere idanadu Zuhi'a Boro Vineḡa so'oneha! Ḗiano'! I'u gurate'e azaḡani'e ibihetao e'e diuḡi' onae'ete'e. Ḗae zuni zeḡe'a herate buḡadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaḡano ani'e Petero oda babaḡano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aḡa iziga izigani'a diuḡi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiḡano ḡuriro. ¹¹ Ekalesia azaḡa nidu'a zu e'e hariḡa igirote'e azaḡa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaḡani'a vase ḡehaḡa faiziro

¹² Apostolo azaḡani'a Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ḡehaḡa vasevaze bo'aḡano haḡaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a Solomona touraḡio nu'oraudo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaḡa'e zeḡe teite 'auḡoga mene idaḡa 'ahine, tibani zuni mene 'auḡiro, rehano vasevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaḡa horozadu, "Ze'e vase manoḡa." reiro. ¹⁴ Rehano ohoze zu roḡae ḡehaḡani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido.

¹⁵ 'Ougadu ibi genaḡano zuni, ugi azaḡa tutuze on-

aadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeḡe uhiḡano vitatite'ea, ane ahiri zauhaḡani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalem a uhiḡa neḡa neḡanono'o zuni vaze ḡuḡuvaḡani'a ugi azaḡa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaḡa tutuze onaido, ebu zeḡe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaḡa sausauro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaḡa'e Sadukea azaḡa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaḡa oboze teadu, ḡu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a e'e ohe'ano ḡu'a neḡa ibihetaḡa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuḡure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, ḡabone iziga 'adi hariḡa nidu'a vazevaze me'odo zeno'!" ²¹ E'e egadu irarotene, Dibu'o Neḡa diuḡadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡani'a nu'oranadu, kanisoro azaḡa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaḡa ḡu'a neḡanono'o tutuze onaoga veize vaze tuḡuziro. ²² Rehano zeḡe'a ḡu'a neḡano feurirotene, apostolo azaḡa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ "Ḡu'a neḡa ibihetaḡa'e fairu biroga, zu ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaḡano'e vaze 'ahoga mene horoneha." ²⁴ E'e hariḡa igirotene, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haḡaiḡanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zama'e 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ḡiano'! Zae'a ḡu'a neḡano ohozate'e azaḡani'e Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, vaze ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaḡa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaḡa vaze rihoziro, iḡite vazevaze'a maḡunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoga.

²⁷ Ebu apostolo azaḡa tutuze onairotene, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡani'a ḡadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ḡoe'a riḡa zae ziniro, vaze 'adi niḡano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem azaḡa nidu'a zae'a ihoze hauḡadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeḡe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azaḡani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ḡoere igi'uma, u vaze ḡoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Izidi e'e vazega'e vaze ibito zini'uma Zuhi'aḡa, zu vaze ḡabozu'uma vazega radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaḡani'a zamaze ḡihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e haḡaiḡa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaḡoga zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaḡoga'e Badi'a'a ane ḡoere igi'ete'e azaḡa mazao tuḡuniro."

Gamaliela'a iradugu ḡoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaḡani'a Petero ḡoere igirotene, maḡune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazega 'ahoga, niḡa Gamaliela'a kanisoro azaḡa bo'aḡano iḡune edaro. Ani'e goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazega, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "Ahi duḡuru gezo enona tuḡuze buzo'!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaḡa ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, fairu zamaro'i, 'adi duḡuru mazao nagini haḡaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iḡunadu, 'E'e nihe boro' radu, vaze maḡa ḡazaḡani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa nidu'a'e fereferu'hiro. Ebu ani'a haḡaidote'e haḡaiḡa'e nidu'a hauḡiro. ³⁷ Ani ḡarugano, vaze nidu'a ni meirote'e (census) madaḡano, Galilea vazega niḡa Iuda'a iḡunadu, vaze nu zamazadu Roma gavamani teite utitihire. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa'e fereferu'hiro. ³⁸ Eḡe iradugu ḡoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duḡuru mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'! Tuḡuze buzo'! Mazaḡa haḡai 'adi'e vaze mazaono'o reine'e, ane'a hauḡi'uma. ³⁹ Rehano haḡai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeḡe'a Gamaliela ḡoere mae ḡihiniro, ebu apostolo azaḡa huze zouzadu, uti azaḡani'a masiziro. Ebu "Iesu niḡano ago ḡoero'!" rae zeadu, tuḡuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaḡa'e kanisoro neḡanono'o matu'e'e na'a buaro, mazaḡa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaḡa radu, Iesu niḡa u'ano nize sausaune'ete'e zamagaḡano tuḡuziro 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neḡa zamaḡano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoḡa ihozido zu haramido.

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauḡano vaze fu'o zu aheu fare ohoziro

6 Zuhi'a Boro tahi'a'a ḡeharu onaminute'ea, Iuda azaḡa bo'aḡano, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e'a, Heberu ḡoe'ano ḡoere'ete'e mazao ufeta ḡoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ḡahuge'etene, eme ḡozoba'e ogomu moneo iḡize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaḡa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaḡa'e Badi'a ḡoere haramoga mene haḡaadu, ogomu ḡahuge'ete'ea mada hauḡoga'e mene idaḡa. ³ Nego nabudi, zae bo'aḡanono'o vaze fu'o zu aheu fare (7) ohozo'! Zae'a ḡiazadu, zamazeo Vine Zaḡoga'ani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaḡa mo'! Eme e'e gauḡa zeḡe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ ḡoere e'e igirotene, zeḡe nidu'a e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaḡoga'ani'a iri-

va'one'ete'e vazeġa. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazeġa, niġa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazeġa rehano, zamaġa ġihunadu Iuda azaġa teite kurau tiburute'e vazeġa. ⁶ Ze apostolo azaġa zamao ohoziro, ebu apostolo azaġani'a kuranadu, 'evoreze zeġe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a'a ġoere harama ġehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemne neġano ġeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaġa ġehaġa zuni Iesu mazao fiuro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ġahunone manoġa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vaze bo'aġano zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa boroboro haġaido. ⁹ E'e madaġano'e, ġutarote'e teige tuġure vazeġa haġairote'eano'o vaġinirote'e azaġani'a Iuda azaġa kuru neġa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neġa'e tuġure vazeġanono'o vaġinirote'e azaġa kuru neġa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaġa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaġani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neġanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. ¹⁰ Stefano ani Vine Za-ġoġani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ġoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vaze nu so'oze tuġuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeġe'a egeha."

¹² E'ano'o zeġe'a vaze ġuġuvaġa, vaze boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa tutuze so'ozadu, harae iġuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaġa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeġe'a vaze nu tuġuzadu ġuriro ġoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibuo Neġa zu Mose goro ġoe'a rae sausaune'ena'a mene ġonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neġa vazeġani'a Dibuo Neġa fahi'uma, ebu Mose'a emeġe mazao ri'inirote'e haġaiġa'e ġihuni'uma.' " ¹⁵ Kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ehorinute'e azaġa nidu'a Stefano ġiane runirotene, ani iraġa'e tuġure viga heuġa horoniro.

Stefano'a kanisoro azaġa zamao ġoeriro

⁷ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'aġani'a ġadiniro, raena'a, "Zeġe'a ġae rana ti'ete'e ġoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eġe'a ġoerite'e egono'! Agaġa Boro Badi'aġani'a vouġafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neġa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ġae haba zu nabugo mode iġuno'! Ebu eġe'a iho'ite'e haba'a onamo'!'

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaġa haba modadu, Harani neġa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuġunadu, zae'a izidi radiute'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e

madaġano'e Badi'a ani haba tahiġani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ġoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ġa zu ġae marigo, ġarugoo onate'e azaġani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ġa marigo'e haba faġano radi'uma, ebu muri maġa ġazaġa (400) ġutarote'e teige tuġure haġae'ena'a, gau'uma, ebu tuġuze sausaube ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuġutuġuzirote'e azaġa, zeġe haġai sau'a naeġa, eġe'a haġai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eġe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ġoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ġoere rinede trote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iġuri haġao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uġidu fare (8) meiotene, ahi'a rana iġuri haġairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouġafe gaubanana ahe fare (12). Ebu zeġe mazaono'o Iuda azaġani'a ġehararo.

⁹ Iakobo ubuga duġuru'e negoze Iosefa mazao ahi-ahi meiro 'ahine, Iosefa'e vaze mazao seroniro, ebu hoitrote'e vazeġani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ġutarote'e teige tuġure vazeġa haġaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamaġanono'o mae vaġinido. Badi'a'a edeġa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kiniġa Farao'a Iosefa'e manoġa rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ġau nidu'a ġianoga veize Iosefa'e Izipi ġihi'aġano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaġa ġaboneze'a rirau ġouriro. Aġife Iakobo duġuru zuni ogomuze'a hauġiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaġano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duġuru tuġuzirote'e, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ġadaheġa. ¹³ Ġae aheuġano tuġuzirote'e, Iosefa'a negoġa duġuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoġa duġuru'a onairote'e hariġa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuġuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu ahe fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitrote'e iduġano ġuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duġuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitrote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ġoe'ani'a † huda'uma madaġani'a hanitrotene, Isaraela azaġa'e Izipi haba'ano ġehararo. ¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariġa aġu'a vazeġani'a Izipi kiniġa reiro. ¹⁹ Ani'e goro ġoe'a sau'a ohonadu, aġife duġuru sausaube ruzirote'e, ebu 'Eneze guraġa mae modo'i, zeġe rudanoga veize!' rae tuġutuġuzirote'e.

† A'e Isaraela azaġa Izipi haba'ano ġutarote'e teige tuġure azaġa haġairote'eano'o Badi'a'a mae vaġizi'uma reiro.

²⁰ E'e zamaġano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubu-mao ene manoġa tauġi. Ebu bato uġidu ani'e Mose ane moga neo ġubuniro. ²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboġani'a horone madu, ane ubuga raena'a ġubune borofiro. ²² Ebu Mose'e Izipi azaġa edeġa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraġeta ġoerido zu haġaiġa haġaido.

²³ Mose ani muriġa ġae ġazaġa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaġa ġiazzi' onamihi reiro. ²⁴ Ane'a ġiazzi' onamirote'e zamaġano, Izipi vazeġa 'ahogani'a Isaraela vazeġa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'e-na'a, e'e naeġa haġaihi radu Izipi vazeġa mau runiro. ²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duġuru'e ederi'uma, ani'e zeġe danazoga veize Badi'a'a tuġuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazeġa ahe'u'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a hauġoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ġa negoġota sausautite'ohe?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vazeġani'a Mose duine vaġinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ġa'e iniu'a emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeġano oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma. ²⁸ Ġa'e ohoġore Izipi vazeġa mau runate'e teige eġe zuni uġuhihi ra'e hehe?'

²⁹ Mose'a ġoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariġa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga ahe'u reiro.

³⁰ Muri ġae ġazaġa gaubanana (40) enogano Sinai maġa uhiġano haba boha'ano butu'a duhuru radi-ute'e zamaġanono'o, tuġure viga'a Mose mazao fureraro. ³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu ġianoga radu uhiġa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. ³² E'e vouġaġo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duġuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaġino'i, mazaġa ġae'a edau'ete'e haba'a'e zaġoġa. ³⁴ E hube-hune Izipi haba'ano Isaraela azaġa sausaune'ete'e horozeha, zu ġaniġanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaġizoga veize ovaeha. Izidi ġa'e Izipi haba'a bare tuġu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azaġani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazeġa. 'Ġa'e emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeġano iniu'a oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaġa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaġizite'e veize Badi'a ane'a tuġuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaġano tuġure viga'a Mose mazao fureranadu, ġoere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azaġa Izipi haba'anono'o tutuze vaġiziro. E'e zamaġano zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa haġaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaġa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ġae ġazaġa gaubanana (40) 'ouge haġaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaġa 'ahige

rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aġanono'o peroveta vazeġa 'ahoga eġe heuġa tuġuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouġafe nu'onu'o zamaġano radiro. Ebu vouġafe zu tuġure viga nemaġano edaunu. Ebu Sinai maġano tuġure viga'a Mose teite ġoeradu, ġabone ġoe'a haro, ebu emeġe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouġafe'e Mose ġoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeġe ibitofoga veize badi'a nuġo haġafo'i! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vaġifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aġu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ġuriro badi'aġa boromakau ubuga iraġano haġairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haġairote'e badi'aġa nigune'ena'a e'e matu'uġa haġairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ġaruni ziniro, ebu zeġe'a mada, bato zu buzuvu mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haġai a'a'e peroveta azaġani'a buka zaġoġa zamaġano tiro, raena'a, 'Isaraela azaġa, za'e haba boha'ano muri ġae ġazaġa gaubanana (40) eġe, mene dibu'oniro zu ġahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niġa Moroko, ane kuru neġa taruhaġa, zu badi'a rae hune'ete'e buzuvuġa 'ahoga, niġa Refani, zae'a kurano hanoga radu haġairote'e badi'aġa herate ragavinu. E'ano'o za'e, eġe'a Babulonia haba'a ro'ane, haba faġano tuġuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)"

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ġoere'ena'a, "Vouġafe'a haba boha'ano radiudote'e madaġano, zeġe mazao'e Mose goro ġoe'a ti'ete'e taruhaġa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ġauġa idane haġairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouġafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaġa haba 'adaono'o hegoze vaġizadu, Iosua'a vouġafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diuġadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro.

⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouġafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aġani'a radi'uma neġa ogoratihi reiro. ⁴⁷ Rehano e'e neġa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niġa Hitaga Hune Badi'aġani'e vaze'a haġae'ete'e neġano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazeġa 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe. Adure'e eġe ehoru haba'a, zu raha'e eġe oda ohone ti'ete'e haba'a. E'ano'o za'e eġe ne ogoronouga mene idaġa, zu eġe'a radi'uma haba'a ogoronouga mene idaġa.

⁵⁰ Adure zu raha ġauġa nidu'a eġe 'evore hina haġairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teġa riġa azaġa! Zamaze'e tuġa zu Badi'a ġoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaġoġa iġaiġa hezaho hau'ohe. Zae vouġa'a haġaidote'e haġaiġa, zae zuni haġae'ohe. ⁵² Peroveta azaġa bo'aġano zae vouġa'a mene sausaunidote'e vazeġa 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduġani'a onait'e'e hariġa irina rae furenirote'e azaġa zuni zeġe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vazeġa onairotene, revo hanadu mau runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuġure viga tuġuzadu goro ġoe'a meiro, rehano goro ġoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ġoere igirote'e azaġa'e zamaze ġugize ruziro, ebu ani mazao ġononeze atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zaġoġani'a iriva'onadu, adure ġohani ġiane'egano, Badi'a agaġani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ġiano'! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teġaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeġe nidu'a ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ierusalem neġanono'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamaġano ġuriro ġoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaġani'e dabuaze mae vaġinadu, ene iziga 'ahoga, niġa Saulo oda babaġano tiro.

⁵⁹ Zeġe'a hadi hina mau'ete'e zamaġano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eġe vine mae ġihino'!" ⁶⁰ Ebu obenaġa hina tuġadu huaro, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeġe haġai sau'a 'adi naeġa zeġe rana ago to'il!" Ani 'ouge reirote, 'ai iriga ri'iro.

8 Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ġihiniro.

Ekalesia azaġa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madaġano Ierusalem ekalesia azaġa sausaune ruze'ete'e haġaiġani'a fureraro. E'ano'o zeġe nidu'a zeġe zeġe edeġano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaġa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaġa nu'e Stefano ahiri mae ġuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaġano Saulo ani neġaneġa diuġadu, ohoze roġae ahase buzadu ġu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ġuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaġa, Ierusalem neġanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ġoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ġuġuvaġani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa haġaoga horonirote, zeġe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaġa vine sau'a sau'ani'a, zeġe'a ragano reinute'e azaġa ġehaġa mazaono'o ġihau багаġa huau ġaniġanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haginute'e azaġa zu oda sau'a azaġa ġehaġani'a

manorido. ⁸ E'ano'o e'e neġano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazeġa, niġa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niġa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neġano radiunu. Ani'e muri nu zamaġano baidi zu naho gauġa haġaido, ebu Samaria azaġa e'e horonirote, zaguzagau. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niġa mae ġihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaġa, zuhu'anono'o onamo boro ġonaga nidu'a, ani ġoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aġa furene'ohe. E'e badi'aġa'e 'ġihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho gauġa haġaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ġoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariġa manoġa zu Iesu Keriso ni rae hamirotene, ze ani ġoere'e hube rae ġihiniro, ebu ohoze zu roġae, bapato meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ġoe'a mae ġihinadu, bapato meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haġaiġa zu gigi'a haġaiġa boroboro haġaoga horonidote, zaguzagau.

¹⁴ Samaria azaġani'a Badi'a ġoere mae ġihinirote'e hariġa, apostolo azaġani'a Ierusalem neġano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaġa u'a tuġuziro. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaġa veize kuraro, zeġe'a Vine Zaġoġa mouga veize, ¹⁶ mazaġa Vine Zaġoġani'e zeġe zeġe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niġano bapato da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeġe rana tirotene, ze'e Vine Zaġoġa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaġani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaġoġa meirote'e horonirote, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eġe zuni gigi'a e'e eno'! Eġe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeġe Vine Zaġoġa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniġo'e ġae teite rudau onamo'! Ġa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaġa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a gau 'adi zamaġano niġo o'o'a, mazaġa ġa zamaron'e Badi'a ubumao mene duduġa. ²² Mazaġo ġihunadu haġai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguġa zamaron'eġa zamaġoo meirote'e, aġutu modi'uma. ²³ Mazaġa eġe'a horo'e'etene, ġa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haġai sau'ani'a zamaġo obone ti'ohe." ²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eġe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ġae'a rate'e ġauġani'a eġe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeġe ubumao haġaidote'e haġaiġa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ġoere haramiro. E'e enogano ze iġunadu Samaria ne ġehaġano Badi'a hari manoġa haramo ragave'ena'a, Ierusalem neġa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazeġa hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuġure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iġunadu Ierusalemna neġanonon'o Gaza neġa ovoe'ete'e ibiġa ġuzu ovoro'! A'e haba boha'a ibiġa." ²⁷ E'ano'o ani iġunadu e'e ibiġano ovoirotene, Etiopia vazeġa boro 'ahogani'a e'e ibiġano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniġa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vazeġa zu oma arinute'e vazeġa. Ani kuini moni nidu'a ġianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalemna neġa itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamaġano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuġa zamaġano ehoradu, peroveta vazeġa, Isaia bukaġa me'ode radiunu. ²⁹ E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ġiriu onamo'!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazeġani'a Isaia bukaġa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ġadinena'a, "Ġa'a me'ode'ete'e ġoe'a huga'e, edeġa hehe?" ³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaġa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaġoġa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:

"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e mamoeġa teige,

zu mamoe iguġa vari'e'ete'e vazeġa 'evorao

sifu radiu'ete'e mamoeġa

ubuga teige, mene ġoeriro.

³³ Ani'e niġa mae ovoe'ena'a,

ġuriro ġoe'a hina kotaniro.

Iniu'a ane mariga hariġa

rae furen'uma?

Rae furenoga'e mene idaġa,

mazaġa ġaboneġa raha 'adaono'o

mae vaġiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazeġani'a Firifo ġadinena'a, "E ġadimu'ohhe. Peroveta vazeġa'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vaze 'ahoga hariġa?" ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaġoġa ġoe'a, e'eano'o ġadaheni'ena'a, Iesu hari manoġa ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazeġani'a raena'a, "Ġiano'! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaġa hehe?" [³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ġae'a zamaġo nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaġa." Ebu Etiopia vazeġani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ġihine'ohhe."] ³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'!" reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaġano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro.

³⁹ Zeġe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaġoġani'a Firifo zogone mae vaġiniro. E'ano'o Etiopia vazeġa'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uġeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neġano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neġaneġa nidu'ao hari manoġa haramido, onamo Kaisarea neġano feuriro.

Saulo'a zamaġa ġihuniro

9 Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ġihiaġa vaġe onamadu, ² uminiro, raena'a, "Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalemna neġa tutuze onaoga veize." ³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitirotene, adureono'o agaġani'a anirana tabara agara' ovairo. ⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausahe ruhe'ohhe?" ⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausahe ruhe'ete'e vazeġa. ⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'! Ġae'a haġai'uma gauġa e'eabu'u ġe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazeġa mene horoniro. ⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro. ⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. ¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vaze niġa Iuda, ane ne onamo'! Ebu Taso vazeġa 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohhe. ¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vaze 'ahoga mae furenno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġe-haġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalemna neġano Badi'a mone azaġa sausauidote'e haġaiġa nidu'a igiro. ¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa

'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iğunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neğano Keriso harami gādaheniro

Saulo ani Damaseko neğano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azağa kuru neğa neğa onamadu, "İesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro. ²¹ Iuda azağani'a e'e igirotene, zeğe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e İerusalem neğano İesu ni rae kurau'ete'e azağa sausuzirote'e vazeğā. 'Adao zuni e'e azağa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vağe tutuze onamoga radu onae-ha." ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a harami onaminu, ebu İesu'e hubehune Keriso rae doğō'anirotene, Iuda azağa, Damaseko neğano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehağā hauğirote'e enogano, Iuda azağa'e Saulo matihi radu neneğaniro, ²⁴ rehano Saulo ani ederi. Iuda azağa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetağano Saulo matihi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamağano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a İerusalem neğano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani İerusalem neğa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auğihi reiro, rehano zeğe nidu'a Saulo rihoniro, mazağa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azağa vağe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiğano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neğano İesu niğano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azağa teite İerusalem neğano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niğano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azağa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiğa vağiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azağani'a e'e ederirotene, Kaisarea neğa tutune ovoiro, ebu Taso neğano tuğuniro.

³¹ Ebu İudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamağano ekalesia azağani'e uniho manoğa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zağōğā zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niğa Lidao Zuhi'a Boro mone azağa ġiazı' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niğa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uğidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, İesu Keriso'a fai'e'ohē. İğuno'i, ebu evaneğō hego'ı!" Ebu ani zogone iğuniro. ³⁵ Ebu Lida neğa zu Saroni haba'a azağa

nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ġihunadu Zuhi'a Boro mazao fiuro.

Petero'a Tabita runeono'o ġaboniro

³⁶ U Iopa neğano'e roğae 'ahoga, niğa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roğaeğā 'ahoga. Tabita'e Heberu ġoe'a, u Giriki ġoe'ano'e Doreka †. Ani'e iğaiğa hağai manoğa hağaido, zu ġauze o'o'a azağa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neğano radiunute'e zamağano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neğano bazune tiro.

³⁸ U Lida neğa'e Iopa neğa uhiğano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neğano radiu'ete'e igirotene, vaze aheu ane vağe tuğuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ġa emeğe teite ġarihe aro'ı!" ³⁹ Ebu Petero ani zeğe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neğa tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiğa ihoniro. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeğe nidu'a tuğuze buzıro, ebu obe-nağa hina tuğadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roğaeğā moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iğuno'ı!" Ebu ani ubumağa ra'aro, ebu Petero horonadu, iğune ehoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azağa zu ġozoba nidu'a huze diuğiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e ihozıro.

⁴² E'e hariğa'e Iopa neğa azağa nidu'a igiro, ebu vaze ġehağani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neğano mada nu radiunu. Ani'e vaze 'ahoga, niğa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogağa ġuhadu faininu.

Korunelio'a Petero huniro

10 Vaze 'ahoga niğa Korunelio'a Kaisarea neğano radiunu. Ani'e İtali uti azağa rae huze'ete'e ibito ziniro. †† Ani zu ane neo radiu'ete'e azağa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azağa. Ani'e Iuda azağa, tohe'a fereze'ete'e azağa borofe danazido, ebu iğaiğa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ġorava 'ahogano mada uğidu (3 koroko) zamağano, iğunu'ete'e teigiuro. E'e zamağano Badi'a tuğure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuğure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. ⁴ Korunelio ani ġiğarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohē?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ġa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohē. ⁵ İzidi 'ada vaze nu Iopa neğano tuğuzo'i, vaze 'ahoga niğa Simona zamahanoga veize. Niğa 'ahoga'e Petero rae hune'ohē. ⁶ Ani'e vaze 'ahoga, niğa Simona, e'e neo radiu'ohē. Simona'e boromakau ogağa ġuhadu faine'ete'e vazeğā. Ani ne'e davara genağano."

† E'e huga'e "dia". †† Ani uti azağa mağa tiba (100) ibito ziniro.

⁷ Ani ġorenirote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuġure vazeġa ahezu zu ane uti vazeġa 'ahoga ane tuġure haġae'ete'e huze onairo. Uti vazeġa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazeġa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuġuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reiirotene, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro. ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teigi. ¹¹ E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaġa boro bagaġa heuġani'e ariġa ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro. ¹² E'e ragano'e odaġa ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro. ¹³ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iġuno'! E'e manadu ano'!" ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido." ¹⁵ Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'!" ¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro. ¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" ¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Ġiano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe. ²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuġuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vaze uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazeġa'e eġe. Za nougadu onaeha?"

²² Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa. Ani vaze duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazeġa. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuġure viga zaġoġani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.' " ²³ E'ano'o Petero ani vaze uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeġe teite iġuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanonon'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ġorava moneo Kaisarea neġano feuriro. U

† Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

Korunelio ani, nabuga zu ane vaze manoġa manoġa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaġa babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iġuno'!" raena'a, ani mae ġihiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vaze tauġi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġiro, ebu vaze ġehaġani'a nu'oranoga horoziro.

²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheġa ga sau'a rae mene re'uma.' ²⁹ E'ano'o ġae'a ġoere tuġuratene, mene hezaha rehano, onae'ha. E'ano'o e ġadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ġazaġa modate'ea, ġorava mone mada uġidu zamaġano (3 koroko) e'e nehe zamaġano kuraunu. E'e zamaġano vaze 'ahogani'a eġe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ġae kuru iginu zu ġahugoneġo horoninu. ³² 'Ougadu vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga, niġa Simona zamahano'! Niġa 'ahoga'e Petero. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazeġa. Ani ne'e davara genaġano.' ³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoġa tauġi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoġa igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae ġihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe. ³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoġa tuġurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-onon'o zama roġeġa me'uma hariġa. Ani'e vaze nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatiso'a haramena'a, 'Babatiso mo'! reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vazeġa, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoġa haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ierusalem neġano haġaidote'e haġaiġa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeġe zu Badi'a'a ohotirote'e azaġani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iġunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu

Iesu'a tuḡufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ḡabone zu rune azaḡa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'!' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azaḡa nidu'a'a hariḡa 'ahige rae furene'ohē. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azaḡa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeḡe sau'a aḡutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaḡa Vine Zaḡoḡa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ḡoere e'e haramē radiunute'ea, ḡoere igi radiunute'e azaḡa nidu'a mazao Vine Zaḡoḡani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamaḡano Iuda azaḡa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iḡuri haḡairote'e azaḡa. Zeḡe'a, Iuda mene azaḡa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaḡoḡa ovoe be'u-nadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagarō, ⁴⁶ mazaḡa Iuda mene azaḡani'a ḡoere 'ahoga 'ahoga hina ḡoere'enoga zu Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine. †

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeḡe mazao zuni Vine Zaḡoḡa tuḡuneha, emeḡe mazao tuḡunirote'e teige. E'ano'o eḡe'a zamare'etene, 'adi duḡuru'e iḡu'a o'o'a rehano bapatizo mouga idaḡa." ⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duḡuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niḡano bapatizo mo'!" Ebu e'e enogano zeḡe'a Petero uminiro, zeḡe teite mada nu radoga veize.

Petero'a Ierusalemā ekalesia azaḡa mazao Badi'a'a Iuda mene azaḡa veize naḡini haḡairote'e rae fureniro

11 Iudea haba'a nidu'a zamaḡano, apostolo azaḡa zu Zuhi'a Boro mone azaḡani'a, Iuda mene azaḡa zuni Badi'a ḡoere mae ḡihinirote'e igiro. ² E'ano'o Petero'a Ierusalemā neḡa itirotene, ahirize iḡurizeta azaḡa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ḡa'e Iuda mene azaḡa ne onamadu, zeḡe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iḡuri o'o'a azaḡa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doḡo'ani rae fureno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neḡano radadu, kurau'egano, iḡunu'ete'e teigiro, ebu dabua rafaḡa boro heuḡa ariḡa ḡazaḡano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eḡe uhiḡano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eḡe'a faine ḡianirotene, rahao odaḡa ḡazaḡa maniḡa nunu, aḡire maniḡa, dare'ete'e avazoḡa heuḡa zu adure niniḡa nunu ḡehaḡa horoniro. A'e emeḡe, Iuda azaḡani'a mene au'ete'e bonariḡa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iḡuno'!' Manadu ano'!' ⁸ Ebu eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaḡa! E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a zamaḡano mene deheḡa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariḡa eḡe hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariḡa'e ufire rae ago ro'!' ¹⁰ E'e haḡaiḡani'e ḡae uḡidu fureraro. E'e ḡarugano

† Iuda azaḡa ze 'ane ahiri rana iḡuri o'o'a azaḡa'e Badi'a'a mene mae ḡihizi'uma rae zamariro. Iuda azaḡa'e ahirize rana iḡurizeta, u Iuda mene azaḡa'e iḡurize o'o'a.

bone dabua rafaḡa zu e'e rana tirote'e ḡauḡa nidu'a adure ḡoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaḡano Kaisarea neḡanono'o tuḡuzirote'e vazeḡa uḡidu'a eḡe'a radirote'e neḡano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaḡoḡani'a ihina'a, 'Zeḡe teite onamo'!' Ze'e Iuda mene azaḡa rehano, ago zamare 'ada'ado'!' Ebu Zuhi'a Boro mone azaḡa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ḡatihena'a, Kaisarea neḡa ovoiro. Ebu eme'e eḡe veize ḡoere tuḡurirote'e vazeḡa neo feuradu diuḡiro. ¹³ Ebu e'e vazeḡani'a ane neo tuḡure viḡa'a nouge nouge furerarote'e hariḡa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neḡano vaze nu tuḡuzo'i, ebu vaze 'ahoga niḡa Simona zamahano'!' Niḡa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡa nidu'a'e e'e egadu ḡabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eḡe'a ḡoere ḡadahirotene, Vine Zaḡoḡani'a zeḡe vaḡe ovairo, ibite emeḡe vaḡe ovairote'e teige. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ḡoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatiso'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zaḡoḡa hina bapatizozu'uma.' ¹⁷ Ebu emeḡe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaḡano Badi'a'a ḡahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaḡa zuni ḡahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haḡai 'uoga mene hune idaḡa.'" ¹⁸ Zeḡe'a e'e igirotene, mene bare ḡoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaḡa zuni Badi'a'a zamazadu, ḡabone tuḡutuḡu mouga veize zamaze sau'anono'o ḡihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaḡanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaḡa mazao aḡire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalemā neḡanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuḡa, zu Suria haba'ano Antioka neḡa onamiro. Ze'e Iuda azaḡa mazao da'o hari manoḡa haramē'ena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaḡa nu'a Antioka neḡa onamadu, Giriki azaḡa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariḡa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a gigi'ani'a zeḡe ranao radiunu 'ahine, vaze ḡehaḡani'a haramoze mae ḡihinadu Iesu mazao fiuro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariḡa Ierusalemā ekalesia azaḡani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Banabasi tuḡune onamiro, Antioka neḡa. ²³ Ani Antioka neḡano feurirotene, Badi'a'a ḡahunone manoḡa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeḡe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie gigaru rado'!" ²⁴ Mazaḡa Banabasi'e vaze manoḡa zu Vine Zaḡoḡani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazeḡa. 'Ougadu vaze ḡehaḡa bagaḡani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaḡoga radu Taso neḡa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zama-hanadu Antioka neḡa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba

e'e ekalesiağa azağa teite nu'oranadu, vase ġehağa bagağa ihozido. Ebu Antioka neġanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ġadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaġano, peroveta azağa nu'a Ierusalem neġanono'o Antioka neġa ovairo. ²⁸ E'e zamaġano vase 'ahoga niġa Agabo'a, nu'onu'o zamaġano iġuniro. Ebu Vine Zaġoġani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaġano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klau-dio'a Roma zuhi'ağa reirote'e madaġano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neġano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azağa veize tuġuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one hauġirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalem ekalesia boroboro veize odohe itiro.

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

12 'Ouge haġairote'e zamaġano, kini Heroda Agripa'a † tuġuzadu, Ierusalem ekalesia azağa nu sauszoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuġuzadu, Ioane negoġa, niġa Iakobo, diribi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azaġani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuġa Au'ete'e Muiġa madaġano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azağa 'evorao tiro. Uti azağa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vase ġazağa ġazaġani'a mada 'aune 'aune gadine gauido. Heroda ani ura'e, Iġine Mode'ete'e Muiġa ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro. ⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azaġani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neġanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriġa ahe u hina batunadu uti azağa ahe bo'aġano baze radiunu, ebu uti azağa aheu 'ahoga'e ġu'a neġa ibihetaġano edau radiro. ⁷ E'e zamaġano Zuhi'a Boro tuġure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neġa zamaġa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeġa moneo fa'ofa'onadu evanirao, ebu raena'a, "Ġarihe iġuno'ii!" 'Ouge reirotene, auri adiriġani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuġure viga'a nina'a, "Kiba'iġo rinedo'i, ebu tamakaġo haġao'ii!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuaġa vidanadu, eġe hegote aro'ii!" ⁹ Petero ani, tuġure viga hegote buaro, rehano e'e zamaġano tuġure viga'a haġairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iġunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azaġani'a ġiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetaġano feuri' onairotene, e'e ibihetaġa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau

† Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aġi. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamaġano.

onamiro. Ebu ibio mene faġa oname'enogano, tuġure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamaġa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuġure viga tuġuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azaġani'a togahirote'e haġaiġa sau'anono'o mae vaġiheha."

¹² E'uge ederitene, Petero ani Ioane vi'a, niġa Maria ne onamiro. Ioane niġa 'ahoga'e Mareko. Vase ġehaġa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetaġano toketokeritene, tuġure roġaġa, niġa Roda'a ġianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraġa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuġiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeġe'a nina'a, "Ġa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeġe'a raena'a, "A'e Petero ane tuġure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeġe'a iġunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'ii!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ġu'a neġanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azaġa ihozo'ii!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neġa gadine'ete'e azaġani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iġuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azaġa tuġuzadu Petero faifaine vaġiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azaġa ġadiġadiziro. Ebu gadi azaġa'e zimi ruzoga veize tuġuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iġunadu, Kaisarea neġa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neġa azaġa mazao maġune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neġa azaġa'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuġure vaseġa boro, niġa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoġa mouga rae umidiro, mazaġa ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iġaiġa meido 'ahine. ²¹ Heroda ġiani'uma madaġa meirotene, ani kini dabuaġa haġaadu kini ehoro haba'ano ehoro. Ebu hunio nu'orarote'e azaġa mazao haramiro. ²² E'e igirotene, e'e azaġani'a ġihau bagaġa ġoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vase'a." ²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a zogone Heroda runediro, mazaġa ani'e vasevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ġoere'e bororu onaminu, ebu vase ġehaġani'a egadu mae ġihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azaġa moni zini' onamirote'e gauġa hauġirotene, Ierusalem neġanono'o

bariro. Tahi'a 'ahoga niġa Ioane zu zamahu Antioka neġa ovoiro. Ani niġa 'ahoga'e Mareko.

Hari manoġa harama ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

13 Antioka ekalesiaġa zamaġano'e peroveta azaġa zu ihore azaġa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niġa 'ahoga'e Niġera, ebu Kurene vazeġa, niġa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano boro-rarrote'e vazeġa, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogo-mu moneo zaġozaġe'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e eġe gau veize meirobobo, eġe veize avo ohozo'!" ³ E'ano'o ze zaġozaġiro zu kurarrote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuġuze onamiro.

Paulo'a ibite harama ragavirote'e

Kupro 'umuġano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaġoġani'a tuġuze'e-na'a, Seleukia toġatoġaġa ovoiro, ebu e'eano'o ġasi hina Kupro 'umuġa ruhau fariro. ⁵ Ebu Salami neġano feurirotene, Iuda azaġa kuru neġa neġa diuġadu Badi'a ġoere haramiro. Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeġe danazoga veize ġatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuġa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafu neġano feuriro. Ebu Iuda vazeġa 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ġuriro peroveta vazeġa, niġa Bari-Iesu †. ⁷ Ani e'e 'umuġa gavanaġa teite vazetite radiunu. Gavana vazeġa niġa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoġa, faifairu zamare'ete'e vazeġa. Ani Badi'a ġoere igihi reiro. E'ano'o vaze tuġunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazeġa e'e, niġa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ġoe'a. Ġoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeġe ġoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ġunuġununiro. ⁹ U Saulo, niġa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu, Eluma ġiane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ġa'e Satani ubuga. Haġai duduġa nidu'a agireni'ete'e vazeġa. Ġuriro zu so'oso'o haġaiġani'a ġae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduġa ġunuġunune'ete'e haġaiġa mene mode'ohe. ¹¹ Ġiano'! Zuhi'a Boro gigi'a'a ġae rana raha. Ġa'e ubumaġo'a kura'uma, ebu mada nu agaġa horonoga mene idara'uma."

Ebu ġoze zu uzabo'a ubumaġa zogone 'uiro, ebu tu-fatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vaze vaġiro. ¹² Ebu gavana vazeġa'e furerarrote'e haġaiġa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro haġai ederadu, zaguzagaru.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neġano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaġa'e Pafu neġanono'o iġunadu, Pamufulia haba'ano Perega neġa ġasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duġuru muhizadu, Ierusalemne neġa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neġanono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neġano feuriro. Ebu Bana Madaġa madaġano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaġa kuru neġa diuġadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere me'odirote'e enogano, Iuda azaġa kuru neġa ġiane'ete'e azaġani'a, Paulo duġuru veize ġoere tuġuriro. "Negofe duġuru, za emeġe veize inara ġoe'a e'e ro'idene, haramine idaġa hehe?"

¹⁶ Paulo ani iġunadu 'evo'a mae ġihiniro, zeġe'a ġoe'a ego hanoga veize. Ebu ġoe'a ġadaheniro, raena'a, "Isaraela azaġa, zu Iuda mene azaġa Badi'a gubane'ete'e, ego'!" ¹⁷ Isaraela azaġa Badi'a'a, aġife duġuru meiro, ebu zeġe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ġehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri ġae ġazaġa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaġano, ze'e Badi'a ġoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro.

¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaġa'e, Badi'a'a zimi hauġadu, habaze'e Isaraela azaġa ziniro.

²⁰ Muri maġa ġazaġa zu ġae fu'o gaubanana (450) zamaġano, 'ouge haġainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaġa bo'aġanono'o Isaraela azaġa ibito zini'uma azaġa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haġae onamo peroveta vazeġa Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaġa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazeġa. Ani, muri ġae ġazaġa gaubanana (40) Isaraela azaġa ibito ziniro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauġanono'o mae vaġinadu, Davida madu kini iġu'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eġe zama'a urato hau'ete'e vazeġa. Ani'e eġe'a urate'ete'e gauġa nidu'a haġai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae trote'e ibiġano, Davida mariganono'o vaze ġabozi'uma vazeġa fureno ziniro, ebu ani Isaraela azaġa mazao tuġuniro. Niġa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaġa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuradu, bapatizo mo'!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau hauġe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazeġa'e ari-ga onae'ohe. E'e ane tuġure vazeġa radu, tamakaġa miniġa fuhio hanoga zu mene idaġa. Ani ni'e eġe ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ġoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaġa, ebu Iuda mene azaġa, Badi'a gubane'ete'e! Emeġe veize, Badi'a ani, vaze ġabozi'uma ġoe'a tuġuriro. ²⁷ Ierusalemne azaġa

† Bari-Iesu, ġoere e'e huga'e Iesu ubuga.

zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa ḡoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡu-nirotene, e'e ḡoe'a haḡae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zaḡoḡano tirote'e ḡoe'a nidu'a ane mazao haḡae hauḡirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neḡa itirote'e azaḡa mazao mada ḡehaḡa zamaḡano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e hariḡa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoḡa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae tirote'e ḡoe'a'e, ³³ vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e Iesu runeono'o bare ḡaboniro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ḡa'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,
'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e ḡahugoneḡa manoḡa zae zini'uma.
E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,
zu e'e ḡoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,
'Ḡa'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a ruhuranoga veize iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Ḡoere 'adi'e Davida hariḡa mene tiro, mazaḡa Davida ani'e, ane radone madaḡano Badi'a ura gauḡa haḡae hauḡirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouḡaḡa idu haba'ano ḡuriro, ebu ahi'a'e ruhurararo. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazeḡa'e 'ahi'a mene ruhurararo.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'! Eme'e, Badi'a'a zae haḡai sau'a aḡutu modi'uma ḡoe'a'e, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o zae mazao haram'e'ohe. ³⁹ Mose goro ḡoe'a haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubu-mao duduḡa rouga mene idararo, mazaḡa vaze haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fiine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanono'o mae vaḡizi'uma. ⁴⁰ E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene furera-noga veize ḡiano'! ⁴¹ 'Ahige touga, raena'a, 'Ḡiano'!

Za'e, Badi'a ḡoere he'ehe'ene ḡoere'ete'e azaḡa,
zaguzagano'i, ebu rudano'!
Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano

haḡai 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
zae ihozine zuni,
"Uguḡa haḡaiḡa'e
mene furera'uma." radu,

e'e ḡoe'a mene mae ḡihini'uma." (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni ḡoere e'e 'aune bare haramoga. ⁴³ Vaze 'ai rururu ḡourirote'e, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a mone ḡi-hurirote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduḡuziro, raena'a, "Badi'a ḡahunoneḡa manoḡa zamaḡano fie gigaru onamo'!"

⁴⁴ Bana Madaḡa Madaḡa bare meirote'e, ne e'e aza-ḡa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ḡoere egoga veize nu'oraro. ⁴⁵ Rehano Iuda azaḡani'a, vaze ḡehaḡani'a nu'orarote'e horonirote'e, ze ahiahi meiro, ebu ḡoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e ḡoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e ḡoere figure'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azaḡa veize Badi'a ḡoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ḡoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ḡabone tuḡutuḡu mene me'uma azaḡa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaḡa veize haram'e'uma. ⁴⁷ Mazaḡa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaḡa mazao eḡe ḡoere rae furenite'e agaḡa rouga veize ḡa oho'iro,
ḡae'a haba nidu'a zamaḡano
Zuhi'a Boro'a vaze ḡabozi'uma
hariḡa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaḡani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ḡoere niguniro. Ebu ḡabone tuḡutuḡu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa'e nidu'a ane ḡoere mae ḡihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ḡoere'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaḡa'e, Iuda roḡae nize boro azaḡa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neḡa ibito zini'ete'e azaḡa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sauzoga rae hara-haraziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaḡiziro.

⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ḡoeri'uma heuḡa, odaze hu'u-ruḡa fode rurunadu, Ikonio neḡa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Za-ḡoḡani'a iri'avoziro.

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neḡano haramiro

14 Paulo ani Banabasine Ikonio neḡano on-amirote'e, iḡaiḡa haḡae'ete'e teige Iuda azaḡa kuru neḡano diuḡiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaḡa zu Giriki azaḡa ḡehaḡa bagaḡani'a Iesu mazao fiiro. ² Rehano Iuda azaḡa, Iesu mazao mene fi-irote'e'a, Iuda mene azaḡa zama ḡunuḡununiro. Ebu Paulo duḡuru agirezouga veize Iuda mene azaḡa zama

aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faġa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ġahunofi'uma hariġa'e ġoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azaġa 'evore hina ane tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġao ziniro. ⁴ Rehano e'e neġa azaġani'e rovotadu, nu'e Iuda azaġa mone reiro, u nu'e apostolo azaġa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azaġa nu zu Iuda azaġa nu'a zeġe ne ibito zini'ete'e azaġa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azaġa zimi sausauzoga veize, neneġaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariġa igirotene, e'e neġa modadu Lukaonia haba'a feraw onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neġano zu e'e uhiġa uhiġa haba'ano ⁷ hari manoġa haramine onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neġano odaġa sau'a vazeġa fainiro

⁸ U Lusitera neġano odaġa sau'a vazeġa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ġiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odaġa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "Iġune edano'!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iġunadu edau ragaviro.

¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano hwaro, raena'a, "Badi'a'a vaze radu emeġe vaġe ovaeha."

¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine. ¹³ Dio dibu'o neġa'e Lusitera neġa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeġani'a, vaze ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neġa ibi-hetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vaze ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

¹⁵ "Nego nabudi, za nougadu 'uguġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vaze tauġi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoġa haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aġa vaġe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo.

¹⁶ Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu. ¹⁷ Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoġa manoġa fureninu. Zae veize adure-ono'o irugu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze ir-avoninu."

† Dio zu Hereme'e Giriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġon-aganu e'e haġaiġa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ġarugano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġanonu'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. ²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabaġeġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirrotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoġa haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro. ²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaġozaġe'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'a aġa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Pereganeġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanonu'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoġa haramine'eta'a'e Antioka neġanonu'o ġadaheniro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manoġani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziro.

Ebu anianine e'e gauġa haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fii'uma ibiġa Badi'a'a bohanirrote'e hariġa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

Ierusalemneġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirrote'e ġo'aziro

15 E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife ihoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a igirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalemneġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru

Ierusalemene neĝano tuĝuziro. Ebu zeĝe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaĝani'a Zuhi'a Boro mone ĝihurirote'e hariĝa neĝaneĝano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaĝa nidu'a, e'e hariĝa igirotene, matu'e rudaro.

⁴ Zeĝe'a Ierusalemene neĝano feurirotene, Ierusalemene ekalesia azaĝa, apostolo azaĝa zu ekalesia vase boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeĝe gauono'o haĝairote'e ĝauĝa nidu'a, Paulo duĝuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaĝa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaĝa nu'a iĝunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaĝa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iĝu'a haĝai'uma, ebu Mose goro ĝoe'ano tirote'e haĝaiĝa zuni haĝai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaĝa zu ekalesia vase boroboro'a ĝoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faĝa ĝo'anirete'e enogano, Petero'a iĝunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeĝa, ibite zae bo'aĝanono'o Badi'a'a eĝe tuĝuhiro, Iuda mene azaĝani'a hari manoĝa egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vase zama edere'ete'e Badi'a'a. E'e Badi'a'ani'a Iuda mene azaĝa mazao zuni Vine Zaĝoĝa tuĝuniro, emeĝe mazao tuĝunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaĝa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaĝa zu eme'e mene nunu, mazaĝa zeĝe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeĝe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeĝe zu vouĝafe'a haĝaoga mene idararote'e haĝaiĝa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, haĝai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ĝahunofi'ete'eano'o eme ĝabofeha. Iuda mene azaĝa zuni Badi'a'a e'e ibiĝano ĝabozeha."

¹² Petero ĝoere igirotene, e'ea radirote'e azaĝa nidu'a mene ĝoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeĝe gauono'o Iuda mene azaĝa bo'aĝano ane tahi gigi'a haĝaiĝa zu zaguzaga'uma haĝaiĝa haĝaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaĝano, e'ea radirote'e azaĝani'e abite radiro.

¹³ Zeĝe'a ĝoere hauĝirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iĝunadu ĝoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eĝe ĝoere ego'ii! ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaĝa zamaradu, Badi'a mone reifine zeĝe bo'aĝanono'o ĝadaheĝano vase nu zamazirote'e hariĝa, Petero'a rae fureneha. ¹⁵ Peroveta azaĝa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neĝa fahanoga'e, eĝe'a bare ogora'uma.

Ane ĝahutu neĝa'e

bare ogoru ĝehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamaĝano radiu'ete'e azaĝani'a

Zuhi'a Boro vaĝifine.

Ebu Iuda mene azaĝa bo'aĝano

eĝe mone ra'ete'e azaĝani'a

Zuhi'a Boro vaĝifine.

E'e haĝaiĝa fureni'uma

Zuhi'a aĝa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirote'e ĝoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eĝe'a zamare'etene, haĝai aduga'e, Iuda mene azaĝa bo'aĝanono'o Badi'a mone ĝihure'ete'e azaĝa, mene zini'uma, ²⁰ rehano zeĝe veize so'ao miri-hadu, 'ahige ĝoere tuĝuri'uma. Ze, ĝuriro badi'aĝa mazao ti'ete'e ogomuĝa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vaseĝa teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuĝano harine runate'e maniĝa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazaĝa Mose goro ĝoe'a'e amahiono'o neĝaneĝano Iuda azaĝa kuru neĝano Bana Madaĝa Madaĝano me'ode haramene onaido."

Ierusalemene ekalesia azaĝani'a Iuda mene azaĝa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuĝuriro

²² E'ano'o apostolo azaĝa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azaĝa nidu'a teite ĝo'anadu, zeĝe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neĝano tuĝuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niĝa Iuda, niĝa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niĝa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaĝa ibito zini'ete'e azaĝa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuĝuriro, raena'a,

"Eme, zae negoze, apostolo azaĝa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azaĝani'a, Iuda mene azaĝa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neĝano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ĝoe'a tuĝure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeĝe mazono'o amadu, ĝoere nunu hina zamaze mae ĝunuĝununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeĝe'a mene tuĝuziro. ²⁵ E'ano'o emeĝe nidu'a ĝo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoĝa Banabasi zu Paulo teite zae vaĝe tuĝuzi'uma ra'ohe.

²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeĝe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeĝe ĝabone ahetirote'e azaĝa. ²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuĝuze'ohe, emeĝe'a so'ao mirihate'e ĝoe'a, zeĝe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaĝoĝani'a ibitofeadu, emeĝe'a ĝo'anate'e ĝoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haĝaiĝa nunu haĝao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haĝai'uma haĝaiĝa'e 'ahi da'o. ²⁹ Ĝuriro badi'aĝa veize teate'e maniĝa mene a'uma, ebu ru zu 'unuĝano harine runate'e maniĝa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vaseĝa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haĝai 'uguĝa mene haĝaine, za'e haĝaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'ii!"

³⁰ E'ano'o zeḡe ḡazaḡa'e tuḡuzadu, Antioka neḡa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaḡa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeḡe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ḡoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azaḡa. Ze Zuhi'a Boro mone azaḡa mazao iradugu ḡoe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e zama roḡeḡa veize zeḡe rana kuranadu bare tuḡuzi'ro. Ebu ze Ierusalem neḡa bare onamiro, zeḡe tuḡuzirote'e azaḡa vaḡe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neḡano radadu, vase ḡehaḡa teite Zuhi'a Boro ḡoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovtiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeḡe'a ibite Zuhi'a Boro ḡoere haramirote'e neḡaneḡa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡani'a nouge radiu'ete'e ḡiazih." ³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niḡa Ioane, niḡa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi rei. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoḡa rae zamariro, mazaḡa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeḡe teite mene gaue onamiro. ³⁹ Paulo zu Banabasi'e ḡoereze'a rira' onamirotene, ze rovtadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuḡa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Zuhi'a Boro ḡahunone manoḡani'a zeḡe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iḡuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡa inaraziro.

Paulo'a haba faḡano hame ragavirote'e aheuḡa

Timoteo'a Paulo ḡatine onamiro

16 E'e enogano Paulo ani, Derebe neḡa onamiro, ebu hena Lusitera neḡa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niḡa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roḡaeḡa. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vaseḡa. ² Zuhi'a Boro mone azaḡa, Lusitera neḡa zu Ikonio neḡano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vase manoḡa." rei. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeḡe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azaḡa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeḡa Timoteo moga'e Giriki vaseḡa. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iḡuri haḡairo, hena iḡite Iuda azaḡani'a ḡoeri'uma rei. ⁴ Ebu ze neḡaneḡa ragave oname'ena'a, Ierusalem neḡano apostolo azaḡa zu vase boroboro'a ḡoere idanirote'e ḡoe'a ihozido, zeḡe e'e haḡaiḡano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azaḡa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaḡa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaḡa Vine Zaḡoḡani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuḡihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi rei, rehano Iesu Vine Zaḡoḡani'a gararo ziniro.

⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neḡa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iḡunaro. Makedonia vaseḡa 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeḡe danafo'i!" ¹⁰ Paulo'a iḡuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoḡa haramoga veize Badi'a'a tuḡufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ḡarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao fiuro

¹¹ Eme Toroa neḡanono'o ḡasi hina, roḡoroḡe Samotarake 'umuḡa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toḡatoḡaḡa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neḡa onamiro. Filipi neḡa'e Makedonia haba'a zamagaḡano ne boro zu Roma azaḡa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaḡano, eme Filipi neḡa ḡabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaḡani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roḡaeḡa roḡaeḡa ḡoreziro. ¹⁴ Paulo ḡoere abito haunute'e roḡaeḡa 'ahoga'e niḡa Lidia. Ani'e Tuatira neḡa roḡaeḡa, ebu dabua kanaḡa serone'ete'e gauḡa boro haḡaido, zu Badi'a kurano haudote'e roḡaeḡa. Zuhi'a Boro'a zamaḡa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ḡoere egadu mae ḡihiniro.

¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaḡa bapatisozirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eḡe ne onaadu e'ea rado'i!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ḡu'a neḡano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuḡure roḡae tahi'aḡa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haḡae'ena'a ane boro azaḡa veize moni boro haḡaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeḡe hegoti'ena'a, ḡihau ḡoere iḡuniro. "Ahi duḡuru'e Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡa tuḡure azaḡa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ḡabozite'e ibiḡa rae fureno zini'ohe." ¹⁸ Ani mada ḡehaḡa 'ouge da'o haḡae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuḡoniro. E'ano'o tehada roḡae tahi'aḡa zamao radiu'ete'e vineḡa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niḡano, eḡe'a ḡa'ohe. Roḡae tahi'aḡa e'e mazaono'o buano'i!" Ḗoere e'e arigaḡano vine sau'ani'a roḡae tahi'aḡa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuḡure roḡae tahi'aḡa e'e boro azaḡa'e ederiro, ani zeḡe veize moni mene haḡai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaḡani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani

azağa vaḡe tutuze onamadu ziro, raena'a, "Adi duḡuru'e İuda azağa. Ze'e haḡai nunu vase ihozadu, emeḡe ne azağa zama ḡunuḡunune'ohe. Zeḡe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaḡani'a mae ḡihinoga zu haḡaoga'e goro."

²² Ebu vase ḡuḡuvaḡa zuni Paulo zu Silasi agirez-i'ete'e azağa teite 'auḡiro. Ebu gavamani azaḡani'a zeḡe tahi'a tahi'a tuḡuzadu, "Dabuaze zigi vaḡinadu somori hina bouzo'!" reiro. ²³ Ze bouze sausauzirote'e enogano, ḡuano ohoziro, ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa nina'a, "Fairu gadizo'!" reiro. ²⁴ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa'e e'e ḡoe'a egadu, ḡu'a neḡa zamaḡa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ḡu'a azaḡa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaḡano haba'a tabara ḡihau hagariro. E'ano'o ḡu'a neḡa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ḡu'a neḡa ibihetaḡa nidu'a tabara bohataro, ebu ḡu'a azaḡa 'ufuzirote'e auriḡa nidu'a butau ḡouriro. ²⁷ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a evatadu, ḡu'a neḡa ibihetaḡa bohatanoga horonirotene, kariḡa hizi madu, ane'a bare ḡounihi reiro, mazaḡa ani 'ane ḡu'a azaḡa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ḡihau ḡoere iḡune'ena'a, "Ago 'ougo'! Emeḡe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa'e ḡurizabu raena'a ihure huḡane madu ḡu'a neḡa dure diuḡiro. Ebu rere'ru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ḡuḡuriro. ³⁰ Ebu ani ḡu'a neḡanono'o mae buzadu ḡadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haḡaine ḡabone hidi'uma?"

³¹ Zeḡe'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro İesu mazao fio'! 'Ougine, ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡani'e ḡabone hidi'uma." reiro. ³² Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa zu neḡano raidu'ete'e azaḡa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ḡoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, ḡu'a gadine'ete'e vazeḡani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iḡu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a zogone bapatizo meiro. ³⁴ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neḡa azaḡa nidu'a teite matu'u boro haḡairo, mazaḡa ze'e Badi'a mazao fiuro 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaḡani'a zeḡe gau azaḡa tuḡuziro, ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa nouga veize, raena'a, "E'e azaḡa tuḡuze buzo'!" ³⁶ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a Paulo niro. "Gavamani azaḡani'a ḡoere tuḡureha, zae tuḡuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roḡeḡano onamo'!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaḡa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaḡa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ḡu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuḡufe bufihi ra'ohe. Mene 'ougi'uma! Zeḡe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaḡani'a gavamani azaḡa vaḡe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaḡa." reirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani aza-

ḡa'e zeḡe vaḡe onamadu umiziro, zeḡe mazao nagini sau'a haḡairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaḡani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neḡa mode iḡuno'!" ⁴⁰ Ebu anianine ḡu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa hidadu, inara ḡoe'a ziro, ebu Filipi neḡanono'o iḡuniro.

Paulo Tesalonika neḡano

17 Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neḡa vi-tau onamadu, Tesalonika neḡano feuriro. E'e neḡano'e İuda azaḡa kuru neḡa 'e'e. ² Paulo ani iḡaiḡa haḡae'ete'e teige, Bana Madaḡa madaḡano İuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, buka zaḡoḡa me'ode'ena'a İuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡidu meiro. ³ Ani'e buka zaḡoḡanono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tırote'e, faifairu ihozıro. Ebu 'ahige reiro, "Eḡe'a rae furene'ete'e vazeḡa, niḡa'e İesu, ane huga'e Keriso." ⁴ Ebu İuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihinıro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neḡano nize boro roḡaeḡa ḡehaḡa zuni 'auḡiro.

⁵ Rehano İuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau tauḡe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihı radu harae ḡuzuhıro. Ebu İasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vase ḡuḡuvaḡa mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozırotene, İasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu ahasise buzadu, kanısoero azaḡa zamao ohozıro, ebu ḡihau ḡoerıro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vase mae ḡunuḡunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diuḡeha. ⁷ Ebu İasoni'a ane neo mae zouzıro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niḡa'e İesu." ⁸ E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanısoero azaḡani'a e'e igırotene, zamaze'a adudu ḡourıro. ⁹ Rehano ze'e İasoni duḡuru mazaono'o mae buzıte'e moniḡa madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neḡano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Paulo zu Silasi zogone tuḡuzadu Berea neḡa onamiro. Berea neḡano feurirotene, İuda azaḡa kuru neḡa diuḡıro.

¹¹ Berea azaḡa'e zamaze mene riḡa, Tesalonika azaḡa mene heuḡa. E'ano'o Paulo'a haram'e'ete'e ḡoe'a faifairu igıro, zu ane haramo ḡoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaḡoḡa me'ode udahıdo.

¹² Ebu İuda azaḡa ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roḡaeḡa zu Giriki ohozeḡa nize boroboro ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano İuda azaḡa Tesalonika neḡano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neḡano zuni Badi'a ḡoere haramırote'e igırotene, zeḡe zuni Berea neḡa ona-

madu, Berea azağa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azağa'e Paulo da'o zogone tuğune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neğano radiro. ¹⁵ Paulo ğatinirote'e azağa'e Paulo Atena neğa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeğe mazao Silasi zu Timoteo veize ğoere tuğuriro, raena'a, "Eğe vağe ğarihe aro'!" reiro. Ebu ze ğoere odohe, Berea neğa bare onamiro.

Paulo Atena neğano

¹⁶ Paulo'a Atena neğano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ğuriro badi'ağa ğehağa e'ea horonirotene, zamağani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azağa kuru neğa diuğadu, Iuda azağa, zu Giriki azağa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ğo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu'ani onairote'e teite ğo'anido. ¹⁸ Ebu edeğa azağa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ğoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariğa zu Iesu'a rudanadu bare ğabodirote'e rae furenitotene, vaze nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ĝoe'a fu'a vazeğa 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago mağano kanisoro azağa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeğe'a nina'a, "Ĝae'a rae furene'ete'e ihoreğa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederih ra'ohe, ²⁰ mazağa emeğe teğao ibite mene hune zu igirote'e hariğa 'ahoga rae furene'ohe.

E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederih ra'ohe."

²¹ Mazağa Atena azağa, zu haba 'ahoga 'ahoga azağa e'ea radiu'ete'e hağai'e 'ahiguğa. Zeğe nidu'a, zeğe radiu tauğe'ena'a, ihore iziga ğoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azağa zamao edanadu ğoeriro, raena'a, "Atena azağa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ğehağa kurano hau'ete'e azağa. ²³ Mazağa eğe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ğauğa ğehağa horoneha. E'e zamağano dibu'o fatağano ğoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĞU'A BADI'AĞA VEIZE". Za ağu'a badi'ağa mazao kurau'ohe. E'ano'o eğe'a Badi'a a'e iniu rae furenih ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamağano radiu'ete'e ğauğa nidu'a hağairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neğa zamağano mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neğa. ²⁵ Ane huga'e ğabone, ğabone iriga zu ğau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'ağa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ğauğa o'o'a. Vaze'a ane veize ğau 'ahoga mene hağao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga hağaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azağa nidu'a hağairo, vaze'a haba nidu'a zamağano radoga veize. Ebu zeğe'a radi'uma madağa rae tiro, zu radi'uma haba'a ğonaneğa hağairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vağoga veize, ebu inare vağadu Badi'a

hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeğe nidu'a mazaono'o mene fağa. ²⁸ Mazağa eme ane ğabone zamağano ğabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'ağano bada garahe'ete'e vazeğa 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeğe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu hağae'ete'e ğauğa teite idağa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vaze ağu'a 'ahine, 'uguğa hağaiğa hağaidote'ea, Badi'a ani ğiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ğihuno'!' ³¹ Mazağa ani'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa ibi dudugano kotazite'e madağa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazeğa zuni ohoniro. E'e vazeğa'e ani'a runeono'o bare ğaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ğoere onamihi ra'enogano, Atena azağani'e, rune vazeğani'a bare ğabodirote'e ğoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eğofu haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariğa'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, ğoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azağa mode iğuniro. ³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'auğadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamağano'e, Areopago kanisoro vazeğa 'ahoga, niğa Dionusio, zu roğae 'ahoga, niğa Damari, ebu vaze ğehağa zuni.

Paulo Korinto neğano

18 E'e enogano, Paulo ani Atena neğa modadu, Korinto neğa onamiro. ² E'ea Iuda vazeğa 'ahoga, niğa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazeğa. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neğa on-aadu, mada nu da'o radiro, mazağa Roma zuhi'ağa, niğa Klaudio'a, "Iuda azağa'e nidu'a Roma neğanono'o vağino'!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ğiazi' on-amiro. ³ Paulo zu zeğe moni gauğa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraiğa rafağa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeğe teite radadu gaido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madağa madağa nidu'a, Iuda azağa kuru neğano haramido, ebu Iuda zu Giriki azağani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ğoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gau'e hunido, ebu Iuda azağa mazao "Iesu'e Keriso." rae doğ'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue ğoerinu, zu ğoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuağa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga di-uğ'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'!' E'e aduga'e eğe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azağa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azağa kuru neğa modadu, vaze niğa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano hau-dote'e vazeğa. Ani ne'e Iuda azağa kuru neğa

genaĝano. ⁸ Iuda azaĝa kuru neĝa ibitohau'ete'e vazeĝa'e niĝa Krisipo. Ani zu neĝano radiudote'e azaĝa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neĝa azaĝa ĝehaĝa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapato meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iĝunao Paulo niro. "Ago rihano'! Rehano 'ize haramo onamo'! Hebe'o ago 'ue rado'! ¹⁰ Mazaĝa e'e ĝae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a zuni sausa'oga veize mene agato ĝani'uma, mazaĝa ne 'adao'e eĝe none re'uma azaĝa ĝehaĝa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neĝano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ĝoere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niĝa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaĝa reirote'ea, Iuda azaĝani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro. ¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoĝa veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azaĝa goro." ¹⁴ Ebu Paulo'a ĝoerihira'enogano, Galio'a Iuda azaĝa ziro, raena'a, "Ego'! Iuda azaĝa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haĝai sau'a boro haĝaifone, eĝe'a ĝoereze ego zinifo. ¹⁵ Rehano za'e Iuda azaĝa mone ĝoe'a ga niĝa ga goroĝa nunu moneo ta'irote ĝo'ano'idene, zae da'o ĝo'ane faino'! E'e 'uguĝa kotaĝa mene haĝai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuĝuze buziro.

¹⁷ Ebu zeĝe nidu'a, Iuda azaĝa kuru neĝa ibitohau'ete'e vazeĝa, niĝa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiĝano bouniro. U Galio'e ĝiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neĝanono'o Antioka neĝa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neĝano 'ize mada ĝehaĝa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azaĝa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ĝatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toĝatoĝaĝano iguĝa vari'iro, mazaĝa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ĝoere rinede tirote'e zamaĝano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neĝano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azaĝa kuru neĝa diuĝadu, Iuda azaĝa teite hari manoĝa ĝo'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeĝe teite e'ea faĝa radoga uminiro rehano, ani mene mae ĝihiniro. "Badi'a'a uratine, zae vaĝe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neĝanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neĝano feurirotene, Ierusalemo neĝa onamadu, ekalesia azaĝa teite hido titiro, ebu bare Antioka neĝa onamiro.

Paulo'a haba faĝano haramo ragavirote'e uĝiduĝa

²³ Paulo ani, mada mene ĝehaĝa Antioka neĝano radirote'e enogano, e'eano'o iĝunadu, Galatia zu Feri-

gia haba'ano neĝa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazeĝa 'ahoga, niĝa Apolo, ani Efeso neĝa onairo. Ani'e Alesandria neĝa vazeĝa. Ani faifairu ĝoere'ete'e vazeĝa zu buka zaĝoĝa zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederote'e vazeĝa, ebu zama nidu'a hanadu inare ĝoerido zu Iesu hariĝa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatozirote'e da'o edeĝa. ²⁶ Apolo ani Iuda azaĝa kuru neĝano mene rihau'ena'a ĝoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ĝoe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirote, Zuhi'a Boro mone azaĝani'a inara ĝoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuĝuriro, zeĝe ani'a onamite'ea mae ĝihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ĝahunone manoĝa zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiudote'e azaĝa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazaĝa ani'a buka zaĝoĝanono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaĝa teite hunio ĝihau ĝo'anadu buziro.

Paulo Efeso neĝano

19 Apolo'a Korinto neĝano radiunute'e madaĝano, Paulo ani maĝa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neĝano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ĝadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaĝano, Vine Zaĝoĝani'a zae vaĝe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaĝoĝa ra'ete'e zuni mene igiro." ³ E'ano'o Paulo'a ĝadizena'a, "Za nagi bapato meiro?" reirote, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapato meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatozirota'a'e, zae'a zamaze ĝihunadu, haĝai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eĝe ĝaruna onaite'e vazeĝa mazao fio'! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze ĝoere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niĝano bapato meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeĝe rana tirotene, Vine Zaĝoĝani'a zeĝe vaĝe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ĝoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ĝoe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaĝano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuĝani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaĝa kuru neĝa diuĝadu, e'ea bato uĝidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ĝoe'a Iuda azaĝa teite ĝihau ĝo'aniro, zeĝe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azaĝa nu'e, teĝa riranadu, Paulo ĝoere hezaho haro, ebu vaze ĝehaĝa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ĝoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaĝa kuru neĝa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga niĝa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neĝa onamadu, mada nidu'a e'ea ĝo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haĝae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaĝa zu Giriki azaĝa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ĝoere igiro.

Sikeva ubuga duḡuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haḡaiḡa iḡaiḡa mene horone'ete'e haḡaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoḡa zu vidau gaudote'e dabuaḡa afa'a madu, ugi azaḡa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.

¹³ U Iuda azaḡa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae haram'e'ete'e, e'e niḡano ḡa'ohe. Vaze mazaono'o buano'!' rae reiro. ¹⁴ Dibuo hau'ete'e boro 'ahoga, niḡa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haḡairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eḡe edeḡa, zu Paulo eḡe edeḡa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineḡa sau'ani'a radiu'ete'e vazeḡani'a, zeḡe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeḡe teite mene idaḡa 'ahine, zeḡe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neono'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neḡano Iuda azaḡa zu Giriki azaḡani'a e'e hariḡa igirotene, zeḡe nidu'a ḡiḡaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ḡihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaḡa ḡehaḡani'a onaadu, aneane haḡai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaḡa ḡehaḡa'e zeḡe murava bukaḡa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaḡa naeḡa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniḡa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ḡoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neḡano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neḡano 'uguḡani'a furerarote'e ḡarugano, Vine Zaḡoḡani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalem neḡa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem neḡa onamite'e ḡarugano, Roma neḡa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeḡa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuḡuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaḡa heuḡano, Efeso neḡano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ḡihine'ete'e azaḡa moneo fureraro. ²⁴ E'e haḡaiḡa'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niḡa Demetrio'a radiunu. U Efeso roḡae badi'aḡa niḡa'e Atemisi †. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aḡa dibu'o neḡa kobefe idane haḡae'ete'e gauḡa odohe durido, ebu tahi'a ḡehaḡani'a ane 'u'uḡano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azaḡa zu ane gau heuḡa haḡae'ete'e azaḡa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeḡa, eme'e gau 'adi haḡaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neḡano zu Asia haba'a nidu'a zamaḡano Paulo'a vaze ḡehaḡa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haḡae'ete'e badi'aḡa'e mene badi'a.' ra'o-

† E'e badi'aḡa'e huga ḡehaḡa haḡai'uma badi'aḡa rae zamariro.

he. ²⁷ Nougine eme gau niḡani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roḡae badi'aḡa boro, ane dibu'o neḡa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roḡae badi'aḡa, ani niḡa ḡihi'a ra'ete'e'a dauḡi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaḡani'a e'e igirotene, maḡune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa, Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neḡa azaḡa nidu'a'a houna'adu harae ḡuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ḡatine onairote'e azaḡa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeḡe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaḡa dure diuḡiro. ³⁰ Paulo ani, vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi radu zeḡe ḡunuḡano diuḡihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duḡuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gau'e'ete'e azaḡa nu'e Paulo vaze. Zeḡe zuni umide ḡoere tuḡurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuḡo'!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a harae ḡuzuhido. Ze ḡoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaḡano vaze ḡehaḡa'e aḡu'a, nagini u'ano diuḡirota'a'e. ³³ Iuda azaḡa nu'a, vaze 'ahoga, niḡa Alesana, ani vaze ḡuḡuvaḡa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ḡihiniro, ebu vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazeḡa. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e ederiotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. ḡoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamaniḡa veize seketeri gauḡa haḡae'ete'e vazeḡa 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa hara garariro, ebu zeḡe nidu'a sifu radiotene, ani zina'a, "Efeso azaḡa, vaze nidu'a edeḡa, Efeso neḡa'e roḡae badi'aḡa boro Atemisi dibu'o neḡa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraḡa hadiḡa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azaḡani'a 'ouge'eta'a'e, haḡai hugahuga. E'ano'o za ago harao'! ḡurizabuo ḡau 'ahoga ago haḡae tauḡo'! ³⁷ Za vaze aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeḡe kuru neḡano ḡau 'ahoga mene ḡonotaneha, zu emeḡe roḡae badi'aḡa niḡa mene sausaune ḡoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaḡa'e vaze 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoḡa. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaḡani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ḡoere aduga ane mazao ri'i-nine manoḡa. ³⁹ Ga zae mazao ḡoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani goroḡano ne azaḡani'a nu'oru'ete'e zamaḡano ḡo'anine manoḡa. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ḡuzuhate'e haḡaiḡa u'ano, nougine'e gavamani azaḡani'a emeḡe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaḡa o'o'a 'ahine, eme'e emeḡe moneo ḡoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ḡoeradu, vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuze ḡouriro.

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

20 Efeso neġano harae ġunuġunirote'e'a hauġirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ġoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaġa inara ġoe'a ġe-haġa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uġidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ġasi hina onamihi reirotene, Iuda azaġani'a Paulo matihi radu neneġani'ete'e igiro 'ahine, ani zamradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neġa vazeġa, niġa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neġa azaġa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neġa vazeġa'e niġa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaġa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iġunadu, Toroa neġano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiġa haġairote'e enogano, Filipi neġanono'o ġasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neġano guhife'ete'e azaġa teite 'auġiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ġorava uġano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuġa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaġano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaġa irarine, muhize iġuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neġano nu'oru radiro. E'e zamaġano'e ihure ġehaġa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aġa 'ahoga, niġa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaġano, ane huga ne hitaga uġiduġanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ġihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ġuġuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'! Ani ġaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neġa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediġa zeġe teite au tiburaro, ebu ġoere onamo, irarirotene, iġuniro. ¹² Nu'onu'o azaġa'e ohoze tahi'aġa ġabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haġairo.

Paulo'a Toroa neġanono'o Mileto neġa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neġa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ġasi hina ibite e'e neġa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ġasio mae ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neġano emeġe teite 'auġirotene, ġasio ofadu, Mitulene neġa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuġa uhiġano vitaro. Ebu ruhau onamo, moġa madaġano Samosi 'umuġano feuriro. Ebu e'e moġanobu'u Mileto neġano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauġoga mene uratadu, Efeso neġa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaġa 'izema

mougano, Ierusalemema neġano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neġano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vaze boroboro veize ġoere tuġuriro, ane vaġe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ġoreziro, rae-na'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diuġirote'e madaġa ġadaheġanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gauvido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gauvido. ²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido.

²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o harame hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'!

²² Ebu ġiano'! Vine Zaġoġani'a tuġutuġuhadu, Ierusalemema neġa oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma. ²³ Eġe'a ragave'ete'e neġaneġano Vine Zaġoġani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname hauġine, zu gauġa haġae hauġine manoġa. A'e Badi'a'a manoġa vaze ġahunu zini'uma hariġa manoġa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aġano Badi'a'a vaze zuhi'azi'uma hariġa harame ragavido. Ġiano'! Izidi e edeġa, zae nidu'a irahene mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eġe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ġabone ibiġa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaġa Badi'a'a zae'a haġaoga urate'ete'e ġoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ġae ġae'a ġae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaġa nidu'a duguze'eno'! Ze'e Vine Zaġoġani'a 'evorezeo tiro, zae'a ġiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaġa narizo'! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaġa. ²⁹ E edeġa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vazeġa 'ahoga 'ahogani'a aġire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoġa sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aġanono'o vaze nu'a iġunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'! Eġe'a muri uġidu zamaġano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoġa ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaġa nidu'a teite ġahugoneġa manoġa me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azaġa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azaġa

danazido, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ġau vaze mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vaze mazaono'o ma'ete'e haġaiġa vitinoga. Ġahuge'ete'e vazeġa'e Badi'a'a manoġa boro ha'uma.' Za e'e ġoe'a zamare'eno'!"

³⁶ Paulo ani ġoere hauġirotene, obenaġa hina tuġadu zeġe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuġano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaġa Paulo'a zina'a, "Za'e irihe mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ġatine ġasio ohoni' onamiro.

Paulo'a Ierusalem neġa onamiro

21 Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauġirotene, ġasio tiradu Koso 'umuġa roġoroġe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuġa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neġa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ġasiġa horonirotene, e'e ġasiġano tiradu iġuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuġa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neġano hebetiro, mazaġa ġasi'e e'ea tohe runi'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaġadu, fura tiba zeġe teite radiro. Ebu e'e azaġa, Vine Zaġoġani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalem neġa ago ito'!" ⁵ Rehano iġuni'uma madaġa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inuđeze zu enezeta, ġatife ne ġutu'aġano tuġufi' ovoiro. Ebu e'ea emeġe nidu'a hesao obenafe hina tuġadu kuraro. ⁶ Eme zeġe teite uhiu hauġirotene, ġasio tiri. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neġano'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neġano hebetiro. A'e emeġe ruhu ġonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa teite matu'otite ġoeradu mada tiba zeġe teite radiro. ⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neġano feuriro. Ebu hari manoġa haram'e'ete'e vazeġa 'ahoga, niġa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalem ekalesia azaġani'a vaze fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vazeġa 'ahoga. ⁹ Ani aboġa nogobaġa ġazaġa (4). Ze Badi'a'a ġoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neġano mada ġehaġa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazeġa 'ahoga niġa Agabo'a feuri' ovairo. ¹¹ Ani emeġe vaġe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaġa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaġoġani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazeġa'e, Iuda azaġa Ierusalem neġano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaġa 'evorao ri'ini'uma.' "

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaġa zu e'ea radirote'e azaġani'a "Ierusalem neġa ago ito'!" rae Paulo uminiro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nougadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niġa u'ano Ierusalem neġano ġu'ano ohohoga idaġa, zu rudanoga zuni idaġa. E zamahe haneha."

¹⁴ Eme ani gararo ġirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaġa, tohefe ruhinadu, Ierusalem neġa itiro. ¹⁶ Kaisarea neġano'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalem neġano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazeġa, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ġiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalem neġano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaġani'a matu'e'ena'a mae ġihifiro.

¹⁸ Irarirotene, Paulo zu emeġe nidu'a'e Iakobo ġiani' onamiro. Ierusalem ekalesia azaġa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeġe teite hide ġoretite hauġirote'e enogano, ane gau zamaġano Badi'a'a Iuda mene azaġa mazao haġairote'e haġaiġa nidu'a fairu doġo'ani rae furenino ziniro.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ġae edeġa, Iuda azaġa'e ġehaġa bagaġani'a 'ai Iesu ni mae ġihineha, ebu zeġe nidu'a Mose goro ġoe'a zu mae ġihine hune'ohe. ²¹ Ze hariġo 'ahige igiro. Iuda azaġa nu'e Iuda mene azaġa bo'aġano radiu'ohe. Ġa'e zeġe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ġoe'a'e modo'! Ebu eneze guraġa guraġa ahiri rana iġuri ago haġao'! Zu Iuda azaġa ibi'a haġaiġa nidu'a modo'! ²² Eme nougine manoġa? Ze ġa'a onaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ġa'e emeġe'a ġeite'e haġaiġa haġao'! Emeġe bo'aġano Badi'a ubumao ġoere riġa rae teadu gore modirote'e ohozeġa ġazaġa 'ada.

²⁴ 'Ahi duġuru Dibu'o Neġa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġao'! Zu vadinize 'ohanite'e naeġa ġae'a feino zeno'! 'Ougine, vaze nidu'a ederi'uma, hariġo igirota'a'e mene huga, rehano ġa Mose goro ġoe'a ibiġano oname'ete'e horoni'uma. ²⁵ U Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeġe'a haġai'uma haġaiġa so'ao mirihadu tuġuro ziniro, raena'a, 'Guriro badi'aġa mazao ġahunu hanate'e ogomuġa ago ano'! Zuni 'unuġano harine runedate'e maniġa zu ru'e ago ano'! Ebu vaze 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi ago ve'ono'! "

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vaze ġazaġa zamazadu dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġairo. Ebu dibu'o neġa diuġadu, zeġe'a Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa hauġi'uma madaġa, zu zeġe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae furenino.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa haġae'ete'e furaġa 'ai nariga hauġirote'e madaġano, Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neġano Paulo horoniro. Ze vaze ġuġuvaġa nidu'a tutuze harae iġunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azaġa, danafo'! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano

vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azağa hağαιο ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'!' Ebu Dibu'o Neğa rae sausaune'ohe. Zu emeġe Dibu'o Neġano Giriki azağa tutuze zouzadu, haba zaġoġa 'adi sausaune'ohe.'" ²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vazeġa Torofimo'e Paulo teite Ierusalemne neġano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neğa zamaġano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalemne ne azağa nidu'a harae ġunuġuniro, ebu vaze nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neġanonono'o ahase buniro. Ebu ibihetaġa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaġano, hariġani'a Roma uti vazeġa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalemne ne nidu'a hara'a iri'aveha." ³² Ebu ani zogone uti azağa ibito zini'ete'e zu uti azağa zamazadu vaze ġuġuvaġa u'a dure ovoiro. Harairote'e azaġani'a uti vazeġa boro tahi'aġeta onoga horozitotene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vazeġa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aġa tuġuzadu auri adiriġa aheu hina batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "'Adi iniu? Ani nagini haġaeha?" reiro. ³⁴ Ebu vazevaze'a ġuġuva ġunuġano ane ane edeġano ġoere iġuniro. Uti vazeġa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aġa zina'a, "Vaze 'adi uti azaġa radone neġa tutune onamo'!" reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'aġano reitotene, vaze ġuġuvaġani'a naenaono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro. ³⁶ Mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'!' Mau runo'!" reiro.

Paulo'a vaze ġuġuvaġa mazao ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaġa radone neġano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazeġa boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idaġa hehe?" Ebu uti vazeġa boro'a zaġuzaġau'ena'a, "'Ahi ġa Giriki ġoe'a edeġa hehe?" rae ġadimaro. ³⁸ "Ġa'e, Izipi vazeġa ibite Roma gavamani teite utitih radu, gorugoru azaġa maġa boro ġazaġa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazeġa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazeġa. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaġano ne boro. E vaze ġuġuvaġa 'adi ġorezoga rae umi'e'ohe." ⁴⁰ Ebu uti vazeġa boro'a ġoe'a mae ġihinirotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirotene, Paulo'a Heberu † ġoe'ano ġoreziro.

22 Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'!" ² Ani'a Heberu ġoe'ano zeġe mazao ġoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vazeġa. Kilikia haba'ano Taso neġano fureraro, ebu Ierusalemne neġano bororaro. Ebu

Gamaliela 'u'uġano diuġadu, vouġafe goro ġoe'a riġa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haġae'ete'e teige. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azaġa sausauzido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roġae batuzadu, ġu'a neġano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ġihiaġa zu Iuda kanisoro azaġa zuni eġe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaġa ze Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e veize miriho ġoe'a tiro. Miriho ġoe'a e'e eġe'a madu Damaseko neġa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaġa oboze teadu, Ierusalemne neġa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neġa haniti' onamirotene, madai nemaġano, eġe rana agaġa багаġani'a adureono'o tabara agara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausauhe'ohe?' ⁸ E ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neġa vazeġa.' rae reiro. 'Ġae'a sausauhe'ete'e vazeġa.' ⁹ U ġatihe onamirote'e azaġa'e agaġa horoniro rehano, ġorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini haġaine manoġa?' Ani'a raena'a, 'Iġunadu, Damaseko neġa onamo'!' E'ea eġe'a ġanirote'e gauġa nidu'a iho'!'uma.'

¹¹ Ebu e'e, agaġa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ġatihe'ete'e azaġani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neġa onamiro.

¹² E'ea vaze 'ahoga, niġa Anania'a radiudo. Ani'e goro ġoe'a ibiġano da'o onamido, ebu Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vaze manoġa tauġi reiro. ¹³ Ani onaadu, eġe genaġano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouġafe Badi'a'a ġa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduġa horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoġa egoga veize. ¹⁵ Mazaġa Zuhi'a Boro veize ġa'a horonirote'e zu igirote'e ġauġa vaze nidu'a mazao rae furen'uma. ¹⁶ E'ano'o ġa ago zamare 'ada'ado'?' Iġuno'!' Iesu Keriso niġano kuranadu bapatizo mo'i, ebu haġaiġo sau'a vuzu'e modo'!'

¹⁷ Ierusalemne neġa bare erirote'e enogano, dibu'o neġano kurarote'e zamaġano, iġunu'ete'e teigiro.

¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ġorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ġariho'!' Ierusalemne neġanonono'o zogone iġuno'!' Mazaġa ġae'a eġe hari rae furen'eta'a'e, Ierusalemne azaġani'a mene mae ġihini'uma'

¹⁹ Rehano eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eġe'a Iuda azaġa kuru neġa nidu'a onamadu, ġae mazao fie'ete'e azaġa madu ġu'a neġano ohozido zu bouzidota'a'e, zeġe edeġa. ²⁰ Ebu ġae hari rae furenidote'e vazeġa, Stefano mau runirote'e zamaġano, eġe ze zeġe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaġa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaġa'e eġe'a taufe radiro.'

† Heberu ġoe'a'e Iuda azaġani'a ġoere'ete'e ġoe'a niġa.

²¹ Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazaġa eġe'a Iuda mene azaġa, haba faġano radiu'ete'e mazao tuġu'i'uma.' "

²² Vaze ġuġuvaġani'e igi onao, Paulo'a ġoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iġuniro, raena'a, "'Uguġa vazeġa'e mau runo'i! Ani'e ġabode radoga mene idaġa." ²³ Ze dabuaze feune ġihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ġunuġuniro.

Paulo'e Roma mone vazeġa

²⁴ Roma uti vazeġa boro'a uti azaġa zeadu, Paulo'e uti azaġa radone neġano mae zouniro. Ebu hariġa rae furenoga veize "Masino'!" rae ziro. Ani'e nougadu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao maġune harae'ete'e ederihirei. ²⁵ Uti azaġani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reirote. "E'e Roma mone vazeġa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma goroġano idaġa hehe?"

²⁶ Ibito zini'ete'e vazeġa e'e igirotene, uti vazeġa boro vaġe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazeġa. Ġa nougi'uma?"

²⁷ Uti vazeġa boro'a Paulo vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Eho'i! Ġa Roma mone vazeġa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reirote.

²⁸ Ebu uti vazeġa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeġa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ġadimu vaġihi reirote'e azaġani'e, ane mazaono'o zogone ie vaġiniro. Ebu uti vazeġa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ġiġaroniro, mazaġa Roma mone vazeġa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ġoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazeġa boro ani, Iuda azaġa'e nougadu Paulo mazao maġunirote'e huga ederihirei reirote. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaġa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeġe zamao mae ohoniro.

23 Paulo ani kanisoro azaġa ġiaze hune'ena'a, 'ahige reirote. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduġa hanadu, nagini nagana haġae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ġihia'ġa, niġa Anani'a'a Paulo babaġano edau'ete'e azaġa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'!" reirote. ³ 'Ouge reirote, Paulo'a nina'a, "Ġa, sau'aġo 'u'uru touga raduni feni 'uruġa hina fenine'ete'e biriġa heuġa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ġa e'ea ehoradu, goro ġoe'a ibiġano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ġa'e goro ġoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiġano edaunute'e azaġani'a, Paulo nina'a 'ahige reirote. "Dibu'o hau'ete'e ġihia'ġa'e Badi'a'a

ohoniro rehano, ġoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aġu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ġihia'ġa. E ve'oreha, mazaġa buka za-ġoġano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazeġa'e ġoere sau'a ago no'!" ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaġani'a nu'onu'o zamaġano radiu'ete'e horozitene, zeġe bo'aġano ġoere ġiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazeġa, zu Farisea vazeġa ubuga. E'e, rune vazeġani'a bare ġabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirote, Farisea azaġa zu Sadukea azaġani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaġa nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaġa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazeġa'e mene bare ġabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tuġure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaġa'e e'e nidu'a mae ġihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaġano, goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e Farisea azaġa. Zeġe'a edanadu, riġa ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi maza-o'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuġure viga 'ahogani'a ġoreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororotene, Paulo'e Iuda azaġani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazeġa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaġa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaġa mazaono'o Paulo riġa mae vaġino'i, ebu uti azaġa radone neġano bare mae zouno'!" reirote.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiġano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Ġae'a Ierusalem neġano eġe hari rae furenirete'e teige, Roma neġano zuni rae furen'i'uma"

Iuda azaġa nu'a Paulo matihi rae neneġaniro

¹² Irarirotene, Iuda azaġa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneġaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ġoere riġa gore ti modiro.

¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaġa'e, ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vaġe onaadu ziro, raena'a, "Eme ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaġa'e uti vazeġa boro uminine idaġa hehe, zae mazao Paulo bare tuġunoga? Za so'e faifairu bare ġadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeġa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariġa igiro. E'ano'o Roma uti azaġa radone neġa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeġa boro vaġe tutune onamine idaġa hehe? Ani hari 'ahoga rae furenno hatihi ra'ohe." ¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazeġa boro vaġe tutune onamiro.

Uti azaġa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ġu'ano radiu'ete'e vazeġa, Paulo'a huhe onamadu umideha.

'Tahi'a 'adi uti vazeġa boro vaġe tutune onamo'ii' raha. Mazaġa ani'e hari 'ahoga rae fureno ġanihi ra'ohe."

¹⁹ Uti vazeġa boro'a tahi'a e'e genaġa abine onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa nagini ihihi ra'ohe?"

²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azaġani'a ġoere idanadu, ohoġore Paulo'e Kanisoro azaġa mazao tutune onamoga rae umi'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ġadinihi re'uma. ²¹ E'ano'o ġoereze ago ego'i. Mazaġa ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga azaġani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaġano, ze'e ġa ġoere guhine'ohe."

²² Uti vazeġa boro'a nina'a, "Ġa'a ihohi' arate'e mon-eo, vaze 'ahoga ago no'ii!" Ebu tuġune onamiro.

Paulo Kaisarea neġano tuġuniro

²³ Ebu uti vazeġa boro'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaġa maġa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaġa maġa aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaġa ġae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'ii! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaġano iġunadu, Kaisarea neġa ovoro'ii! ²⁴ Paulo veize hosi nu mo'ii, ebu gavana vazeġa Feliki vaġe fairu tutune onamo'ii!

²⁵ Uti vazeġa boro ani, gavana vazeġa veize miriho ġoe'a tiro, raena'a,

²⁶ 'Eġe Klaudia Lusiana, ġihi'a vazeġa manoġa, gavana vazeġa Feliki mazao manoġa tauġi ra'ohe. ²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azaġani'a obone teadu matihi reiro, rehano eġe'a uti azaġa nu teite onamadu, Iuda azaġa mazono'o mae vaġiniro, mazaġa ani Roma mone vazeġa rae reirote'e iġiro 'ahine. ²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaġani'a maġunirote'e ederihi radu, Kanisoro azaġa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro. ²⁹ Ebu eġe'a ederirotta'a'e, ani'a Iuda azaġa goro ġoe'a vari'irote'e u'ano maġuniro. 'Uguġa haġaiġa'e ġu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuġuni'uma ġauġa. ³⁰ E izidi Iuda azaġani'a ani matihi rae neneġanirote'e ega 'ahine, ġae vaġe zogone tuġune'ohe. Ebu Iuda azaġa zuni zeha, zeġe zu ġae vaġe ovamadu, ġae zamao ani'a haġairote'e haġaiġa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano uti azaġa ze, zirote'e idunaġano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neġano onamiro. ³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaġani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neġa ovoiro. U uti azaġa odao onamirotta'a'e, Ierusalem neġa bare itiro. ³³ Uti azaġa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neġano feurirotene, gavana vazeġa Feliki miriho ġoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. ³⁴ Ebu gavana vazeġani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa no'e vazeġa?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirote'e, ³⁵ gavana vazeġani'a raena'a, "Ġae 'utirote'e azaġani'a feuri'udu'u, ġae'a nagini haġainute'e ġoe'a

igi'uma." reiro. Ebu uti azaġa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda † ne, ane ġabogano ogorarote'e neġano ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'ii!" reiro.

Feliki'a Paulo kotaniro

24 Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anania'a, vaze boroboro nu zu Roma goroġa edeġa vazeġa, niġa Teretulo teite Kaisarea neġa ovairo. Ebu ze gavana vazeġa mazao Paulo haġai rae fureniro. ² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeġa mazao 'ute'ena'a haġaiġa rae fureniro, raena'a, "Feliki, ġihi'a hune vazeġa, ġae u'ano eme unihomanoġa faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġauġani'a manoreha. ³ Eme ġae haġai manoġa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohe. ⁴ Rehano madaġo'a hauġite'e veize eġe ġoere tahiġa ge egoga umi'e'ohe.

⁵ Vaze 'adi'e emeġe'a ġiane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azaġa tutuzadu harae ġunuġune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaġa ibito zini'ohe. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neġa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaġa goro ġoe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazeġa boro, Lusiana onaadu emeġe 'evorao'o riġa mae vaġiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'ii' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma." ⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoeroga veize vadinina hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalem neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vaze teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalem neġa zamaġano vaze ġuġuvaġa mene tutuze harae tauġitaugido. E zeġe ubumao 'uguġa haġaiġa mene haġaido. ¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vaze manoġa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vaze ubumao

† Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

zamahe'e dehegano radoga veize haḡai manoḡa haḡae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalem neḡa itiro, Iuda azaḡa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. ¹⁸ E dehehe'ete'e haḡaiḡa hauḡadu dibu'o neḡano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaḡani'a horohiro. E'e zamaḡano eḡe uhiḡano'e vaze ḡuḡu-vaḡani o'o'a zu harae tauḡitauḡoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaḡano Iuda azaḡa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eḡe'a haḡai sau'a haḡairo rae reifone, zeḡe'a onaadu ḡae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ Ga Iuda kanisoro azaḡa nu'onu'o zamao mae ohohadu ḡadihirote'e zamaḡano, nagi haḡai sau'a eḡe mazao horonirote'e, Iuda azaḡa 'ada'a rae furenine manoḡa. ²¹ Eḡe mazao'e ḡoere 'adi da'o. Eḡe'a zeḡe bo'aḡano edaunute'e zamaḡano ḡihau ḡoeriro, raena'a, 'E, vaze'e runeono'o bare ḡabodi'uma ra'ete'e ḡoe'a mae ḡihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

²² Feliki ani, e'e ibiḡa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaḡa 'uadu, 'ahige rae ḡoeriro. "Uti vazeḡa boro, Lusiana'a ovai'udu'u, ḡoere ḡonaga rae fureniuma." ²³ Ebu Feliki'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa nina'a, "Paulo'e ḡu'a gadize'ete'e azaḡa 'evorao to'i, rehano ibihetaḡa'e ago 'ufuno'i, zu vaze'a dananoga ago gararo'ii" reiro.

²⁴ Mada nu ḡarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niḡa Dunisila. Ani'e Iuda roḡaeḡa. Ze uti azaḡa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariḡa Paulo mazaono'o igiro. ²⁵ Paulo'a haḡai duduḡa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ḡonagano Badi'a'a vaze kotazi'uma hariḡa rae furenirotene, Feliki ani ḡiḡaronadu niro, raena'a, "'Ai e'e da'o. Onamo'ii! Mada manoḡa horonine, bare huḡadi'uma." reiro. ²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ḡae ḡehaḡa Paulo hune onaadu, ane teite ḡoerido.

²⁷ Muri aheu meirotene, Porokio Festo'a Feliki iḡu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaḡa zama'a manoroga veize Paulo'e ḡu'ano modiro.

Paulo'e Roma zuhi'aḡani'a kotanoga reiro

25 Festo ani, gavana vazeḡa rouga radu Kaisarea neḡano feuradu, mada uḡidu meirotene, Ierusalem neḡa itiro. ² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ḡoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, ³ "Eme ura haḡaofine idaḡa hehe, Paulo Ierusalem neḡa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneḡaniro. ⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neḡano obone ti radiu'ohe, ebu eḡe zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vaze boroboro nu zuni eḡe teite ovao'ii! Ebu Paulo'a haḡai sau'a haḡairo ro'idene, e'ea e'e hariḡa rae furenio'ii!"

⁶ Festo ani, Ierusalem neḡano mada fu'o zu uḡidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neḡa ovoiro. Irarirotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaḡa zeadu, Paulo zamahu zouniro.

⁷ Paulo'a diuḡirotene, Ierusalem neḡanono'o ovairote'e azaḡani'a ḡeḡemaḡe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ḡoe'a aduga ḡehaḡa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge haḡaoga horonirote'e vazeḡa o'o'a. E'ano'o e'e hariḡani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ḡoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neḡa sausaune'ete'e haḡaiḡa mene haḡairo, zu Roma goro ḡoe'a mene vari'iro." ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaḡa zama'a manoroga veize, Paulo ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e Ierusalem neḡa itadu, kota 'adi'e eḡe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azaḡa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaḡa kotao kotahine manoḡa. Ḡa'e hubehune edeḡa, e'a Iuda azaḡa mazao haḡai sau'a mene haḡaidota'a'e. ¹¹ Eḡe haḡai sau'a u'ano uḡuhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaḡa. Rehano Iuda azaḡa 'ada'a rae furenine'ete'e ḡoe'a'e mene huga ro'idene, vaze 'ahogani'a uḡuhoga veize zeḡe 'evorao ri'ihoga'e mene idaḡa. E'e Roma zuhi'aḡani'a kotahoga urate'ohe." ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azaḡa ḡadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ḡa'e Roma zuhi'aḡani'a kota'oga urateha. E'ano'o ḡa'e Roma zuhi'aḡa vaḡe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ḡo'anairo

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeḡa, niḡa Berenike'a Kaisarea neḡa onairo, matu'u ḡoe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada ḡehaḡa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariḡa Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vaze 'ahoga ḡu'ano ohone modiro." reiro. ¹⁵ "Eḡe'a Ierusalem neḡa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaḡa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eḡe'a kota ḡonaga ḡoe'a ro'i rae umidiro, runeo tuḡunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroḡa'e 'ahiguḡa. Kota zamaḡano'e vaze 'ahoga 'utine, vaze a'a'e ge 'ute'ete'e azaḡa zamao edanadu ane mone ḡoe'a rae fureniuma. E'e ḡaruganobu'u ḡonaga ḡoe'a rae furenadu, zeḡe 'evorao ri'ini'uma.' ¹⁷ E'ano'o zeḡe'a eḡe teite Kaisarea neḡa ovairoteene, madaḡa mene fannediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azaḡa zeadu e'e vazeḡa zamahu zouniro.

¹⁸ Ane 'utirote'e azaḡani'a ḡoe'a rae furenirotene, eḡe'a zamarirote'e haḡaiḡa sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zeḡe Badi'a mazao fie'ete'e haḡaiḡa moneo, zu vaze 'ahoga, niḡa Iesu, ani rudaro rehano 'ize ḡaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariḡa rae fureniro. ²⁰ E'e aḡu'a e nouge nouge ḡoeriuma'e. E'ano'o Paulo ḡadiniro, ani urate'e ga, Ierusalem neḡa itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e

Kaisarea neġano radadu Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azaġa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'! Onamoo madaġa meine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ġa ohoġoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoġa rohorohoġeita haġaadu, nu'onu'o neġa diuġiro. Ebu uti azaġa boroboro zu Kaisarea neġa azaġa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azaġa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azaġa nidu'a, vazeġa 'adi'e'e. Ierusalemene neġano zu Kaisarea neġano Iuda azaġani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idaġa.' rae tatara'ete'e vazeġa. ²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuġuni'uma haġaiġa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'aġa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaġa ani, haġai sau'a 'ahoga mene haġairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ġadinadu eġe'a mirihite'e ġoe'a ederoga veize. ²⁷ Mazaġa eġe'a zamare'etene, ġu'a vazeġa Roma zuhi'aġa mazao tuġune'ete'e zamaġano, 'ute'ete'e ġoe'a mene mirihoga'e mene idaġa."

26 Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ġae moneo ġoero'!"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iġuniro. ² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaġa e Iuda azaġani'a ġoere aduga nidu'a eġe rana ri'ine'ete'e u'ano, eġe noneo ġoere'e 'ahine. ³ Ġae edeġa, Iuda azaġa haġai zuni zeġe'a ta'irote'ete'e ġoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eġe ġoere 'adi fairu igi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azaġa zeġe nidu'a edeġa, eġe'a kobe'anono'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azaġa bo'aġano ebu Ierusalemene neġano. ⁵ Ze, ġabonehe ġadaheġanono'o edeġa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazeġa rae re'uma zu idaġa. Farisea azaġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a faifaine haġae'ete'e azaġa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeġe vouġa mazao rae trote'e ġoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. ⁷ Emeġe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuġure inare haġae'ohe. Kini vazeġa! E'e, e'e ġoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaġani'a eġe rana ġoere aduga ri'ine'ohe. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaġa bare ġabozu'uma ra'ete'e ġoe'a mene mae ġihine'ohe?

⁹ Eġe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neġa vazeġa, Iesu niġa 'u'uoga veize inare gauine manoġa rae zamariro. ¹⁰ E 'uguġa haġaiġa Ierusalemene neġano

haġairo. Ebu Dibu'o hau'ete'e boroboro niġano, Zuhi'a Boro mone azaġa ġehaġa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzi-hi reirotene, e'e ġoe'a mae ġihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azaġa kuru neġa nidu'a diuġadu, 'Bouzo'!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niġa sausaune ġoero'!' rae tatariro. Zuni e maġune rudaro 'ahine, haba faġano neġa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaġa vaġadu sausauziro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niġano zu ġoereze odohadu, Damaseko neġa onamiro. ¹³ Kini vazeġa! Madai nemaġano e'e ibiġano onamirote'ea, e adureono'o agaġa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaġa'e mada agaġa vitinoga. Eġe zu eġe teite onamirote'e azaġa agafi' ovairo.

¹⁴ Ebu emeġe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoġa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ġa nougadu eġe sausauhe'ohe? Ġa ire meiga meiga futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausau'e'ohe.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausauhe'ete'e vazeġa. ¹⁶ Iġunadu edano'! Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazeġano oh'o'ifine, zu horohate'e hariġa vaze mazao me'odo zinifine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausau'ihireite'e zamaġanono'o mae vaġi'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uġanono'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiġano da'o dure'ohe. ²⁰ E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalemene neġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vaġe aro'! Ebu haġai manoġa haġaena'a, zamaze ġihunate'e furen'o'! ²¹ Eġe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaġani'a dibu'o neġano obohe tiro, ebu uġuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vaze zuhu'anono'o boro ġonaga zeġe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ġoe'a'e peroveta azaġa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ġoe'a da'o. ²³ E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao ġabone hidi'uma agaġa haramoġa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'e-na'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaehina'a, "Ġihi'a vazeġa Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haġaiġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi

hauḡiro, mazaḡa e'e haḡaiḡa'e guni'ano mene fur-eraro. ²⁷ Kini Agripa, ḡa peroveta azaḡa ḡoere mae ḡihine'e hehe? E edeḡa, ḡa mae ḡihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ḡa mada futu'ano ḡoere tahiḡa rae furenadu, eḡe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaḡa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faḡa'e ago zamaro'! Mazaḡa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ḡae zu 'ada igi'ete'e azaḡa nidu'a eḡe teigoga, rehano ḡu'ano ohohe'eta'a'e ahiḡa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazeḡa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaḡa nidu'a iḡune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neḡanonono'o buau'ena'a ḡoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuḡuni'uma ga ḡu'ano ohoni'uma haḡaiḡa sau'a mene haḡairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aḡani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ḡu'anono'o mae bunifo."

Paulo Roma neḡa ḡasi hina tutune onamiro

27 Eme Itali haba'a ona'uma madaḡa meirotene, Paulo zu ḡu'a azaḡa nu'e uti vazeḡa 'ahoga, niḡa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aḡa uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramateno ne ḡasiḡano tiri. Ḡasi a'a'e Asia haba'a toḡatoḡaḡano tue tue ona'uma ḡasiḡa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neḡa vazeḡa 'ahoga, niḡa Aristako zuni emeḡe teite onamiro.

³ Irarotene, Sidono neḡano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuḡuniro, Paulo ane edeḡa azaḡa vaḡadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuḡa genaḡano 'afe ruhau onamiro, mazaḡa zavara'e emeḡe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraḡa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neḡano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡani'a Itali onamihi ra'ete'e ḡasiḡa horoniro. A'e Alesandria neḡa ḡasiḡa. Eme e'e ḡasiḡano tutufe tiri. ⁷ Ebu mada ḡehaḡa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraḡa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaḡa onamadu, Kerete 'umuḡano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuḡa genaḡa uni ruhau onamo, "Toḡatoḡa Manoḡa" rae hune'ete'e toḡatoḡaḡano hebetiro. A'e Lasea neḡa uhiḡano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ḡehaḡa foure hauḡiro 'ahine, ḡasio ruhau onamoga'e riḡa zu ḡiḡaroḡa. Mazaḡa Iuda azaḡani'a iḡaiḡa ogomu moneo zaḡozaḡi'uma madaḡa vitaro. E'e huga'e zavara madaḡani'a feuriro, ebu ruha'uma batoḡa 'ai hauḡiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eḡe'a ḡiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ḡasi zu tohefe

nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ḡabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa'e Paulo ḡoere mene mae ḡihinadu, ḡasi mirune'ete'e vazeḡa zu ḡasi vazeḡa ḡoere da'o mae ḡihiniro. ¹² Zeḡe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaḡano'e mene manoḡa. E'ano'o vaze nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toḡatoḡaḡa onamihi rei. Ebu e'e toḡatoḡaḡanobu'u zavara zu nahune madaḡa me'uma rei. Foinike toḡatoḡaḡa'e Kerete 'umuḡano ḡasi'a hebetate'e toḡatoḡaḡa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoḡani'a onaeha rei. E'ano'o ḡasi hanigaḡa hutube zounadu, Kerete 'umuḡa genaḡa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faḡa onamirote'ea, zavara boro bogaḡa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niḡa "Iurakulon" rae hune'ete'e zavaraḡa boro. ¹⁵ Ebu ḡasio ragati' aradu, zavara roḡoroḡe onamoga mene idaḡa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuḡa kome'a genaḡa 'afe diuḡirotu'u, ḡasi kome'a ḡaruna ahasinute'e riḡa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ḡasi ahase zounirotene, mini hina ḡasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aḡano, niḡa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ḡasi faraiḡa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauḡiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarotene, ḡasio gaue'ete'e azaḡani'a ḡasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheḡa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uḡiduḡa meirotene, ḡasio odohe gaue'ete'e toheḡa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ḡehaḡa mada zu buzuva mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeḡe nidu'a mene ḡabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ḡehaḡa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iḡune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eḡe ḡoere mae ḡihinadu, Kerete 'umuḡanonono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'! Mazaḡa vazeni 'ahoga mene dauḡi'uma, u hube ḡasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuhi'a Boro, eḡe'a kurano hau'ete'e zu tuḡureḡa haḡae'ete'e Badi'aḡa, ani tuḡure viga'a ohoḡore ohere eḡe uhiḡano edanadu ²⁴ ḡoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'! Ḡa'e Roma zuhi'aḡa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoḡa'e ḡae teite u'ano, ḡae teite idaḡa ruhau'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a'a ḡabozu'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'! E, Badi'a tuḡure viga'a ehate'e ḡoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe.

† E'e ḡoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraḡa boro.

²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aḡano ḡasi'a ehoru'uma."

Ḡasi'a fahau ḡuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ḡazaḡa fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davaraḡano zavara'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaḡano ḡasio gau'e'ete'e azaḡani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) heuḡa. Ebu tahiḡa guhianadu bare idanirotene, mita ḡae uḡidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ḡiḡaroze ruziro, mazaḡa hena ḡasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ḡasi hanigaḡa ḡazaḡa (4) ḡasi ariḡa ḡuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ḡaiḡai iraroga veize guhiu radiro. ³⁰ E'e zamaḡano ḡasio gau'e'ete'e azaḡa'e feranoga radu, so'e ḡasi hanigaḡa ovoe bune'ohe rae, ḡasi kobe'a fui'adu zaz'o'anonono'o ovoe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa tahi'aḡeta ziro, raena'a, "Ḡasio gau'e'ete'e azaḡani'a ḡasi 'adaono'o vaḡinine, za'e mene ḡabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaḡani'a ḡasi kobe'a ovoe dabanate'e miniḡa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirote, Paulo'a zeḡe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ḡazaḡa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onae'ha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene ane'ha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ḡabone hidoga veize. Eḡe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauḡi'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirote, 'uvahu madu vaze nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro.

³⁶ 'Ougadu zeḡe nidu'a inaradu, ogomu mae aro.

³⁷ Ḡasi e'e zamaḡano bone emeḡe nidu'a 276-'a radiro.

³⁸ Zeḡe nidu'a ogomu au idararotene, ḡasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ḡasi'a Melita 'umuḡano fahau ḡuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aḡu'a. Rehano ze'e haba gu'niḡa hesaḡeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaḡa ranao ḡasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ḡasi hanigaḡa davara zamaḡano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniḡa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ḡihinadu, hesa mone tarine onamiro. ⁴¹ Rehano ḡasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ḡoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaḡa ḡuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

⁴² Ebu uti azaḡani'a ḡutarote'e azaḡa'e zimi hauḡi'uma rae togaziro, mazaḡa hena ze'a ḡemabe onamadu ferau ḡouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa'e Paulo ḡabonihi reiro 'ahine, uti azaḡa garariro. Ebu tuḡuzena'a, "Ḡema edeḡa azaḡa'e ibite rafatadu ḡemabe onamo'i, ebu gabao tiro'i!" reiro.

⁴⁴ "U ḡema aḡu'a azaḡa'e, ḡasi ireḡa rugaruḡa hina

kame ḡemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haḡae'ena'a zeḡe nidu'a gabao ḡemabe tiradu ḡabode ḡouriro.

Paulo'e Melita 'umuḡano

28 Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuḡa. ² 'Umu e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ḡihife'ena'a, ire rabi-bofiro. ³ U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanonono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaḡani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga horonirote, ze rao-rao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vazeḡa gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aḡa'e ane'a ḡabode radoga mene urate'ha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ḡiane radiro. Ze faḡa hune 'ouge ḡiane radiunu rehano, ḡauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aḡa, niḡa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ḡihife'ena'a, neḡano tutufe zofadu mada uḡidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e ugiḡa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaḡa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuḡe ḡianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. ⁹ 'Uguḡani'a furerarotene, ugi azaḡa 'umu be'a radiunute'e azaḡa nidu'a, Paulo vaḡe onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuḡanonono'o ruhau vaḡinihi reirote, ze ferefe'ete'e toheḡa ḡehaḡa rifiro.

Paulo'a Roma neḡano feuriro

¹¹ Eme bato uḡidu e'e 'umuḡano radirote'e enogano, ḡasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iḡuniro. E'e ḡasiḡa'e nahune madaḡani'a hauḡoga veize, Melita 'umuḡano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ḡasiḡa, niḡa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anonono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neḡano hebetadu, mada uḡidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neḡano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ḡasi ḡaruga mon-eono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuḡano Puteoli toḡatoḡaḡano feuriro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa nu hidirote, ze umifena'a, "Emeḡe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ḡaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ḡonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e emeḡe'a hanite'ete'e hariḡa igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiḡano, nu'e Taveni Uḡidu rae hune'ete'e i'udi neḡano hido titiro. Paulo ani,

horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaḡani'a inariro.

Paulo'a Roma neḡano haramiro

¹⁶ Eme Roma neḡano feurirotene, Paulo'e tuḡunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazeḡa tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uḡidu meirotene, Paulo'a Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeḡe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeḡe nabudi mene sausauziro, zu vouḡafe haḡai mene he'ehe'eni-ro. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalem a neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'iheha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro, mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiḡa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaḡani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onae-ha. ²⁰ E'ano'o e za ḡiazoga zu ḡorezoga veize mene onae-ha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazeḡa u'ano, e'e ḡu'a neḡano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuḡuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ḡa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ḡa'a nouge reih ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaḡa eme edeḡa, haba nidu'a zamaḡano vaze nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene, Iuda azaḡa'e ḡe-haḡa bagaḡani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae furenno ziniro. Ebu zeḡe'a Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu

Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu hariḡa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neono'o buau ḡouriro. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaḡoḡani'a peroveta vazeḡa Isaiaono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'!

ḡae egoga igi huni'uma,

rehano mene ederi'uma.

ḡae horonoga horone huni'uma,

rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa,

ebu ubumaze zuni kuruḡa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,

zu teḡaze hina mene igifine,

ebu zamaze hina

mene zamare horonifine.

'Ougadu mene ḡihure baradu,

eḡe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe.

Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriro ebu zeḡe'a zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu, ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido. ³¹ Paulo'e mene ri-hau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi

1 Eĝe Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azaĝa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neĝano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaĝa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaĝa †, zu diakono azaĝa veize tuĝure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emeĝe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoĝa zu zama roĝeĝa zini'eno'!

Paulo'a Filipi neĝano ekalesia azaĝa u'ano Badi'a mazao manoĝa tauĝi ra'ohe zu zamare'ohe

³ Eĝe'a zae zamare'ete'e madaĝano bone, iĝaiĝa eĝe Badi'a mazao manoĝa tauĝi ra'ohe. ⁴ Eĝe'a zae nidu'a veize kurau'etene, iĝaiĝa matu'uheta kurau'ohe.

⁵ Mazaĝa zae'a hari manoĝa ĝadahe mae ĝihinirote'e madaĝanono'o onao izidi, eĝe'a hari manoĝa haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'aĝano gau manoĝa fureniro, 'ouge haĝae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madaĝa me'uma. E'e madaĝano zae zamao furenirote'e gauĝa manoĝa haĝae hauĝi'uma.

⁷ Za'e eĝe zamao iĝaiĝa radiu'ohe. E'ano'o eĝe'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoĝa. Mazaĝa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauĝa eĝe'a haĝaoga veize danahe onainu. E ĝu'a neĝano'o 'ada radiu'ete'e zamaĝano zuni, kotao hari manoĝa birirote'e madaĝano zuni, ebu hunio hari manoĝa'e mene tugahe haramo inarinute'e madaĝano zuni danahiro.

⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Eĝe'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeĝa, e huga ĝoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduĝa ga ve'oĝa horone ederoga, ebu 'ouge haĝae'ena'a, zae'a zae bare zamartite'ete'e haĝaiĝani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamĝano nagini'e manoĝa ederoga, zu zamaze dehenoga, zu haĝai sau'a mene hunezuni haĝaoga, ebu 'ouge haĝae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaĝa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ĝabone'e duduĝa da'o re'uma. Eĝe'a 'ahige kuranata'a'e, vase'a zae haĝai manoĝa horonadu, Badi'a ĝubane'ena'a zu niĝa mae iĝihinoga veize.

Paulo'a ĝu'a neĝano radiu'ete'eano'o hari manoĝani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga ĝehaĝa eĝe mazao fureru'ete'ano'o, hari manoĝani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu eĝe'a Keriso u'ano ĝu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aĝa ne enoga taufe edau'ete'e azaĝa, zu vase nunu ĝehaĝani'a edere ĝouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaĝa'e, eĝe'a ĝu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ĝoere inare haramo'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariĝa haramo'eta'a'e, ze eĝe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihahi ra'e'ohe. Rehano vase nu'e eĝe danahahi radu, hari manoĝa haramo hunihi radu, zama manoĝa hina haramo'ohe. ¹⁶ Zama manoĝa hina haramo'ete'e azaĝa'e, hari manoĝa biroga veize, Badi'a'a e ĝu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zeĝe zamaronne eĝe mazao teadu haramo'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaĝa'e nize boro reihi radu Keriso hariĝa haramo'ohe. Ze haramo'eta'a'e, zamaze'e mene deheĝa. Ze 'ouge'ena'a, eĝe'a ĝu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauĝe'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zeĝe'a haramo'eta'a'e, zamaze'e duduĝa ga mene, ago zamaro'! Ĝoere boro'e Keriso hariĝa haramo'ete'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e onai'uma, mazaĝa e edeĝa, zae'a eĝe veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaĝoĝani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a ĝu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ĝabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eĝe mazao nagini'a fureru'ete'e'ano'o, e'e mene mazaĝarohi'uma. U e'e iĝaiĝa inare ĝoere'ete'e teige, izidi zuni inare ĝoeri'uma. Ebu e ĝabode radine, ga rudaune, eĝe haĝai nidu'a'ono'o vase nu'a Keriso niĝunoga urate'ohe. ²¹ Mazaĝa eĝe mazao'e, ĝabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoĝa hune hidi'uma. ²² Rehano eĝe'a ĝabode radine, eĝe gau u'ano vase ĝehaĝani'a Badi'a ĝoere egadu, ĝabone hidi'uma. E'ano'o e aĝu'a, no'e ibiĝano onamine manoĝa. ²³ E zamahe aheu nemaĝano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoĝa tauĝi. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ĝabode radine, manoĝa. 'Ougine zae danazoga idaĝa.

† ga bisofu

²⁵ E hube hune 'ouguine manoġa rae zamare'ohe. E edeġa, e'e ġabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu eġe'a bare amine, za'e eġe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaġa'e ġahunoneġa manoġa hidi'uma

²⁷ Ġoere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoġa mae ġihine'ete'e vazeġa ra'ete'e haġaiġano da'o onamo'! 'Ougine, eġe'a ġiazi' amine, ga haba faġanonono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibnadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoġa aġiro hau'ete'e azaġa'ono'o hari manoġa inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azaġa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ġoere'ete'e eġe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haġaiġa, aduga zini'ete'e azaġa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ġabone hidi'uma. 'uguġa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ġahunoneġa manoġa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ġahunoneġa manoġa zuni zeneha. ³⁰ Eġe'a hidirote'e adugaġa zae'a horonirote'e heuġa, zae'a e'e adugaġa hide'ohe. Ebu eġe'a ize e'e adugaġa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

Za'e zamaze tibnadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

2 Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manoġahe? Za Vine Zaġoġa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburru'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuġazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ġir-igiro'! Zamarone tiba hina zamaro tito'! Zamaze tibunadu gauo'! Za'e 'ouge haġae'ena'a, eġe matu'u borofe huno'! ³ Ago inaho'! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ġau 'ahoga ago haġao'! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ġihizo'i, u za'e ze 'u'uġano rae zamaro'! ⁴ Zae zae'a manoġa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manoġa hidoga veize zuni zamaro'!

⁵ Za'e, radoneze zamaġano haġaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haġaidote'e teige haġao'!

⁶ Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaġa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niġa boro mene obone giganiro.

⁷ Ebu niġa boro modadu, vaze raena'a, tuġure vazeġa teigiuro.

⁸ Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a ġoere mene vari'ohaudo. Ane'a ruda'uma ibiġa rehano onaminu.

Ebu vaze haġaiġa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ġihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ġihi'a haro.

E'e niġa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uġano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ġuġuroga veize.

¹¹ Ebu ġuġurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.

Ze 'ouge haġae'ena'a, Badi'a emeġe Mama ni mae ġihi'uma.

Ġabone hidi'uma ibiġano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazehe manoġa nidu'a, zae'a Badi'a ġoere ibiġano iġaiġa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ġabone hidi'uma ibiġano inare onamo'! U mene eġe'a zae teite radiu'ete'e zamaġano da'o, rehano izidi eġe o'o'ano zuni borofe inare gauo'! ¹³ Mazaġa zae'a Badi'a ura haġaiġa haġaoga veize Badi'a'a zae zamao gau'e'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haġae'ohe.

¹⁴ Ġau nidu'a zamaġano ago ġoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haġao'! ¹⁵ 'Ougine za'e vaze duduġa tauġi re'uma, zu vaze'a mene debaze ġoeri'uma. Ebu izidi ega, haġai ve'oġa azaġa ġunuġano, sau'ani 'ahoga mene haġaadu, Badi'a ubuga ubuga teiġe, radifo. Za'e, e'e ġunuġano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'! ¹⁶ Ebu ġabone tuġutuġu hidi'uma ġoe'a vaze veize rae furen'o'! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madaġano, eġe'a zae bo'aġano gau aduga haġaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eġe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. ¹⁸ E'ano'o zae zu ni eġe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azaġa u'a Timoteo tuġuni'uma

¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vaġe Timoteo ariga tuġune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eġe zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'ega mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe.

'Adama ani heuġa zae zamare'ete'e e'e vazeġa 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazaġa vaze ġehaġa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ġauġa mene zamaradu, zeġe hune'a urate'ete'e ġauġa zamare borofe'ohe. ²² U za edeġa, Timoteo'e haġai manoġano Badi'a gau haġae'ohe, mazaġa ani hari manoġa haramoga veize eġe teite faifaine gau onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige eġe teite gau onainu. ²³ E'ano'o 'adao eġe mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vaġe tuġuni'uma. ²⁴ Ebu eġe zuni zae vaġe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiġa'e Zuhi'a Boro'a haġaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaġa vaġe tuġuni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani eġe nego. Ani eġe teite gau'e'ohe, zu uti azaġa teige eġe teite hari manoġa bire'ohe. Ani'e zae'a eġe u'a tuġuniuro. E'ano'o ani onaadu e ġau

nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vaḡe bare tuḡunine manoḡa ra'ohe. ²⁶ Mazaḡa ani zae nidu'a ḡiazihira radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginrote'e egadu, zamaze'a adudararo. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaḡa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuḡaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamaḡano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuḡaniro rehano, eḡe zuni vetuḡahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ḡarihe zae vaḡe tuḡune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eḡe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ḡihino'! Za ani heuḡa vazeḡa nigunine manoḡa! ³⁰ Mazaḡa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauḡa haḡaadu, nariga rudaro.

Radone zamaḡano haḡai boro'e Keriso edere'ete'e

3 Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'! Eḡe'a ibite iraduguzirote'e ḡoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e eḡe mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oro-ga veize.

² Badi'a aḡu'a zu haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize ḡiano'! Ze'e Iuda azaḡa. Iuda azaḡa'e zae so'oze'e-na'a, ahiri rana iḡuri haḡaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauḡe'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaḡa. Eme'e Badi'a Vine Zaḡoḡani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iḡuri haḡae'ete'e. Zu Badi'a ubuḡa rouga radu zeḡe edeḡano gauete'e azaḡa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haḡaiḡa. ⁴ Rehano vaze 'ahogani'a ani'e vaze nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ḡihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, eḡe zuni eḡe moneo borofe hune rouga idaḡa.

U vaze 'ahogani'a ahiri gauḡa ḡehaḡa haḡae'ohe rae zamarine, a'e eḡe'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uḡidu fare meiotene, ahirihe rana iḡuri haḡairo. E'e Isaraela vazeḡa, Beniamini iduhu vazeḡa, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ḡoe'a moneo'e Farisea vazeḡa, goro ḡoe'a faifaine haḡaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaḡa eḡe'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaḡa goro ḡoe'a faifairu haḡaadu, duduḡa ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Eḡe'a ahi ḡauga'e manoḡa tauḡi zu ḡau boro bagaḡa rae zamarinu. Rehano Keriso'a eḡe veize rudarote'e ederitotene, 'uguḡa haḡaiḡa'e huga o'o'a haḡaiḡa rae zamarinu, mazaḡa e'e Keriso ederihireinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haḡaidote'e haḡai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, eḡe Zuhi'a Boro, ani'e inihidere'eta'a'e, manoḡa boro bagaḡa. E'e, Keriso u'ano

haḡaihe amahiḡa nidu'a modiro. Ebu 'uguḡa haḡaiḡa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi eḡe inaragoro ḡoe'a haḡaadu, Badi'a ubumao duduḡa rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduḡa rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaḡa eḡe'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihire, zu ani'a runeono'o bare ḡabodirote'e gigi'aḡa ederihire, zu ane zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige eḡe zuni haḡai sau'a moneono'o rudau vaḡinihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, eḡe'a Keriso teite runeono'o bare ḡabode iḡunadu, e'e ḡaboneḡa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohonoi

¹² E'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a haḡae hauḡeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teiḡe duduḡa hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e haḡaiḡa haḡae hunihire rae ize inare'ohe, mazaḡa, e'e Keriso hune teiḡoga veize, Keriso Iesu'a eḡe meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teiḡe huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ḡau tiba 'adi haḡae hunihire ra'ohe: E'e, ḡaruni moneo haḡairote'e ḡauḡa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ḡauḡa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gaue'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teiḡoga veize inare oname'ohe zu ḡonagano Badi'a'a naeḡa ini'uma. E'e naeḡa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazaḡa Keriso'a eḡe veize gau haḡairo.

¹⁵ E'ano'o emeḡe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoḡa meirote'e azaḡa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu haḡai nu zamaḡano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doḡo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano ḡoere boro'e emeḡe iniuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunaḡano haḡae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe teiḡo'i zu emeḡe'a ihozirote'e haḡaiḡano radiu'ete'e azaḡa faine ḡiane'ena'a zeḡe zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a agire teiḡe Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguḡa azaḡa haḡai 'ai ḡae ḡehaḡa me'odo ziniro rehano izidi zeḡe haḡai zamaradu nihe vuḡani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ḡonagano rudaune, irerogao diuḡi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haḡaiḡa da'o haḡae radiu'ohe. Ebu maza-garo haḡaiḡa haḡae'e rehano, a'e zeḡe'a bare ite'ohe, zeḡe'a zamare'ete'e ḡauḡa nidu'a'e raha 'adi ḡauḡa. ²⁰ Rehano emeḡe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhire Boro Iesu Keriso eme ḡabofi'uma vazeḡa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ḡau nidu'a'a zuhi'ani'et'e inaraḡa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaḡano, e'e inaraḡa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziḡa manoḡa heuḡa rifi'uma.

4 E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'! E'e za zamare rudau'ohe zu giaz-

ihī ra'ohē. Ebu za'e eḡe matu'ohi'ohē, zu eḡe'a niguze'ete'e azaḡa.

Inara Ḡoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohē, za'e Zuhī'a Boro moneo reirote'e azaḡa bobo zamaze tibuno'i. ³ Eḡe teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazeḡa, ḡa'a roḡae aheū e'e danazite'e eḡe'a umie'ohē. Ze'e hari manoḡa haramoga veize eḡe teite inare gauido. Ze'e Kelemenito zu eḡe teite gauidote'e azaḡa nunu teite gauido. Ebu zeḡe nidu'a ni'e Badi'a'a ḡabone bukaḡano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohē: Mada nidu'a Zuhī'a Boro'a zae veize haḡairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roḡeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roḡeḡa rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhī'a Boro'e 'ariga bare onae'ohē.

⁶ Ḡau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ḡauḡa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iḡaiḡa Badi'a Mazao manoḡa tauḡi ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roḡeḡa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazaḡa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roḡeḡa a'a'e boro багаḡa zu hoe'aḡa, vaze'a zamaroga zu mene idaḡa.

⁸ Nego nabudi, ḡoere ḡonagano 'ahige reihī! Haḡai 'ahiguḡa zamare onamo'i! Huga ḡoere'ete'e haḡaiḡa, gubatite'ete'e haḡaiḡa, haḡai duduḡa, zama deheḡa haḡaiḡa, vaze'a matui'uma haḡaiḡa manoḡa zu vaze'a rae ḡihini'uma haḡaiḡa manoḡa. Nagi haḡai manoḡa tauḡi ga vaze'a niguni'uma haḡaiḡa manoḡa horono'idene e'e zamare'eno'i! ⁹ Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a, zae radone zamaḡano haḡao'i! Ebu zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

¹⁰ E'e Zuhī'a Boro mazao matu'e rudau'ohē, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauḡa tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. ¹¹ E

ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohē. Mazaḡa eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. ¹² E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e 'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoḡa tauḡi.

¹⁵ Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manoḡa ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haba Macedoniaono'o iḡunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro. ¹⁶ Eḡe'a Tesalonika neḡano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. ¹⁷ E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohē. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohē. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e ḡauḡa nidu'a 'ada. A'e boro багаḡa. Zae'a eḡe veize tuḡurirote'e ḡauḡa, Epaforodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauḡa'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoḡa manoḡa heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohē, zu matu'e'ohē. ¹⁹ Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa багаḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohē

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohē. Zuhī'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohē. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohē. Roma zuhi'aḡa † neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohē.

²³ Zuhī'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manoḡani'a zae vine teite radiu'eno'i!

† Niga, Kaisara

Kolose

1 Ege Paulo'a emege nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauḡano ohohiro. ²Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hube-hune gaue'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeḡe mama'a manohuga zu zama roḡeḡa zeno'!

Paulo'a manoḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. ⁴Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manoḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶E'e hariḡa manoḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manoḡani'a vaze zamao gauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manoḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a ḡe-haru'ohe.

⁷Za'e Epafara'a hari manoḡa ihoziro. Ani'e emeḡe teite gaue'ete'e zu emeḡe zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gaue'ena'a emeḡe danafe'ohe. ⁸Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹E'ano'o, emeḡe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahiḡe umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manoḡa reifine, zu zae'a haḡai manoḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a bo-rofe edere onamifine.

¹¹Ebu eme ahiḡe kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a on-aite'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹²Ebu eme hena ahiḡe kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeḡe Mama mazao manoḡa tauḡi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaḡani'a Badi'a haba agaḡa zamaḡano radiu'ena'a me'uma

manohugaḡa, zae zuni zeḡe teite meifine, ibitoziniro. ¹³A'e Badi'a'a uzaboono'o emeḡe mae vaḡifiro, ebu ane ubuga zamaroneḡani'a zuhi'ani'ete'e zamaḡano ohofiro. ¹⁴Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeḡe ḡabofiro, ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵Eme Badi'a'e horonoga mene idaḡa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraḡa furene'ohe. Iesu Keriso'e, ḡau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ḡau nidu'a'e ani 'u'uḡano. ¹⁶Mazaḡa Kerisono'o Badi'a ḡau nidu'a haḡairo, adure zu rahao radiu'ete'e ḡauḡa, horone'ete'e zu horonoga mene idaḡa ḡauḡa haḡairo. Badi'a'a vine zuhi'aḡa, tuḡure viga inaraḡa ebu ḡau inaraḡa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haḡairo. ¹⁷Keriso'e ḡau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ḡau nidu'a radiu on-ame'ete'e zu ḡau nidu'a gaue tiburu'ete'e haḡairo. ¹⁸Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. ḡadaheḡano'e ḡau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ḡabodi'uma azaḡa bo'aḡano ane'a ibite ḡabodiro. A'e ḡau nidu'a ane'a zuhi'anoga veize. ¹⁹Mazaḡa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaḡano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haḡai furenehuni'uma. ²⁰Ebu Badi'a'a ane urao vaze zu ḡau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu ḡau nidu'a bo'aḡano zama roḡeḡa veize Keriso'a satauroo ruḡa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haḡai sau'a haḡaidote'e u'ano, za zama'e agireḡa radu, Badi'a mazaono'o fararo. ²²Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduḡa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoḡa zamaḡano, ḡabone manoḡa me'uma reirote'e ḡoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduḡa re'uma. E'e hariḡa manoḡa'e haba nidu'a zamaḡano harama onaeha. Ebu eḡe, Paulo'e Badi'a'a hari manoḡa harama'ete'e gauḡano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoġa haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiġe, eġe zuni eġe ahiri hina e'e aduġaġa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e haġaiġa'e Keriso ahiri'e ekalesia azaġa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaġa tuġure gauġano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ġoere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e ġauġa 'a'a'e amahi hune azaġa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaġa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e ġauġa manoġa 'a'a'e, Iuda mene azaġa bo'aġano Badi'a inahe meirote'e azaġa mazao rae furen'i'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e ġauġa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoġa hune u'ano zae zuni manoġa hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeġafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vaze nidu'a mazao Keriso hariġa haram'e'ohe, mazaġa emeġe ura'e emeġe'a danazadu vaze nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduġa vazeġa radu, Keriso ane zamao ohozi'uma. ²⁹ 'Ouge haġae'ete'e veize eġe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aġa hina inare gau'e'ohe.

2 Eġe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'! Eġe'a zae, zu Laodikea neġa azaġa, ebu ize mene horohate'e azaġa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoġa. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru ġauġa edere hunoga. U'uru ġauġa a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneġa boro bagaġa ederi'uma. ⁴ Eġe'a 'adi ra'eta'a'e, vaze'a zamaguhi ġoe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Ġiano'! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eġe zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a haġai manoġano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gi-garu'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Ġabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ġihiniro 'ahine, ani teite tiburano radiu'eno'! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'! Ebu Epafara'a Badi'a ġoere ihozidote'e teige obone gigano'! Ebu Badi'a mazao iġaiġa manoġa tauġi ro'! ⁸ Vaze ġoere faine ġiano'! Hena, zeġe'a tutuze ve'oz-i'uma. Ze'e Badi'a edeġa zu vaze'a nouge nouge radiu'ete'e edeġa nidu'a raha adi ibiġano ihozi'uma. Zeġe ġoere'e huga 'o'o'a zu ġuriro ġoe'a. Ġoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaġa edeġano'o zu haba 'adi vineġano'o. ⁹ Ġiano'! Mazaġa Badi'a ġabone zu haġai nidu'a'e Keriso zamaġano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vaze reirote'ene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaġano Badi'a haġai

nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haġai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aġa, zuhi'a nidu'a zu ġau nidu'a'e Keriso 'u'uġano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaġa'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri ogaġa vari'e modadu iġuri haġae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirote'ene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ġaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iġuri haġairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ġihinadu bapatizo meirote'e zamaġano, Keriso teite ġuriro, ebu Keriso ane teite bare ġabode iġuniro. Mazaġa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ġabonirote'e gigi'aġa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o faraunu. U e'e madaġano'e, zae ġabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haġairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ġaboziro. Ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeġe haġai sau'a u'ano emeġe 'ute'ete'e Iuda azaġa goro ġoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haġae'ena'a, Badi'a'e goro ġoe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haġae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aġa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazaġa goro ġoe'a 'uiro 'ahine, Sani'a e'e ġoe'a hina emeġe 'utoga mene idaġa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaġano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hauġirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiġa, bato iziġa muiġa zu Iuda azaġa Bana Madaġa u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oġa rae zoitene gararozeno'! ¹⁷ Mene! Iuda azaġa goro ġoe'a zu muiġa 'uġuġa'e Badi'a'a rae tirote'e ġauġa manoġa emeġe rifuuma vineġa isoġa. Rehano izidi ġau manoġa a'e fureraneha. E'e ġauġa huga'e Keriso. ¹⁸ Ġurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuġure viga mazao kurau'ete'e azaġa ġoere ago ego'! Ze'e za tutuze ve'ozih'i ra'ohe. Ze'e tuġure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ġoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaġa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaġa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineġa zuhi'aġaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaġa haġaio radiu'ete'e teige zeġe ġoere igi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'! Ago au nuro'! Ago obone nuro'!" ²² 'Ahiguġa goro ġoe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro ġoe'a'e mene faġa haġae'ohe zu dauġe'ohe. ²³ Goro ġoe'a 'uguġa'e edeġa boro ġoe'a iraġa, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeġe bare inahirote'e ġauġa'e vaze mazaono'o zu ze'e ġurire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ġoe'a 'uguġa'e gigi'aġa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaġini'uma moneo mene danaze'ohe.

Ĝabone izigano radiu'ete'e

3 Goro ĝoe'a 'uguĝa'e gigi'aĝa o'o'a. E'ano'o ĝabone ĝauĝa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaĝo'i! Mazaĝa za'e Keriso teite ĝabozadu, ĝabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraĝeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ĝauĝa da'o zamaro'i! U raha 'adi ĝauĝa'e ago zamaro'i! ³ Mazaĝa za'e ibi'a haĝaiĝa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaĝano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a aĝu'a azaĝa'e e'e ederoga mene idaĝa. ⁴ Keriso'e ĝabone iziga zini'ete'e vazeĝa. Keriso ane'a bare onai'uma madaĝano, zae zuni ani teite agaĝa manoĝano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haĝaiĝa nidu'a mae mode hauĝo'i! A'e ubuma ĝezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ĝau mae buroga urate'ete'e. Ebu ĝau ĝehaĝa ago urate rudano'i, mazaĝa 'uguĝa vazeĝa'e ire emoga † mazaĝo kurau'ete'e heuĝa. ⁶ E'e guĝa haĝaiĝa u'ano Badi'a'e zamaĝa ĝugine runadu, e'e naeĝa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguĝa haĝaiĝa haĝae'ete'e azaĝa teite tiburu radiudo, ebu 'uguĝa haĝaiĝa haĝaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maĝunu, zama ĝugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune ĝore'ete'e, 'uguĝa haĝaiĝa nidu'a modo'i! Ebu ufire ĝoea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vaze teite ago ĝurirotito'i, mazaĝa za'e sau'a haĝaoga urate'ete'e zamaroneĝa zu ibite raha 'ada haĝairote'e haĝaiĝa modiro, ¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze haĝairote'e iraĝa idunaĝano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ĝabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaĝa ga Iuda azaĝa, ahirio iĝuri haĝairote'e azaĝa ga iĝuri mene haĝairote'e azaĝa, guni'a azaĝa ga Sikute azaĝa ††, ĝu'a teige gau'ete'e azaĝa ga boha'a azaĝa. 'Ouge eme'e emeĝe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeĝe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeĝe nidu'a zamao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azaĝa zu ane'a zamare borofe'ete'e azaĝa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetuĝazeadu danazo'i! Haĝai manoĝa vaze mazao haĝao'i! Ĝae'a ĝae bare niĝo mae ovoro'i! Roĝeru rado'i! Ago ĝarihe maĝuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazao haĝai sau'a haĝao'idene, ago maĝuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeĝe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu haĝai manoĝa 'adi nidu'a ro'anoga ĝauĝa'e zamarone. Za'e vaze teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manoĝano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roĝeĝani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iĝaiĝa Badi'a mazao manoĝa tauĝi ro'i! ¹⁶ Keriso ĝoere hina zamaze iri'va'ono'i!

† Ire hina vaze haĝadu Badi'a teiĝe ane mazao kurau'ohe.

†† Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azaĝa

Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoĝa tauĝi radu, Salamo badaĝa, kuru badaĝa zu Vine Zaĝoĝani'a zini'ete'e badaĝa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ĝoero'idene, ga nagini haĝao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niĝano ĝau nidu'a haĝao'i! Ebu ane niĝano Badi'a, emeĝe Mama mazao manoĝa tauĝi ro'i!

Goro ĝoe'a Keriso mone ra'ete'e azaĝa veize ra'ohe

¹⁸ Roĝae, ohozeze ĝoere ego'i, mazaĝa 'ouGINE, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roĝaeĝani'a haĝai'uma haĝaiĝa haĝae'ohe. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! ²⁰ Tahi'a kome'a kome'a, za'e iĝaiĝa vi'u mogo ĝoere nidu'a ego'i, mazaĝa za'e 'ouge haĝaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuĝara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

²² Tuĝure azaĝa, ĝu'a teige gau'ete'e azaĝa, zae gau nidu'a zamaĝano, zuhi'aze tuĝureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gau'o! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gau'o! ²³ Ebu nagini gauĝa zae zuhi'a veize haĝao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'e'ete'e teige haĝao'i! Za'e vaze veize da'o mene gau'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'e'ohe. ²⁴ Mazaĝa ĝiano'i! Za edeĝa, Badi'a mone ra'ete'e azaĝa zini'uma reirote'e ĝauĝa'e, zae'a gau'e'ete'e naeĝa haĝae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize haĝae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe. ²⁵ Ĝiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vaze'a haĝai sau'a haĝaetene, e'e naeĝa zini'uma.

4 Zuhi'a azaĝa, zae tuĝure azaĝa'e haĝai duduĝano da'o zuhi'azo'i, ebu vaze nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaĝa za mene 'ouGINE, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, haĝaize ĝianadu e'e naeĝa zini'uma.

Inara Ĝoea Kuru moneo

² Za'e iĝaiĝa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoĝa tauĝi ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeĝe veize zuni kurano'i, emeĝe'a Badi'a ĝoere harami'uma ibiĝa ane'a haĝaifine. 'Ougine, Keriso hariĝa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeĝe'a haramo fureni'uma. E'e Keriso hariĝa haramo'ete'e u'ano ĝu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunaĝano Keriso hariĝa eĝe'a doĝo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoĝa hido'idene Keriso aĝu'a azaĝa danazoga veize faine zamare haĝao'i! ⁶ Ebu zeĝe teite ĝoero'idene, iĝaiĝa ĝoere iniga hina namize ĝorezo'i! 'Ougine za ze teite ĝoretitine faine naena'zi'uma.

Ĝonaga Ĝoea

⁷ E'e zae u'a Tukiko tuĝune'ohe. Ani'e emeĝe nego zu emeĝe zamarone. Ebu anie ekalesia azaĝa faifairu danaze'ete'e vazeĝa, zu Zuhi'a Boro tuĝure haĝae'ena'a eĝe teite gaue'ohe. Ani'e 'adama eĝe'a nounge nounge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuĝune ami'uma. Ani'e emeĝe nego zu emeĝe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeĝe'a nounge nounge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Eĝe teite ĝu'ano radiu'ete'e vazeĝa 'ahoga, niĝa Arisitako'a zae veize uhiu tuĝure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuĝure'ohe. Ane'a ami'uma ĝoe'a eĝe'a ibite tuĝuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ĝihino'! ¹¹ Vaze 'ahoga niĝa Iesu, ane zuni uhiu tuĝure'ohe. Niĝa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize eĝe teite gaue'ete'e azaĝa bo'aĝano zeĝe uĝidu ahi da'o'e Iuda azaĝa. Ze iĝaiĝa eĝe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuĝure vazeĝa. Ani zuni uhiu tuĝure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iĝaiĝa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ĝauĝa nidu'a edere hauĝadu, edau gigaranoga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neĝa azaĝa veize inare haĝue'ohe. ¹⁴ Emeĝe nego zu emeĝe zamarone, doketa vazeĝa niĝa Luka ebu Dema'a uhiu tuĝure'ohe. ¹⁵ Izidi eĝe'a uhiu tuĝure'ete'e ĝoe'a Laodikea neĝano Badi'a mone ra'ete'e azaĝa zeno'i ebu roĝae 'ahoga, niĝa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaĝa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode hauĝo'idene, hena, Laodikea ekalesiaĝa veize tuĝuro'i, zeĝe kuru neĝano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eĝe'a tuĝurirote'e fefaĝa madu me'odo'!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauĝa haĝae hauĝo'!", rae no'!

¹⁸ Eĝe Paulo'a uhiu ĝoe'a 'adi eĝe 'evore hina mirine'ohe. Eĝe'a Keriso hari manoĝa u'ano ĝu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'!

Tesalonika Ibi'a

1 Eḡe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiaḡa azaḡa veize fefa 'adi mirihe'o-he. Za'e Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaḡa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'!

Tesalonika ekalesiaḡa azaḡani'a Badi'a mazao firote'e haḡaiḡa

2 Emeḡe kuru zamaḡano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iḡaiḡa manoḡa tauḡi ra'ohe.

3 Mazaḡa emeḡe'a, Badi'a emeḡe Mama mazao kurau'etene, iḡaiḡa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamarone vase mazao'e boro 'ahine, za'e zeḡe veize gau boro haḡae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e ḡoe'a mae obene gigane'ohe.

4 Nego nabudi, Badi'a zamarone azaḡa, eme edeḡa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. **5** Emeḡe'a hari manoḡa haramo zinirotene, mene ḡoere isoḡa hina rehano, inaraḡeita haramido. E'e zamaḡano Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gauadu, emeḡe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeḡa emeḡe'a zae teite radi-unute'e zamaḡano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeḡe radoneo horonidotene, hari manoḡa'e mene ḡuriro hariḡa reido. **6** Za'e hari manoḡa mae ḡihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zaḡoḡani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoḡa mae ḡihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeḡe haḡai zuni Zuhi'a Boro haḡai haḡaiḡano onainu.

7 E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa hariḡa egaduni, zae haḡaio haḡae onami'uma ra'ohe. **8** Mazaḡa Zuhi'a Boro hari manoḡani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamaḡano zuni bororu onaeaha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariḡa vase nidu'a igi hauḡeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. **9** Mazaḡa vase nidu'a edeḡa, ze'e, emeḡe'a Tesalonika haba'ano hari manoḡa haramadu, zae'a mae ḡihinirote'e, e'e hariḡa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge ḡuriro badi'aḡa higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aḡa da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuḡureḡa haḡae'ete'e, e'e hariḡa zuni me'odofi'ohe. **10** Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vaseḡa, zuni mada ḡonagano haḡai sau'a u'ano

Badi'a'a aduga zini'uma madaḡano, ani eme ḡabofi'uma vaseḡa.

Paulo'a Tesalonika neḡano haḡairote'e haḡaiḡa rae fureniro

2 Nego nabudi, za edeḡa, emeḡe'a Tesalonika neḡano 'i'udirota'a'e, mene tauḡe amiro. Mazaḡa zae ḡehaḡa hune'a e'ea hari manoḡa mae ḡihiniro.

2 Za edeḡa, emeḡe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neḡano vase'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neḡa amirotene, emeḡe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'aḡano, rehano Badi'a hari manoḡa inare haramiro. **3** Mazaḡa emeḡe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, haḡai sau'a zae mazao haḡaifine zu zae so'ozifine mene haramiro. **4** Rehano eme'e hari manoḡa haram'e'ohe, mazaḡa Badi'a'a eme 'ai manoḡa radu, hari manoḡa harami'uma gauḡano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeḡe'a haram'e'etene, mene vase'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiḡano haram'e'ohe. Badi'a ani emeḡe zama faifaine ḡiane'ete'e vaseḡa.

5 Zae edeḡa, emeḡe'a ḡorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ḡau mouga radu mene so'e ḡorezinu. Badi'a huga ani eme haḡai edeḡa. **6** Zuni eme'e, mene zae'a ga vase 'ahoga 'ahogani'a nife mae ḡihinoga radu gauido, **7** eme'e Keriso'a tuḡuirote'e apostoloḡa azaḡa 'ahine, nife boro azaḡa rouga zuni idaḡa. Rehano eme'e, roḡa'e'a ubuga duḡuru faifaize'ete'e teige, zae bo'aḡano roḡeru radiunu.

8 Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoḡa haramo zinirotene, ḡabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ḡau nidu'a haḡao ziniro. Mazaḡa emeḡe zamarone zae mazao'e boro багаḡa. **9** Nego nabudi, za hubehune edeḡa, emeḡe'a zae mazao Badi'a hari manoḡa haraminute'e zamaḡano, emeḡe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeḡe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gauido.

10 Hubehune za'e haḡaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeḡa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azaḡa teite, emeḡe'a radiunute'e madaḡano, haḡaife'e, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa zu duduḡa ebu mene ve'oḡa haḡaiḡa haḡainu. **11-12** Zae edeḡa, ohoze'a ubuga duḡuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamog-aradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡano radiu onamifine. Mazaḡa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe, mazaḡa za aḡua mazaḡano emeḡe'a Badi'a hari manoḡa haramo zinirota'a'e mene vaze ḡoere, rehano Badi'a ḡoere rae radu zae'a mae ḡihiniro. A'e hube Badi'a ḡoere. Ebu e'e ḡoe'ani'e, zae, Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e azaḡa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamaḡano Keriso Iesu niḡano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a haḡaidote'e teige haḡairo. Zeḡe'a Iuda azaḡa mazono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaḡa mazono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaḡa runedirota'a'e, Iuda azaḡani'a, ebu emeḡe hegofe bufirota'a zuni Iuda azaḡani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azaḡa'e, mene Iuda azaḡa mazao hari manoḡa haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ḡabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeḡe haḡai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maḡuno zenadu, naeḡa haḡaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neḡa azaḡa ḡiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neḡano Iuda azaḡani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azaḡa teiḡe emeḡe'a muhize iḡuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ḡiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ḡiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vaḡe bare amoga radu ibi vaḡe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vaḡe amihi reiro. Hubehune eḡe, Paulo'a bare bare ibiḡa vaḡiro rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazihni ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e madaḡano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naeḡa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. ²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3 ¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manoḡa haramo'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manoḡa odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazono'o bare onae'ha, ebu zae hari manoḡa odohe onae'ha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡi-aze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine. ⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoḡa tauḡi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onait'e madaḡano.

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

4 ¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niḡano rinede umize'ohe. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e ḡoe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negoḡo nabugo mazao ago haḡao'! Inuga teite ago daroo'! Mazaḡa 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡa'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e ḡoe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu ḡoe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazeḡa'e, mene vaze iradugu ḡoe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene

miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihil! Bare bare 'ouge'eno'!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'! Vaze ago dudize'eno'! ¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gaue'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezil'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'! Ze 'ane rune vazeḡa'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e ḡoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ḡoe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozi'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihil'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifil'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e ḡoe'a hina zae bare inaratito'!

5 Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. ḡonore'a ohere onait'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme uniho manoḡa maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduḡa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguzi'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu agaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e

azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai agaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiḡa'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma. A'e uti vazeḡani'a ahiri biriḡa hina ahi'a 'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ḡabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazeḡani'a utio vadini biriḡa hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa. ⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeḡe me'ofirota'a'e, mene maḡunofeadu, emeḡe sau'a naeḡa rififine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuḡunadu, emeḡe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ḡabofifine. ¹⁰ Ane'a onait'e madaḡano, eme'e ruga ga ḡaboga rehano, ane teite ḡabone tuḡutuḡu radoga veize, ani emeḡe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eḡe ḡoere 'adi hina inarati-to'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aḡano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'! ¹³ Zeḡe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamaroni boro zeḡe mazao to'! Zae zae nidu'a uniho manoḡa zamaḡano rado'! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeḡe hadi gauḡa veize iraduguzo'! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'! Zoreḡa azaḡa'e danazo'! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazeḡa nina'a, e'e naeḡa ago haḡao'i, rae no'! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoḡa da'o haḡae'eno'! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'! Iḡaiḡa kurau'eno'! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoḡa rehano, Badi'a mazao manoḡa tauḡi ro'! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'! Ebu manoḡa ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'!

Ḗonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae

me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoḡa teite mae ḡihiteto'! ²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa

'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoḡani'a zae mazao radiu'eno'!

Tesalonika Vesu

1 Eḡe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neḡa ekalesiaḡa azaḡa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaḡa. ² Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane haḡai naeḡa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. Eme 'ouge haḡae'eta'a'e manoḡa. Mazaḡa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neḡa neḡano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiaḡa azaḡa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vaze'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamaḡano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ Uguḡa haḡaiḡani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada ḡonagano ane ane haḡai naeḡa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diuḡoga'e idaḡa rae re'uma veize, za'e aduga madaḡano 'ouge edau gigaraunu. ⁶ Badi'a'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e nidu'a duduḡa. E'ano'o zae sausauze'ete'e azaḡa'e Badi'a'a e'e naeḡa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoḡa zini'uma, ebu emeḡe zuni rifi'uma. E'e haḡaiḡa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruḡa ḡehaḡa teite zu ire roga duhuḡa teite adureono'o furera'uma madaḡano, Badi'a'a haḡai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ḡihinoga mene urate'ete'e azaḡa zu, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu hari manoḡa igi mode'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a e'e sau'aḡa naeḡa zini'uma. ⁹ E'e naeḡa'e radiu tuḡutuḡu gigi'aḡa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inaraḡa boro baḡaḡaono'o mae vaḡizi'uma. ¹⁰ E'e haḡaiḡa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azaḡani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ḡihinirote'e azaḡa'e ane agaḡa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeḡe'a Iesu hariḡa me'odo zinirote'e mae ḡihiniro 'ahine, zae zuni zeḡe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idaḡa ra reifine. Ebu ane'a inaraḡa

zenadu, zae'a haḡai manoḡa nidu'a haḡaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano haḡai manoḡa nidu'a haḡao'! ¹² Emeḡe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeḡe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoḡa zini'ete'e u'ano, vaze vaze'a zae haḡai manoḡa horonadu, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae haḡai u'ano zae zu-ni Iesu'a niguzifine.

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vaze sau'a hune'a furera'uma

2 Nego nabudi, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e'e zu emeḡe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madaḡa 'ai feureha reite'e ḡoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'! Vaze 'ahogani'a Vine Zaḡoḡani'a e'e ḡoe'a'e rae inare reite'e ga, vaze'a haramirote'e ga, emeḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa zamaḡano touga rae reite'e zuni ago ego'! ³ Za'e e'eguḡa ḡuriroḡa ḡoe'a'e ago hune zu ego'! Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vaze ḡehaḡani'a Badi'a aḡireni'uma, ebu Badi'a goro ḡoe'a rae mode'ete'e vazeḡa sau'a huneḡani'a furera'uma. Ani'e ḡonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vaze'a Badi'a teiḡe kurau'ete'e ḡauḡa nidu'a agireni'uma, ebu Badi'a zu ḡau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuḡe ehor'i'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeḡa, ḡoere 'adi'e eḡe'a zae teite radiudote'e madaḡano zido. ⁶ Zuni zae edeḡa, izidi aḡire vazeḡani'a furera'uma ibiḡa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ḡoitorirote'e madaḡanobu'u, ani'a furera'uma. ⁷ Badi'a goro ḡoe'a aḡirohau'ete'e zamaroneḡa sau'ani'a vaze vaze zamao sifu gau'e'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaḡa aḡire vazeḡani'a gau'i'uma ibiḡa'e vaze 'ahogani'a 'ue radi'uma, aḡire vazeḡa 'ue radiueta'a'e vazeḡa'e Badi'a'a mae vaḡini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaḡa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ḡoe'a inaraḡa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onait'e'e agaḡaḡa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vazeḡa'e Satani'a gau'i'uma ibiḡano gau'e onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma. ¹⁰ Ebu aḡire vazeḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoḡa,

ḡoere huga mae ḡihinifone, Badi'a'a ḡabozifo rehano, ze'e mae ḡihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiḡano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manoḡa mene mae ḡihiniro ahine, Badi'a'a zeḡe zama mae ḡunuḡununi'uma, ebu ze 'ane ḡuriro ḡoe'a'e huga radu mae ḡihini'uma. ¹² Ze'e ḡoere huga, hari manoḡa mene mae ḡihiniro, ebu haḡai sau'a sau'a matu'uḡa haḡairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheḡe ḡorezi'uma, "Za'e sau'a haḡa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaḡa, eme iḡaiḡa zae u'ano Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. Mazaḡa za 'ai ḡabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inaheme meiro. A'e Vine Zaḡoḡani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gauḡa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoḡa mae ḡihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ḡabodoga rae zamaziro, ebu emeḡe'a hari manoḡa haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaḡa manoḡa zamaḡano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigaranadu, emeḡe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihrote'e ihoreḡa ḡoe'a zamare radiu'eno'!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeḡe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haḡai manoḡa haḡaite'ea, zu ḡoere manoḡa reite'e moneo inarazo'! Badi'a ani emeḡe zamariro, ebu ane manoḡa u'ano inara rifi onamo tuḡutuḡu. Keriso'a emeḡe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuḡutuḡu ḡauḡa rifoga veize ḡoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuḡutuḡu ḡauḡa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaḡa veize kurano'i

3 Nego nabudi, ḡoere 'ahoga'e 'ahiguḡa: Emeḡe veize kurano'i, zae'a hari manoḡa mae ḡihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manoḡani'a ḡarihe rovoḡifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaḡa sau'a huneḡa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaḡa mene vaze nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ḡoitoroneḡa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. ⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a

nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onamine'ete'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubeḡa azaḡa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano eme 'ahige zih: Iesu moneo ra'e rehano, tubeḡa azaḡa, zu emeḡe'a ihozidote'e haḡaiḡano mene radiu'ete'e azaḡa mazaono'o vaḡino'! ⁷ Zae edeḡa, emeḡe'a haḡae'ete'e teige zae zuni haḡaine manoḡa. Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vaze ogomu naeḡa mene haḡadu mene mae autauḡinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haḡaido. ⁹ Eme'e apostolo azaḡa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauḡoga idaḡa rehano, emeḡe'a gauadu ogomu hidido. Emeḡe'a gau ḡihau haḡae'ete'e zae'a emeḡe haḡai horonadu, zae zuni 'ouge haḡaifine.

¹⁰ Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano zina'a, 'Iniu vaze gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubeḡa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vaze da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguḡa azaḡa'e, emeḡe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e haḡai manoḡa haḡae'ete'e moneo ago fuḡozo'!

¹⁴ Iniu vaze'a emeḡe'a fefao 'ada teate'e ḡoe'a rae modo'idene, e'e vazeḡani'a nagini haḡae'ete'e ekalesia azaḡa ihozo! Ane teite ago za'uo'i, ani maza-garonoga veize. ¹⁵ Rehano ani agire vazeḡa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'!

Ḡonaga ḡoe'a

¹⁶ Zama roḡeḡa rifi'uma Zuhi'aḡa Boro, ane'a iḡaiḡa zae radone nidu'a zamaḡano ane zama roḡeḡa zini'eno'! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'!

¹⁷ Ḡonaga 'adi ḡoe'a'e eḡe, Paulo'a eḡe 'evore hina uhiu ḡoe'a mirihe'ohe. A'e eḡe'a hubehune tuḡureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manoḡani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'!